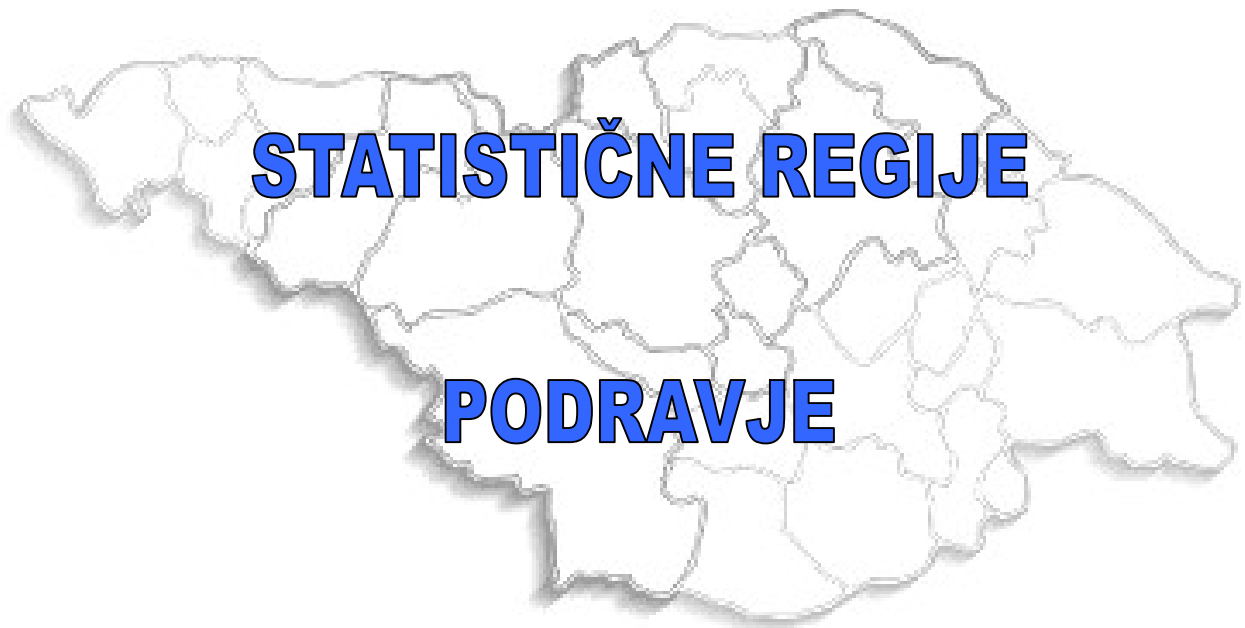

im

M R A
MARIBORSKA RAZVOJNA AGENCIJA

ZRS Bistra
P T U J

REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM

» PRILOGA 1 → ANALITIČNI DEL RRP ZA PODRAVJE 2002 - 2004 «

Maribor, 26.05.2003

KAZALO

1. OCENA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI PO POSAMEZNIH PODROČJIH	4
1.1. ČLOVEŠKI VIRI IN SOCIALNO OKOLJE	4
1.1.1. ANALIZA STANJA IN PROBLEMSKA ANALIZA	4
1.1.1.1. Demografske značilnosti	4
1.1.1.2. Trg delovne sile	5
1.1.1.3. Izobraževanje in usposabljanje	7
1.1.1.4. Družbeno socialni prostor	9
1.1.2. KLJUČNI PROBLEMI IN SWOT ANALIZA	17
1.1.2.1. Človeški viri	17
1.1.2.2. Zdravstvo in socialno varstvo	18
1.1.2.3. Kultura	19
1.1.2.4. Šport	21
1.2. GOSPODARSTVO	30
1.2.1. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI GOSPODARSTVA STATISTIČNE REGIJE PODRAVJE	30
1.2.1.1. Temeljne značilnosti gospodarstva podravske regije	30
1.2.1.2. Analiza poslovanja podjetij v podravske regiji	31
1.2.1.3. Gospodarske družbe in samostojni podjetniki posamezniki v letih 2000 in 2001	34
1.2.1.4. Ključne značilnosti gospodarstva v območjih znotraj statistične regije Podravje	36
1.2.2. ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT) ZA PODROČJE RAZVOJA GOSPODARSTVA	41
1.2.3. PROBLEMSKO DREVO PODRAVSKEGA GOSPODARSTVA	43
1.2.4. KLJUČNI GOSPODARSKI PROBLEMI IN NEVARNOSTI REGIJE	45
1.3. OKOLJE, PROSTOR IN INFRASTRUKTURA	47
1.3.1. KRATEK OPIS REGIJE	47
1.3.2. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI	48
1.3.2.1. Odpadki	48
1.3.2.2. Površinske in podzemne vode	50
1.3.2.3. Oskrba s pitno vodo	54
1.3.2.4. Zrak	57
1.3.2.5. Hrup	61
1.3.2.6. Gozd	61
1.3.2.7. Tla	64
1.3.2.8. Prostor in infrastruktura	65
1.3.2.9. Naravna dediščina	67
1.3.2.10. Prometna infrastruktura	68
1.3.3. SWOT ANALIZA ZA OKOLJE, PROSTOR IN INFRASTRUKTURO - PODRAVJE	69
1.3.4. KLJUČNI PROBLEMI	71
1.4. KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA	74
1.4.1. OCENA STANJA IN RAZVOJNIH TRENDOV	74
1.4.1.1. Opis območij v regiji Podravje	76
1.4.1.2. Kmetijska zemljišča in družinske kmetije v regiji Podravje	77
1.4.1.3. Tipi kmetovanja v regiji Podravje	83
1.4.1.4. Stalež živine v regiji Podravje	86
1.4.1.5. Gozdovi v regiji Podravje	86
1.4.1.6. Starostna in izobrazbena struktura	87
1.4.1.7. Velikost kmetij	90
1.4.1.8. Dopolnilne dejavnosti na kmetijah	90
1.4.1.9. Ekološka pridelava v regiji Podravje	91
1.4.2. OSTALE ZNAČILNOSTI	93
1.4.3. SWOT ANALIZA	94
1.4.4. PROBLEMSKA ANALIZA	96
1.5. TURIZEM IN KULTURNA DEDIŠČINA	101
1.5.1. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI	101
1.5.1.1. Turizem	101
1.5.1.2. Kulturna dediščina	107
1.5.2. ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI TER PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT) ZA PODROČJE TURIZMA IN KULTURNE DEDIŠČINE	111
1.5.2.1. Ocena profila obstoječe turistične ponudbe	112
1.5.2.2. Ocena profila potencialov za razvoj turizma	113
1.5.3. KLJUČNI PROBLEMI	114

2. METODOLOŠKA POJASNILA (za posamezno področje)	116
2.1. ČLOVEŠKI VIRI IN SOCIALNO OKOLJE	116
2.1.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	116
2.1.2. TRG DELOVNE SILE	117
2.1.3. IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE	117
2.1.4. REGIJE	118
2.1.5. ANALIZA PODATKOV PO UPRAVNIH ENOTAH IN OBČINAH	118
2.2. GOSPODARSTVO	119
2.2.1. DEFINICIJA POJMA »GOSPODARSTVO«	119
2.2.2. RAZVRŠČANJE PODJETIJ PO VELIKOSTNIH RAZREDIH	119
2.2.3. POSLOVANJE GOSPODARSKIH DRUŽB	120
2.2.4. ANALIZA PODJETNIŠTVA	120
2.2.5. STANDARDNA KLASIFIKACIJA DEJAVNOSTI (SKD)	120
2.2.6. REGIJA IN OBMOČJA ZNOTRAJ REGIJE (FUNKCIONALNO ZAKLJUČENE REGIJE ZNOTRAJ STATISTIČNIH REGIJ)	121
2.3. KMETIJSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA	122
2.3.1. POSLOVANJE KMETIJSKIH GOSPODARSTEV	122
2.3.2. ANALIZA KMETIJSTVA	122
2.3.3. TIP KMETOVANJA	123
2.3.4. REGIJE	123
2.3.5. ANALIZA PODATKOV PO OBČINAH	123
2.4. TURIZEM IN KULTURNA DEDIŠČINA	124
3. VIRI IN LITERATURA	126

1. OCENA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI PO POSAMEZNIH PODROČJIH

1.1. ČLOVEŠKI VIRI IN SOCIALNO OKOLJE

1.1.1. ANALIZA STANJA IN PROBLEMSKA ANALIZA

1.1.1.1. Demografske značilnosti

Podravska regija z 2,170 km² obsega dobro desetino (10,7%) slovenskega ozemlja in je po velikosti na petem mestu med slovenskimi regijami. Statistična regija Podravje obsega 34 občin, v katerih je konec decembra 2000 živel 319.717 prebivalcev (16,1 % vsega slovenskega prebivalstva). Regija je nadpovprečno gosto naseljena in je z 147 prebivalci na km² na tretjem mestu v Sloveniji. (Priloga 1)

Največja po površini je občina Slovenska Bistrica, medtem ko ima največje število in gostoto prebivalcev Mestna občina Maribor. Najmanjša po površini je občina Miklavž na dravskem polju, najmanj prebivalcev ima občina Sv. Andraž, najmanj gosto naseljena pa je občina Benedikt.

Po letu 1982 je prebivalstvo regije stagniralo. V obdobju od leta 1981 do prve polovice leta 2000 je podravska regija poleg pomurske zabeležila največji padec mladega prebivalstva (starega do 14 let). V strukturi prebivalstva po starostnih skupinah se znižuje delež mladega, povečuje pa delež starejšega prebivalstva. (Priloga 2)

Tabela 1.1. - 1: Starostna struktura prebivalstva (v %)

Starost prebivalstva	1996		2000	
	Podravje	Slovenija	Podravje	Slovenija
do 14 let	16,6	17,5	14,7	15,7
od 15 do 64 let	70,5	69,7	71,0	70,2
nad 65 let	12,9	12,8	14,3	14,1

Vir: Statistični letopis 1996 in 2000, Statistični urad RS

Posledica takšnih demografskih gibanj je nadpovprečni indeks staranja prebivalstva. V Podravju se je prebivalstvo staralo hitreje kot v povprečju v Sloveniji (v obdobju 1996 do 2000 je indeks staranja prebivalstva narasel iz 77,6 na 96,6 in presega slovensko povprečje za skoraj sedem odstotnih točk).

Demografski trendi v Podravju se ne razlikujejo bistveno od trendov v Sloveniji, katerih glavna značilnost je nizka rodnost in nizka nataliteta.

Tabela 1.1. - 2: Naravno gibanje prebivalstva po spolu, 1996 in 2000

Območje / Leto	Živorajeni			Umrli			Naravni prirast		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
1996									
Podravje	3.052	1.539	1.513	3.346	1.671	1.675	- 294	- 132	- 162
Slovenija	18.788	9.710	9.078	18.620	9.498	9.122	168	212	- 44
2000									
Podravje	2.651	1.378	1.273	3.274	1.682	1.592	- 623	- 304	- 319
Slovenija	18.180	9.368	8.812	18.588	9.557	9.031	- 408	- 189	- 219

Vir: Statistični letopis 2000, Statistični urad RS

Naravno gibanje prebivalstva na območju Podravja je bilo že v letu 1996 negativno, negativen naravni prirast se je v letu 2000 še povečal (-623). Nadaljevanje teh trendov vodi v izrazito staranje prebivalstva in ima veliko negativnih posledic na področjih kot je zdravstveno varstvo, ekonomski razvoj in izobraževanje.

Podatki o selitvenem gibanju prebivalstva kažejo pozitiven selitveni prirast na območju Podravja, kar ob rahlem upadanju števila prebivalcev in negativni nataliteti blaži negativne demografske trende regije. Na območje Podravja se preseljujejo predvsem prebivalci iz drugih občin Sloveniji (84,5% vseh preseljenih), še večji je delež odseljenih v druge občine (92,7%). Delež priseljenih iz tujine je večji od deleža odseljenih v tujino in v letu 2000 znaša 15,5%.

Tabela 1.1. - 3: Selitveno gibanje prebivalstva v letu 2000

Območje/ Leto	Priseljeni			Odseljeni			Selitveni Prirast
	Skupaj	Iz drugih občin SLO	Iz tujine	Skupaj	V druge občine SLO	V tujino	
1996							
Podravje	3.079	2.837	242	2.971	2.865	106	108
Slovenija	19.187	17.687	1.500	18.490	17.687	803	697
2000							
Podravje	4.235	3.580	655	3.830	3.550	280	405
Slovenija	25.859	19.674	6.185	23.244	19.674	3.570	2.615

Vir: Statistični letopis 2000, Statistični urad RS

1.1.1.2. Trg delovne sile

1.1.1.2.1. Delovno aktivno prebivalstvo

Podravje, še pred dvema desetletjema močna industrijska regija, je bilo ob koncu tisočletja eno izmed območij z najresnejšimi gospodarskimi in socialnimi problemi v Sloveniji. Regija je začela zaostajati v razvoju že v 80-ih letih (kopičenje problemov v gospodarstvu, izguba tujih trgov ob političnih spremembah v svetu in pri nas). Gospodarstvo regije je povečevalo svojo konkurenčno sposobnost z odpuščanjem delavcev, vrstili so se stečaji velikih, nekdanj uspešnih podjetij.

Vse do leta 1996 je delež delovno aktivnega prebivalstva na območju Podravja upadal, nato pa začel naraščati in konec leta 2000 dosegel skoraj 82% vsega aktivnega prebivalstva.

Tabela 1.1. - 4: Struktura aktivnega prebivalstva na območju Podravja v letih 1996, 2000

	1996		2000		Indeks 00/96
	število	%	število	%	
Zaposleni v podjetjih in organizacijah	81.473	59,3	87.506	63,3	107,4
Samozaposleni	15.721	11,4	14.278	10,3	90,8
Zaposleni pri samozaposlenih	8.611	6,3	11.029	8,0	128,1
Delovno aktivno prebivalstvo	105.805	77,0	112.813	81,6	106,6
Brezposelni	31.608	23,0	25.451	18,4	80,5
Aktivno prebivalstvo	137.413	100,0	138.264	100,0	100,6

Vir: Letno poročilo 1996 in 2000, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor

Po letu 1996 je na območju Podravja počasi naraščal delež zaposlenih v podjetjih in organizacijah in v letu 2000 znašal 63,3% (7,4% porast). Delež samozaposlenih je v opazovanem obdobju nihal. Najprej je počasi naraščal, najvišji je bil leta 1997, ko je predstavljal 11,5% delovno aktivnega prebivalstva, potem pa je rahlo upadel in leta 2000 pristal na najnižji ravni v opazovanem obdobju (10,3%).

Kljub upadu deleža samozaposlenih pa je vzpodbuden podatek o porastu deleža zaposlenih pri samozaposlenih osebah, ki se je v obdobju 1996 – 2000 povečal za 1,5 odstotne točke ter v letu 2000 znašal 7,9%.

Ob koncu leta 2000 je bilo v Podravju največ zaposlenih v storitvenih dejavnosti (56,3%), najmanj pa v kmetijstvu (4,5%). Delež zaposlenih v nekmetijski dejavnosti je ob koncu leta 2000 znašal (39,2%).

Delež brezposelnih v aktivnem prebivalstvu je v Podravju po letu 1996 upadal in konec leta 2000 znašal 18,3%.

Izobrazbena struktura prebivalstva

Po popisu leta 1991 je bila izobrazbena struktura prebivalstva glede na število let šolanja na ravni slovenskega povprečja, delež prebivalstva z najmanj višješolsko izobrazbo pa je bil podpovprečen in je znašal 7,8%. Visok je bil delež prebivalstva brez izobrazbe 46,7% in je bil skoraj enak slovenskemu povprečju (46,9%). Po podatkih iz leta 2000 je bilo v Podravju dobrih 48% mladih med 19 in 24 let vključenih v visokošolsko izobraževanje, kar je skoraj za 3 odstotne točke manj kot v Sloveniji.

Izobrazbena struktura zaposlenih v opazovanih letih (1996 in 2000) kaže, da je bilo v Podravju med zaposlenimi največ takšnih s IV. stopnjo strokovne izobrazbe. V primerjavi z letom 1996 se je ta delež povečal za 1,2 odstotne točke in je v letu 2000 znašal 30,1%. Zaskrbljujoč je podatek, da je bil na opazovanem območju med zaposlenimi velik delež takšnih brez strokovne izobrazbe (17,2%). Vzpodbudna pa je rast zaposlenih z visoko izobrazbo, katerih delež je v letu 2000 znašal 9,7%. (Priloga 3)

1.1.1.2. Brezposelnost

Čeprav se je število brezposelnih v regiji znižalo od 31.608 v letu 1996 na 25.451 v letu 2000, se Podravje še vedno sooča z visoko stopnjo brezposelnosti (18,3% v letu 2000). V letu 2000 je bila v Podravju skoraj četrtina (24,3%) vseh brezposelnih v Sloveniji.

Med upravnimi enotami na območju Podravja, močno izstopata upravni enoti Pesnica in Ruše kjer je stopnja brezposelnosti najvišja in znaša 23%, sledi pa uprava enota Maribor z 19,8% stopnjo brezposelnosti. (Priloga 4)

Kljub zmanjševanju števila brezposelnih, se strukturni problemi brezposelnosti v Podravju ne zmanjšujejo. Strukturni vidiki brezposelnosti se nanašajo na izobrazbena, poklicna neskladja, problem dolgotrajne brezposelnosti in visoke brezposelnosti v starostni skupini starejših od 40 let. Položaj na trgu dela kaže na neenake možnosti zaposlovanja med posameznimi kategorijami brezposelnih. Problematične so zlasti tiste skupine, ki so za delodajalce manj zanimive, to so starejše brezposelne osebe, iskanci prve zaposlitve brez delovnih izkušenj, ženske ter osebe brez strokovne izobrazbe.

Tabela 1.1. - 5: Značilne skupine registrirano brezposlenih oseb po upravnih enotah, december 2000

Upravna enota	Vsi	Ženske	Iščejo prvo zaposlitev	Stari do 26 let	Stari nad 40 let	Trajno presežni delavci in stečajniki	Dolgotrajno brezposelni	Invalidi
Maribor	12.938	6.878	2.371	2.692	6.995	4.314	8.457	2.656
Pesnica	1.913	973	415	450	834	464	1.424	251
Ruše	1.599	818	291	372	801	534	1.109	369
Sl. Bistrica	1.867	905	361	449	1.022	569	1.120	485
Ormož	1.255	605	203	345	539	211	675	166
Lenart	906	411	159	206	458	269	515	186
Ptuj	4.973	2.495	993	1.251	2.304	1.454	3.101	820
Podravje	25.451	13.085	4.793	5.774	12.953	7.815	16.401	4.933
Slovenija	106.601	54.047	19.082	24.945	54.045	27.396	65.453	17.179

Vir: Letno poročilo 2000, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor

Starost brezposelnih oseb je v zadnjih letih eden od pomembnejših omejitvenih dejavnikov zaposlovanja. Starostna struktura brezposelnih oseb na območju Podravja kaže zaskrbljujočo sliko, saj je bil delež starejših od 40 let v letu 1996 kar 38%, nato pa je vztrajno naraščal in v letu 2000 dosegel že 51% (najvišji na območju upravne enote Slovenska Bistrica: 54,8% in Maribor 54,0%).

Čeprav delež mladih, starih do 26 let v Podravju upada (iz 29,4% v letu 1996 na 22,6% v letu 2000), je še vedno med najvišjimi v državi. Delež brezposelnih žensk se je iz 47,4% (leto 1996) povečal na 51,4% (leto 2000), kar kaže na slabšanje položaja žensk na trgu dela.

Povečuje se tudi delež dolgotrajno brezposelnih iz 58,8% v letu 1996 na 64,4% v letu 2000. Visok delež dolgotrajno brezposelnih je v Podravju eden od ključnih dejavnikov, ki močno zaostrojuje strukturalni vidik brezposelnosti in zmanjšuje možnosti uspešnega odpravljanja strukturalnih neskladij med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela.

Ob koncu leta 2000 je bilo v Podravju 4.933 brezposelnih invalidnih oseb. Število brezposelnih invalidov na območju Podravja se je v obdobju od leta 1996 do 2000 povečalo za 116,6% (za 2.656 invalidov). (Priloga 5)

Izobrazbena struktura brezposelnih se v opazovanem obdobju (1996-2000) ni prav veliko spreminjala in kaže, da je bilo med brezposelnimi v letu 2000 največ takih brez strokovne izobrazbe (44%). Povečeval se je predvsem delež brezposelnih brez strokovne izobrazbe, starih nad 40 let. Med brezposelnimi je najmanj takih, ki imajo VI. stopnjo izobrazbe (2,3%) oziroma VII. stopnjo izobrazbe (1,2%), saj se le-ti hitreje zaposlujejo. (Priloga 6)

1.1.1.2.3. Potrebe po delavcih in zaposlitve

Leta 2000 je bilo v Podravju skupno prijavljenih 25.689 potreb po delavcih in pripravnikih, kar je bilo za 4,6% več kot v letu 1999 ter 15,7% več kot v letu 1996. Struktura povpraševanja po delavcih in pripravnikih po sektorjih v letu 2000 kaže na porast povpraševanja v nekmetijskem sektorju in storitvenem sektorju, med tem ko se je na področju kmetijstva obseg povpraševanja nekoliko zmanjšuje.

Brezposelnost je posledica pomanjkanja novih delovnih mest ter strukturalnega neskladja med zaposlitvenimi možnostmi in izobrazbo oz. strokovno usposobljenostjo iskalcev zaposlitve. Tako je bila v letu 2000 največja neusklajenost med ponudbo in povpraševanjem po V. izobrazbeni stopnji, ko je bilo brezposelnih v povprečju 2,7 krat več od prijavljenih potreb, sledi I. in II. stopnja izobrazbe (2,5 krat več brezposelnih od potreb), medtem ko je bilo na VII. izobrazbeni stopnji več kot enkrat več potreb po delavcih, kot je bilo prijavljenih brezposelnih oseb.

Delež potreb po visoko izobraženih kadrih se je v letu 2000 v primerjavi z letom 1996 povečal za skoraj 32%, povečal pa se je tudi delež potreb po delavcih s III. in IV. izobrazbeno stopnjo, in sicer za slabih 24%. Povečuje se tudi delež potreb po delavcih nižjih stopenj izobrazbe (I. in II. stopnji za 17%), kar pa je odraz predvsem povpraševanja po sezonskih delavcih in zaposlovanja za določen čas.

1.1.1.3. Izobraževanje in usposabljanje

Izobraženost prebivalstva postaja vse pomembnejši dejavnik razvoja in zagotavljanja konkurenčnih sposobnosti posameznih regionalnih in nacionalnih gospodarstev, za posameznika pa je ustrezna izobrazba in usposobljenost pomemben dejavnik uspešnega nastopa na trgu dela. Povečevanje vlaganj v razvoj človeških virov je predpogoji za prehod v na znanju temelječo družbo, zmanjšanje neskladij na trgu delovne sile, zagotavljanje pogojev za večjo kakovost življenja, boljši socialni položaj in družbeno povezanost. Izobraževalni sistem – njegova razvitost in prilagodljivost je eden od pomembnih dejavnikov potencialnega razvoja regije in njene konkurenčnosti. Težišče gospodarskega razvoja prehaja na kvalificirano in visoko izobraženo delovno silo, izobrazbeni minimum postaja srednješolska izobrazba.

1.1.1.3.1. Izobraževanje otrok in mladine

V Podravju imamo sicer dobro razvit in poenoten sistem predšolske vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja, kjer pa se ob uvajanju devetletke pojavljajo predvsem infrastrukturni problemi. (Priloga 7)

Dobro je razvit tudi sistem srednjega šolstva, ki obsega 27 šol, vendar pa je večina šol koncentriranih v urbanih središčih, predvsem v Mariboru, kar predstavlja problem za mladino iz podeželja. V Podravju je število dijakov srednjih šol v šolskem letu 1999/2000 upadlo za 15,8% v primerjavi s šolskim letom 1996/1997. Na območju Konzorcija je bilo v šolskem letu 1999/2000 za 30% manj dijakov kot v šolskem letu 1996/1997, medtem ko je število dijakov na območju občin FZR UE Ptuj in UE Lenart v enakem obdobju naraslo za 54%.

Delež mladine, stare od 15 do 19 let, vključene v srednješolsko izobraževanje je v Podravju znašal približno 75%, kar je pod povprečjem Slovenije (77%). Delež dijakov na 1000 prebivalcev, starih od 15 do 19 let je v letu 2000 v Podravju znašal skoraj 50 % in je pod povprečjem Slovenije (53,1%).

V Podravju se izvajajo tudi programi višjega strokovnega izobraževanja, ki še niso tako razvejani in raznoliki kot druge oblike izobraževanja. Ta vrsta izobraževanja je zakonske podlage dobila šele v letu 1996. Zanimanje za programe višjega strokovnega izobraževanja se iz leta v leto povečuje, hkrati pa se izboljšuje ponudba izobraževalnih programov in raste število izvajalcev.

Podravje oz. Maribor čedalje bolj utrjuje svoje mesto drugega univerzitetnega središča v Sloveniji. V okviru Univerze v Mariboru deluje 9 fakultet in ena visoka šola (Ekonomsko-poslovna fakulteta, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, Fakulteta za gradbeništvo, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteta za kmetijstvo, Fakulteta za organizacijske vede, Fakulteta za strojništvo, Pedagoška fakulteta, Pravna fakulteta in Visoka zdravstvena šola), ki izvajajo 54 študijskih programov. Vse glasnejša pa je pobuda za ustanovitev medicinske fakultete v Mariboru, ter dislociranih enot fakultet v FZR UE Ptuj in UE Lenart.

Število študentov se je v šolskem letu 1999/2000 v primerjavi s šolskim letom 1996/1997 povečalo za 58%. V šolskem letu 1999/2000 je študiralo 11.236 študentov iz Podravja, kar predstavlja 14 % vseh slovenskih študentov. V visokošolsko izobraževanje je bilo v tem šolskem letu vključene 48,4% mladine stare od 19 do 24 let (za 2,4 odstotne točke pod povprečjem Slovenije).

V šolskem letu 2000/2001 je bilo v Podravju 11.698 študentov, več kot 70% oz. 8.240 študentov iz Podravja je študiralo na Univerzi v Mariboru. Na Univerzi v Ljubljani je študiralo 3.092 študentov, ostalih 366 oz. 3,1% so bili študenti višješolskih strokovnih šol. (Priloga 8)

Kljub številčno bogati vzgojno-izobraževalni mreži, pa izobraževalna ponudba ne sledi dovolj hitro novim zahtevam po znanju in usposobljenosti aktivnega prebivalstva. Izobraževalni programi so še vedno preveč togi, premalo ciljno in problemsko naravnani ter premalo prilagojeni potrebam gospodarskega in socialnega razvoja. Proces prestrukturiranja šolske mreže je prepočasen, prepočasen je tudi proces prilagajanja izobraževalnega sistema in vsebin programov izobraževanja in usposabljanja ter razvoja novih programov, ki bi zadostili potrebam gospodarstva.

Zahteve razvitega trga dela v ospredje vse bolj postavljajo pomembnost izboljšanja izobrazbene ravni prebivalstva. Zaostajanje v izobrazbeni strukturi, vedno večja socialna ogroženost določenih skupin prebivalstva, slab materialni položaj so ključni razlogi, ki kažejo na nujnost določene oblike pomoči pri vključevanju v proces izobraževanja in usposabljanja. Vključevanje mladih v nadaljnje izobraževanje (srednje šole, višje strokovne šole in visoke šole) je na nacionalni ravni sicer spodbujeno z republiški in Zoisovimi štipendijami, vendar se število tovrstnih oblik pomoči tako na nacionalni kot na regionalni ravni zmanjšuje, kar nestimulativno vpliva na vključevanje mladih, predvsem iz socialno ogroženih družin, v nadaljnje izobraževanje. (Priloga 9)

1.1.1.3.2. Izobraževanje in usposabljanje odraslih

Izobraževanje odraslih je zapleten in razvejan sistem, v katerem so poleg tradicionalnih in formaliziranih oblik izobraževanja, ki vodijo v pridobitev izobrazbe, tudi enostavnejše neformalne, nove in alternativne oblike izobraževanja odraslih. Velika kompleksnost področja izobraževanja odraslih se kaže v omrežju številnih in raznolikih izobraževalnih in drugih zavodov/institucij ter vrsti izobraževalnih programov in programov usposabljanja. V Podravju je relativno dobro razvita mreža institucij za izobraževanje in usposabljanje odraslih.

Vključevanje odraslih v proces izobraževanja in usposabljanja ni ravno ugodno, po stopnji udeležbe odraslih v izobraževanju se Slovenija uvršča med države, ki si šele utirajo pot v družbo znanj in vseživljenjskega učenja. Odrasli so premalo motivirani za vključevanje v programe izobraževanja in usposabljanja, nimajo učnih navad, večkrat pa se tudi zaradi nepripravljenosti in objektivnih težav prilagajanja spremembam težko odločijo za različne oblike izobraževanja in usposabljanja. Tehnološke spremembe in z njimi povezane spremembe v zahtevnosti in vrsti dela zahtevajo od zaposlenih ne le večkratno izpopolnjevanje temveč tudi občasno temeljito obnovo znanja ali pridobitev višje izobrazbe. Zato je vzpodbujanje in širjenje kulture vseživljenjskega učenja ključnega pomena za ohranjanje zaposljivosti aktivnega prebivalstva in s tem ohranjanja konkurenčnih prednosti gospodarstva, saj znanja ob hitrih tehnoloških spremembah tudi hitro zastarijo.

Na splošno izobrazbena raven, zastarele kvalifikacije in pomanjkanje povpraševanja po določenih profilih kažejo na potrebo po uvedbi oziroma razširitvi različnih načinov in ukrepov za pridobitev formalne izobrazbe za odrasle, mehanizmov za zagotavljanje ustreznega vrednotenja neformalnega izobraževanja, programov usposabljanja za pridobitev ključnih kvalifikacij (informacijska tehnologija, komuniciranje, znanje jezikov, timsko delo, usposabljanje za podjetništvo, itd.) in različnih kratkih in fleksibilnih programov usposabljanja in prekvalificiranja.

Kljub pestri ponudbi programov izobraževanja in usposabljanja pa podjetja in drugi uporabniki ugotavljajo, da so le-ti premalo praktično naravnani, potrebovali bi posebne, potrebam podjetij prilagojene programe usposabljanja za opravljanje konkretnih del ali hitro prekvalifikacijo. Potrebe po tovrstnih programih se vse bolj širijo, saj je v ospredju predvsem poudarek na čim večji uporabnosti znanj. Zmogljivosti izobraževanja odraslih je potrebno razširiti in izboljšati programsko ponudbo, tako z vidika vsebinske prenovne kot samega izobraževalnega procesa ter ustrezne regionalne razporeditve.

1.1.1.4. Družbeno socialni prostor

1.1.1.4.1. Zdravstvo in socialno varstvo

1.1.1.4.1.1. Zdravstveno stanje prebivalstva

Obolevnost spremljamo kot registriran prvi pregled v tekočem letu (v javnem zdravstvenem zavodu ali pri zasebniku). Pri prikazovanju obolevnosti imamo zlasti težave zaradi neenotnih postopkov pri ugotavljanju in evidentiranju diagnoz. Po ugotovitvah prvih pregledov v zunaj-bolnišničnem zdravstvenem varstvu so na prvem mestu bolezni dihal, ki jim sledijo poškodbe in bolezni gibal. Veliko je obiskov iz administrativnih vzrokov – kar 17%.

Leta 1998 je standardizirana stopnja umrljivosti znašala 87,7% umrljivosti v letu 1989. Torej nam umrljivost upada, tudi če odmislimo starost, kot najmočnejši dejavnik umrljivosti. Zmanjševanje umrljivosti je značilno tudi za oba spola. Pri moških se je stopnja umrljivosti zniževala (leta 1998 je standardizirana stopnja umrljivosti znašala 84,5%), pri ženskah pa je stopnja umrljivosti naraščala do leta 1993, nakar je začela padati in je v letu 1998 znašala 90,3%. Zmanjševanje umrljivosti je v največji meri odraz padanja umrljivosti dojenčkov, starejših odraslih (nad 45 let) in starih 65 in več let.

Velik uspeh je mariborsko zdravstvo doseglo ravno pri umrljivosti dojenčkov. V letu 1989 smo bili precej nad slovenskim povprečjem (14,26/1000 živorojenih), medtem ko se je umrljivost dojenčkov v letu 1998 znižala na 6,21. Ta kazalec nas uvršča med razvite države. Največ otrok je umrlo v prvem tednu po rojstvu, zaradi skrajno nizkih porodnih tež (pod 1000g) ali z življenjem nezdružljivih prirojenih napak.

Najpogostejši vzroki smrti v Podravju so bolezni srca in obočil, ki predstavljajo 40% vseh smrti v regiji. Sledijo neoplazme, kot drugi najpomembnejši vzrok smrti s 24% deležem, bolezni dihal (10%), poškodbe in zastrupitve (8%), ter bolezni prebavil s 7% deležem v strukturi vseh smrti.

Bolezni srca in obočil so vodilni vzrok smrti pri prebivalcih, stari 65 in več let. Kot pomembni vzroki smrti se pričnejo pojavljati že v starosti 45 in več let. V prvi polovici zadnjega desetletja je specifična umrljivost naraščala v skupini do 64 leta, prav tako pri starih nad 65 let. Od leta 1994 pa je začela umrljivost upadati. V obdobju 1989 do 1998 se je zmanjšala umrljivost zaradi bolezni srca in obočil v starostni skupini do 64. leta za 21,2%, pri starih 65 in več let pa za 9%. Za nadaljnje zniževanje umrljivosti je potrebno pozornost usmeriti zlasti na dejavnike tveganja, kot so kajenje, nezdrava prehrana, stres in premajhna telesna aktivnost. V obdobju 1989 do 1998 se je umrljivost zaradi bolezni srca in obočil pri moških zmanjšala za 16%, zlasti po letu 1993; znižala se je tudi pri ženskah, vendar le za 2%.

Rak se prične pojavljati kot vodilni vzrok smrti pri starosti okoli 45 let in ostane vodilni vzrok do 65. leta starosti, ko prevzamejo vodilno mesto bolezni srca in obočil. Specifična umrljivost zaradi rakastih bolezni je v Podravju pri vseh moških v porastu, pri tistih do 64. leta pa v rahlem upadanju (od leta 1995). Pri ženskah je specifična umrljivost zaradi raka prav tako v porastu, tudi pri tistih do 64. leta starosti (izjema je leto 1998). Pri prezgodnji umrljivosti zaradi raka v Podravju izstopata rak debelega črevesja in danke (porast od leta 90) ter rak želodca (sicer v upadanju, a s porastom v letu 1997). Oba raka sta povezana z nezdravimi življenjskimi navadami kot so kajenje in neustrezna prehrana. Pri ženskah narašča rak dojke, rak materničnega vratu pa upada. Pri moških do 64. leta rak pljuč upada. Pri vseh moških pa je umrljivost zaradi pljučnega raka do leta 1993 naraščala, sedaj pa upada.

Poškodbe in zastrupitve se kot vodilni vzrok smrti pojavljajo po 1. letu starosti in predstavljata vodilni vzrok umrljivosti prebivalstva vse do približno 45. leta starosti. Specifična umrljivost zaradi poškodb in zastrupitev pri vseh prav tako do 64. leta upada. Umrljivost zaradi poškodb je v letu 1998 znašala 71% umrljivosti v letu 1989, enako za oba spola. Prezgodnja umrljivost zaradi poškodb se je od leta 1989 do 1998 pri moških znižala za 34%, pri ženskah pa za 30%.

Na nastanek in razvoj alkoholne jetrne bolezni vplivajo neposredni toksični učinki alkohola na jetra, dedni dejavniki in druge okoliščine kot so spol, slabosti imunskega sistema, stanje prehranjenosti in metabolizem alkohola. Razvoj jetrne ciroze je vezan na količino in ne na vrsto alkoholnih pijač. Ženske so bolj občutljive na alkohol kot moški. Za razvoj hujše oblike jetrne ciroze pri ženskah zadošča manjša količina popitega alkohola in krajše trajanje prekomernega pitja kot pri moških.

V Podravju predstavlja umrljivost zaradi bolezni jeter pomemben vzrok smrti pri obeh spolih. Skupina »ostale bolezni prebavil«, kjer prevladuje ciroza jeter alkoholnega in nealkoholnega vira, je že pri mlajših odraslih ženskah (20 – 44 let) značilen vzrok smrti. Po 45. letu se tudi pri moških pojavlja kot značilni vzrok smrti pogosteje kot v preostali Sloveniji. Tako zgodnje pojavljanje nam govori o zgodnjem začetku prekomernega pitja in posledično daljšem trajanju prekomernega pitja – to so dokazali dejavniki tveganja za jetrno cirozo. Ženske nad 65. let umirajo značilno mlajše zaradi »ostalih bolezni prebavil« kot ženske v preostali Sloveniji. Relativno število potencialno izgubljenih let življenja zaradi »ostalih bolezni prebavil« je v Podravju 2,2 krat višje kot v preostali Sloveniji. Raziskave kažejo, da ženske, ki pijejo, iščejo medicinsko pomoč šele v starejši dobi, ko so telesne in duševne okvare zdravja, povzročene s pitjem alkoholnih pijač že tako napredovale, da zahtevajo večinoma bolnišnično zdravljenje.

Stopnja incidence (novih primerov) raka je bila pri moških v Podravju v letu 1995 najnižja v Sloveniji – 311,7/100000 prebivalcev, kar je 20% pod slovenskim povprečjem. Pri moških je ostala stopnja incidence raka praktično enaka, če primerjamo z leto 1985 (314/100000 prebivalcev). Pri ženskah se je incidenca v primerjavi z leto 1985 zvišala in sicer za 14%, kar pa je najmanj v Sloveniji.

Če pogledamo po spolu in posameznih lokacijah raka vidimo, da se je pri moških od leta 1992 znižala incidenca raka pljuč (porast v letu 1995), v primerjavi z leto 1985 pa se je povečala, vendar je še vedno ostala za 9% pod slovenskim povprečjem. Prav tako se je znižala incidenca raka želodca. Pri ženskah se je v primerjavi z letom 1985 povečala incidenca raka dojke kar za 54%, in dosegla slovensko povprečje. Pri ženskah od leta 1992 narašča incidenca raka želodca. Prav tako je incidenca raka debelega črevesja in danke pri ženskah višja kot v Sloveniji.

1.1.1.4.1.2. Stanovanjska gradnja

Podravje ima več kot 110.000 stanovanjskih enot, od tega se večina stanovanj nahaja v mestnih naseljih. Podatki kažejo, da je gradnja stanovanj v regiji vse do desetletja 1971-1980, ko je bila na višku (24.058 novih stanovanj), upadala vse do obdobja 1991-1995, nato pa v obdobju 1996-1999 ponovno malo porasla.

Tabela 1.1. - 6: Stanovanjski sklad po letu zgraditve, 31.12.1999

Območje	Skupaj	Leto zgraditve stanovanj								
		do 1918	1919-1945	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-1995	1996-1999	neznano
Podravje	114.721	20.868	8.109	11.995	18.238	24.058	19.224	4.813	5.200	2.200
Slovenija	706.086	107.657	48.952	77.347	115.905	164.185	123.991	33.574	23.973	10.502

Vir: Statistični letopis 2001, Statistični urad RS

Pomanjkanje stanovanj je moč zaznati predvsem v mestih, kjer povpraševanje po stanovanjih daleč presega njihovo ponudbo. Posledica tega so visoke cene stanovanj, visoke najemnine ter zelo dolge čakalne dobe za pridobitev socialnih in neprofitnih stanovanj v najem. Vendar pa stanovanjske politike v prihodnje ne moremo graditi le na družinah, temveč je potrebno upoštevati tudi potrebe po stanovanjih drugih ciljnih skupin – samskih, ločenih, vdovcev, mladih, starejših

Ponudba najemnih stanovanj je mnogo premajhna, saj povpraševanje po stanovanjih že vrsto let presega ponudbo najemnih stanovanj. Tudi potrebe po neprofitnih stanovanjih bistveno presegajo ponudbo. Na razpise se letno prijavi tri do štirikrat več prosilcev, kot je razpoložljivih stanovanj. V občini Maribor so izrazite tudi potrebe po socialnih stanovanjih.

1.1.1.4.2. Kultura

V kulturnih dejavnostih je po podatkih ministrstva za kulturo zaposleno 1,27% aktivnega prebivalstva. Po statističnih podatkih je na širšem področju kulture (ki vključuje tudi založništvo in izdajateljstvo, knjigarne, fotografi, prevajanje, izobraževanje in drugo) registriranih 726 izvajalcev (fizičnih in pravnih oseb), od tega 91 različnih družb in 137 samostojnih podjetnikov. Ministrstvo registrira 21 profesionalnih kulturnih ustanov in 133 samostojnih kulturnih ustvarjalcev, 28 samostojnih novinarjev in 305 različnih kulturnih društev in skupin s področja ljubiteljske kulture.

Čeprav je regija videti kot celota z dominantnima središčema (Maribor in Ptuj), v katerih delujejo številne kulturne institucije regijskega in nekatere tudi državnega ranga, je regija, v kulturi bolj policentrična in razdrobljena. Lahko trdimo, da gre za primer polarizacije med Ptujem in Mariborom, koder so locirane skoraj vse profesionalne kulturne ustanove. Regijo povezujeta dve kulturni mreži in sicer knjižnična in Javni sklad za kulturne dejavnosti.

Govorimo lahko tudi o polarizaciji med sektorjem državne kulture in nevladne (NVO) kulture, polarizaciji med centri in okoljem, polarizaciji med urbano in podeželsko kulturo, polarizaciji med kulturo mladih in drugih. Vse to ima za posledico visoko stopnjo razdrobljenosti in nizko stopnjo sodelovanja (povezovanja) v kulturnih programih znotraj regije. Tako ne nastaja afirmativna regionalna identifikacija in se ohranja pragmatična, satirična »tote« Štajerske, ki jo zastopa predvsem folklorna podoba. Identiteta pokrajine, regije, lahko sloni na afirmativnih, dejavnih lastnostih.

Funkcionalno središče regije je Maribor, ki v kulturi opravlja vrsto regionalnih funkcij: arhivsko, varstvo naravne in kulturne dediščine, muzejsko, galerijsko-muzejsko po statusu. Nekaj regijskih funkcij opravlja glede na velikost in tudi kakovost dejavnosti - kot gledališko, festivalsko, medijsko, založniško, lutkovno. Izjemnega pomena je visoka koncentracija šolstva (od osnovnih in srednjih šol do univerze), pa koncentracija umetniških ustvarjalcev (zaposlenih v državnih kulturnih institucijah, v šolstvu, samozaposlenih in amaterskih), visoka koncentracija društvenega kulturnega delovanja.

1.1.1.4.2.1. Založništvo in literarna dejavnost

Založništvo je koncentrirano bolj ali manj v večjih krajih (Maribor, Ptuj). Z razpadom Založbe Obzorja v regiji ni več profilirane založbe, vendar nastajajo in se uveljavljajo manjši založniki (Aristej, Litera, Kapital, Grafiti studio), ki jih dopolnjujejo društva (društvo upokojencev, Mariborska literarna družba, Trate). Ocenjujemo, da je društvenih publikacij veliko več kot pri profesionalnih založbah. Širi se samozaložništvo. Zlasti mlajši za literarno objavlanje uporabljajo internet. Tudi stanje na področju revij ne odlikava dejanskega stanja in so nujno potrebne širitve. Tako so stiki z drugimi književnostmi le sporadični, ni niti revialnega niti knjižnega prevajanja v zadostnem obsegu.

V regiji je veliko literarnih ustvarjalcev, ki se grupirajo okrog univerze (mladi in študentje), klubske dejavnosti DU Maribor in društvene dejavnosti. Deluje tudi nekaj literarnih društev, njihova dejavnost pa se povezuje z regionalnimi in državnimi srečanji v okviru zvez kulturnih društev in skladov JSKD. Literarno-predstavitvene prireditve organizirajo tako knjižnice kakor društva in t.im. alternativne kulturne skupine in študentska društva. Nastalo je več lokacij, ki posredujejo literaturo (na Ptujju Kolnkišta, v Maribor KGB, Kibla itd.). Ni trajnejših stikov s slovenskim prostorom. Manjka literarna prireditve slovenskega ranga z možnostjo mednarodne udeležbe. Društvo slovenskih pisateljev v regiji ne opravlja nobene funkcije.

Največja prireditve v regiji je »Ko te napiše knjiga« ob slovenskih dnevih knjige v Mariboru s približno 60 prireditvami.

1.1.1.4.2.2. Knjižnična dejavnost

Knjižnična dejavnost je organizirana v knjižnicah, ki imajo tudi enote, deluje pa še bibliobus. Izposoja in obisk knjižnic narašča, knjižnice pa so tudi informacijski, razstavnici in prireditveni centri, kjer je na voljo tudi prost dostop do interneta. Manjka knjižničnega prostora, priliv knjig je premajhen, omejuje pa jih tudi nerazvita informacijska infrastruktura.

1.1.1.4.2.3. Uprizoritvene umetnosti

Ob dveh poklicnih gledališčih (SNG Maribor z Dramo, Opero in baletom in Ptujskim gledališčem) obstaja še poklicno lutkovno gledališče, ki pokriva s svojimi predstavami ves slovenski prostor. SNG Maribor je še vedno zanimivo tudi za publiko v Avstriji. Pomembna gledališka manifestacija je Borštnikovo srečanje, Lutkovno gledališče Maribor pa v poletnih mesecih organizira še lutkovni festival Poletni lutkovni pristan, ki sega tudi na Avstrijsko Štajersko in Koroško.

Amaterske gledališke skupine so v upadanju, se je pa okrepilo dijaško gledališko življenje in gledališki eksperiment, zahvaljujoč delu pedagogov na srednjih šolah.

1.1.1.4.2.4. Vizualne umetnosti

Čeprav piše v oceni ministrstva za kulturo, da je SV Slovenija nadpovprečno pokrita z institucijami vizualne umetnosti, deluje na tem področju Umetnostna galerija Maribor, kot galerije pa delujejo ob galeriji DLUM še Fotogalerija Stolp in Media Nox. Kriterij je redna dejavnost. Obstaja še nekaj utečenih društvenih razstavišč. Komplementarna je dejavnost društev in manjših zasebnih galerij, ki pa nimajo trdnega stalnega razstavnega programa. Razvila so se tudi osnovnošolska razstavišča, srednješolska pa so bolj ali manj zamrla.

V regiji obstaja nekaj kakovostnih likovnih prireditev, med katere spadajo trienale Eko (UGM), nekdanja Forma viva je zamrla, razvijajo se nova srečanja (Likovna kolonija Lent), katerih nosilci so bodisi društva bodisi zasebni galeristi.

1.1.1.4.2.5. Glasbena umetnost

Ob profesionalnem opernem orkestru in zboru regija ne premore drugega poklicnega ansambla. V regiji deluje (kot oblika dela opernega orkestra) še Mariborska filharmonija in nekaj šolskih orkestrrov. Društva so pomemben segment glasbenega življenja (zbori, pihalni orkestri, big bandi), in nekateri (na primer Carmina Slovenica, Canticum) dosegajo izjemne rezultate, vendar pa kakovost zborovskega petja zaradi pomanjkanja kvalitetnih zborovodij, prostorov in financ srečujejo z upadanjem kakovosti. Ni zadostnega vpliva glasbenega izobraževanja na kulturno življenje. Veliko mladih, ki končajo srednjo glasbeno izobraževanje, se preprosto izgubi. Manjkajo amaterske glasbene skupine, ker ni vadbenih prostorov in JSKD nima ustrezne spodbujevalne politike. V regiji je malo zasedb za resno glasbo, ni tudi jazzovskih skupin. Regija glasbeno ni povezana.

1.1.1.4.2.6. Avdiovizualna kultura, mediji

Avdiovizualna kultura obstaja lahko kot umetniška ali kot medijska praksa. Vpeljujejo se nove kulturne ustanove, ki slonijo na celovitem pristopu, ki združuje elektronske medije, internet in popularno kulturo – KIBLA in Mladinski kulturni center v Mariboru, CEZAM v Rušah, kar pa je omejeno le na večje centre (v glavnem so to sedeži upravnih enot).

V zadnjem desetletju so se razvili številni elektronski mediji. Maribor je bil eden od iniciatorjev razvoja kablinskih sistemov in je tudi ponudil »integrirano« možnost elektronske kulture z internetom in mediji. Regija je pokrita neenakomerno. Mediji, tudi državni, so zmanjšali kulturne vsebine, ki je novo nastajajoči mediji niso nadomestili. Mediji niso toliko promotorji kakovostnih kulturnih dosežkov, ampak so predvsem selektorji tistega, kar služi za zabavo in jim povečuje sprejem pri publiki. Tudi poročanje o kulturnem dogajanju je rudimentarno in selektivno. V regiji deluje 28 samostojnih novinarjev.

Regija kasni v izgradnji sodobnih kinematografov oz. multimedijskih centrov, ker je to prepustila kinematografom in njihovi šibki materialni osnovi. Multimedijski centri so vsepovsod integrirani v urbano kulturo, ki pa je na tem področju rudimentarna

1.1.1.4.2.7. Kulturna dediščina in kulturna infrastruktura, prostori

Kulturna dediščina se pokriva s kulturno infrastrukturo tako, da so objekti, zaščiteni kot kulturna dediščina, tudi prostori za izvajanje kulturnih programov in se pri obnovi mestnih središč in arhitektonskih spomenikov računa predvsem na kulturne vsebine. Pretežno jih uporabljajo poklicne kulturne ustanove in zato z njimi delijo tudi vse prednosti in slabosti (glede izrabe in dostopnosti).

Kulturne institucije so prostorsko primerno rešene, zanje obstajajo tudi načrti za reševanje prostorske problematike (LG Maribor, Pokrajinski arhiv). Manj zadovoljivo je stanje pri društveni kulturi, za katero manjka kakovostnih vadbenih prostorov.

Nujna kulturna infrastruktura je takšna, ki omogoča, da posameznika ali skupine, ki se hoče ukvarjati s katerim koli kulturnim/umetniškim ustvarjanjem, ne zavrne zaradi:

- pomanjkanja »vstopa« oziroma vrat (ni institucije, ki bi nudila program),
- pomanjkanje kadrov, ki organizirajo takšno dejavnost in
- pomanjkanje namensko opremljenih prostorov.

V regiji obstaja 139 objektov, razglašeni za javno kulturno infrastrukturo, od tega polovica v Mariboru in Ptuj. Zlasti zaskrbljujoče je stanje v kulturnih domovih, ki so bili nekdanje namenjeni društvenemu delovanju, zdaj pa so bodisi zaprti ali slabo opremljeni in s tem neuporabni za kulturno delovanje ali pa so jih zasedle komercialne vsebine. Tudi ni iniciativ, ki bi jih začele spreminjati v sodobna žarišča kulturnega življenja. Problem je v šibki sposobnosti gospodarjenja z domovi, z zaprtostjo društev in dejstvom, da so občine zmanjšale sredstva za investicijsko vzdrževanje kulturnih domov.

1.1.1.4.2.8. Kulturna društva

V regiji je po podatkih Statističnega urada RS, 306 kulturnih društev (glede na evidenco JSKD in zvez kulturnih društev je društev cca 250, preostalo pa so društva, ki so v to kategorijo »zašla«). Ocenjujemo, da je vanje včlanjenih od 10.000 do 12.000 ljudi (povprečno društvo šteje od 30-40 članov).

Tabela 1.1. - 7: Kulturna društva po upravnih enotah

Upravna enota	Število društev
Upravna enota Lenart	23
Upravna enota Maribor	102
Upravna enota Ormož	32
Upravna enota Pesnica	23
Upravna enota Ptuj	51
Upravna enota Ruše	28
Upravna enota Slov. Bistrica	24
Skupaj	283

Vir: Statistični letopis 2001, Statistični urad RS

Infrastrukturo delovanja kulturnih društev predstavljajo zveze kulturnih društev (kot NGO) in izpostave Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (šest s 16 zaposlenimi). Programi kulturnih društev so povezani preko programov sklada v regionalne celote. Med društvi so nekatera izjemno kvalitetna (Carmina Slovenica) in z mednarodnim ugledom, več na vseh področjih pa jih sega v kakovostni vrh v državi. Društva, ZKD in izpostave sklada izvajajo prireditve in izobraževanje vseh rangov, med katerimi naj omenimo Mednarodno zborovsko tekmovanje Maribor, državno zborovsko tekmovanje Naša pesem, plesne šole (modern dance) na ravni države, literarna srečanja. Mednarodni otroški folklorni festival Lent, regionalne pregledne razstave amaterskih likovnikov, sicer pa v regiji na vseh področjih obstajajo t.im. medobmočna srečanja.

V pretežni večini občin (29 od 34) je društvena kultura edina oblika organizirane kulturne dejavnosti.

1.1.1.4.2.9. Festivali in prireditve in ritem kulturnega dogajanja

V regiji poteka nekaj kakovostnih in odmevnih prireditev, ki ob redni ponudbi kulturnih institucij, društev in drugih subjektov ustvarjajo ritem kulturnega dogajanja. Obstajajo trije tipi prireditev: tisti, ki slonijo pretežno na zabavi, tisti, ki slonijo na »mešani« ponudbi kulture in gostinstva in tisti s »čisto« kulturno ponudbo. Slednji imajo tudi zahtevno strokovno raven (Boršnikovo srečanje, Poletni lutkovni pristan, Folkart, Naša pesem, Mednarodno zborovsko tekmovanje, Glasbeni september, Festival ustvarjalnosti Mladih na Ptuj, Festival radovednosti,

Festival računalniških umetnosti, Dnevi knjige, Paleta – Pesnica, pregledne prireditve izpostav JSKD in ZKD ipd.). Kot kulturno relevantne lahko jemljemo še tiste prireditve, ki so pretežno kulturne narave (Festival Lent) ali izhajajo iz kulturne dediščine (Kurentovanje). Čisto zabavne vsebine (festivali popularne kulture), so kulturno relevantne posredno. Nudijo možnost za samozaposlovanje vseh tistih, ki so dosegli umetniške poklice in poklice s področja zabave ter razvedrila. Štajerska je v širšem smislu zibelka glasbenih talentov.

Ocenjujemo, da je premalo stika med turističnimi organizacijami in kulturnimi institucijami in sicer obojestransko – kulturne institucije ponujajo premalo profiliranih prireditev, ki jih je mogoče tržiti kot izjemno, kakovostno ponudbo, turistične organizacije pa so preveč usmerjene na zabavne vsebine in gostinsko ponudbo.

Ritem prireditev skozi vse leto je neenakomeren, prireditve pa so pretežno v večjih središčih.

Pomanjkanje privlačne razstavno/prireditvene ponudbe muzejev in galerij se kaže v tem, da so konci tedna, ki so lahko izjemno zanimivi za mikro turizem znotraj regije, v naših mestih v glavnem prazni in naletijo sporadični turisti dostikrat na zaprta vrata.

1.1.1.4.2.10. Raziskovanje

V kulturni dejavnosti je malo raziskovanja, ki bi ustvarjalo vpogled v delovanje kulturnega sistema in bi posledično spreminjalo vladne instrumente za kulturno politiko. Večja stopnja informatizacije in večja transparentnost dela vladnih služb omogoča več raziskovanja.

1.1.1.4.2.11. Financiranje

Iz primerjalnih podatkov je razvidno, da na delež, ki ga občine dajo za kulturo, bistveno vpliva strošek infrastrukture. Tako kraji, kjer so sedeži upravnih enot porabijo več kakor novo nastale občine. Iz liste občin po velikosti sredstev za kulturo na prebivalca vidimo, da približno tretjina občin namenja kulturi nad slovenskim povprečjem, sicer pa je regija pod slovenskim povprečjem. Pretežno namenjajo občine z manj prebivalstva kulturo manj sredstev, prav tako podeželske občine. Visok proračunski izdatek za kulturo v občinah gre skorajda v pravilu na račun investicij.

Financiranje kulture se še ni ustalilo, na kar je pomembno vplival val delitve občin, kjer najbrž kulturna politika šele nastaja.

1.1.1.4.2.12. Analiza kadrovskih možnosti v kulturi

Nekatere poklicne skupine so opustile tradicionalno vezanost na kulturno delo (učitelji na vseh stopnjah, duhovniki, zdravniki, uradništvo) in danes manjkajo tako v verigi pobudnikov kulturnega delovanja kakor v verigi potrošnika. Podeželju so ostali »rutinski« poklici, medtem ko so v mestih »ustvarjalci«, kar je splošna značilnost polarizacije med mestom in vasjo. Bolj ko se oddaljujemo od središč mest, bolj pada število kulturnih izvajalcev. Gre za visoko odvisnost zaposlitve od državnih ustanov in malo možnosti za samozaposlitev, ki je na področju ustvarjanja kulturnih dobrin izrazito težavna. Princip samozaposlitve bi lahko prinašal enakomernjšo distribucijo kulturnih izvajalcev, ker ni toliko odvisen od državnih institucij.

Identiteta regije je šele v nastajanju in ustvarijo jo lahko le subjekti, ki imajo izrazite razvojne cilje in niso vezani za interne državne službe, ki se težko prilagajajo. Prav zaradi tega tudi ni prišlo do večje stopnje integracije na ravni regije tako horizontalno kot vertikalno, pretrgale pa so se tudi medregijske povezave v kulturnem sodelovanju.

1.1.1.4.3. Šport

Na območju Podravja je v letu 1999 delovalo več kot 400 športnih društev, ki so štela 60.397 članov. Med člani je bilo 18.168 tekmovalcev. Podravski športniki dosegajo zelo dobre rezultate pri številnih športnih panogah, kar je pokazatelj relativno dobre športne razvitosti.

Tabela 1.1. - 8: Športna društva, člani športnih društev in tekmovalci, 1999

	Športna društva	Število članov	Število tekmovalcev
Podravje	422	60.397	18.168
Slovenija	3.202	318.316	76.984

Vir: Statistični letopis 2002, Statistični urad RS

Lokalne skupnosti kot najpomembnejši dejavnik razvoja športa v svojih okoljih uresničujejo javni interes v športu z zagotavljanjem sredstev za realizacijo nacionalnega programa, s spodbujanjem in zagotavljanjem pogojev za opravljanje in razvoj športnih dejavnosti ter načrtovanjem, gradnjo in vzdrževanjem javnih objektov. V skladu s svojimi možnostmi spodbujajo vse oblike športne dejavnosti ter strokovno-razvojne naloge z letnimi programi športa na naslednjih področjih:

- Športna vzgoja otrok in mladih, ki se prostovoljno ukvarjajo s športom zunaj obveznega izobraževalnega programa. Spodbujanje otrok in mladih k športnim dejavnostim, ki bogatijo njihov prosti čas ima prednostno mesto v strategiji razvoja športa,
- Športna rekreacija – namen športne rekreacije odraslih je ohraniti in izboljševati celostni zdravstveni status, humanizirati človekovo življenje, zmanjševati negativne posledice današnjega načina življenja in dela, preprečevati upadanje splošne vitalnosti človeka ter s temi motivi pritegniti čim večje število ljudi v redno oblike dejavnosti. Pri tem gre za aktivno, koristno in prijetno izpopolnjevanje dnevnega, tedenskega in letnega prostega časa. Za doseganje tega je potrebno ustvariti razmere, ki omogočajo športno rekreativno vadbo čim večjemu številu prebivalstva tako v organiziranih kot neorganiziranih oblikah redne in občasne vadbe,
- Kakovostni in vrhunski šport – v kakovostni šport sodijo priprave in športna tekmovanja ekip in posameznikov, ki nimajo objektivnih strokovnih, organizacijskih in materialnih možnosti za vključitev v program vrhunškega športa in ki jih program športne rekreacije ne zadovoljuje, so pa pomemben dejavnik razvoja športa. Spodbujanje vrhunškega športa zajema aktivnosti priprave in tekmovanj športnikov, ki imajo status mednarodnega, svetovnega ali perspektivnega razreda in s svojimi rezultati bistveno prispevajo k prepoznavnosti regije in države kot take,
- Šport invalidov – je pomembno področje vključevanja invalidov v normalno življenje. Invalidom je potrebno omogočiti organizirano športno vadbo na primernih športnih objektih pod vodstvom strokovnih kadrov,
- Spremljajoča dejavnost – ti programi so sestavni del celotne športne ponudbe in nujno potrebni za njeno izvajanje te razvoj posameznih segmentov športa kot celote. Pri čemer je posebna pozornost namenjena pridobivanju novih in stalno strokovno izpopolnjevanje strokovnih kadrov, športnim prireditvam, informatiki in založništvu, promocijski dejavnosti,
- Izgradnja in vzdrževanje športnih objektov – športna infrastruktura je osnovni pogoj za razvoj športa. Stanje na področju športne infrastrukture je precej pereče in zaradi tega je ogrožen razvoj športnih iger, plavanja, kegljanja, atletike, rokometa, strelstva, lokostrelstva in drugih oblik športa. Pomanjkanje športnih objektov se kaže tudi v primerjavi obstoječega stanja z usmeritvami nacionalnega programa.

1.1.2. KLJUČNI PROBLEMI IN SWOT ANALIZA

1.1.2.1. Človeški viri

Neugodni demografski trendi – Upadanje števila prebivalstva in nizka rodnost povzročata staranje prebivalstva

Število prebivalcev regije se zmanjšuje, regija je v obdobju od leta 1981 do prve polovice leta 2000 zabeležila največji padec mladega prebivalstva (starega do 14 let). Prebivalstvo regije se stara, delež prebivalstva starejšega od 64 let presega 14%. Tudi indeks staranja prebivalstva, ki je pokazatelj vitalnosti prebivalstva se je v zadnjih letih zvišal in je nad slovenskim povprečjem.

Visoka brezposelnost in strukturno neskladje na trgu dela

Čeprav se število brezposelnih v regiji zmanjšuje, se v Podravju še vedno soočamo z visoko stopnjo brezposelnosti, ki je v decembru 2000 znašala 18,3% in bila visoko nad slovenskim povprečjem. Na trgu dela je zaznati razhajanja in strukturno neskladje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, ki se kaže predvsem v razkoraku med potrebami po znanju in usposobljenosti ljudi in njihovo ponudbo. Strukturni vidiki brezposelnosti se nanašajo predvsem na izobrazbena in poklicna neskladja (velik delež brezposelnih brez strokovne izobrazbe), problem dolgotrajne brezposelnosti, visoke brezposelnosti v starostni skupini starejših od 40 let, visoke brezposelnosti med mladimi in ženskami ter invalidi. Nizka pa je tudi mobilnost delovne sile, kar še zastruje položaj na trgu dela.

Nizka izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih

Za regijo je značilna prenizka izobrazbena struktura prebivalstva, delež prebivalstva z najmanj višješolsko izobrazbo je podpovprečen (7,8%), visok je predvsem delež prebivalstva brez izobrazbe. Tudi izobrazbena struktura zaposlenih kaže na visok delež zaposlenih brez izobrazbe. Slovenija se sicer na področju izobraževanja otrok in mladine približuje državam EU, vendar pa to ne velja za stopnjo izobrazbe in vključenosti v izobraževanje/usposabljanje odraslih. Pri odraslih je potrebno spodbudi predvsem zavest o nujnosti nenehnega izobraževanja/usposabljanja in pridobivanja novih znanj, veščin ter spretnosti.

Premalo novih delovnih mest in odsotnost mehanizmov ustvarjanja delovnih mest

Regija je nepriljubljena za naseljevanje gospodarskih subjektov, ki bi v večji meri spodbudili kreiranje novih, kvalitetnih delovnih mest in zaposlovanje v regiji. Predvsem je moč zaznati neugoden položaj pri zaposlovanju težje zapomljivih oseb (invalidi), zaposlovanju žensk in mladih brez delovnih izkušenj. Posledica pomanjkanja delovnih mest je velik odliv visoko izobraženega kadra v druge regije.

Premalo sodelovanja med izobraževalnimi institucijami in gospodarstvom

Podporno okolje premalo deluje v smeri prilagajanja programov izobraževanja in usposabljanja potrebam gospodarstva ter spodbujanja razvoja podjetniškega razmišljanja. Kljub pestri ponudbi programov izobraževanja / usposabljanja podjetja in drugi uporabniki ugotavljajo, da le-ta ne sledi dovolj hitro potrebam po novih, sodobnih znanjih in usposobljenosti prebivalstva. Programi so vse preveč togi, premalo ciljno usmerjeni, premalo praktični in problemsko naravnani. Večje sodelovanje in povezovanje med izobraževalnimi institucijami in gospodarstvom je ključnega pomena za spodbujanje razvoja skupnih programov izobraževanja/usposabljanja in razvojnih projektov, ki bodo v večji meri spodbujali vključevanje v proces izobraževanja/usposabljanja.

Prav tako so premalo izkoriščene možnosti usposabljanja mladih raziskovalcev v gospodarstvu ter v sodelovanju z Univerzo, kljub temu, da MGD to tudi finančno podpira. Prav tako so premalo izkoriščene možnosti sodelovanja izobraževalnih institucij in gospodarstva v okviru mednarodnih programov in raziskav.

Nizka osveščenost in motiviranost za izobraževanje in usposabljanje

V regiji je še vedno nizka osveščenost o nujnosti stalnega izobraževanja in pridobivanja novega znanja, nizka je motiviranost, predvsem odraslih, za vključevanje v programe izobraževanja in usposabljanja, nizka je računalniška pismenost. Še vedno je prisotna nizka stopnja zavedanja, da le napredovanje v znanju prinaša nove možnosti in dviguje konkurenčno spodobnost prebivalstva na trgu dela. Nasprotno pa se v svetu krepki zavest, da se moramo stalno učiti, usposablјati, nadgrajevati znanje, razvijati veščine in spretnosti.

Pomanjkanje načrtovanja razvoja človeških virov v podjetjih/organizacijah

V Podravju se je število kadrovskih služb v zadnjih desetih letih močno znižalo, večina teh, ki še obstajajo, opravlja predvsem administrativno vlogo in se ne ukvarjajo dovolj s planiranjem kadrov, povezovanjem z izobraževalnimi institucijami in oblikovanjem načrtov razvoja zaposlenih in bodočih zaposlenih. Na sploh je v podjetjih in organizacijah regije moč zaznati pomanjkanje načrtovanja, izvajanja in spremljanja razvoja človeških virov.

Neustrezna štipendijska politika

Vključevanje mladih v nadaljnje izobraževanje je sicer spodbujeno z republiški in Zoisovimi štipendijami, vendar se število tovrstnih oblik pomoči zmanjšuje. Navedeno nestimulativno vpliva na vključevanje v nadaljnje izobraževanje predvsem tistih mladih, ki prihajajo iz socialno ogroženih družin in podeželskega okolja. V podjetjih sicer opozarjajo, da ne morejo dobiti ustreznih kadrov, vendar se z razvojem lastnih kadrov ne ukvarjajo dovolj in razpisujejo le malo kadrovskih štipendij.

Premalo sodelovanje med odgovornimi institucijami za razvoj človeških virov

Premajhno povezovanje in sodelovanje obstoječih institucij odgovornih za razvoj človeških virov v regiji vodi v razdrobljenost sredstev in neuskklajenost ukrepov in aktivnosti, ki jih izvajajo. Veliko oviro za skupno delovanje predstavlja tudi nepripravljenost omenjenih institucij za partnersko sodelovanje in premajhna osveščenost pomembnih akterjev o nujnosti skupnega sodelovanja za hitrejši gospodarski in socialni razvoj regije.

Prostorska problematika izobraževalnih ustanov

Izpostavljena je predvsem prostorska problematika osnovnih šol pri prehodu na devetletni program. Nekatere šole ne morejo zagotoviti ustreznih prostorov za izvajanje tega programa zato je nujno potrebna širitev šolskih prostorov, ki zahteva velika investicijska sredstva. S težavami z zagotovitvijo ustreznih prostorov za izvajanje izobraževalnega procesa se srečujejo tudi v srednjih šolah.

Na drugi strani pa se pojavlja neustrezna izkoriščenost obstoječih prostorov in infrastrukture v šolah, ki bi jih lahko s povezovanjem različnih institucij in programov koristno uporabili.

1.1.2.2. Zdravstvo in socialno varstvo

Porast bolezni in slabšanje zdravstvenega stanja prebivalstva

Iz kazalcev umrljivosti in obolevnosti lahko sklepamo, da sta še vedno v Podravju velika zdravstvena problema bolezni srca in obtočil, zlasti ishemična srčna bolezen ter bolezni prebavil, zlasti bolezni jeter – ciroza jeter alkoholnega in nealkoholnega vira. Porast umrljivosti zaradi rakastih bolezni, zlasti prezgodnje umrljivosti zaradi malignih bolezni prebavil, nas tudi opozarja na prekomerno pitje alkohola in pretežno beljakovinsko – maščobni način prehrane s premalo zaščitnih antioksidantnih snovi. Incidenca raka želodca je naraščala pri obeh spolih, raka debelega črevesja in danke pri ženskah, incidenca raka dojke in prav tako umrljivost sta narasla in dosegla slovensko povprečje. Incidenca in umrljivost zaradi raka materničnega vratu upadata, kljub temu pa še vedno mlade ženske umirajo zaradi raka materničnega vratu, kar naj bi govorilo o prepoznom uporabljanju

zdravstvenega varstva ali slabi sekundarni preventivi v regiji. V zadnjih letih je incidenca pljučnega raka v porastu. Rak pljuč postaja pomemben vzrok smrti pri ženskah.

Število samomorov je nad slovenskim povprečjem

Tradicionalna obremenitev s samomori na našem območju traja dalj časa. So pomemben vzrok smrti, tako mladih kot tudi starejših prebivalcev obeh spolov. Trendi so zadnja leta nekoliko ugodnejši, kljub temu pa še vedno nad slovenskim povprečjem. Znano je da se samomor povezuje med ostalim s kroničnim alkoholizmom in brezposelnostjo. Prav tako so številne raziskave pokazale, da stopnja samomorilnosti upada z uspešnim prepoznavanjem ter pravočasnim in učinkovitim zdravljenjem depresivnih motenj. To naj bi bila vloga splošnih zdravnikov, ki bi v ta namen pridobili posebna znanja in veščine.

Zaradi boleznih gibal in poškodb pri delu so delavci v Podravju v povprečju pogosteje odsotni z dela kot delavci v Sloveniji

Če pogledamo kazalce obolevnosti aktivne populacije v Podravju, opazujemo v desetletnem obdobju zviševanje začasne odsotnosti z dela in tudi poslabšanje posameznih indeksov-kazalnikov dolžine in trajanja odsotnosti, medtem ko se je povprečno število poškodb pri delu zniževalo in je pod slovenskim povprečjem. Trajanje ene odsotnosti je v regiji višje pri moških kot pri ženskah. Vsi ostali kazalci so višji pri ženskah, vključno z deležem bolniškega staleža. Kazalci bolniškega staleža so nad slovenskim povprečjem pri duševnih motnjah, boleznih obtočil, boleznih prebavil, boleznih gibal ter poškodbah in zastrupitvah pri delu in izven dela.

Visoka stopnja hospitalizacij

Vsa leta ima Podravje tudi visoko stopnjo hospitalizacij zaradi poškodb in zastrupitev, ki je precej nad slovenskim povprečjem. Stopnja hospitalizacije se je v desetletnem obdobju prav tako zviševala zaradi boleznih obtočil, boleznih prebavil (vsa leta nad slovenskim povprečjem) ter boleznih gibal. Posebnosti posameznih področij: Stopnje bolnišničnega zdravljenja zaradi rakastih boleznih so višje v zgornjem Podravju, medtem ko so zaradi boleznih dihal (in boleznih prebavil) višje v FZR UE Ptuj in UE Lenart. Stopnje bolnišničnega zdravljenja zaradi poškodb in zastrupitev so višje pri ženskah v FZR UE Ptuj in UE Lenart.

Premajhna podpora izvajanju preventivnih programov za vse ciljne skupine

Kazalci o delu in obremenitvah posameznih zdravstvenih varstev nam govorijo, zlasti o slabši preskrbljenosti odrasle populacije in neizvajanju preventivnih aktivnosti. Povečanje stopenj bolnišničnega zdravljenja nam lahko govori temu v prid. Nekoliko se je poslabšala tudi preventiva pri šolarjih in mladini, medtem ko je otroška populacija dobro preskrbljena.

Pomanjkanje stanovanj

Pomanjkanje stanovanj je posebej izrazito v mestih, kjer povpraševanje daleč presega ponudbo. Posledica tega pa so visoke cene stanovanj, visoke najemnine ter zelo dolge čakalne dobe za pridobitev socialnih ali neprofitnih stanovanj. V regiji je potrebno vzpodbuditi gradnjo socialnih in neprofitnih najemnih stanovanj in zagotavljanje ugodnih stanovanjskih posojil.

1.1.2.3. Kultura

Nepovezanost regijskih institucij

Povezanost programov s področja družbenih dejavnosti ne daje maksimalnih učinkov. Znotraj regije je bilo doslej premalo usklajenosti, sodelovanja in prenosa informacij med posameznimi kulturnimi dejavniki v regiji na različnih nivojih in ranih dejavnostih. Posledica tega je podvajanje dela in projektov in neproduktivno zapiranje potencialnih uporabnikov v lokalne okvire.

Prekinile so se povezave med izvajalci kulturnih programov z gospodarstvom, izobraževanjem, političnim in socialnim sistemom. V prvem primeru, v gospodarstvu, se to kaže na manjšem interesu za financiranje oziroma neposredno materialno pomoč kulturnih programov (alternativni finančni in materialni viri). Zaradi slabega sodelovanja je prišlo tudi do zmanjšanja publike pri marsikateri kulturni ustanovi.

V drugem primeru – izobraževanju – se odraža na znižanju splošnega interesa za aktivno in pasivno udejstvovanje v kulturi. Rezultati tega bodo še slabši, ko bo generacija otrok prešla v kategorijo aktivnega prebivalstva s kupno močjo.

V tretjem – političnem – se kaže tako, da ne nastajajo več boljši pogoji za kulturno ustvarjanje zlasti tam, kjer se odpirajo možnosti za dostop do ustvarjanja kulturnih dobrin. Kultura je kot oblika razreševanja socialnih konfliktov zanemarjena. Odrasla nizke kulturne osveščenosti in komercializacija je v delikventnih obnašanjih, ki prehajajo v socialne probleme, v višji stopnji vandalizem.

Nepovezanost kulturnih dejavnosti v regiji zavira njihov nadaljnji razvoj in tudi razvoj družbenih dejavnosti v celoti in je eden glavnih razlogov za izginjanje vezanosti za kulturno identiteto Podravja.

Neustrezna kadrovska struktura v kulturnih institucijah

Za celovito izvajanje programov je razen kvalitetnega umetniškega ansambla potrebno tudi prodorno vodstvo. Tega pa v kulturnih dejavnostih ni zadosti, zato je prišlo v neugodnih tržnih pogojih do zamiranja starih programov, novih pa niso pripravili. Ohranila se je sicer pretežno kakovostna kulturna produkcija, se je pa zmanjšala kulturna potrošnja. Kot posledica manjšanja kulturne porabe je tudi veliko praznih in neusposobljenih kulturnih domov, saj se očitno temu segmentu ni posvečalo zadosti pozornosti – tako kulturnopolitične kakor finančne.

Velika vlaganja v prostore in opreme (v letu 1999 je v regiji bila investirana 1/7 vseh sredstev v Sloveniji, leta 2002 1/11 in leta 2001 1/13, kar tudi govori o upadanju) imajo smisel le, če ob kvaliteti povečajo dostopnost kulturnih dobrin. Za to pa je potreben sodoben vodstveni kader.

Vladnim (profesionalnim) kulturnim institucijam se ni potrebno boriti za konzumente na trgu zaradi sistemskih virov financiranja, kar je pripeljalo do slabe obiskanosti kulturnih produkcij, s tem do nerealnih ocen kvalitete programov in še slabše ponudbe.

Pomanjkanje prostorov za nevladne kulturne ustanove

Za prostore profesionalne (vladne) kulture je bolj ali manj poskrbljeno. Ob tem pa ostaja popolnoma odprto vprašanje nevladnega sektorja, ki predstavlja drugo polovico kulturne produkcije (zasebni javni zavodi, društva, skupine). Dolgoletno podcenjevanje te sfere se kaže v tem, da so prizadeta socialna in prostorska obrobja: mladi, manjšine, podeželje, populacijsko ogroženi predeli. Na tem področju ni ne kulturne politike in niti resnejšega raziskovanja problematike. To lahko povezujemo z ugotovitvami o zapostavljanju civilnodružbene sfere, kar se kaže tudi v tem, da je civilna sfera v veliki meri izločena iz družbenega odločanja, ki so si ga prilastile politične stranke.

Vladni in nevladni sektor kulture sta komplementarna. To pomeni, da morajo ob prostorih za vladne (profesionalne) kulturne ustanove lokalne skupnosti enakovredno skrbeti za prostore nevladnih kulturnih izvajalcev. Razen zelo redkih izjem so kulturni domovi bolj ali manj podoba 50. let po opremljenosti in funkcijah. Če odštejemo tri večje centre (Maribor, Ptuj, Slovenska Bistrica), se to nanaša na polovico prebivalstva regije. K temu pa je potrebno prišteti še depriviligirane socialne kategorije in ugotovimo temeljni kulturni model regije: elitizem in socialna ignoranca.

Slabo razvit informacijski sistem

Zaradi nepovezanosti kulturnih institucij je postal stari način informiranja neustrezen in nefunkcionalen. Celo nekatere informacijske institucije so brez internetnih strani. Zaradi pomanjkanja sredstev se je razvoj najprej ustavil pri informacijski infrastrukturi. Ne zadostuje le nekaj računalnikov, potrebna je informatizacija dejavnosti, podpiranje prenosa podatkov v javno rabo, potrebno je organizirati čimveč informacijskih točk, ki bodo na razpolago za učenje in spontano uporabo.

Dostikrat je informacija skrita za vrati neprijazne pisarne ali v predalu ljudi, ki menijo, da je razpolaganje z informacijo razpolaganje z močjo.

1.1.2.4. Šport

Nepovezanost institucij in programov

Premajhno sodelovanje in nepovezanost institucij ter njihovih programov namenjenih istim ciljnim skupinam ne daje zelenih učinkov. Za nadaljnji razvoj, promocijo športnih dejavnosti in njihovih nosilcev je potrebno povezati tako programe kot izvajalske institucije v regiji, hkrati pa spodbujati sistematično izobraževanje in usposabljanje strokovnega kadra. Za večji razvoj športnih dejavnosti in boljše sodelovanje je potrebno usklajevanje programov in športnih dogajanj v regiji.

Prostorska problematika

Za izvajanje in širjenje športnih aktivnosti je potrebno zagotoviti zadostno število športnih objektov in ustrezno opremo, zagotoviti sredstva za nove investicije in investicijsko vzdrževanje obstoječe športne infrastrukture iz različnih virov.

**ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT)
ZA PODROČJE RAZVOJA ČLOVEŠKIH VIROV**

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitiven selitveni prirast blaži negativna demografska gibanja, • Izobrazbena sestava zaposlenih se izboljšuje, delež zaposlenih z visoko strokovno izobrazbo narašča, vendar je pod povprečjem Slovenije, • Znižuje se delež zaposlenih brez strokovne izobrazbe, • Upadanje števila brezposelnih, • Upada delež mladih brezposelnih, starih do 26 let, • Znižuje se delež mladih brezposelnih brez strokovne izobrazbe, • Potrebe po delavcih naraščajo, povečuje se delež potreb po visoko izobraženih kadrih (porast za skoraj 32 %), po kadrih s III. In IV. Stopnjo izobrazbe (skoraj za četrtino) pa tudi po kadrih brez strokovne izobrazbe (za 17 %), • V regiji deluje Regionalni sklad dela Podravje – ukrep, ki prispeva k preprečevanju prehoda delavcev v odkrito brezposelnost, • Dobro razvit in poenoten sistem predšolske vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja, • Maribor je drugo univerzitetno središče v Sloveniji in še utrjuje svojo vlogo, • Uvajanje novih študijskih programov, • Število študentov se je v opazovanem obdobju povečalo (v Podravju za 58 % (študenti iz Podravja predstavljajo 14 % vseh študentov Slovenije), • Razvejanost mreže institucij za izobraževanje odraslih (številčna in programska raznolika ponudba), • Obstoj institucije za sistematično načrtovanje in spodbujanje naložb v razvoj človeških virov (SRUČV), ki je edina tovrstna institucija v Sloveniji, • Stalno analiziranje in načrtovanje potreb po usposabljanju kot podlaga za kreiranje novih, potrebam gospodarstva prilagojenih programov usposabljanja (SRUČV). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nadpovprečen indeks staranja prebivalstva, prebivalstvo se stara hitreje kot v povprečju v Sloveniji, • Po letu 1981 je podravska regija poleg pomurske zabeležila največji padec mladega prebivalstva, starega do 14 let, • Naravno gibanje prebivalstva negativno, • Neustrezna usposobljenost delovne sile in njihova premajhna mobilnost vplivajo na neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, • Še vedno visok delež zaposlenih brez strokovne izobrazbe, • Kljub upadanju števila brezposelnih še vedno nadpovprečna stopnja brezposelnosti, • Brezposelni regije predstavljajo skoraj četrtino vseh brezposelnih Slovenije, • Kljub padanju deleža mladih brezposelnih je le-ta še vedno med najvišjimi v Sloveniji (skoraj 23 %), • Delež starih nad 40 let med vsemi brezposelnimi je precej narasel in dosega 51%, • Še vedno največji delež brezposelnih brez strokovne izobrazbe (44%), vendar nekoliko pod povprečjem Slovenije (47%), • Povečuje se delež dolgotrajno brezposelnih in je nad povprečjem Slovenije, • Precejšen porast invalidov med brezposelnimi, • Potrebe po delavcih še zaostajajo za številom brezposelnih, z zaposlovanjem pokritih le 83% potreb (neustrezna strokovna usposobljenost, premalo novih delovnih mest, večkratno zaposlovanje na isto delovno mesto, ...), • Pomanjkanje kvalitetnih delovnih mest, • Pomanjkanje načrtovanja, izvajanja in spremljanja razvoja človeških virov v podjetjih in organizacijah, • Premalo vlaganj v razvoj človeških virov, • Neustreznost razumevanja naložb v razvoj človeških virov,

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
	<ul style="list-style-type: none">• Neugodna štipendijska gibanja: število štipendij (kot ukrep dvigovanja izobrazbene ravni prebivalstva) se je v opazovanem obdobju zniževalo (v Podravju za 11 %, v Sloveniji za slabih 5 %),• Premalo prisotna vzgoja lastnih kadrov v podjetjih in organizacijah (štipendiranje, pripravništvo, vajeništvo),• Kljub številčno bogati vzgojno-izobraževalni mreži izobraževalna ponudba ne sledi dovolj hitro potrebam,• Izobraževalni programi so še vedno preveč togi in premalo problemsko ter ciljno naravnani ter prilagojeni potrebam gospodarstva,• Premajhno sodelovanje (odsotnost sodelovanja) izobraževalnih institucij z gospodarstvom,• Proces prestrukturiranja šolske mreže je prepočasen,• Nizka izobrazbena raven, zastarele kvalifikacije in pomanjkanje povpraševanja po določenih profilih,• Delež dijakov na 1000 prebivalcev v starosti od 15 do 19 let na območju Podravja (50 %) je pod povprečjem Slovenije (53%),• Zanimanje med mladimi za tradicionalne poklice upada,• Skoncentriranost srednjih šol in fakultet v največji občini regije, v Mariboru,• Zaradi pomanjkanja učnih mest in premajhnega zanimanja učencev dualni sistem izobraževanja v nekaterih poklicih ni zaživel,• Prenizka motiviranost odraslih za izobraževanje/ usposabljanje,• Nizka stopnja medsebojnega zaupanja in sodelovanja organizacij na področju RČV in trga dela.

PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none">• Z ukrepi na nacionalni ravni spodbuditi naravni prirast prebivalstva in zaustaviti negativno gibanje v številu prebivalstva (finančne spodbude za mlade družine, rešitve stanovanjskih problemov, nova delovna mesta),• Narediti regijo privlačno za preseljevanje iz drugih regij (ustrezna delovna mesta, življenjski pogoji),• Zmanjšanje brezposelnosti,• Spodbude za razvoj gospodarstva, njihovo boljšo usposobljenost ustvarjanja novih delovnih mest,• Povečevanje konkurenčne sposobnosti gospodarstva z izboljšanjem razvoja človeških virov, boljšo usposobljenostjo zaposlenih,• Razvoj učinkovitih storitev za podporo razvoju človeških virov in kreiranju novih delovnih mest,• Zniževanje strukturnih neskladij na trgu delovne sile s spodbujanjem izobraževanja/usposabljanja vseh udeležencev na trgu dela,• Spodbujanje enakih možnosti zaposlovanja za ženske, ogrožene skupine brezposelnih,• Uvajanje novih oblik dela (dopolnilne dejavnosti, delo na domu, zaposlovanje z krajši delovni čas),• Usmerjenost gospodarstva v višji tehnološki razvoj, ki bo omogočal kreiranje novih delovnih mest,• Osveščanje prebivalstva o pomenu vseživljenjskega učenja,• Oblikovanje štipendijske sheme oz. regijskega štipendijskega sklada (privatna sredstva, sredstva podjetij, občin, donatorjev),• Pridobivanje ugodnih finančnih sredstev (lokalna, nacionalna, evropska) za razvojne projekte,• Čezmejno sodelovanje, širitev trgov, nova partnerstva,• Z vstopom v evropski visokošolski prostor se bo povečal pretok znanja, mobilnost študentov in visokošolskih učiteljev ter raziskovalcev in kakovost izobraževanja,• Povezovanje gospodarstva in izobraževalnih institucij s ciljem prestrukturiranja srednješolskih in drugih programov izobraževanja/usposabljanja,• Širjenje kulture vseživljenjskega učenja,	<ul style="list-style-type: none">• Nadaljnje padanje števila prebivalcev in negativnega prirasta bo imelo za posledico še večji delež starega prebivalstva,• Prepočasno kreiranje novih delovnih mest, še posebej za mlade, izobražene kadre lahko vodi v njihovo izseljevanje iz regije,• Nepovezanost ukrepov na področju razvoja človeških virov,• Nenačrtovanje razvoja človeških virov bo vplivalo na povpraševanje, ki bo odraz le trenutnih potreb,• Naložbe v osveščanje o potrebnosti stalnega usposabljanja in dograjevanja znanj ne bodo prinesle rezultatov brez sistematičnih naložb v nove tehnologije, proizvode, nove trge,• Brez vlaganj v razvoj človeških virov za hitrejšo prilagodljivost zahtevam trga (zaposleni in brezposelni) se strukturno neskladje na trgu dela ne bo zmanjševalo,• Prosti trg delovne sile lahko še znižuje konkurenčnost naše delovne sile in njihove možnosti zaposlovanja,• Če se bo nadaljevala neugodna nacionalna politika na področju RČV in razdrobljenost sredstev ter ukrepov na nacionalni ravni, bo to imelo za posledico slabšanje situacije na trgu dela,• Povečanje brezposelnosti v primeru preslabe pripravljenosti podjetij za nastopanje na enotnem trgu EU,• Nadaljevanje togosti v srednješolskem sistemu izobraževanja brez povezovanja z gospodarstvom,• Neuskkljenost med ponudbo in povpraševanjem po usposabljanju se bo nadaljevala,• Razvoj programov usposabljanja brez sodelovanja z gospodarstvom »ad-hoc ponudba«.

PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none">• Večja praktična naravnost programov izobraževanja/ usposabljanja,• Razvoj kratkih, potrebam gospodarstva prilagojenih programov s ciljem čim hitrejšega prilagajanja potrebam trga in povečevanja konkurenčnosti,• Uvajanje novih študijskih programov,• Prilagajanje programov potrebam lokalnega okolja,• Združevanje sredstev na vseh ravneh za razvoj človeških virov z namenom spodbujanja naložb v RČV (večja dostopnost do izobraževanja/usposabljanja - lokacijska, cenovna)• Razvoj instrumentov za spodbujanje naložb v človeške vire (vavčerski sistem, sofinanciranje izobraževanja/usposabljanja).	

ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT) ZA PODROČJE ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA VARSTVA, KULTURE TER ŠPORTA

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<p>Zdravstvo in socialno varstvo</p> <ul style="list-style-type: none">• Obstoj zavoda za zdravstveno varstvo z ustreznimi specializiranimi oddelki in strokovnjaki,• Obstoj mreže javnega zdravstvenega varstva predstavlja velik potencial za uresničevanje usmeritev in ciljev na področju krepitve in varovanja zdravja,• Različni profili strokovnjakov, ki skrbijo za promocijo zdravja v regiji,• Obstoj mreže zdravstvenih domov in zdravstvenih postaj v Podravju,• Izobraženi kadri v javnem zdravstvu,• Obstoj mreže nevladnih organizacij in drugih oblik delovanja civilne družbe na področju krepitve in varovanja zdravja,• Obstoj bolnišnic z ustreznimi oddelki, potrebnimi za zagotavljanje sekundarnega zdravstvenega varstva,• Obstoj srednje zdravstvene šole,• Obstoj domov za starejše občane,• Obstoj institucij za pomoč socialno ogroženim ciljnim skupinam. <p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none">• Kulturna raznolikost regije,• Razvejana kulturna dejavnost in enakomerna porazdelitev kulturnih društev v regiji,• Razvoj manjših založnikov,• Veliko literarnih ustvarjalcev in širjenje literarnih prireditev,• Dobro razvita knjižnična dejavnost v regiji,• Obstoj dveh poklicnih gledališč in lutkovnega gledališča,• Okrepljeno dijaško in študentsko gledališko življenje,• Razvoj vizualnih umetnosti,• Kakovostne likovne prireditve.	<p>Zdravstvo in socialno varstvo</p> <ul style="list-style-type: none">• Premalo ustreznih strokovnjakov za delo na področju promocije zdravja,• Nezadostno sodelovanje med zdravstvenim sektorjem, socialnimi službami, šolstvom, nevladnimi organizacijami in privatnim sektorjem na programih in projektih varovanja in krepitve zdravja,• Nezadostno število zdravnikov in zdravstvenega osebja,• Nepovezanost in neuskladenost programov in aktivnosti na področju promocije zdravja v regiji,• Premalo sodelovanja med partnerskimi institucijami,• Nezadostno poznavanje sodobnih konceptov varovanja zdravja in pomanjkanje programov za krepitev in varovanje zdravja,• Slab socialni položaj prebivalstva,• Zakonske omejitve javnih zavodov,• Omejena finančna sredstva. <p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none">• Polarizacija kulture povečuje razdrobljenost kulturne ponudbe in nepovezanost regijskih institucij,• Slaba informacijska tehnologija in star način informiranja,• Nepovezanost programov s področja družbenih dejavnosti,• Slaba kadrovska sestava v kulturnih institucijah,• Pomanjkanje podjetništva v kulturi,• Premajhen poudarek na ohranjanju in razvoju kulturne identitete regije,• Pomanjkanje in slaba opremljenost prostorov za izvajanje kulturnih dejavnosti, delovanje kulturnih društev,• Večina kulturnih domov neuporabnih za kulturno delovanje,• Zmanjšanje sredstev za vzdrževanje kulturnih domov.

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none">• Razvoj avdiovizualne kulture,• V regiji potekajo kakovostne in odmevne prireditve,• Odprtost za čezmejno sodelovanje,• Razvita mreža kulturnih ustanov. <p>Šport</p> <ul style="list-style-type: none">• Prisotnost velike večine športnih aktivnosti,• Razvoj novih oblik športnih aktivnosti,• Skrb za vključevanje vse ciljnih skupin v športne aktivnosti,• Obstoj številnih aktivnih športnih društev,• Dobri rezultati vrhunskih športnikov,• Spodbujanje stalnega strokovnega izpopolnjevanja strokovnih kadrov.	<p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none">• Pomanjkanje usposobljenih izvajalcev,• Koncentriranost založništva v večjih krajih,• Pomanjkanje knjižničnega prostora in majhen priliv knjig,• Upadanje števila amaterskih gledaliških skupin,• Regija kasni v izgradnji sodobnih kinematografov,• Ritem prireditev je skozi leto neenakomeren,• Prireditve se odvijajo predvsem v večjih središčih,• Pomanjkanje finančnih sredstev za izvajanje kulturnih dejavnosti,• Slabo vzdrževanje najpomembnejših kulturnih spomenikov,• Enaki normativi za različno razvita in demografsko ogrožena območja,• Slabi pogoji za delovanje nevladnih organizacij. <p>Šport</p> <ul style="list-style-type: none">• Nezadostna infrastruktura za izvajanje športnih aktivnosti,• Neustrezni prostorski pogoji in oprema,• Neustrezni pogoji za vključevanje invalidov v športne aktivnosti,• Pomanjkanje sredstev za investicije in investicijsko vzdrževanje,• Premajhno povezovanje in sodelovanje med športnimi institucijami,• Ni sistematičnega izobraževanja strokovnega kadra.

PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<p>Zdravstvo in socialno varstvo</p> <ul style="list-style-type: none">• Raziskovalno delo,• Posodabljanje opreme in tehnologije,• Odpiranje novih delovnih mest,• Povečan interes za izvajane preventivnih dejavnosti in s tem zmanjšanje rizičnih dejavnikov,• Oblikovanje nacionalne strategije izboljšanja zdravja,• Aktivno vključevanje javnosti in nevladnih organizacij v promocijo krepitev in varovanja zdravja,• Dvig kvalitete in učinkovitosti opravljanja zdravstvene dejavnosti,• Izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva,• Zmanjšanje razlik v dostopnosti do zdravstvenih služb,• Izboljšanje socialnega položaja prebivalstva v regiji. <p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none">• Razvoj novih kulturnih dejavnosti in ustanov,• Veliko število neangažiranih izvajalcev,• Prednostni položaj v strateških razvojnih načrtih in razvojnih načrtih občin,• Pridobivanje sredstev iz občinskih proračunov, nacionalnih in mednarodnih virov,• Povezovanje institucij v regiji za doseganje kvalitetnega preskoka v razvoju kulturnih dejavnosti,• Vključevanje kulturne ponudbe v turistično ponudbo,• Čezmejno sodelovanje in povezovanje programov,• Pridobivanje sredstev eu za razvoj programov,• Razpršenost kulturne infrastrukture in institucij po načelu policentralizma lahko pripomore k razvoju ustvarjalnosti, boljše izobraženosti, podjetništva,• Kulturna industrija ustvarja nova delovna mesta.	<p>Zdravstvo in socialno varstvo</p> <ul style="list-style-type: none">• Nepovezanost in nesodelovanje med izvajalci zdravstvene in socialne dejavnosti,• Pomanjkanje finančnih sredstev za ohranjanje in krepitev zdravstvenega varstva,• Nezadostna podpora razvoju znanja in infrastrukture na področju javne infrastrukture,• Nepripravljenost okolja na partnersko sodelovanje. <p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none">• Neugodna politika države/občin in nezadostna finančna sredstva za razvoj kulturnih dejavnosti,• Nezadostna in ne celovita podpora kulturnim dejavnostim in ustanovam,• Odvisnost od vremenskih razmer,• Prevelika koncentracija družbeno-ekonomskega razvoja v središčih lahko pripelje k siromašenju kulturne identitete v odročnejših območjih.

PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<p>ŠPORT</p> <ul style="list-style-type: none">• Razvoj novih športnih dejavnosti in ustanov,• Zagotovitev osnovnih prostorskih pogojev in opreme,• Omogočiti vključitev vseh v prostočasne, interesne ali fakultativne dejavnosti• Institucionalno sodelovanje zavodov,• Izboljšati psihofizično stanje prebivalstva,• Krepiti zdravje in zagotoviti višjo stopnjo motiviranosti za športne aktivnosti,• Omogočiti vključevanje invalidov v športne aktivnosti,• Zagotoviti ustrezno kadrovske podpora rekreativnemu, kakovostnemu in vrhunskemu športu,• Preko športa promovirati regijo v slovenskem in mednarodnem prostoru.	<p>ŠPORT</p> <ul style="list-style-type: none">• Pomanjkanje finančnih sredstev za razvoj športnih dejavnosti,• Nizek ekonomski standard ne omogoča večjega vključevanja prebivalstva v športne aktivnosti,• Nezadostno spodbujanje/štipendiranje vrhunskih športnikov,• Pomanjkanje sredstev za izobraževanje strokovnega kadra.

1.2. GOSPODARSTVO

1.2.1. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI GOSPODARSTVA STATISTIČNE REGIJE PODRAVJE

1.2.1.1. Temeljne značilnosti gospodarstva podravske regije

Regije vse bolj samostojno nastopajo na trgu in postajajo partnerice tudi v državnem in mednarodnem regionalnem sodelovanju.¹ Njihova uspešnost je odvisna od lastnih razvojnih potencialov in sposobnosti njihovega izkoriščanja. Vpliv vključitve slovenskega gospodarstva v trg EU bo na regije vplival različno. Regije, ki bodo uspele izkoristiti razvojne potenciale in primerjalne prednosti, se lahko nadejajo pozitivnih učinkov liberaliziranih tokov blaga, ljudi in kapitala na velikem trgu. Regije, katerih lokalne skupnosti in gospodarstvo se ne bodo uspeli povezati za skupni nastop na trgu in pridobitev strukturne pomoči, lahko pričakujejo nezaželene učinke.

Podravje, še pred dvema desetletjema močna industrijska regija, je postalo eno izmed območij z najresnejšimi gospodarskimi in socialnimi problemi v Sloveniji. Gospodarstvo regije, ki je slonelo na močni industriji in gradbeništvu, sta izguba vzhodnih in južnih trgov ter nenadno zmanjšanje investicij zelo prizadela. Regija je dobila tipične lastnosti starih industrijskih regij: **kapital in znanje sta se umaknila, nova vanjo ne pritekata.**

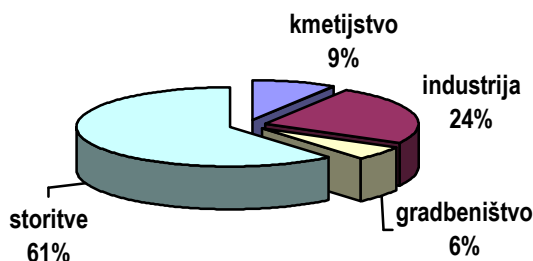
Po višini **bruto družbenega proizvoda** na prebivalca (BDP/prebivalca) se je leta 1999 regija uvrstila na **10. mesto** (pred Pomurjem in Zasavjem). BDP/prebivalca je znašal samo **83% slovenskega povprečja** oziroma **57% poprečja EU**.

Po **ekonomski moči prebivalstva**, merjeni z **bruto osnovo za dohodnino na prebivalca** (BOD/prebivalca) zaseda regija v letu 2000 **predzadnje mesto** - pred Pomurjem (**84,6% slovenskega povprečja**).

Regija zaostaja za Slovenijo tudi po višini **plač na zaposlenega v gospodarskih družbah** (v letu 2000 le dobrih **90% slovenskega poprečja**). V prilogi 1 je primerjava med bruto in neto plačami za leti 1999 in 2000.

Struktura **DV** v Podravju je zelo podobna strukturi DV slovenskega gospodarstva: glavnino DV regije (skoraj 61%) so ustvarile **storitvene dejavnosti**. V Podravju so nekoliko nadpovprečno zastopane **finančno posredništvo in druge javne, skupne in osebne storitve** (v Sloveniji izstopajo netržne storitve kot so izobraževanje, zdravstvo in socialno varstvo).

Slika 1.2. - 1: Dodana vrednost po sektorjih v podravski regiji, leto 2001

Vir: Agencija RS za plačilni promet, Podružnica Maribor, 2002

¹ Pečar J., *Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1997*, Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana, December 1998

Investicijska intenzivnost gospodarskih družb (merjena z deležem izdatkov za investicije v sredstvih) je leta 2000 znašala **10,4%**, kar je med najnižjimi vrednostmi v slovenskih regijah in skoraj **20% pod slovenskim poprečjem**.

1.2.1.2. Analiza poslovanja podjetij v podravski regiji ²

1.2.1.2.1. Podjetniški sektor v Podravju v letu 2000 primerjalno s Slovenijo in EU-19 ³

Pravo sliko o stanju podjetništva ⁴ v Podravju si lahko ustvarimo s primerjavo z drugimi okolji. Po **strukturi velikostnih razredov** podjetij je Podravska regija primerljiva z Osrednjeslovensko regijo, Slovenijo in EU, razen pri srednje velikih podjetjih, ki jih je v EU 0,8 %, v Podravju pa 1,3 %, ter pri malih podjetjih, ki jih je v Podravju 4,6 %, v Sloveniji 4,3 %, v EU pa 5,9 %. (Priloga 2).

Glede na delež **zaposlenih** v posameznem velikostnem razredu podjetij je **razlika največja pri srednje velikih podjetjih**, kjer je v Podravju zaposlenih 22,4 % vseh zaposlenih, v EU pa le 13,1 %. Pri **malih podjetjih** pa je stanje nekoliko obrnjeno, saj je v Podravju v malih podjetjih zaposlenih samo **14,7 %** ljudi, v EU pa **19 %** ljudi. V tem obziru Podravje odstopa od EU bolj kot Osrednjeslovenska regija in Slovenija kot celota.

Podravje je **slabše** v vseh velikostnih skupinah podjetij, tako v slovenskem merilu kot primerjalno z Osrednjeslovensko regijo in EU. Če vzamemo povprečje vseh podjetij, je v letu 2000 vsak zaposleni v Podravju v poprečju ustvaril 15.000 EUR DV, zaposleni v Sloveniji 19.000 EUR, zaposleni v Osrednjeslovenski regiji 23.000 EUR, zaposleni v EU pa kar 80.000 EUR. Po posameznih velikostnih razredih je razlika najbolj očitna pri **srednje velikih podjetjih**, kjer v Podravju znaša DV na zaposlenega **15.000**, v EU pa **105.000 EUR**. V primerjavi z EU je najmanj očitna razlika pri **mikro podjetjih**, kjer DV na zaposlenega v Podravju znaša **11.000 EUR**, v EU pa **40.000 EUR**.

1.2.1.2.2. Število podjetij

Število podjetij v Podravju je v letih 1999 – 2001 zelo stabilno: leta 1999 jih je bilo **14.356**, leta 2000 **14.453** in leta 2001 **14.546**. Tudi **velikostna struktura** podjetij se ni bistveno spreminjala. Zdaleč največ podjetij je mikro podjetij (od 1 – 9 zaposlenih), sledijo jim mala in srednja podjetja. V Podravju je dobrih 6 % gospodarskih družb brez zaposlenih, kar je sicer precej, vendar pod slovenskim poprečjem, ki znaša slabih 10 odstotkov ⁵.

V letu 2001 je bilo med podjetji 4.164 gospodarskih družb, največ (2.559) v razredu mikro podjetij.

² Ker za leto 1999 ne razpolagamo z vsemi relevantnimi podatki, ki bi bili neposredno primerljivi z letoma 2000 in 2001, smo podrobnejše primerjave za podjetja naredili za zadnji dve leti

³ Primerjava z evropskim podjetništvom je narejena samo za leto 2000, kajti evropskih podatkov za leto 2001 v tej obliki še ni na voljo

⁴ V tem poglavju so podatki predstavljeni za vsa podjetja, tako gospodarske družbe kot samostojne podjetnike posameznike.

⁵ Rebernik, M. Močnik, D., Rus, M.: Slovenski podjetniški observatorij 2002 – 1. del. Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, Maribor, junij 2002.

Tabela 1.2. - 1: Število podjetij v Podravju po velikostnih razredih v letih 2000-2001

Velikostni razred	Število podjetij v letu 2000	%	Število podjetij v letu 2001	%	Indeks 2001/ 2000
0	966	6,68	916	6,30	95
1-9	12.615	87,28	12.736	87,56	101
10-49	647	4,48	673	4,63	104
50-249	179	1,24	172	1,18	96
250 in več	46	0,32	49	0,34	107
SKUPAJ	14.453	100,00	14.546	100,00	101

Vir: Podjetništvo v Podravju 1999-2001, prof. dr. Miroslav Rebernik, dr. Dijana Močnik, Tadej Krošlin, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, EPF, Univerza v Mariboru, julij, 2002

1.2.1.2.3. Zaposleni

V Podravju je število zaposlenih v podjetjih v letu 2001 za 2% večje v primerjavi z letom 2000 (87.640 proti 85.831). Dve tretjini jih je zaposlenih v **mikro, malih in srednjih podjetjih**, od tega v mikro podjetjih 28 odstotkov in v malih podjetjih (od 10 – 49 zaposlenih) 15 odstotkov. V gospodarskih družbah je bilo v istem letu zaposlenih 66.155 ljudi, največ (kar 48 %) v velikih družbah (več kot 250 zaposlenih).

1.2.1.2.4. Poslovni prihodki⁶

Indeks rasti poslovnih prihodkov v Podravju med letoma 2000 in 2001 znaša 111 (od 1.032.535 mio SIT v letu 2000 so narasli na 1.147.932 mio SIT v letu 2001). V letu 2001 so **velika podjetja** ustvarila **38%** vseh poslovnih prihodkov, sledijo pa jim **mikro podjetja s 23 odstotki**. Največ poslovnih prihodkov je bilo ustvarjenih v dejavnostih D – predelovalne dejavnosti (42 %) in G - trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe (26 %), kar je tudi razumljivo, saj ti dve dejavnosti vodita tako po številu podjetij kot tudi po številu zaposlenih.

1.2.1.2.5. DV ⁷ in stroški dela v dodani vrednosti

Mikro, mala in srednjevelika podjetja ustvarijo nekaj manj kot **60 % DV** v Podravju. Samo mala podjetja so zaslužna za **35 %** ustvarjene DV. DV na zaposlenega je **najvišja v velikih podjetjih**, kar je primerljivo s slovenskim povprečjem.

Dve tretjini DV predstavljajo **stroški dela**. V letih 2000 in 2001 so **najvišji delež stroškov dela** v DV izkazovala **srednje velika podjetja** (80 % oziroma 79 %), **najnižjega pa mikro podjetja** ⁸.

⁶ **Poslovni prihodki za družbe (APP):** (čisti prihodki iz prodaje + vrednost v sredstvih lastnih proizvodov, storitev, blaga in materiala + drugi prihodki iz poslovanja). **Poslovni prihodki za samostojne podjetnike (DURS):** prihodki od prodaje.

⁷ **Dodana vrednost za družbe:** Kosmati donos iz poslovanja (čisti prihodki iz prodaje +/- vrednost zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje + vrednost v sredstvih lastnih proizvodov, storitev, blaga in materiala + drugi prihodki iz poslovanja) - stroški blaga, materiala in storitev – drugi odhodki poslovanja; **Dodana vrednost za samostojne podjetnike:** donosi od poslovanja + drugi prihodki - stroški porabljenega materiala in prodanega blaga (nakup materiala in blaga +/- vrednost zalog materiala in blaga) - stroški storitev - drugi stroški in odhodki.

⁸ K temu pripomore tudi dejstvo, da so v ta velikostni razred vključeni tudi samostojni podjetniki, ki si ne izplačujejo plače. Delež stroškov dela v mikro podjetjih bi bil pravilnejši, če bi lahko ocenili stroške dela za take samostojne podjetnike.

1.2.1.2.6. Neto dobiček oziroma izguba

Leto 2001 so podjetja v Podravju zaključila z **izgubo** v višini 133 milijard tolarjev, ki je bila skorajda v celoti ustvarjena v velikih podjetjih iz dejavnosti E – oskrba z elektriko, plinom in vodo⁹. Najbolje so poslovala **mikro podjetja**, ki so ustvarila 10 milijard tolarjev **neto dobička**.

Mikro podjetja so daleč najboljša v ustvarjanju **neto dobička na zaposlenega**. Medtem ko je v letu 2001 vsak delavec, zaposlen v velikem podjetju, pridelal 4.271.359 SIT, delavec v srednjem podjetju pa 195.207 SIT izgube, je delavec v majhnem podjetju ustvaril **289.036 SIT**, delavec v mikro podjetju pa **421.404 SIT neto dobička**. Dejavnosti z najvišjim neto dobičkom na zaposlenega sta J – finančno posredništvo in M – izobraževanje.

1.2.1.2.7. Donosnost kapitala in zadolženost

Donosnost kapitala je bila tako v letu 2000 kot v letu 2001 **najvišja v mikro podjetjih** (10 odstotkov). Največ neto dobička glede na kapital so ustvarila podjetja v dejavnosti izobraževanja (18 %) ter zdravstva in socialnega varstva (14 %), v dejavnostih torej, ki imajo visoko vsebnost znanja in praviloma niso kapitalno intenzivna. Razen pri velikih podjetjih, ki imajo več lastnih virov, se **dolgovi** v financiranju gibljejo okrog **60 odstotkov**.

1.2.1.2.8. Podjetja po dejavnostih (standardna klasifikacija dejavnosti)

Največ vseh podjetij v Podravju opravlja dejavnost G – trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe (3.868 v letu 2000, 3.760 v letu 2001). Sledi jim dejavnost D – predelovalne dejavnosti (2.654 v letu 2000, 2.599 v letu 2001) ter dejavnost K - poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve (1.992 v letu 2000 2.171 v letu 2001). Povečanje števila podjetij izkazujejo dejavnosti F, H, J, K in O, zmanjšanje pa A, C, G, I, L, M in N (podrobneje v prilogi).

Največ **gospodarskih družb**, 1.567, je v letu 2001 poslovalo v dejavnosti G, sledita jima dejavnost K z 969 gospodarskimi družbami in dejavnost D s 667 gospodarskimi družbami. Slednje zaposlujejo tudi zdaleč **največ zaposlenih** (30.130 ljudi) in so v letu 2001 ustvarile največ **DV** (122 milijard tolarjev).

Analiza strukture **zaposlenih po dejavnostih** v podravskega podjetjih pove, da je zdaleč največ (40 %) zaposlenih v dejavnosti D, kjer je zaposlenost narasla od 33.576 v letu 2000 na 35.136 v letu 2001. Sledita ji dejavnost G s 15 % in dejavnost I – promet, skladiščenje in zveze z 11 odstotki vseh zaposlenih v Podravju.

Med dejavnostmi imata **največ dolgov v financiranju** dejavnosti F – gradbeništvo z 72 % in G s 70 %, najmanj pa E – oskrba z elektriko, plinom in vodo s 24 % ter I s 27 %. Poprečna struktura virov financiranja je z vidika ekonomske teorije ustrezna, saj je bila leta 2000 zadolženost v Podravju 43-, v letu 2001 pa 47-odstotna.

1.2.1.2.9. Dinamika pomembnih kazalcev v obdobju 1999 – 2001

Kot že rečeno (poglavje 3.2.2.1.) se je **število podjetij** v obdobju 1999 – 2000 v Podravju ustalilo in znaša okrog **14.500** v letu 2001. **Prihodki iz poslovanja** na podjetje zmerno naraščajo, narašča, sicer skromno, tudi **DV** na zaposlenega (od 15.325 EUR v letu 1999 na 16.024 EUR v letu 2001).

Zaskrblijujoče pa je **padanje čistega dobička** na zaposlenega: v letu 1999 je znašal 1.130 EUR na zaposlenega, v letu 2000 se je zmanjšal na 888 EUR na zaposlenega, v letu 2001 pa so podjetja v Podravju pridelala 6.507 EUR izgube na zaposlenega. Posledica je tudi drastično upadanje **čiste donosnosti kapitala**: od 2 % v letu 1999, na -18 % v letu 2001. Pri tem v pozitivnem smislu izstopajo **mikro podjetja**, ki so v letu 2001 dosegla **10-odstotno** čisto donosnost kapitala in **mala podjetja** s **6-odstotno** čisto donosnostjo kapitala.

⁹ Te izgube so posledica cenitve realne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev v premogovništvu in elektrogospodarstvu. Rezultat teh cenitev je bilo občutno zmanjšanje neodpisane vrednosti teh sredstev

1.2.1.3. Gospodarske družbe in samostojni podjetniki posamezniki v letih 2000 in 2001

1.2.1.3.1. Gospodarske družbe v letih 2000 in 2001

Leta 2001 je v Podravju poslovalo **4.164** gospodarskih družb¹⁰, ki so zaposlovale **66.155 delavcev**, ustvarile 1.079.040 mio SIT **skupnih prihodkov** in 287.649 mio SIT **prihodkov na tujem trgu**. V Podravju je tudi več kot 900 **gospodarskih družb** brez zaposlenih, ki so v letu 2000 ustvarile za 308 v letu 2001 pa **133 milijard SIT izgube**.

Največ gospodarskih družb, **74,6%**, je poslovalo v **storitvenem sektorju**, pri njih je bilo zaposlenih **37,9% vseh delavcev**. Slabo polovico vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije zaposluje **sekundarni sektor** (48,5%). Več kot polovica družb (konec leta 2001: 53,6%) deluje v trgovini (37,6%) in predelovalni dejavnosti (16%). Te družbe so imele tudi največ **zaposlenih** (predelovalne dejavnosti 45,5% in trgovina 13,6%).

V primerjavi z letom 1996 je v letu 2001 BDV/zaposlenega povečana, najbolj v sektorju javnih in drugih storitvenih dejavnosti ter v predelovalnih dejavnostih, kjer se je povečala kar za 96,2% (Priloga 3).

Tabela 1.2. - 2: Pomembnejši podatki o gospodarskih družbah v Podravju v letih 1996 do 2001

Podatki	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Število družb	4.050	4.136	4.202	4.181	4.214	4.164
Zaposleni	62.371	62.496	62.441	63.308	64.357	66.155
Skupni prihodki	631.666	732.564	776.676	838.605	964.457	1.079.040
Prihodki na tujem trgu	121.100	154.521	170.913	179.891	24.9281	287.649
Sredstva	739.572	879.523	926.980	1.029.016	1.154.923	1.184.105
DV/zaposl. (v tisoč SIT)	2.358	2.729	3.008	3.287	3.652	4.016
Čisti dobiček	11.100	16.711	20.373	25.125	28.073	32.307
Čista izguba	22.790	34.898	28.164	17.073	21.085	165.215
Neto izid	-11.689	-18.187	-7.790	8.052	6.987	-132.908

Vir: Agencija RS za plačilni promet, Podružnica Maribor, 2002

Gospodarstvo regije **zaostaja za državnim povprečjem** praktično na vseh področjih. Gospodarske družbe v regiji so v letu 2001 dosegle 82,9% slovenskega povprečja **BDV/zaposlenega** (regija 4,1 mio SIT, Slovenija 4,8 mio SIT). Vrednost **čistega dobička poslovnega leta/zaposlenega** je leta 2001 znašala **68,5%** povprečja Slovenije (Podravje= 488, SLO= 713). V letih 2000 in 2001 so gospodarske družbe regije povečale **delež čistih prihodkov na tujih trgih** v skupnih prihodkih in presegle slovensko povprečje za 1% v letu 2000, v letu 2001 pa le še za 0,6%. Konjunktura na tujih trgih je v letu 2000 vplivala tudi na ugodni neto **poslovni izid**, leta 2001 pa so gospodarske družbe Podravja, kot že rečeno, spet poslovale z **izgubo**. Glavnino neto čiste izgube je prispevala izguba mariborskega gospodarstva¹¹. K skupnemu **poslovnemu izidu** družb so največ prispevale po dohodku in po številu zaposlenih najmočnejše družbe iz predelovalne dejavnosti: 47,4% celotnega čistega dobička (priloga 5).

¹⁰ Gospodarske družbe, ki so oddale zaključne račune za let 2001

¹¹ Glej pojasnilo k opombi 9 v točki 2.6

Tabela 1.2. - 3: Gospodarske družbe v Podravju po velikostnih razredih v letu 2000

Velikostni razredi	Število gospodarskih družb	Število zaposlenih	Poslovni prihodki v SIT	Dodana vrednost v SIT	Neto dobiček (izguba) v SIT
0	966	0	5.404.225.000	580.660.000	-308.617.000
1-9	2.578	7.079	145.992.184.000	24.872.410.000	1.083.721.000
10-49	452	9.411	175.154.100.000	35.505.934.000	2.772.244.000
50-249	172	18.819	211.723.226.000	60.375.498.000	-1.177.198.000
250 in več	46	29.048	372.798.945.000	113.674.678.000	4.617.664.000
SKUPAJ	4.214	64.357	911.072.680.000	235.009.180.000	6.987.814.000

Vir: Podjetništvo v Podravju 1999-2001, prof. dr. Miroslav Rebernik, dr. Dijana Močnik, Tadej Krošlin, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, EPF, Univerza v Mariboru, Julij, 2002

1.2.1.3.2. Samostojni podjetniki v letih 2000 in 2001

V letu 2001 je bilo v Podravju 10.382 podjetij, ki jih štejemo za samostojne podjetnike¹² (s.p.), ki so zaposlovali 21.485 ljudi. Čeravno skromnejši po številu zaposlenih in obsegu poslovanja, so bili **ekonomsko učinkoviti**, saj so v letu 2000 ustvarili 8,6 milijarde SIT, v letu 2001 pa 8,9 milijarde SIT čistega dobička. 98 % teh podjetij je v razredu mikro podjetij.

Največ s.p. je bilo v letu 2001 v dejavnosti G - trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe (2.193 s.p. s 3.978 zaposlenimi). **Največ** ljudi pa je bilo v letu 2001 **zaposlenih** pri 1.932 s.p., ki so poslovali v dejavnosti D – predelovalne dejavnosti (5.006 zaposlenih).

Pregled rezultatov po dejavnostih tudi pove, da je 5.000 ljudi v dejavnosti D – predelovalne dejavnosti ustvarilo 2 milijardi tolarjev čistega dobička, samo 426 ljudi v dejavnosti N – zdravstvo in socialno varstvo pa 850 milijonov tolarjev čistega dobička (5-krat več na zaposlenega).

Tabela 1.2. - 4: Samostojni podjetniki v Podravju po velikostnih razredih v letu 2000

Velikostni razredi	Število s.p.	Število zaposlenih	Poslovni prihodki v SIT	Dodana vrednost v SIT	Neto dobiček (izguba) v SIT
1-9	10.037	17.671	100.317.988.493	29.872.409.884	7.741.446.520
10-49	195	3.299	20.405.921.169	6.318.901.540	917.235.536
50-249	7	504	738.132.230	347.298.825	14.640.905
250 in več	0	0	0	0	0
SKUPAJ	10.239	21.474	121.462.041.892	36.538.610.249	8.673.322.961

Vir: Podjetništvo v Podravju 1999-2001, prof. dr. Miroslav Rebernik, dr. Dijana Močnik, Tadej Krošlin, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, EPF, Univerza v Mariboru, Julij, 2002

⁸ V metodološkem pojasnilu je navedeno, zakaj je število registriranih s.p. nekoliko manjše.

1.2.1.4. Ključne značilnosti gospodarstva v območjih znotraj statistične regije Podravje

1.2.1.4.1. Opredelitev območij znotraj statistične regije Podravje

V Podravju, enako kot v večini drugih statističnih regij, vsa območja niso enakomerno gospodarsko razvita. Z namenom prikazati razlike v razvitosti posameznih območij smo podatke preučevali tudi po občinah. Analiza razlik med posameznimi območji znotraj statistične regije je izdelana izključno na podlagi podatkov za gospodarske družbe, saj ustreznih podatkov za s.p. ni na razpolago.

Statistična regija Podravje se je za regionalni razvoj organizirala v dve območji, ki bosta v skladu z zakonom in predpisi v okviru Regionalnega razvojnega program izkazali svoje specifične probleme in razvojne interese:

- funkcionalno zaključeno regijo "FZR UE Ptuj in UE Lenart", ki vključuje občine Upravnih enot (UE) Ptuj in Lenart (v nadaljevanju: "FZR UE Ptuj in UE Lenart") ter
- območje Konzorcija za razvojne naloge Podravja, ki vključuje občine iz UE Maribor, Ormož, Pesnica, Ruše in Slovenska Bistrica (v nadaljevanju: Konzorcij).

Analiza podatkov po občinah je pokazala, da bo smiselno za območje Konzorcija prikazati nekatere razlike in skupne interese tudi znotraj ožjih območij, ki smo jih opredelili tako:

- Mestna občina Maribor s širšo okolico, ki vključuje občine: Duplek, Hoče-Slivnica, Maribor, Miklavž na Dravskem polju in Starše,
- »Južne občine«: Rače Fram, Slovenska Bistrica in Oplotnica,
- »Severne občine«: Kungota, Pesnica in Šentilj,
- »Zahodne občine«: Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi,
- Občina Ormož.

Za funkcionalno zaključeno regijo »FZR UE Ptuj in UE Lenart« je večina podatkov prikazanih za celotno območje, le ponekod sta posebej izpostavljeni UE Ptuj in UE Lenart.

1.2.1.4.2. Gospodarske razlike med posameznimi območji Podravja

1.2.1.4.2.1. Gospodarske družbe po območjih Podravja

Največ gospodarskih družb posluje na **območju Konzorcija (82,4%** vseh družb v Podravju), v njih je zaposlenih štiri petine vseh v gospodarskih družbah zaposlenih delavcev, ki so ustvarili skoraj štiri petine vseh prihodkov gospodarskih družb, nekaj manj čistega dobička, vendar pa kar 94% izgub regijskega gospodarstva. Med območji izstopa Maribor s širšo okolico, kjer posluje več kot 60% vseh družb regije, ki zaposlujejo več kot 60% zaposlenih, a ustvarijo le dobro polovico vseh prihodkov in dobička ter več kot štiri petine regijske izgube.

V »**FZR UE Ptuj in UE Lenart**« posluje **17,6%** vseh podravskih družb (od tega več kot štiri petine v UE Ptuj), ki zaposlujejo skoraj petino vseh v gospodarskih družbah zaposlenih delavcev, ustvarjajo dobro petino vsega prihodka gospodarskih družb in več kot 21% vsega čistega dobička, k izgubam regije pa so prispevale le 6%.

Tabela 1.2. - 5: Gospodarske družbe, zaposleni, prihodki ter čisti dobiček in izguba po območjih znotraj regije Podravje za leto 2000¹³

OBMOČJA	Gosp. družbe		Zaposleni		Prihodki *		Čisti dobiček *		Čista izguba *	
	Število	%	Število	%	Znesek	%	Znesek	%	Znesek	%
OBM. KONZORCIJA	3.472	82,4	51.888	80,6	792.198	79,3	22.083	78,7	19.806	94,0
Maribor s širšo okolico	2.669	63,3	39.941	62,1	545.290	54,6	14.403	51,3	17.261	81,9
»Severne občine«	164	3,9	2.463	3,8	34.363	3,4	1.231	4,4	542	2,6
»Južne občine«	382	9,1	5.234	8,1	151.061	15,1	3.291	11,7	859	4,1
»Zahodne občine«	142	3,4	1.942	3,0	32.168	3,2	1.485	5,3	1.077	5,1
Občina Ormož	115	2,7	2.308	3,6	29.316	2,9	1.673	6,0	67	0,3
»FZR UE PTUJ IN UE LENART«	742	17,6	12.469	19,4	206.608	20,7	5.982	21,3	1.271	6,0
UE Lenart	138	3,3	1.987	3,1	23.874	2,4	1.384	4,9	212	1,0
UE Ptuj	604	14,3	10.482	16,3	182.734	18,3	4.598	16,4	1.059	5,0
SKUPAJ PODRAVJE	4.214	100,0	64.357	100,0	998.806	100,0	28.065	100,0	21.077	100,0

* Opomba: v Mio SIT

Podrobnejše podatke o poslovanju gospodarskih družb po območjih znotraj Podravja v letih 1999 in 2000 kaže tabela 1.2.- 6.

Vsi kazalci pri gospodarskih družbah »FZR UE Ptuj in UE Lenart« so v letu 2000 **precej ugodnejši od poprečja regije**: v primerjavi z letom poprej so družbe povečale DV na zaposlenega za 18% (celotna regija za 8,5%), čisti dobiček na zaposlenega za 34,5% (regija 11,6%), delež izgube v prihodku so zmanjšale za tretjino (v regiji se je povečal za 10%), rezultat tega je povečanje neto poslovnega izida za skoraj 70% (v regiji je neto poslovni izid manjši za 13%). Tudi bruto plače na zaposlenega so se v poprečju povečale za več kot 30% in so v letu 2000 znašale 175.229 SIT.

Območje Konzorcija se je slabše odrezalo: nekoliko bolj kot v poprečju regije se je povečala le DV na zaposlenega (za 8,6%, regija za 8,5%), rast plač in čistega dobička je **pod regijskim poprečjem**, neto poslovni izid je za dobro petino **nižji** kot leta 1999, izgube so se povečevale **hitreje** kot v poprečju v regiji. Poprečna bruto plača je bila v letu 2000 162.171 SIT.

¹³ Preračuni so narejeni iz različnih virov podatkov

Tabela 1.2. - 6: Kazalci uspešnosti poslovanja gospodarskih družb po občinah podravske regije v letu 1999 in 2000

OBMOČJA	Dodana vred. na zaposlenega (v 000 SIT)		Plače na zaposlenega (v 000 SIT)		Čisti dobiček na zaposlenega (v 000 SIT)		Neto poslovni izid (v Mio SIT)		Delež čiste izgube v prihodkih (%)	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
OBM. KONZORCIJA	3.471	3.721	131	142	256	273	6.793	5.366	2,3	2,6
Maribor s širšo okolico	2.911	3.009	119	131	236	231	1.186	-2.857	2,8	3,2
»Severne občine«	3.401	3.555	133	139	145	321	184	688	1,3	1,6
»Južne občine«	3.436	3.601	139	156	364	404	629	810	1,1	0,7
»Zahodne občine«	3.694	4.358	130	148	386	491	742	407	1,3	3,4
Občina Ormož	3.914	4.082	132	136	385	465	1.265	1.605	0,3	0,2
»FZR UE PTUJ IN UE LENART«	2.508	2.962	97	127	229	308	2.786	4.711	0,9	0,6
SKUPAJ PODRAVJE	3.287	3.652	125	140	251	280	8.052	6.987	2,0	2,2

Vir: Agencija RS za plačilni promet, podružnica Maribor, 2002, preračuni Ekonomski institut Maribor

Znotraj Konzorcija so sorazmerno **dobro poslovale** gospodarske družbe »južnih občin« in Občine Ormož, ki so povečale poslovni izid (»južne občine« za 29%, občina Ormož za 26%) in zmanjšale delež izgub v prihodku za tretjino. Pri tem pa se je DV povečala manj kot v poprečju regije (za 4,8% v »južnih občinah« in 4,3% v ormoških družbah). Južne občine so povečale plače (za 12,2%), plače v ormoških družbah pa so zaostajale za poprečjem regije. Med območji Konzorcija ima edino Maribor s širšo okolico **negativen poslovni izid**. Za polovico manjši poslovni izid imajo družbe »zahodnih občin«, ki so sicer najbolj povečale čisti dobiček na zaposlenega (za 27,2%), vendar so hkrati močno povečale delež izgube v prihodku (za 162%) in imajo v letu 2000 **največji delež izgube v prihodku** (3,4%) med vsemi območji. Maribor z okolico ima 3,2-odstotni delež izgub v prihodku, hitreje kot v Mariboru z okolico pa se je delež izgube v prihodku povečal še v »severnih občinah« (za 23%).

V letu 2000 so gospodarske družbe Podravja precej povečale delež izvoza v skupnih prihodkih (podatki v prilogi). Na **območju Konzorcija** se je delež izvoza v skupnem prihodku povečal **20,8%** na **25,7%** v letu 2000. Najvišji delež izvoza v prihodku so v letu 2000 zabeležile gospodarske družbe v »Južnih« in »Zahodnih« občinah.

Pomembno se je povečal tudi delež prihodkov, ki so jih na tujih trgih ustvarile družbe z območja **»FZR UE Ptuj in UE Lenart«**: od 24,2 % v letu 1999 na 26,3% v letu 2000, kar je **več od povprečnega deleža izvoza** v Podravju.

1.2.1.4.2.2. Ekonomska moč območij regije Podravje

Za oceno **ekonomske moči** posameznih območij znotraj Podravja smo izbrali nekaj kazalcev za gospodarske družbe (število gospodarskih družb na 1000 prebivalcev, ustvarjeni prihodki, dobiček in izguba na zaposlenega), ter kupno moč prebivalstva, ki smo jo ocenili na podlagi bruto dohodnine na prebivalca in zavezanca ter plač na zaposlenega.

a.) Gostota gospodarskih družb, zaposleni, prihodki ter dobiček in izguba na zaposlenega

V Podravju je nadpovprečna **gostota gospodarskih družb** (na 1000 prebivalcev) le na **območju Konzorcija**, znotraj njega pa na območju Maribora s širšo okolico. V vsem Podravju ima **najmanj** gospodarskih družb glede na število prebivalcev občina Ormož, ki pa ima najvišje število zaposlenih na družbo (20 zaposlenih, regija 15), družbe v vseh ostalih območjih Konzorcija so pod regijskim poprečjem (Maribor z okolico in severne občine«

98%, »južne« in »zahodne« občine 90% poprečja regije). Na prisotnost močnih gospodarskih družb v »južnih občinah« kaže tudi podatek o **prihodku na zaposlenega**, ki je v teh občinah najvišji v celotnem Podravju (66% nad poprečjem regije), v vseh ostalih območjih so prihodki na zaposlenega pod regijskim poprečjem. Po **ustvarjenem čistem dobičku na zaposlenega** izstopajo gospodarske družbe občine Ormož: (več kot dvakrat višji kot v Podravju) ter družbe iz območja »zahodnih občin« (57% nad regijskim poprečjem), ki pa imajo hkrati daleč nadpovprečno čisto izgubo na zaposlenega. Maribor s širšo okolico je po ustvarjenem dobičku na zaposlenega na zadnjem mestu (vsega 81% regijskega poprečja), po **ustvarjeni čisti izgubi na zaposlenega** pa skoraj 30% nad regijskim poprečjem. Za vsa ostala območja je ta podatek bistveno nižji, najnižji v občini Ormož.

Tabela 1.2. - 7: Število gospodarskih družb na prebivalca, zaposleni, prihodki, čisti dobiček in izguba na gospodarsko družbo po območjih znotraj Podravja

OBMOČJA	Gosp. družbe / 1000 prebival.		Zaposleni / gosp. družbo		Prihodki */ gosp. družbo		Čisti dobiček */ Gosp. družbo		Čista izguba */ gosp. družbo	
	Število	Ind.**	Število	Ind.**	Znesek	Ind.**	Znesek	Ind.**	Znesek	Ind.**
OBM. KONZORCIJA	14,9	112,9	14,9	97,4	228.168	96,3	6.360	95,5	5.704	114,0
Maribor s širšo okolico	19,0	143,9	15,0	98,0	204.305	86,2	5.396	81,0	6.467	129,3
»Severne občine«	8,4	63,3	15,0	98,0	209.530	88,4	7.506	112,7	3.304	66,0
»Južne občine«	9,7	73,5	13,7	89,5	395.448	166,8	8.615	129,4	2.249	45,0
»Zahodne občine«	9,4	71,2	13,7	89,5	226.535	95,6	10.458	157,0	7.585	151,6
Občina Ormož	6,5	49,2	20,1	131,4	254.922	93,0	14.548	218,4	582	11,6
»FZR UE PTUJ IN UE LENART«	8,6	65,1	16,8	109,8	278.447	117,5	8.062	121,0	1.713	34,2
UE Lenart	7,8	59,1	14,4	94,1	173.000	73,0	10.029	150,6	1.536	30,7
UE Ptuj	8,8	66,7	17,4	113,7	302.540	127,6	7.612	114,3	1.753	35,0
SKUPAJ PODRAVJE	13,2	100,0	15,3	100,0	237.021	100,0	6.660	100,0	5.002	100,0

Opombi:

* V 000 SIT

** Podravje = 100

Vir: Agencija RS za plačilni promet, podružnica Maribor, 2002, in Podružnica Ptuj, preračuni Ekonomski institut Maribor

»FZR UE Ptuj in UE Lenart« dosega z 8,6 družbami na 1000 prebivalcev 65% regijskega poprečja. Tudi v »FZR UE Ptuj in UE Lenart«, zlasti v UE Ptuj, so gospodarske družbe po **število zaposlenih** večje od regijskega poprečja (17 zaposlenih). Po **prihodku na zaposlenega** je »FZR UE Ptuj in UE Lenart« – UE Ptuj (27,6% nad poprečjem regije) na drugem mestu. Prihodki na zaposlenega so glede na regijsko poprečje najnižji v UE Lenart (73% poprečja regije). Po ustvarjenem **čistem dobičku na zaposlenega** je na tretjem mestu UE Lenart, ki presega regijsko poprečje za 50%. Delež **izgub na zaposlenega** v družbah »FZR UE Ptuj in UE Lenart« znaša le dobro tretjino regijskega poprečja.

b.) Raven kupne moči prebivalstva: ravni bruto osnove za dohodnino in plač na zaposlenega glede na regijsko poprečje

Podatki v tabeli 1.2. - 8 kažejo, da je raven **bruto osnove za dohodnino (BOD) na prebivalca** iz občin »FZR UE Ptuj in UE Lenart« bistveno nižja od istih vrednosti za območje Konzorcija. Raven BOD/prebivalca »FZR UE Ptuj in UE Lenart« glede na regijsko poprečje sicer **narašča**, vendar v letu 2000 dosega komaj tri četrtine poprečja in je tudi nižja kot v vseh ostalih območjih. Enako je z ravni **BOD/zavezanca**, ki v FZR UE Ptuj in UE Lenart stagnira, je več kot 20% **pod regijskim povprečjem** in tudi manjša kot v vseh območjih Konzorcija.

Po ravni BOD/prebivalca med **občinami Konzorcija** izstopa Maribor s širšo okolico, kjer je BOD/prebivalca **višja od regijskega poprečja** in v opazovanem obdobju **stagnira**, medtem ko je pri ostalih območjih znotraj Konzorcija BOD/prebivalca od 5% pa do 16% **nižja od regijskega povprečja** in v opazovanem obdobju **pada**. Dinamika BOD/zavezanca je v opazovanem obdobju za vsa območja nekoliko stabilnejša. Območje Maribor s širšo okolico ne dosega regijskega povprečja, vendar je BOD/zavezanca za 4 do 17 odstotnih točk višji od ostalih območij Konzorcija.

Tabela 1.2. - 8: Raven bruto osnove za dohodnino in plač na zaposlenega po območjih znotraj statistične regije Podravje

Indeks ravni: Podravje = 100

OBMOČJE	BOD / prebivalca		BOD / zavezanca		Plače / zaposlenega	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000
OBMOČJE KONZORCIJA	92,4	90,9	91,5	91,3	104,8	101,4
Maribor s širšo okolico	101,5	103,8	97,5	98,7	95,2	93,6
»Severne občine«	94,1	95,1	93,3	93,7	106,4	99,3
»Južne občine«	86,5	84,0	88,8	88,2	111,2	111,4
»Zahodne občine«	95,1	88,4	95,3	94,7	104,0	105,7
Občina Ormož	84,8	83,3	82,7	81,3	105,6	97,1
»FZR UE PTUJ IN UE LENART«	73,8	75,0	78,8	78,7	77,6	90,7
SKUPAJ PODRAVJE	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2000), Janja Pečar, UMAR, št. 6/letnik X/2000, Ljubljana, in Agencija RS za plačilni promet, Podružnica maribor, 2002, preračuni Ekonomski institut Maribor

Po **plačah na zaposlenega** je "FZR UE Ptuj in UE Lenart" leta 1999 dosegalo komaj dobre **tri četrtnine regijskega poprečja**, vendar se je stanje v letu dni precej **izboljšalo** (raven plač se je povečala za dobrih 13 odstotnih točk in dosegla leta 2000 90% regijskega poprečja), četudi je še vedno **nižja** kot v vseh območjih Konzorcija. Raven plač na območju Konzorcija, ki je sicer **višja od regijskega poprečja**, pa v opazovanem obdobju **pada**, najočitneje v občini Ormož (za 8 odstotnih točk) in v "severnih občinah" (za 7 odstotnih točk), medtem ko se je v "južnih" in "zahodnih" občinah nekoliko povišala.

1.2.2. ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT) ZA PODROČJE RAZVOJA GOSPODARSTVA

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<p>Lega, naravne danosti in infrastruktura:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Naravne danosti (čisto okolje, gozdovi, kmetijske površine, vinogradništvo, vinarstvo),◆ Naravne možnosti za razvoj kmetijstva,◆ Razvita prometna infrastruktura (regionalne in republiške ceste),◆ Dobra geostrateška lega (obmejnost, transportni koridor),◆ Relativno dobro razvita državna infrastruktura (avtocesta, železnica, letališče). <p>Trg dela, znanje in izkušnje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Razvite izobraževalne institucije,◆ Človeški kapital (industrijska kultura, znanje tujih jezikov, prilagodljivost),◆ Razvito tehnološko znanje in poznavanje tržišč ter tradicija in specializacija proizvodnja,◆ Znanje tujih jezikov (še posebej sosednjih držav),◆ Industrijska tradicija (ki pa se postopoma izgublja, saj je od zloma gospodarstva že skoraj 10 let). <p>Sedanja struktura gospodarstva:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Nekatera uspešna proizvodna podjetja,◆ Steber regijskega gospodarstva so velike gospodarske družbe,◆ Uspešno zaključeno prestrukturiranje nekaterih gospodarskih družb,◆ Obstajajo povezovanja podjetij v grozde (živilsko predelovalna, avtomobilska, barvna metalurgija.) <p>Povezovanje in sodelovanje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Obmejno sodelovanje z Avstrijo in Hrvaško. <p>Podporno okolje na regionalni ravni:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Univerza,◆ Domače finančne institucije (pomembne tudi v nacionalnem merilu.)	<p>Lega, naravne danosti in infrastruktura:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Pomanjkanje večjih industrijskih lokacij, ki bi jih lahko ponudili investitorjem,◆ Nezmožnost izkoriščanja ugodne geostrateške lege,◆ Neizkoriščenost obstoječih resursov (letališče, zaledje). <p>Trg dela, znanje in izkušnje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Kadri (nezmožnost zaposlitve v regiji),◆ Siva ekonomija,◆ Visoka stopnja brezposelnosti,◆ Odliv visoko izobraženega kadra (predvsem v Avstrijo, Nemčijo),◆ Socialni problemi,◆ Delovna sila je slabo izobražena in nefleksibilna,◆ Neugodna izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih,◆ Pomanjkanje poslovnih in managerskih znanj (tako v MSP kot v velikih podjetjih),◆ Pomanjkanje delovnih mest za izobraženo delovno silo,◆ Pomanjkanje inovativnih mladih kadrov,◆ Visoki stroški zaposlovanja,◆ Neizkoriščenost obstoječih resursov (univerza, kadri, zaledje,)◆ Malo inovacij,◆ Premalo podjetniških idej. <p>Sedanja struktura gospodarstva:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Propad mnogih pomembnih podjetij,◆ Nepovezanost gospodarstva,◆ Breme preteklosti,◆ Podjetništvo je premalo razvito,◆ Obstoječa podjetja še niso prestrukturirana,◆ Nezaupljivost do tujih investicij,◆ Premajhna izvozna usmerjenost mikro in malih gospodarskih družb (nizka stopnja internacionalizacije),◆ Neizkoriščene zakonske možnosti za rast konkurenčnost. <p>Podporno okolje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Neustrezna poraba državnih sredstev (za vzdrževanje socialnega miru in ne za razvoj),◆ Nezadostno izkoriščanje semenskega in rizičnega kapitala,◆ Slabe povezave med univerzo, RO in podjetji. <p>Organiziranost za razvoj:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Medsebojna zavist,◆ Pomanjkanje samoiniciativnosti (LJ razlog za vse težave),◆ Neenotnost regije,◆ Tradicionalno razmišljanje v nekaterih občinah, ki je ovira za nove ideje,◆ Pomanjkanje regionalne identitete,◆ Regija še nima dolgoročnega RRP,◆ Nasprotja med posameznimi urbanimi centri (Ptuj in Maribor).

PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<p>Lega, naravne danosti infrastruktura:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Mednarodne transportne poti,◆ Ugodna lega na križišču med vzhodom in zahodom, Avstrija in Madžarska,◆ Bližina EU trgov,◆ Boljša prometna infrastruktura v bodočnosti (boljše povezave z Ljubljano in Koprno – avtocesta.)◆ Odpiranje trgov bivše Jugoslavije,◆ Naravni in kulturni pogoji za razvoj turizma in trgovine,◆ Tuje neposredne investicije (regija ima potrebne lokacijske pogoje za privabitev NTI). <p>Trg dela, znanje in izkušnje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Znanje in izkušnje v nekaterih panogah (npr. kovinsko predelovalna industrija, strojegradnja),◆ Izkušnje z vzhodnoevropskimi trgi in trgi bivše YU,◆ Relativno visoka stopnja brezposelnih, ki so mlajši od 26 let (možnost izobraževanja),◆ Oblike štipendiranja za zaustavitev odliva izobražene delovne sile. <p>Povezovanje in sodelovanje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Čezmejno sodelovanje z Avstrijo,◆ Razvoj lokalnih / regionalnih blagovnih znamk za določene lokalne proizvode, posebej v kmetijstvu in turizmu,◆ Povezovanje obstoječih podjetij s slovenskimi in tujimi podjetji,◆ Mrežne povezave med velikimi, malimi in srednjimi podjetji,◆ Nadaljnji razvoj grozdov med storitvenim (npr., turizem) in gospodarskim sektorjem,◆ Boljša povezava med univerzo in gospodarstvom (to bo omogočilo izkoriščanje možnosti, ki jih ponuja tehnološki park). <p>Podporno okolje na regionalni ravni:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Promocija podjetništva,◆ Nacionalni in mednarodni projekt,◆ Razvoj podpornega okolja na regionalni ravni,◆ Krepitev vloge terciarnega in kvartarnega sektorja,◆ Tehnološki razvoj in razvoj dejavnosti z visoko dodano vrednostjo. <p>Država in EU:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Izkoriščanje različnih načinov sofinanciranja,◆ Sredstva predpristopne pomoči in strukturnih skladov EU.	<p>Infrastruktura:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Prepočasen razvoj prometne infrastrukture. <p>Trg dela:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Odliv izobražene delovne sile in pomanjkanje določenih kadrov v regiji. <p>Povezovanje in sodelovanje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Povezovanje med podjetji in drugimi institucijami je na nizki ravni,◆ Prepočasno povezovanje razvojnih potencialov. <p>Podporno okolje:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Nepovezanost med podpornim okoljem in podjetniki,◆ Neuskkljenost podpornih organizacij za gospodarstvo,◆ Pomanjkanje ugodnih virov financiranja za inovativne razvojne projekte, ki potrebujejo podporo,◆ Odsotnost »shem« pospeševanja tehnološko zahtevnih inovativnih proizvodov in storitev,◆ Relativno šibak pretok znanja,◆ Malo regijskega kapitala za vlaganja v razvoj MSP,◆ Povečanje ekološke obremenitve regije z industrijsko in kmetijsko dejavnostjo,◆ Prepočasen razvoj podjetniške infrastrukture. <p>EU:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Nova konkurenca,◆ Nova pravila igre,◆ Schengenska meja,◆ Zakonodaja (prilagajanje EU),◆ Počasno prilagajanje zahtevam EU in principom nove ekonomije. <p>Država</p> <ul style="list-style-type: none">◆ Birokratizacija upravno-administrativnih postopkov,◆ Toga zakonodaja na področju podjetništva in administrativne ovire pri ustanavljanju podjetij,◆ Zakonodaja ni naklonjena malemu gospodarstvu,◆ Regionalna politika,◆ Nezaostna stimulacija razvojnih programov,◆ Neustrezna politika do tujih investicij,◆ Cena kapitala,◆ Finančna nedisciplina države,◆ Centralizacija v Sloveniji,◆ Relativno neuspešna politika prestrukturiranja gospodarstva,◆ "NIMBY" sindrom,◆ Nizek delež tujih neposrednih investicij (neurejeno lastništvo podjetij).

1.2.3. PROBLEMSKO DREVO PODRAVSKEGA GOSPODARSTVA

SWOT analiza je bila podlaga za izdelavo problemskega drevesa, s katerim prikazujemo vzročno posledične povezave med posameznimi elementi ter izpostavljamo ključne slabosti regije in njenega gospodarstva, kot so:

- **neizkoriščenost obstoječih virov,**
- **slaba gospodarska konkurenčnost in**
- **pomanjkanje identitete regije.**

Na te slabosti najbolj vplivajo v nadaljnji strukturi izpostavljeni dejavniki.

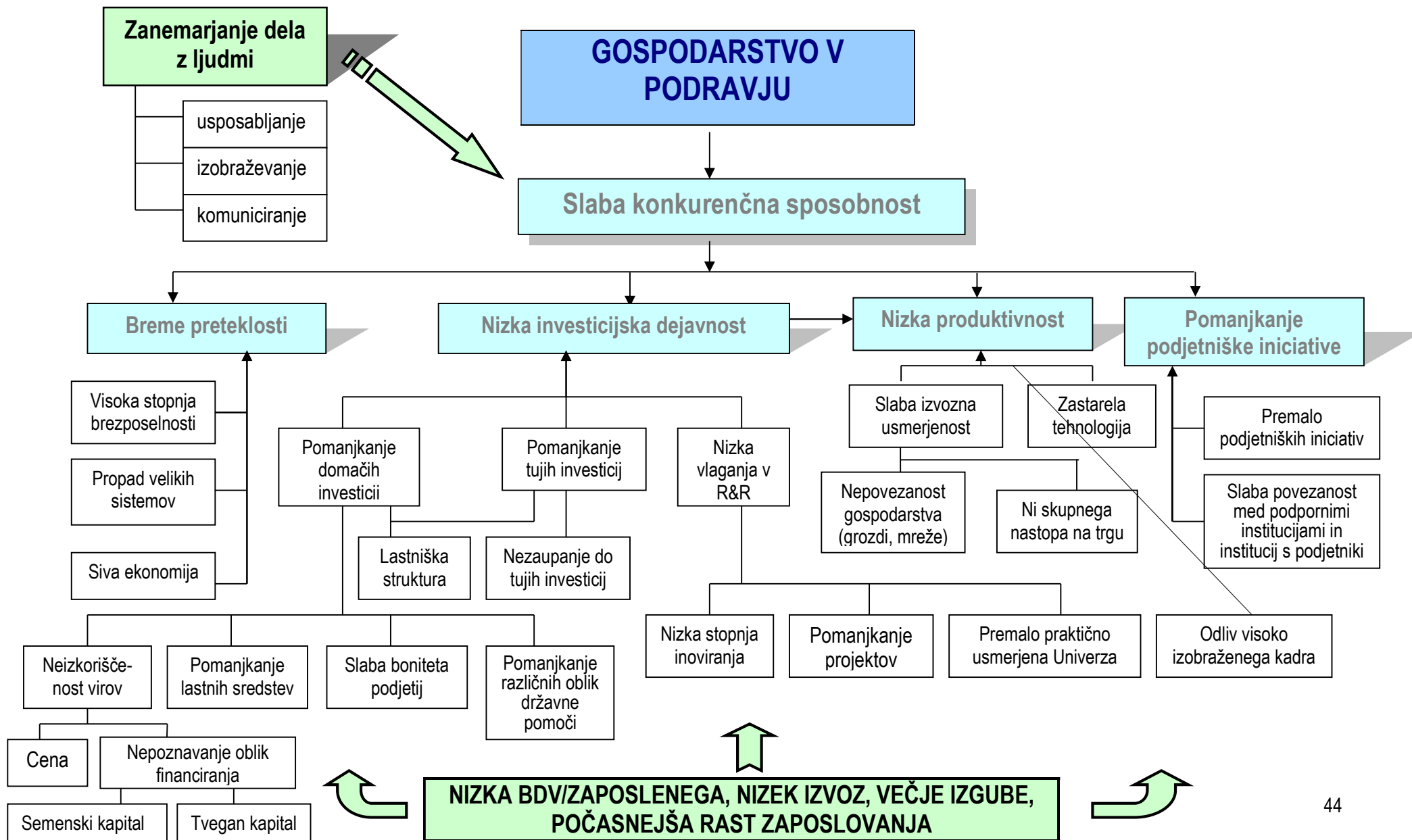
Na **slabo konkurenčno sposobnost** gospodarstva najbolj vplivajo naslednji dejavniki:

- **breme preteklosti,**
- **nizka investicijska dejavnost,**
- **nizka produktivnost,**
- **pomanjkanje podjetniških iniciativ ...**

Najpomembnejši vzroki, ki vplivajo na posamezne dejavnike, so predstavljeni na sliki 1.2. – 2: Problemsko drevo Podravja za področje gospodarstva.

Slika 1.2. - 2: Problemsko drevo Podravja za področje GOSPODARSTVA

1.2.4. KLJUČNI GOSPODARSKI PROBLEMI IN NEVARNOSTI REGIJE

Iz problemskega drevesa, ki so ga potrdili udeleženci strateških razvojnih delavnic, smo izpeljali temeljne probleme gospodarstva, ki predstavljajo podlago za opredelitev ciljev, strategij za udejanjanje ciljev in indikatorjev za merjenje napredka v RRP.

a.) Neustrezna sestava gospodarstva po dejavnostih

V podravskem gospodarstvu po obsegu poslovanja in po številu zaposlenih še zmeraj prevladujejo t.i. **tradicionalne panoge** (tekstilna, lesna, kovinsko predelovalna industrija ter proizvodnja strojev in opreme), ki ustvarjajo tudi največjo izgubo. Primanjkuje t.i. propulzivnih panog (kemična industrija, informatika itd.), ki dosegajo najvišjo bruto dodano vrednost na zaposlenega. Podravsko gospodarstvo še zmeraj ustvarja veliko izgubo.

b.) Nustrezna velikostna sestava podjetij in premalo novih in hitro rastočih podjetij

Zdaleč največ podjetij v Podravju je mikro podjetij (od 1 – 9 zaposlenih), vendar imajo ta v primerjavi s slovenskim povprečjem manj zaposlenih. Kljub naraščajočemu pomenu MSP pa po številu novoustanovljenih podjetij zaostajamo za slovenskim in evropskim povprečjem. Aktivna politika zaposlovanja in tranzicija sta spodbudili podjetniško iniciativo, kasneje pa v sistemu nismo razvili dovolj učinkovitih instrumentov, ki bi podpirali rast in razvoj mikro in malih podjetij. Ta zato praviloma ostajajo majhna, z obrtniškim načinom poslovanja in vodenja, s čimer pa ne odigrajo vloge aktivnega spodbujevalca gospodarskega napredka.

c.) Nizka stopnja inovativnosti

Nizka stopnja inovativnosti se kaže v nizki dodani vrednosti na zaposlenega. Podravska regija spada med stare industrijske regije, v katerih se nekdanja vodilna podjetja niso uspela pravočasno prilagoditi spremembam na trgu in izgubi bivših južnih in vzhodnih trgov. Mnogi poskusi reševanja problemov s prisilnimi poravnkami in stečajmi so bili neuspešni. Nekdanji močni razvojni oddelki v podjetjih so razpadli. V podjetjih, kolikor jih je ostalo, so se večinoma borili za preživetje in v večji meri niso bili sposobni financirati vlaganj v raziskave in razvoj. Po mnenju udeležencev delavnice je posledica gospodarske situacije v Podravju, da je danes malo podjetij, ki inovirajo, vlagajo v raziskave in razvoj, se povezujejo z Univerzo in posameznimi fakultetami, bodisi v regiji ali zunaj nje. Rezultat nespodbudnega stanja pa je nizka DV na zaposlenega in nekonkurenčnost, zlasti na zahtevnih trgih EU.

e.) Nizka produktivnost in dobičkonosnost

Za podravsko gospodarstvo je značilna nizka stopnja produktivnosti in zelo nizka dobičkonosnost. Stopnji produktivnosti in donosnosti sta odvisni tudi od ustrezne sodobne tehnologije in inovativnih izdelkov z visoko dodano vrednostjo. V podravski regiji ni dolgoročnega razvojnega koncepta na področju tehnološkega razvoja. Sodelovanje gospodarstva, zainteresiranih podjetij, zbornic (Gospodarska zbornica Slovenije in Območnih obrtnih zbornic) in strokovnjakov posameznih fakultet, namreč ne zadostuje za doseg strateško pomembnih sprememb v regiji.¹⁴

d.) Šibka investicijska dejavnost ob stari in izrabljeni opremi in odvečnih zmogljivostih

Naložbe v Podravju krepko zaostajajo za povprečjem v Sloveniji. Poleg tega je povprečna stopnja odpisanosti opreme v podravskih podjetjih po mnenju udeležencev delavnic več kot 80-odstotna. V podjetjih primanjkuje lastnih sredstev za investicije, dostop do tujih virov je zaradi slabe plačilne sposobnosti otežen, prisotno je nezaupanje do zunanjih naložb.

¹⁴ Analiza možnosti spodbujanja tehnološkega razvoja v Podravju, GZS OZ Maribor, november, 2000

e.) Neustrezna prostorska politika za investitorje

Investitorji, ki bi želeli vlagati v proizvodnjo dejavnost, se že na začetku praviloma srečajo z mnogimi ovirami:

- zaradi **neurejenih prostorskih planov** je težko pridobiti dovoljenja za investicijo v določeno dejavnost na izbrani lokaciji,
- tudi **sprememba namembnosti** (ne samo za kmetijske površine, kjer je ovir največ, ampak praviloma tudi za druge lokacije) je pogosto **povezana z dolgimi postopki in stroški**,
- **cena obstoječih lokacij**, kjer so večinoma potrebna relativno visoka vlaganja, bodisi v posodobitev infrastrukture ali prenovo obstoječih proizvodnih prostorov, **je previsoka**,

(S strategijo reševanja tovrstnih problemov se podrobneje ukvarjamo v poglavju o okolju, prostoru in javni infrastrukturi. Na tem mestu zgolj izpostavljamo gospodarski vidik težav s prostorom).

f.) Ni povezovanja med podjetji

Na podlagi ugotovitev na delavnicah in izvedenih intervjujev smo ugotovili, da v regiji do sedaj ni moč opaziti pomembnejših povezovanj med podjetji, kot so povezovanja v mreže in grozde. Prenizka je tudi osveščenost o spremembah, ki jih prinaša članstvo v EU. Dejstvo je, da bodo preživela lahko samo tista podjetja, ki se bodo povezovala med seboj. S sklepanjem strateških zavezništev bodo podjetja lahko pridobila dostop do potrebnega znanja, razpršila tveganje in razširila kanale distribucije na globalni in regionalni ravni. Ključna enota produkcije ne bo več individualno podjetje, temveč decentralizirana mreža podjetij.

g.) Pomanjkanje semenskega in rizičnega kapitala regije

V zadnjem desetletju je v regiji opazen velik primanjkljaj sredstev za razvoj in težak dostop do njih, posledica tega je zmanjšanje investicij v gospodarstvu in drugih dejavnostih. Podjetja potrebujejo sveža finančna sredstva za naložbe v zahtevne tehnologije in razvoj novih proizvodov z višjo dodano vrednostjo. Semenskega kapitala ni. Rizični kapital pa je podjetjem, ki ne ustvarjajo visokih dobičkov, težko dostopen.

h.) Nizka izvozna usmerjenost podjetij

Kljub povečani izvozni dejavnosti v preteklih letih (od leta 1999) je izvoz podravskega podjetij še zmeraj pod slovenskim povprečjem. Izvažajo predvsem velika podjetja iz tradicionalnih industrijskih panog (tekstilna, kovinsko predelovalna), za katere je nacionalno tržišče premajhno, saj ne more absorbirati proizvedenih izdelkov. Majhna podjetja pa so še vedno usmerjena na domače tržišče. Globalizacija trga bo podjetja prisilila v izvoz in nujno povezovanje za skupen nastop na tujem trgu, saj bodo le tako lahko mednarodno konkurenčna.

1.3. OKOLJE, PROSTOR IN INFRASTRUKTURA

1.3.1. KRATEK OPIS REGIJE

Podravje spada med naravno in geografsko pestre pokrajinske enote severovzhodne Slovenije, ki ga sestavljajo gričevja **Slovenske gorice**, **Haloze** ter del **Dravinjskih goric**, **ravninski del ob Dravi** ter predalpski svet, kamor lahko štejemo **vzhodni del Pohorja in Kozjak**.

Kamninska sestava je prav tako zelo pestra. Na eni strani značilna peščeno-prodnata tla ob reki Dravi ter ilovno-glinenski nanosi Pohorskih potokov do lapornatih tal v Halozah, do peščenjakov, konglomeratov in apnencev na Pohorju in Kozjaku.

Reka Drava s svojim porečjem skrbi za sorazmerno gosto mrežo vodotokov snežnega (nivalnega) vodnega režima.

Podnebje je zmerno do prehodno panonsko celinsko. Povprečna količina padavin se giblje med 900 in 1100 mm, kar pomeni, da se Podravje uvršča med srednje bogata padavinska območja v Sloveniji.

Dravska ravan je tudi **največji rezervoar podzemne vode** v Sloveniji. Povprečna razpoložljiva količina vode sedaj presega povpraševanje/potrebe po pitni vodi, vendar so vsa pomembnejša črpališča »locirana« na kmetijsko intenzivnih območjih.

Gozdnatost je 38,6 %, kar pomeni, da je gozdnatost v regiji nekoliko manjša kot v Sloveniji (56 %). Pojav zaraščanja kulturne krajine je izrazil le v delu regije: v Zahodnih Halozah, na Pohorju in Kozjaku.

Tabela 1.3.1 - 1: Nekatere značilnosti pokrajinskih območij v Podravju

Območje	Tip	Kamnine (prevladujejo)	Podnebje	Padavine (povp. kol. padavin)	Značilna poselitev	Populacijska gibanja
Slovenske gorice	gričevje	Peski, gline in laporji, manj peščenjaka in apnenca	Prehodno panonsko celinsko	Med 900 in 1000 mm	Razložena poselitev ter značilna »cerkvena« naselja na slemenih	Depopulacija je vsesplošen proces, napredovala so samo nekatera središčna naselja
Haloze	gričevje	Lapor, glina, melj ter peski in peščenjaki	Tipično	1000 mm	Nizka urbanizacija brez pravega krajevnega središča	Izrazita depopulacija in velike dnevne migracije na delo
Dravinjske gorice	nizko gričevje	Glina, melj in nekaj laporja		Med 1000 in 1100 mm	Razložena poselitev	Povečanje števila, predvsem Slovenska Bistrica
Dravska ravan	ravnina	Prodne in peščene usedline ter ilovno-glinenski nanosi	Zmerno celinsko podnebje	1000 mm	Značilna podolžna naselja ob cestah, ter mesta z razpršenimi obmestji	Med najgosteje poseljenimi območji v SLO, Priseljevanje predvsem v mesta in primestja (Maribor, Ptuj,)
Pohorje in Kozjak	hribovje	Jedro Pohorja sestavlja ogromen tonaltni lakolit, ki je z vseh strani obkrožen z metamorfnimi kamninami, te pa s sedimenti		Med 1100 in 1500 mm	Prevladujejo razložena naselja s 100 do 200 preb.	Na Podpohorskih gorica je trend priseljevanja, Kozjak depopulacijsko območje

1.3.2. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI

1.3.2.1. Odpadki

Odpadki so eno najslabše rešenih področij varstva okolja v regiji. Nakopičeni problemi pri ravnanju z odpadki so večplastni in izvirajo iz dosedanjega družbenega odnosa do odpadkov in načina ravnanja z njimi, pomanjkanja pravnih predpisov in ekonomskih ukrepov, iz geoloških in hidroloških značilnosti prostora, značilnega vzorca poseljenosti in za slovenski prostor čedalje značilnejših pojavov NIMBY (Not in my back yard) in NIMET (Not in my election time).

Na območju statistične regije Podravje opravljajo službo odvoza in odlaganja komunalnih odpadkov naslednja podjetja: 1. Snaga za Območje Konzorcija in delno v Slovenski Bistrici, 2. Čisto mesto d.o.o. (občine z območja UE Ptuj in Duplek) in 3. Letnik - Saubermacher d.o.o. (občine z območja UE Lenart, Ormož in Šentilj),

Tabela 1.3. - 1: Komunalna zbirna območja

	KOMUNALNA ZBIRNA OBMOČJA	Občine	Količine zbranih komunalnih odpadkov v t/2001	Predvideno leto zapiranja odlagališča	Delež vključenih gospodinjstev v odvoz kom. odpadkov
1.	Maribor: <u>odlagališče Pobrežje</u>	MO Maribor, Ruše, Starše, Rače-Fram, Pesnica, Kungota, Hoče-Slivnica, Miklavž, Selnica, Lovrenc na Pohorju;	80.000	Pomlad 2003	90%
	Slovenska Bistrica: <u>odlag. Pragersko</u>	Slovenska Bistrica, Oplotnica;	13.000	2021	80%
2.	Ptuj: <u>odlagališče Brstje</u>	MO Ptuj, Destričnik, Trnovska vas, Dornava, Gorišnica, Juršinci, Kidričevo, Majšperk, Videm, Zavrč, Vitomarci, Hajdina, Markovci, Podlehnik, Duplek;	19.000	2001	68%
3	Lenart: <u>odlagališče Hrastje -Mota</u>	Lenart, Benedikt, Cerkvenjak, Sv.Anna, Šentilj;	13.000	2002	96%
	Ormož: <u>odlagališče Dobrava</u>	Ormož		2008	95%
SKUPAJ		34	125.000		85.8%

Viri podatkov: Statistični letopis 1996 Republike Slovenije, Anketa opravljena za potrebe strateškega dela RRP za Podravje 2002, Inventarizacija odlagališč v R Sloveniji VGP Drava za MOP 1999, Statistične informacije, poglavje 27. Okolje, oktober 1998, št. 271, Statistični urad R Slovenije.

Odvoz odpadkov je organiziran v vseh občinah Podravja. V večini občin je pokritost z odvozom odpadkov zelo visoka, razen v bolj oddaljenih krajih, kot so Žetale 7% in Zavrč 27%.

Vsi trije nosilci dejavnosti zbiranja, odvažanja in odlaganja komunalnih odpadkov odražajo trend naraščanja količine odpadkov in tudi boljši izkoristek ločenega zbiranja. Še vedno ni zadovoljivo rešeno nadaljnje procesiranje zbranih frakcij ter večja vključenost v ločeno zbiranje odpadkov za bolj oddaljena in razpršena naselja.

V regiji obratujejo **tri (3) odlagališča nenevarnih odpadkov**. V letu 2001 je prenehalo z obratovanjem odlagališče Brstje pri Ptuj. Nova lokacija je določena ter je v fazi priprave za pričetek odlaganja. V naslednjem letu bo prenehalo obratovati odlagališče na Pobrežju. Glede na to, da v tem trenutku še ni znana lokacija novega odlagališča lahko pričakujemo večje težave z odlaganjem preostanka komunalnih odpadkov Maribora in okoliških občin. Ostali dve odlagališči lahko z ustrežno sanacijo obratujeta še nekaj let.

Poleg komunalnih odlagališč obratuje v tovarni Pinus Rače manjša sežigalnica za nevarne odpadke .

V regiji je veliko **črnih odlagališč** najrazličnejših odpadkov, ki se zelo počasi sanirajo. Odlagališča so nevarna zaradi negativnih vplivov na podzemno vodo, ki je najpomembnejši vir pitne vode v regiji. Med »črna« odlagališča lahko štejemo tudi Gudronsko jamo v občini Pesnica, katere sanacija teče že nekaj let, ter manjši gudronski jami v Bohovi in Limbuški Dobravi

Nevarni odpadki

V Metavi pri Mariboru je legalno odlagališče nevarnih odpadkov, ki je edino te vrste v Sloveniji. Letno zbrane količine znašajo cca. 500 m³ nevarnih odpadkov. Življenjska doba odlagališča je še najmanj 25 let. Monitoring vplivov na okolje se redno izvaja.

V regiji obstaja tudi nekaj odlagališč industrijskih odpadkov, ki pa so v lasti in upravljanju podjetij, ki odpadke proizvajajo (TDR Metalurgija d.d., Paloma d.o.o., Tovarna sladkorja Ormož, Talum, Impol).

Pričakovane spremembe :

- Pričakujemo lahko težave zaradi zaprtja odlagališča Pobrežje – v tem trenutku še ni določena nova lokacija,
- Intenzivno iskanje ustreznih rešitev ravnanja z različnimi odpadki,
- Uveljavljanje načina preprečevanja, zmanjševanja in predelave odpadkov, količine odpadkov naraščajo predvsem v javnem sektorju (komunala, storitvena dejavnost, transport in dodelava),
- Cene ravnanja z odpadki bodo narasle zaradi prilagoditve tehnologijam v EU (inertizacija odpadkov pred odlaganjem, monitoring deponije),
- Razvili se bodo (ekonomsko motivirani) finančni in snovni krogotoki za sekundarne surovine.

1.3.2.2. Površinske in podzemne vode

Površinske vode v Podravju v glavnem odtekajo proti vzhodu in pripadajo črnorskemu povodju oziroma povodju reke Donave. Povodje reke Drave predstavlja značilno podobo slovenske pokrajine. V dolinah rek in potokov ter na ravninskem svetu se nahajajo vsa večja urbanizirana območja, prometna infrastruktura, industrijski in obrtni tehnološki objekti ter vse večje kmetijsko obdelovalne površine in objekti. Na istem geografskem prostoru se torej nahajajo občutljivi sistemi okolja med katere se uvrščajo tudi površinske in podzemne vode in viri onesnaževanja oziroma viri obremenitev okolja s škodljivimi ali nevarnimi snovmi.

Povodje Mure v svojem delu med Šentiljem in mejnim prehodom Cmurek prav tako spada v Podravje.

Površinske vode

Površina padavinskega zaledja reke Drave obsega v Sloveniji 3269 km². Za to območje znašajo povprečne letne količine padavin za obdobje od 1981 do 1990 1053 mm/m² in v letu 1995 1026 mm/m². Glede na množine padavin se to območje ocenjuje kot srednje bogato padavinsko območje.

Povodje reke Drave predstavljajo reka Drava s pritoki, ki merijo od izvira do izliva v reko Dravo od 26 do 73 km. Številni manjši pritoki dopolnjujejo sorazmerno gosto mrežo vodotokov snežnega (nivalnega) vodnega režima.

Tabela 1.3. - 2: Pregled večjih površinskih vodotokov v povodju Drave

REKA	PRITOK	PRITOK	PRITOK	Dolžina v Sloveniji (km)	Manjši pritoki
DRAVA				142	Reka, Crkvenica, Bistrica, Vuhreški potok, Velka, Breznoviški potok, Črmenica, Radoljna, Bistrica (pri Selnici), Bistrica in Lobnica (pri Rušah), Žiteški potok, Grajena, Lešnica, Pavlovski potok, Libanja, Trnava
	Meža			42	Barbarski potok, Jamnica, Reka, Kotulka
		Mislinja		36	Suhadolnica, Barbarski potok, Dovžanka, Selšnica
			Rogoznica	22	
	Dravinja			73	Žičnica, Ličenca, Breznica, Bela, Skrabska, Jesenica, Peklača, Bistrica
		Oplotnica		28	
		Ložnica		26	
		Polskava		40	Devina, Framski potok, Polanski potok
			Framski potok	26	
	Pesnica			65	Svečinski potok, Kresnica, Cirknica, Jakobski potok, Globovnica, Velka, Drvanja, Trnovski potok, Zg. Brnica, Krka, Sp. Brnica, Brežnica, Sejanca
Skupaj				478	

Stanje struge Drave

Struga reke Drave je prekomerno zaraščena in muljasta, saj zaradi HE nad Mariborom in preusmeritve vode v energetske kanal, voda ne odnaša in čisti struge kot nekoč. Zato je zmanjšana njena samočistilna sposobnost. Nastajajo velike zaraščene površine, ki povečujejo ogroženost ob poplavih. K temu pripomore tudi izsuševanje poplavnih območij, s čimer se manjšajo razpoložljive razlívne površine. Zaradi omejenih sredstev za redno vzdrževanje, se posegi čiščenja struge izvajajo občasno in so zato toliko bolj drastični. Tudi zaraščanje prodišč je poseben problem, saj so ta poseben habitat, ki omogoča življenje drugim živalskim vrstam. Ponekod so posegi čiščenja zaraščenih območij onemogočeni tudi zaradi opredelitve zemljišč, saj so nekatera območja v procesu zaraščanja že prešla v kategorijo gozda in izsekavanje ni več dovoljeno.

Monitoring kakovosti

Osnovni program spremljanja kakovosti voda in obremenitev površinskih vodotokov je monitoring kakovosti voda površinskih vodotokov Slovenije, ki se izvaja od leta 1986. Program monitoringa vključuje fizikalno-kemijske in mikrobiološke analize vode, fizikalno-kemijske analize sedimenta in biološke analize. Po podatkih iz leta 1999 sodi Drava v 2 – 3 kakovostni razred. Minimalni zahtevani pretok v strugi Drave (Maribor-Ptuj) je v tem trenutku 10m³/s pozimi in 20 m³/s poleti, kar je po ocenah strokovnjakov VGP Drava ustrezno, naravovarstveniki pa že leta temu oporekajo.

Za porečje Mure je značilno kar veliko onesnaženje z organskimi snovmi predvsem v spodnjem delu, še posebej pa so problematični pritoki (Ščavnica).

Osnovne značilnosti površinskih vodotokov v povodju Drave so naslednje:

- Nasičenost s kisikom je odvisna od hidrometeoroloških razmer. Posebno v manjših vodotokih in v vodotokih, ki tečejo po ravninskem svetu, na primer Pesnica, se nasičenost v času nizkih vodostajev močno poslabša zaradi prekomernih obremenitev s snovmi organske narave.
- Obremenitve površinskih vodotokov s snovmi organske narave izvirajo iz neurejene komunalne infrastrukture in predstavljajo v obdobju zadnjih nekaj let prevladujoče obremenitve vodotokov v Podravju.
- Prisotnost mikroelementov je posledica onesnaževanja vodnega sistema Drave s tehnološkimi odpadki v preteklih obdobjih in se danes kaže v visokih koncentracijah težkih kovin, predvsem svinca, kadmija in cinka v sedimentu Drave. Onesnaženje s tehnološkimi odpadnimi vodami se nadaljuje (obrtne delavnice) in je opazno tudi v manjših potokih (npr. Radvanjski potok, Lobnica, Ceršak).
- Rezultati kemijske analize vode površinskih vod Slovenije kažejo, da so mineralna olja značilni onesnaževalci površinskih voda na celotnem območju Podravja (in tudi drugod po Sloveniji).
- Organske spojine, kot so pesticidi, fenolne snovi, industrijske kemikalije (na primer PCB), policiklični aromatski ogljikovodiki (PAO), predstavljajo široko skupino spojin, ki se občasno pojavljajo v posameznih vodotokih v Podravju.
- Med fenolnimi spojinami se v sledovih pojavljata fenol (osnovna spojina) in pentaklorfenol (industrijska kemikalija). Policiklični aromatski ogljikovodiki (PAO) so lahko naravnega izvora, v sistemih površinskih (in tudi podzemnih) vod pa se pojavljajo kot posledica človekovih aktivnosti na površini. Nekatere spojine iz seznama PAO so kancerogene, zato jih spremljamo tudi takrat, ko se pojavljajo v zelo nizkih koncentracijah.
- Lahkohlapne organske snovi so značilni pokazatelj vplivov neurejene industrijske infrastrukture v času pred gospodarskimi reformami. V obdobju zadnjih 10 let so se te spojine pojavljale le v sledovih in občasno na posameznih odsekih površinskih vodotokov. Ponovni razvoj gospodarstva, obrti in tudi drugih dejavnosti ima za posledico pojavljanje triklorometana (kloroforma) in še nekaterih drugih halogeniranih ogljikovodikov.
- Organske halogene spojine merimo kot skupinski parameter imenovan adsorbilne organske halogene spojine (AOX). Občasno so prisotne v vseh preiskovanih vodotokih Slovenije, tudi v Podravju.
- Vedno nove zahteve glede kakovosti, obstojnosti in izgleda izdelkov zahtevajo uporabo številnih novih spojin. Posledica tega je njihovo pojavljanje v površinskih vodotokih. V okviru obstoječih programov monitoringov je bila v Dravi in nekaterih drugih vodotokih ugotovljena prisotnost spojin iz skupine derivatov ftalne kisline (raba nekaterih med njimi je z dokumenti EU prepovedana), derivatov spojin iz skupine PAO, fenolnih snovi (na primer nonilfenola), ostankov spojin iz skupine zdravil.

Podzemna voda

Na območju povodja reke Drave ležita dve polji podzemne vode. To sta Dravsko polje in Ptujsko—Ormoško polje. K podtalnici Dravskega polja prispevajo pohorski potoki eno tretjino vode. Za obe polji je značilna lega sredi intenzivno obdelanih kmetijskih površin in visoka podtalnica. Obe polji sta zelo občutljivi za vsa dogajanja na površini.

Kakovost podzemne vode na obeh omenjenih območjih podtalnice se spremlja od leta 1986. Podzemne vode na Dravskem in Ptujsko-Ormoškem polju vsebujejo:

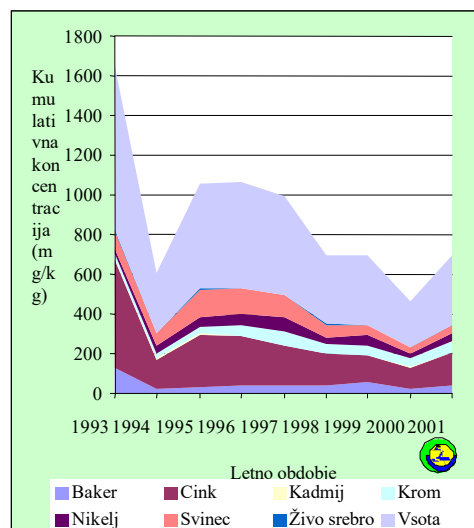
- Pesticid atrazin in metabolni razgradni produkt desetilatrazin sta prisotna na celotnem preiskovanem območju podtalnice. Občasno se pojavljajo še drugi pesticidi, na primer metolaklor, propazin, simazin, prometrin, terbutilazin in terbumeton. Pesticidi predstavljajo kritični parameter za celotno preiskovano območje podzemne vode;
- Druge snovi, ki zahtevajo zaradi svojih lastnosti, značilnosti izvora in porazdelitve v vodnem telesu, spremljanje in posledično tudi ukrepanje, so: bor, estri fosforjeve kisline, mikroelementi, med njimi posebej krom, baker, nikelj, vanadij, cink, svinec, živo srebro, policiklični aromatski ogljikovodiki (pao), organske halogene spojine izražene kot skupinski parameter adsorbiljive organske halogene spojine (aox) in kot lahkoahlapne organske halogene spojine (klorirana topila), lahkoahlapne organske spojine (aromska topila), mineralna olja;

Med pomembnimi polji podzemne vode lahko omenimo tudi Vrbanski plato in Selniška Dobrava.

Pričakovane spremembe

Ne glede na vse navedeno rezultati kakovosti površinskih voda kažejo na:

- **Zmanjševanje obremenitev voda** v obliki tradicionalnih onesnaženj z mikroelementi (na primer svinec, kadmij, cink, nikelj, baker, krom), industrijskimi kemikalijami in drugimi ostanki surovin in tehničnih materialov, (slika 1.3 -1);
- **Obremenjevanje površinskih voda s snovmi po izvoru iz neurejene komunalne infrastrukture se ne zmanjšuje**. Prav tako se te vrste obremenitev širijo na površinske vode, ki dosedaj niso bile obremenjene (na primer izviri površinskih vodotokov);
- **Pojavljajo se nove spojine**, nekatere med njimi so na listih nevarnih snovi za vodno okolje.

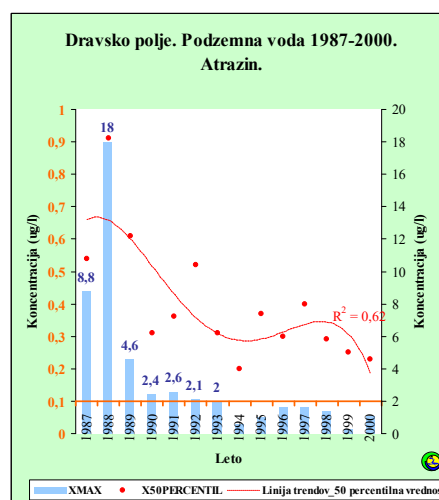

Slika 1.3 - 1:
Obremenitve sedimenta reke
Drave z mikroelementi

Na osnovi rezultatov večletnih spremljanj kakovosti podzemne vode na območjih podtalnice Dravskega in Ptujsko-Ormoškega polja ugotavljamo:

- **Da so se zmanjšale obremenitve podzemne vode s pesticidi**, (slika 1.3 - 2). Pred nami je najtežja naloga zmanjšanja vsebnosti atrazina, njegovih razgradnih produktov, od sedanjih 0.2-0.4 $\mu\text{g/l}$ na vsebnosti pod 0.1 $\mu\text{g/l}$ (mejna vrednost za pitno vodo);
- Vidni so trendi **povečevanja obremenitev s spojinami dušika, oziroma nitrati**. Kljub temu, da mejne vrednosti v obstoječem stanju niso presežene je sedanji trenutek odločilen, da se stopnjevanje obremenitev podzemne vode ustavi;
- **Število spojin**, ki niso vključene na standardne sezname spojin iz programov monitoringa **se povečuje**. Praviloma se pojavljajo spojine, ki se nahajajo na seznamih prepovedanih (ali nedovoljenih snovi) in spojine, o katerih so toksikološki podatki pomanjkljivi.

Slika 1.3 . 2:
Atrazin (maks in 50 percentilne vrednosti) v
podzemni vodi Dravskega polja

1.3.2.3. Oskrba s pitno vodo

Glavni vir pitne vode Podravske regije se nahajajo na obronkih Pohorja, vzdolž reke Drave (Selniška Dobrava) in v podzemnih rezervoarjih Dravskega in Ptujskega polja ter rezervata podtalnice Vrbanškega platoja.

V obmestnih predelih, kjer se večinoma pojavlja problem razpršene gradnje, je vodooskrba vezana na lastne vodne vire in je ponekod v upravljanju lokalnih krajevnih skupnosti.

Lokalni viri na eni strani pomenijo veliko bogastvo, istočasno pa tudi veliko nevarnost za zdravje in življenje prebivalcev. Pogosto so omrežja v slabem stanju, oporečne kvalitete, problem je tudi spremenljiva izdatnost teh virov. Zaradi problemov, ki se pojavljajo na teh sistemih, je težnja in interes krajevnih oz. lokalnih skupnosti po priključitvi na mestni vodovod.

Vodooskrbni sistem ptujskega območja, s katerim upravlja Komunalno podjetje Ptuj, se oskrbuje s pitno vodo iz črpališča v Skorbi in iz globinskih vodnjakov v Novi vasi pri Ptujju, Desencih in Lancovi vasi. V letu 2001 je bilo iz vodnih virov odvzeto skupaj 4.703.400 m³ pitne vode.

S pitno vodo v celoti oskrbujejo občine Cerkvenjak, Destrnik, Dornava, Gorišnica, Hajdina, Juršinci, Kidričevo, Majšperk, Markovci pri Ptuj, Podlehnik, Ptuj, Starše, Sv. Andraž v Slov. goricah, Trnovska vas, Videm pri Ptuj, Zavrč in delno občine Duplek, Lenart, Slov. Bistrica, Ormož in Žetale (skupaj približno 75.000 ljudi).

Tabela 1.3. – 3: Kapacitete virov (Komunalno podjetje Ptuj)

Naziv	Izdatnost (L/s)	Lokacija	Opomba
V1	50	Skorba - v vodarni	
V2	50	Skorba - v gramoznici	
V3	50	Skorba - v gozdu	ni v uporabi
V4	50	Skorba - v gozdu	
V5	50	Skorba - na polju - srednji	
V6	50	Skorba - na polju - proti Gerečji vasi	
V7	50	Skorba - na polju - proti vodarni	
VG1	15	Skorba - ob vodarni	globinski vodnjak
VG2	15	Skorba - med V3 in V4	globinski vodnjak
VG3	15	Skorba - ob V5	globinski vodnjak
VG4	15	Skorba	globinski vodnjak
VGL	15	Lancova vas	globinski vodnjak
VGD	15	Desenci	globinski vodnjak
VGN	15	Nova vas - pri vodohramih	globinski vodnjak
Skupaj	455		

Vir: Komunalno podjetje Ptuj, april 2002

Občina Ormož se oskrbuje z vodo iz vodovodnega zajetja Mihovci, kjer je že bila izvedena I. faza umetnega bogatenja podtalnice. S pitno vodo iz ormoškega vodovoda se oskrbuje približno 18.000 prebivalcev, ki porabijo letno od 780.000 do 800.000 m³ pitne vode.

Občino Slovenska Bistrica oskrbuje s pitno vodo Komunala Slovenska Bistrica. Manjši del pitne vode pa zagotavlja tudi Komunalno podjetje Ptuj. Glavni vir pitne vode so podzemne vode, del pa zagotavljajo iz potoka Bistrice po predhodnem čiščenju. Čistilna naprava je potrebna obnove inrekonstrukcije.

Na območju občin Konzorcija za razvojne naloge (Maribor, Ruše, Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi, Pesnica, Kungota, Pesnica, Šentilj, Duplek, Rače – Fram in Hoče – Slivnica) ter občin Lenart, Benedikt Sveta Ana in del Gornje Radgone, zagotavlja vodooskrbo podjetje Mariborski vododvod d.d. iz Maribora. Vodo zajemajo iz vodnih virov Vrbanski plato, Betnava, Bohova, Dobrovce, Selnica, Ceršak, Ruše I in Ruše II, ki so vsi locirani na širšem območju mesta Maribor in se delno napajajo iz istega bazena podzemne vode kot viri ptujskega vodooskrbnega sistema..

Delež prebivalstva, ki je priključen na javni vodovod v Podravju se giblje med 82 in 85 %.

Tabela 1.3. - 4: Pomembnejši vodni viri (Mariborski vododvod)

Vodni vir	Kapacitete	Povprečno izkoriščanje
Vrbanski plato	760 l/s	410 l/s
Betnava	100 l/s	60 l/s
Bohova	90 l/s	42 l/s
Dobrovce	76 l/s	45 l/s
SKUPAJ	1062 l/s	557 l/s

Vir: Mariborski vododvod d.d., Poročilo o zdravstveni ustreznosti pitne vode v letu 2000

Pričakovane spremembe:

- Beležimo trend zniževanja povpraševanja po pitni vodi v gospodarskih in storitvenih dejavnostih;
- V industriji bo povpraševanje po pitni vodi še naprej nazadovalo;
- Zaostrili se bodo kazalci varnosti oskrbe s pitno vodo:
 - koncentracija polutantov,
 - mikrobiološka kakovost,
 - varnost vodovarstvenih območij;
- Povečal se bo pritisk na gospodarsko rabo vodovarstvenega območja;
- Dolgoročno bodo zmanjšane izgube iz vodovodnih omrežij;
- Opredelili ali zgradili se bodo rezervni vodni viri;
- Izboljšala se bo varnost pred onesnaževanjem iz kanalizacije.

Odpadne vode

Komunalne dejavnosti zagotavljajo in zadovoljujejo temeljne materialne pogoje življenja in dela v naseljih. To z drugimi besedami pomeni, da imajo komunalne dejavnosti svojstvene značilnosti, ki deloma izhajajo iz dejstva, da so vezane na naselja. Prostorske in siceršnje raznolikosti naselij in njihove frekvenčne distribucije ter ostale značilnosti poselitve v Sloveniji močno vplivajo na obseg in strukturo komunalne potrošnje in tudi na organizacijo dejavnosti. Tako so komunalne dejavnosti razmeroma heterogene v več pogledih: po številu dejavnosti, ki se izvajajo na posameznih območjih, po obsegu proizvodov in storitev, koncentraciji in razpršenosti omrežij, objektov in naprav, po oblikah organiziranosti dejavnosti in nenazadnje po virih in obsegu financiranja. Vodooskrba, odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda niso nikakršna izjema. Za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda pa je še bolj kot pri ostalih oskrbovalnih sistemih značilna neizgrajenost sistemov ter njihova velika razdrobljenost, ki je še dodatno pogojena s topografskimi danostmi.

Na območju UE Ptuj opravlja javno službo odvajanja in čiščenja odpadnih vod Komunalno podjetje Ptuj in zajema občine: Destnik, Dornava, Gorišnica, Juršinci, Hajdina, Kidričevo, Majšperk, Markovci pri Ptuj, Mestna občina Ptuj, Podlehnik, Sv. Andraž v Slov. goricah, Trnovska vas, Videm pri Ptuj, Zavrč in Žetale, vendar trenutno vzdržuje in obratuje z objekti le v občini Kidričevo, mestni občini Ptuj in Trnovski vasi. V drugih občinah se omrežje šele izgrajuje. V naslednjem letu se bo začela velika investicija v obnovo in dograditev centralne čistilne naprave v Ptuj.

Na območju UE Lenart je na področju kanalizacije slika podobna. V Lenartu je čistilna naprava, vendar imajo v načrtu izgradnjo večje (cca 4.000 enot), v kratkoročnem načrtu pa je tudi izgradnja čistilne naprave v Voličini. Glede na to, da se območje Lenarta napaja iz mariborskega vodovoda, onesnaženje podzemne vode zaradi neobstoja kanalizacijskega omrežja v več naseljih ni tako pereč problem.

V občini Ormož je odvajanje odpadnih voda v glavnem rešeno za mesto Ormož, zgrajena je kanalizacija in čistilna naprava. Za vsa ostala strnjena naselja v občini (razen delno za Mihovce, Veliko nedeljo in Središče ob Dravi) je potrebno izgraditi kanalizacijske sisteme s čistilnimi napravami.

Maribor je s svojimi primestji skoraj vse svoje odpadne vode spuščal praktično neprečiščene v energetski kanal reke Drave, ki se pred Ptujem zbira v ptujsko akumulacijsko jezero. Z izgradnjo I.faze centralne čistilne naprave se je stanje spremenilo. Glavni kanalizacijski vodi so povezani s kolektorjem in čistilno napravo. V naslednjih letih bo izgrajena tudi II. in III. faza čistilne naprave.

Pričakovane spremembe:

Na področju odvajanja in čiščenja odpadnih vod ugotavljamo pozitiven trend – prisotno je stalno izboljšanje v primerjavi s predhodnim obdobjem. Spremembe so posledica:

- Investicij v kanalizacijske sisteme
- Investicij v čistilne naprave
- Sanacij starejših kanalizacijskih sistemov

Tudi v prihodnje pričakujemo izboljšanje stanja predvsem zaradi:

- Izgradnje kanalizacijskega sistema in čistilne naprave za odpadne vode;
- Tok reke Drave skozi mesta ne bo vseboval kanalizacijskih odplak mesta;
- V gospodarstvu se bodo odpadne vode očistile na izvoru do predpisane stopnje.

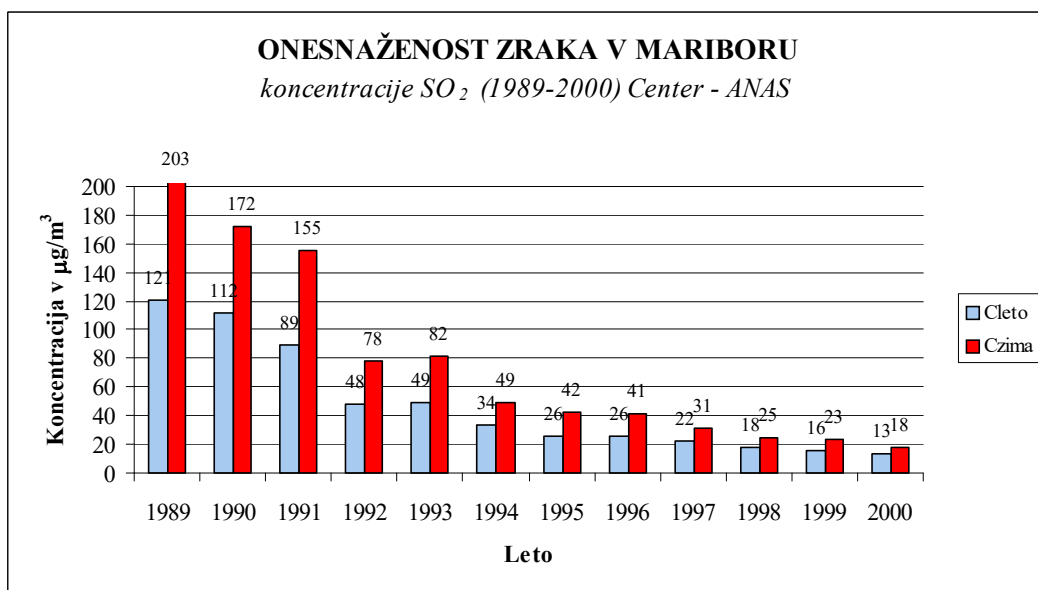
Seveda pa se bo s tem povečala tudi produkcija odpadkov (blato) iz procesa čiščenja vod, ki pa se bo morala reševati skupaj z ostalimi odpadki v regiji.

1.3.2.4. Zrak

Stanje kakovosti zraka, določeno s poznavanjem koncentracij škodljivih snovi v spodnjih plasteh atmosfere, v Podravju kot celoti **ni podrobno znano**. Za mesto Maribor in njegovo bližnjo okolico obstajajo kakovostne, dolgotrajne in stalne meritve (na primer [SO₂] že od leta 1978), medtem ko so se na preostalih območjih izjemoma in občasno izvajale kratkotrajne meritve.

Zaradi čezmerne onesnaženosti zraka predvsem z žveplovim dioksidom je bil leta 1993 v Mariboru sprejet sanacijski program za zrak. Njegov namen je bil v prvi vrsti zmanjšati uporabo ekološko nesprejemljivih goriv in širitev plinovodnega in toplovodnega omrežja v mestu. Administrativne ukrepe za zmanjšanje onesnaženosti zraka je nekoliko kasneje sprejela tudi država z emisijskimi uredbami in predpisi, povezanimi s kakovostjo vseh goriv. Vsi ti ukrepi se še vedno izvajajo, učinki pa so za [SO₂] razvidni na sliki 1.3. - 1.

Slika 1.3. – 3: Koncentracije žveplovega dioksida v Mariboru: 1989 – 2000

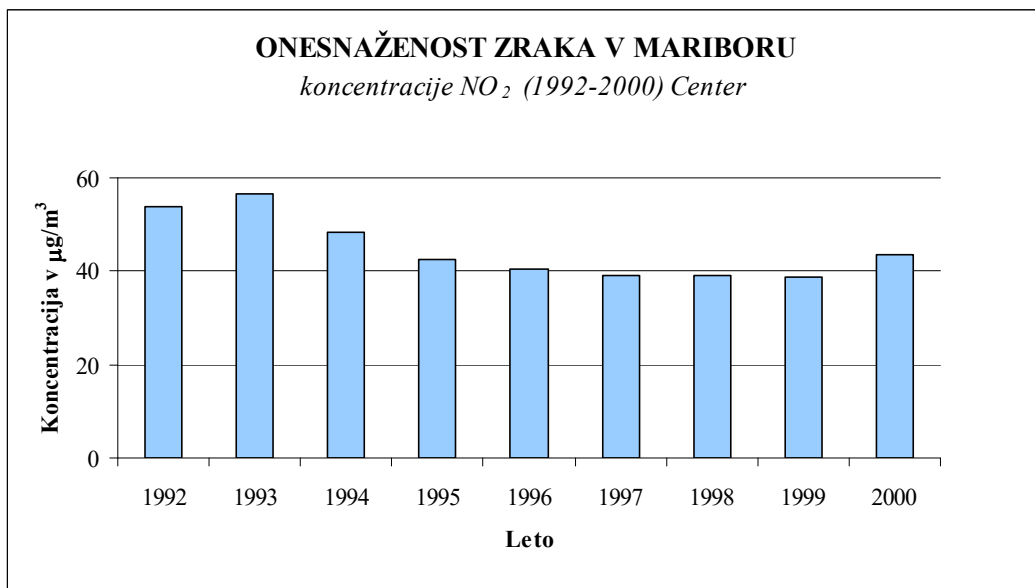
Podoben trend je opazen tudi pri [prašnih delcih]. Vendar v zadnjih letih njihove koncentracije niso stalno nizke. To povežemo z gradbenimi deli in rekonstrukcijami prometnic v mestu, dokazan je tudi vpliv industrije v Rušah (industrijska cona TDR). Mejna dnevna in letna vrednost za prašne delce PM₁₀ sta po novi imisijski uredbi občasno še preseženi.

Onesnaženost zraka s svincem ni posledica kurišč, temveč prometa in industrije. V devetdesetih letih veljavna mejna imisijska vrednost ni bila presežena, v zadnjih letih prav tako ne nova, strožja mejna vrednost. Tudi onesnaženost z nekaterimi drugimi težkimi kovinami (kadmij, vanadij, mangan) v prašnih delcih ni presegala njihovih mejnih vrednosti.

Ogljikov monoksid se v čezmernih koncentracijah ni pojavljal nikoli, ne glede na to, ali je ta snov prihajala iz (neustreznih) kurišč ali prometnih sredstev. Izboljšana goriva, razmere v kuriščih in uporaba katalizatorjev v vozilih so pripomogli še k dodatnemu znižanju te snovi.

V zadnjem času povežemo onesnaženost zraka v urbanem okolju predvsem z emisijami prometa. Pri tem nastajajo predvsem dušikovi oksidi-NO_x in lahkoahlapne organske spojine-VOC (benzen in policiklični aromatski ogljikovodiki). Zaradi njih nastaja tudi sekundarni onesnaževalec, sestavina fotokemijskega smoga, ozon. Onesnaženost zraka s temi škodljivimi snovmi se ugotavlja krajši čas, vendar dovolj dolgo, da lahko opazujemo trende. Srednje letne koncentracije NO₂ v dosedanjem merilnem obdobju v Mariboru so na sliki 1.3. - 2.

Slika 1.3. - 4: Koncentracije dušikovega dioksida v Mariboru: 1992 – 2000

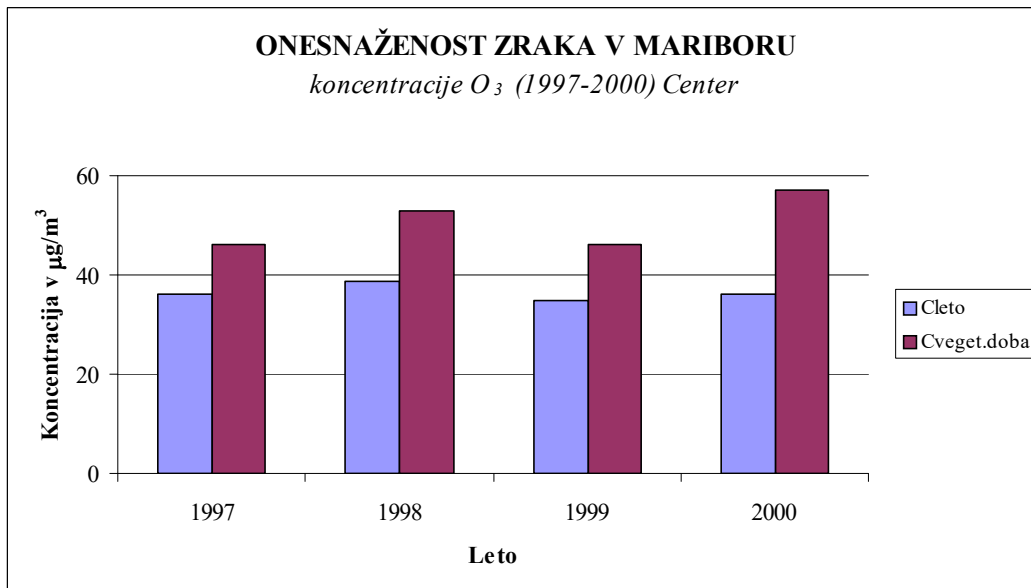

Kataster virov onesnaževanja zraka v Mariboru [1] za leto 2000 kaže, da prispeva promet k letnim emisijam dušikovih oksidov 72%, kurišča le preostalih 28%. V poletnem času je to razmerje še bolj v prid prometu (90:10). Pomemben vir organski snovi (VOC) so še industrija, kemične čistilnice, bencinski servisi, odlagališča odpadkov, kmetijstvo in gospodinjstva. Promet prispeva k letnim emisijam VOC 51%, kurišča 5%, preostali viri pa 44%.

Podatki o vsebnosti ozona v zraku izvirajo iz različnih lokacij. Osrednje merilno mesto Center predstavlja strogo mestno središče, merilno Tabor mestno obrobje, Pohorje pa gozdno (podeželsko) območje na večji nadmorski višini brez neposrednih emisijskih virov predhodnikov ozona. Na sliki 5 so letne vrednosti in povprečje v vegetacijski dobi v Centru.

Slika 1.3. - 5: Vsebnost ozona v zraku v letih 1997 do 2000: Center (ANAS)

Mejne kratkotrajne vrednosti so bile v Centru le redko presežene, medtem ko je bilo teh prekoračitev več na Taboru in največ na Pohorju. Redne meritve na teh dveh merilnih mestih potekajo šele od leta 1999. Mejna vrednost za vegetacijsko dobo v Centru še ni bila presežena, na Taboru vsa leta, prav tako na Pohorju. Poteki koncentracij ozona po posameznih merilnih mestih ne kažejo trendov poviševanja ali zniževanja vsebnosti ozona v zraku. Kljub temu pa lahko zanesljivo rečemo, da je ozon škodljiva snov z največ prekoračitvami mejnih vrednosti in zato največji problem ne samo v Mariboru, temveč tudi v drugih poseljenih in neposeljenih območjih.

Za okolico prometnih povezav je značilna povišana onesnaženost z dušikovimi oksidi, ki je lahko višja v zimskem času, saj se te snovi poleti porabijo za tvorbo ozona. Tudi nekatere organske snovi (BTX), katerih koncentracije so čezmerne, izvirajo iz prometa (vozila, bencinski servisi). Koncentracije so seveda odvisne od gostote prometa, nanje pa bistveno vplivajo tudi vremenske razmere. Posledica predvsem emisij iz prometa je tudi vsebnost ozona v zraku, ki je v poletnem času (za njegovo tvorbo je potrebna tudi sončna svetloba) pogosto čezmerna. To se ne pojavlja le v mestih, temveč tudi na njihovih obrobjih, še višje vrednosti pa so na višje ležečih območjih.

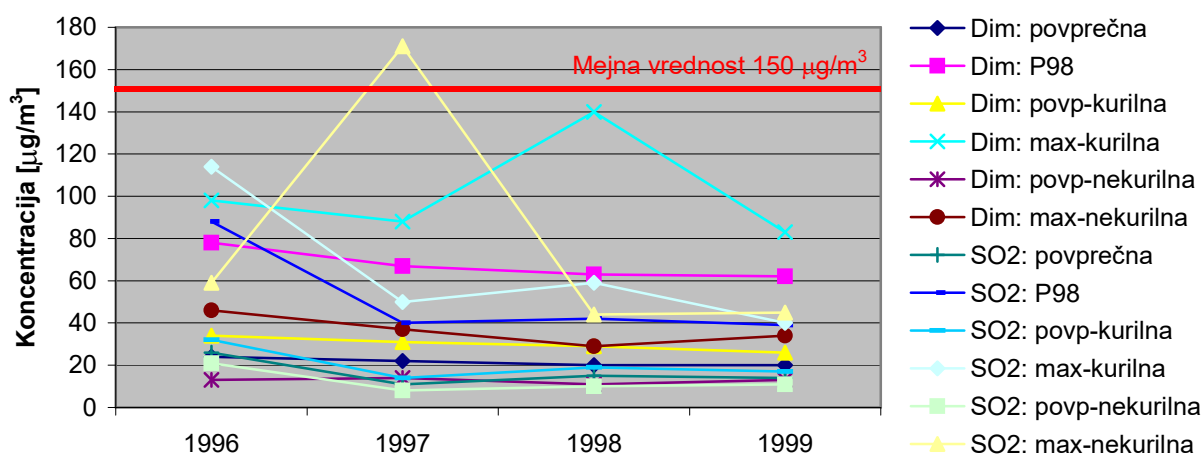
Emisije toplogrednih plinov za Podravje niso podrobneje poznane. Povezane so z emisijami iz virov, o katerih je bilo že govora, dodaten vir pa predstavlja kmetijstvo. Tudi emisije snovi, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča, so poznane le za celotno Slovenijo. Njihov vir so predvsem v industriji in starejših izdelkih na trgu, reševanje te problematike je urejeno z državno zakonodajo.

Ptuj

Podatki o meritvah onesnaženosti zraka, ki jih izvaja Urad za meteorologijo pri Agenciji RS za okolje na Ptuj (uradna merilna mesta v Sp. Podravju so Ptuj in občasno Kidričevo) kažejo, da je kakovost zraka znotraj predpisanih okvirov glede onesnaženosti z žveplovim dioksidom oziroma dimom. Slednje gre pripisati predvsem opuščanju trdih goriv v individualnih kuriščih.

Slika 1.3. – 4: Koncentracije dima in SO₂ na merilnem mestu Ptuj v letih 1996-1999

Vir: Oikos d.o.o., Lokalni program varstva okolja MO Ptuj

Tabela 1.3. - 5: Koncentracije dima po kurilnih sezonah (2000)

Merilno mesto	Koncentracija / Concentration					
	Celotna sezona		Kurilna sezona		Nekurilna sezona	
	povprečna	P-98 ²⁾	povprečna	maksimalna	povprečna	maksimalna
Kidričevo	9	39	12	48	6	51
Ptuj	19	64	25	81	12	67

Vir: Statistični letopis 2001, Agencija RS za okolje

Na območju FZR UE Ptuj in UE Lenart proizvaja največje emisije podjetje Talum iz Kidričevega, stanje pa se je v zadnjem desetletju bistveno izboljšalo z opustitvijo tehnologij, ki so proizvajale največje izpuste v okolje. O drugih parametrih onesnaženosti zraka ni uradnih podatkov, glede na gostoto prometa ob konicah na Ptuj in v Lenartu, pa lahko utemeljeno domnevamo, da prihaja do onesnaženj, ki so posledica izpušnih plinov iz prometa (ozon, benzen). Geografske značilnosti območja omogočajo zraku relativno visoko samočistilno sposobnost. (Vir: FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo: ur. Mirko Pak, 17. zborovanje slovenskih geografov, ZGDS, 1996).

Poseben problem predstavlja smrad, ki se razširja z nekaterih farmskih obratov, njivskih površin in kafilerije Perutnine Ptuj, in prizadeva predvsem prebivalce naselij na Dravskem polju in v MO Ptuj.

Temeljne ugotovitve in pričakovane spremembe:

- Onesnaževanje zraka s strani industrije in individualnih kurišč se zaradi plinifikacije večine industrijskih in obrtnih obratov in individualnih kurišč zmanjšuje;
- Glede na povečano gostoto prometa lahko sklepamo, da se je onesnaženje zraka v urbanih središčih s strani prometa v zadnjih letih povečalo;
- Uradnih podatkov o onesnaženju zraka na ostalih območjih Podravja, je premalo, oziroma jih ni;
- Ozon in nox bosta dominantni problem kvalitete zraka;
- Onesnaževanje zraka se bo zmanjšalo zaradi uveljavitve strožjih emisijskih standardov v industriji;
- Deli urbanih območij so prekomerno obremenjeni s smradom iz obratov mesno predelovalne industrije in farm.

1.3.2.5 Hrup

V okviru regionalnega razvojnega programa za Podravje obravnavamo tudi hrup v naravnem in življenjskem okolju. Hrup je po definiciji vsak zvok, ki vzbuja nemir, moti človeka in škoduje njegovemu zdravju ali počutju ali škodljivo vpliva na okolje. Od okoljskih parametrov se ljudje največ pritožujejo prav zaradi prekomernega hrupa, saj neposredno prizadeva največ ljudi. Ugotovljeno je, da je zaradi prometa skoraj 25% evropske populacije izpostavljeno hrupu nad 65 dB(A). Hrup povzroča nervoze, nemir, utrujenost, slabo počutje, deluje pa tudi na kardiovaskularni sistem. Učinki so jasno izraženi pri jakostih nad 50 dB(A).

Edini dosegljiv vir podatkov o hrupu v mestni občini Maribor je Kataster hrupa mesta Maribor, medtem ko za druga obravnavana območja tovrstnega izdelka ni. Kataster je primerno orodje za določitev obremenitve s hrupom, saj omogoča zbiranje podatkov na enem mestu v občini. Na osnovi katastra je možno izdelati plane in usmeritve v reševanju problematike hrupa. V katastru so popisani viri obremenjevanja okolja s hrupom, na podlagi prometnih podatkov računsko določene ravni hrupa zaradi cestnega in železniškega prometa in izdelane karte obremenitve s hrupom na območju mesta za dnevni in nočni čas. Nadgradnja katastra je razdelitev občine na stopnje varstva pred hrupom. Ta kot večina občin nima katastra, tudi nima razdelitve na stopnje varstva pred hrupom. Resda so nekateri to vključevali v razne urbanistične načrte in podlage, vendar običajno brez predhodnega resnega razmisleka.

Največji vir hrupa v poseljenem in neposeljenem območju je cestni promet, največjo obremenitev (podnevi ravni nad 70 dB(A), kar je približno kritična raven za III. območje) predstavljajo glavne mestne prometnice in vpadnice, ceste in ulice v območjih križišč ter posamezna križišča. Za vire hrupa, ki niso linijski objekti prometne infrastrukture, ni zbranih podatkov, zato lahko le na podlagi naših opazovanj in občasnih meritev ocenimo hrupno obremenjenost.

Pričakovane spremembe:

- Zaradi strogih standardov ne pričakujemo povečanje emisije hrupa iz industrije;
- Razvoj prireditvenega turizma bo povzročil konflikte v bivalnem okolju;
- Povečan promet z motornimi vozili bo ob cestah v bivalnem okolju povzročal povečanje hrupa.

1.3.2.6. Gozd

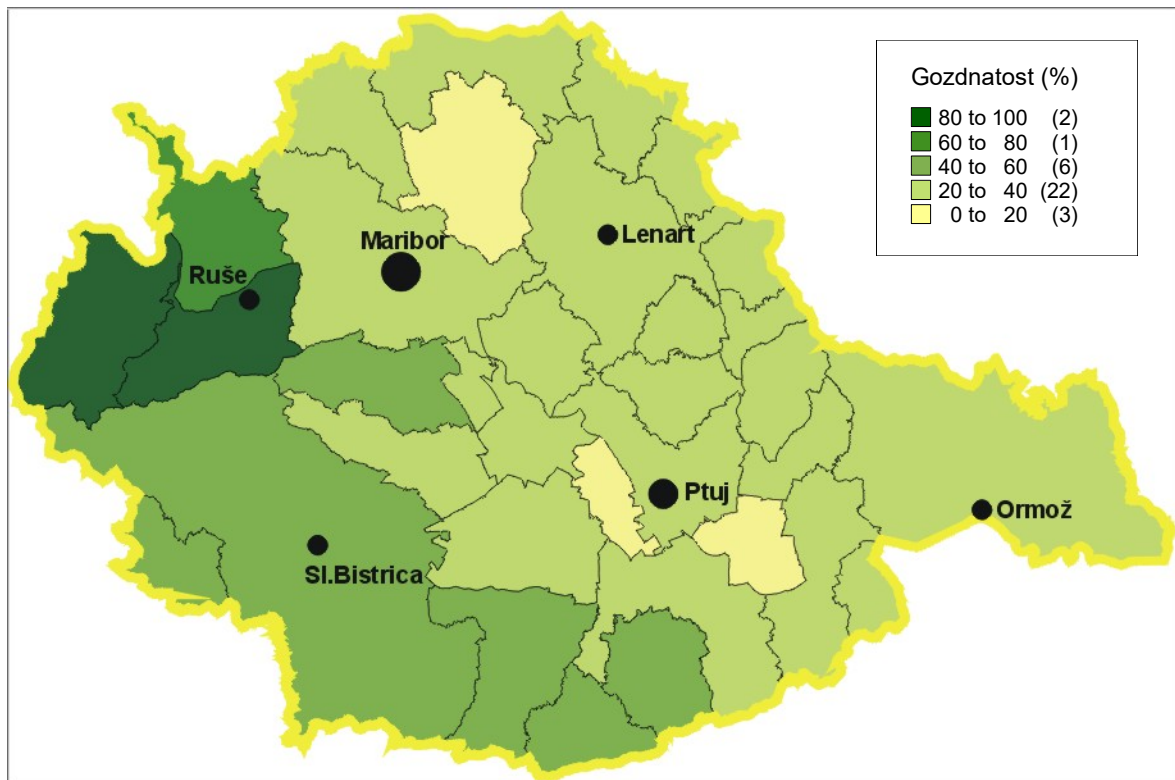
Ocena stanja in razvojnih trendov

Gozdovi so bistveni element krajine, biotske raznovrstnosti in ekološkega ravnovesja v okolju ter za regijo pomemben obnovljiv surovinski vir.

Površina gozdov v regiji je 83.638 ha, gozdnatost je 38,6 %, kar pomeni, da je gozdnatost nekoliko manjša kot v Sloveniji (56 %). Zaradi razgibanega reliefa in raznolike geološke podlage so rastišča gozdov v Podravju zelo pestra. V regiji prevladujejo bukova rastišča, ki obsegajo 65 % površine gozdov. Pomembna kategorija rastišč so tudi rastišča jelke in smreke, med katerimi prevladuje izredno produktivno rastišče jelke s praprotni na Pohorju in Kozjaku. Gozdovi so sorazmerno dobro ohranjeni, posebno kar zadeva pestrost drevesnih vrst.

Slika 1.3. – 5: Slika razširjenosti gozda

Prevladuje razdrobljeno zasebno lastništvo gozdov

V regiji je 76 % zasebnih gozdov in 24 % državnih gozdov. Za Podravje je značilna močna razdrobljenost zasebne gozdne posesti. Okrog 37.000 lastnikov gozdov ima 63.566 ha gozdov. Povprečna gozdna posest je le 1,7 ha, kar je manj kot v Sloveniji (2,3 ha). Majhnim gozdnim posestnikom gozd v gospodarskem smislu pomeni le malo, zato so za delo v gozdu praviloma slabo usposobljeni. Za zahodni del regije, v katerem sta gorska masiva Pohorja in Kozjaka, je značilna razmeroma velika gozdna posest, ki ob skrbnem gospodarjenju, večinoma zagotavlja socialno varnost.

Odprtost gozdov v regiji je zadovoljiva

Možnost normalnega gospodarjenja z gozdovi zagotavlja gozdna infrastruktura. Gostota gozdnih cest dosega približno 35,4 m/ha. Uporabljajo se za gospodarjenje z gozdovi in tudi druge namene, zaradi tega imajo tudi javni pomen. Odprtost gozdov v območju je, glede na ciljno gostoto, v povprečju zadovoljiva

Enotno organizirana javna gozdarska služba je porok trajnostnemu in večnamenskemu gospodarjenju z gozdovi

Javna gozdarska služba, ki je organizirana v Zavodu za gozdove Slovenije, celovito in enotno usmerja delo z vsemi gozdovi. Usmerjanje razvoja gozdov je strokovno zahtevna naloga, ki jo izvaja enotno organizirana javna gozdarska služba.

Ugodno stanje in razvoj gozdnih fondov

V zadnjih dvajsetih letih ima razvoj gozdnih fondov v regiji pozitiven trend. Površina gozdov v regiji se je povečala za 1.718 ha. Poglavitni vzrok povečanja gozdnatosti je zaraščanje opuščenih kmetijskih površin. Pojav zaraščanja kulturne krajine je izrazit le v delu regije: v Zahodnih Halozah, na Pohorju in Kozjaku. V manjšem obsegu se zaraščajo še kmetijske površine na nekaterih območjih Slovenskih in Dravinjskih goric. Lesna zaloga gozdov v območju se je v absolutnem povečala za 33 %. Še zlasti je ugoden razvoj lesne zaloge listavcev, ki se je povečala za 46 %, kar kaže da se drevesna sestava približuje naravni zgradbi gozdov. Absolutni letni prirastek gozdov v območju se je v zadnjih dvajsetih letih povečal za 53 %.

Tabela 1.3. - 6: Razvoj gozdnih fondov v zadnjih dvajsetih letih

	Površina	Gozdnatost	Lesna zaloga	Prirastek
	ha	%	v 000 m ³	v 000 m ³
Leto 1980	81.920	37,8	17.188	427
Leto 2000	83.638	38,6	22.783	653
Indeks 2000/1980	1,02	1,02	1,33	1,53

Rezultati popisa zdravstvenega stanja gozdov leta 2000 kažejo, da je zdravstveno stanje gozdov v regiji nekoliko boljše kakor v Sloveniji. Območni načrt za mariborsko območje navaja, da je povprečna osutost 18,5 % (v Sloveniji 20,5 %), delež dreves, ki kažejo očitne znake poškodovanosti pa 18,3 % (Slovenija 22,2 %).

Pestrost in raznolikost funkcij gozdov

Gozdovi v regiji imajo eno osrednjih mest v krajinotvornosti. Menjavanje drevesne sestave in dinamike letnih časov prispevajo pomemben delež k bogatejšemu doživljanju krajine. Zlasti tehtna je graditeljska vloga gozdov v ravninskem in gričevnatem svetu, kjer so gozdovi eden glavnih dejavnikov v členitvi prostora.

Za Podravje je **značilna pokrajinska neenotnost in izredna krajinska pestrost**, kar vpliva na funkcij, ki se pojavljajo v gozdovih.

Ekološke funkcije (funkcija varovanja gozdnih zemljišč, hidrološka, biotopska, klimatska funkcija) so izrazito poudarjene in določajo način gospodarjenja na 20 % površine gozdov. Poudarjene so v ravninskem delu regije in v predelih, kjer je mala gozdnatost, na območju poplavnih voda ob reki Dravi, na območjih, ki so pomembna za oskrbo s pitno vodo, v gozdovih, ki so pomembni za uravnavanje odtoka padavinskih voda, v gozdovih ki ščitijo pred plazovi, hudourniki in erozijskimi procesi, v gozdovih na strmih legah, ter na rastiščih redkih rastlinskih in živalskih vrst (divji petelin, rušavec, pohorska barija). Na 22 % površine gozdov pa poudarjene ekološke funkcije vplivajo na način gospodarjenja z gozdom.

Socialne funkcije (zaščitna, higiensko-zdravstvena, obrambna, rekreacijska, turistična, poučna, estetska, raziskovalna in funkcija varovanja naravne in kulturne dediščine) so izjemno poudarjene na 9 % površine gozdov in določajo način gospodarjenja z gozdom. V gozdovih na 17 % površine pa stopnja poudarjenosti vpliva na način gospodarjenja.

Proizvodna funkcija gozdov je poudarjena v vseh gozdovih, razen na ekstremnih rastiščih in območjih kjer so gozdni rezervati.

Tabela 1.3. - 7: Površine gozdnega prostora s poudarjenimi skupinami funkcij

Skupina funkcij	1. stopnja ha	2. stopnja ha	3. stopnja ha	Skupaj ha
Ekološke	17.188	19.164	48.722	85.074
Socialne	8.223	14.768	62.083	85.074
Proizvodne	45.823	36.036	2.013	83.872

Opomba: 1. stopnja poudarjenosti določa način gospodarjenja, 2. stopnja poudarjenosti vpliva na način gospodarjenja, 3. stopnja poudarjenosti le deloma vpliva na način gospodarjenja.

1.3.2.7. Tla

Ocena stanja in glavni problemi

V FZR UE Ptuj in UE Lenart so tla kot pokrajnotvorna sestavina močno izpostavljena neugodnim naravnim razmeram-destruktivnim geomorfnim procesom (rečne poplave v dolinah, zemeljski plazovi v gričevju) in človekovim dejavnostim (predvsem kmetijstvu). Prst na tem območju ima v povprečju slabo regeneracijsko in nevtralizacijsko sposobnost. Sončno obsevanje tal je na obravnavanem območju v povprečju nekoliko nad slovenskim povprečjem (4121 MJ/m², Slovenija 4012 MJ/m²), kar ustvarja ugodne pogoje za kmetijstvo (Vir: Spodnje Podravje s Prlekijo: ur. Mirko Pak, 17. zborovanje slovenskih geografov, ZGDS, 1996).

Količina padavin na območju FZR UE Ptuj in UE Lenart se giblje med 900 - 1100 l/m² (Vir: Agencija RS za okolje, 2001).

Na obravnavanem območju je bilo opravljenih malo študij onesnaženosti tal. Verjetno najboljše raziskava je bila opravljena leta 1992 v okviru monitoringa onesnaženosti tal in vegetacije v Sloveniji, ki jo je opravila Biotehniška fakulteta iz Ljubljane. Na območju Dravsko-Ptujskega polja gre za pretežno kmetijsko rabo, tako da so bila vzorčenja (17 točk) opravljena na kmetijskih zemljiščih. Zaradi gnojenja z gnojem in gnojevko ter odlaganjem le-tega na njivah lahko pride do onesnaženja podtalnice z dušikovimi spojinami. Ugotovljene so bile povečane vsebnosti klasičnih insekticidov na osnovi kloriranih ogljikovodikov, medtem ko koncentracije triazinskih herbicidov v vzorcih ne predstavljajo kritičnih vrednosti za intenzivno obdelana kmetijska tla in podtalnico. (Vir: Oikos, LPVO Občine Ptuj, Monitoring onesnaženosti tal in vegetacije v Sloveniji, Biotehniška fakulteta - Agronomija, Katedra za pedologijo, prehrano rastlin in ekologijo, Ljubljana, 1992)

Opravljen so bile tudi analize kovin (21 točk) na dveh globinah tal. V večini odvzetih vzorcev so bile vrednosti arzena oziroma svinca, cinka in kadmija pod maksimalno dovoljenimi mejami - razen na dveh vzorčnih mestih, kar pa se lahko pripiše lokalnim izvorom onesnaženja. Povečane vsebnosti kroma predvsem tik pod tlemi (5-20 cm) kažejo na vpliv matične osnove, saj so tla preiskovanega območja nastala na nekarbonatnih nanosih, ki vsebujejo več kroma.

V raziskavi je bila največja pozornost namenjena onesnaževanju iz kmetijstva, vendar pa podatki, dobljeni iz analiz indikativnih vzorčenj blizu industrijskih izvorov, kažejo povečane vsebnosti policikličnih aromatskih ogljikovodikov in fluoridov, kar ponovno dokazuje, da vpliv industrijskega onesnaženja na kmetijska zemljišča ni zanemarljiv.

Vir: Oikos, LPVO Občine Ptuj, Monitoring onesnaženosti tal in vegetacije v Sloveniji, Biotehniška fakulteta - Agronomija, Katedra za pedologijo, prehrano rastlin in ekologijo, Ljubljana, 1992

Temeljne ugotovitve:

- Izpostavljenost krajine neugodnim naravnim razmeram-destruktivnim geomorfnim procesom;
- Na območju prodnatih ravnin so tla onesnažena s strani kmetijstva in industrije;
- Prst ima slabo regeneracijsko in nevtralizacijsko sposobnost;
- Pomanjkanje podatkov o virih in stopnji onesnaženosti tal;
- Škodljive posledice ne-zasaitve protiveternih pasov na ravninskih kmetijskih površinah se že kažejo v obliki povečane erozije tal.

Raba tal

Raba tal je v Podravju v primerjavi s slovenskim povprečjem specifična, saj je več kot polovica površin opredeljenih kot kmetijske površine (Podravje 55%, Slovenija 38%), poraščenost z gozdovi pa kaže ravno obratno sliko, saj je teh v Podravju 38%, državno povprečje pa je 56,5%. Sorazmerno velik delež površin predstavljajo vodne površine in pozidane površine, ki jih je približno dvakrat več kot izkazuje slovensko povprečje.

Tabela 1.3. – 8: Kategorije pokrovnosti in razredi rabe tal

	Kategorije pokrovnosti in razredi rabe tal (km ²)								
	Skupaj	Gozd	Kmetijske površine	Vode	Skale	Pozidane površine	Ceste	Železnice	Neopredeljene površine
SLOVENIJA	20.273	11.450,31	7.701,26	131,99	367,89	509,58	71,52	22,47	17,98
	100%	56,5%	38%	0,65%	1,8%	2,5%	0,35%	0,11%	0,09%
Podravje	2.169,67	836,78	1.201,59	25,55	-	85,98	15,43	3,18	1,16
	10,7%	38,5%	55,4%	1,2%		4%	0,7%	0,15%	0,05%

Vir. SURS, Statistični letopis 2001

1.3.2.8. Prostor in infrastruktura

Prostor se zaradi dinamičnih naravnih, gospodarskih in socialnih procesov nenehno spreminja. Najmočnejše vplive na stane in težnje v prostoru imajo:

- Človekove dejavnosti, ki vplivajo na prostor,
- Odnos do varstva naravnih in kulturnih dobrin,
- Spontani naravni procesi.

Poselitev

Za Podravje velja podobna tendenca kot za večji del Slovenije, ki se kaže v tem, da so še vedno prisotne težnje po koncentraciji prebivalstva na manjšem delu in hkratne tendence po razseljevanju in redčenju prebivalstva na večjih območjih poselitvenega prostora. Podravje ima najvišjo gostoto poseljenosti med slovenskimi regijami, čeprav število prebivalcev v zadnjih desetih letih stagnira.

Tabela 1.3. - 9: Tipi demografskih območij

Regija	Kazalec	Območje koncentracije prebivalstva		Območje stagnacije prebivalstva		Območje upadanja prebivalstva		Skupaj število
		štev.	%	štev.	%	štev.	%	
Podravje	štev.preb. 1971	204004	68	22117	7	72573	24	298694
	štev.preb.1996	236707	75	21478	7	57418	18	315603
	gos.preb.na km ²	325,15		71,70		51,58		147,43
Slovenija	štev.preb. 1971	1133029	66	154212	9	438704	25	1725945
	štev.preb.1996	1468742	75	147845	8	348060	18	1964647
	gos.preb.na km ²	237,16		37,21		34,90		97,55

Vir: Regionalni razvoj v Sloveniji; Geographica Slovenica 33 II.; Marjan Ravbar; LJ 2000

Podravje obvladuje močno urbanizirano somestje Maribora in Ptuja z razvitimi centralnimi dejavnostmi. Na tem večinoma ravninskem delu prebiva več kot dve tretjine prebivalstva regije. Ostali deli Podravja so v glavnem podvrženi stagnaciji ali pa upadanju prebivalstva. Še posebej je to značilno za območja ob meji s Hrvaško (Haloze) in Avstrijo (Kozjak).

Za gričevnat del Podravja so značilna razložena naselja ter »cerkvena« naselja. V Halozah se zaradi slabe podolžne prehodnosti ni razvilo večje krajevno središče.

Na eni strani je značilna **koridorska poselitev** ob pomembnejših prometnicah, na drugi strani pa stihijska razpršena gradnja (predvsem individualnih stanovanjskih hiš), kar povečuje možnosti za okoljska tveganja ter zvišuje stroške komunalnega opremljanja.

Večina naselij in zaselkov ob meji in v višjih legah (nad 400m.n.v.) je podvržena k vztrajni **depopulaciji**. Zaradi zapuščanja kmetij se pojavlja proces zaraščanja kmetijskih površin v višjih legah.

Pojavljajo se procesi kot so **suburbanizacija**, večanje prostorske razpršenosti ter spreminjanje tipoloških in okoljskih značilnosti naselij. Suburbanizirana naselja so na novo nastala naselja individualnih stanovanjskih hiš nekmečkenga prebivalstva v bližini mestnih središč (Maribor – Ptuj; Maribor – Slovenska Bistrica, Maribor – Ruše). Zaradi pomanjkanja delovnih mest v kraju bivanja je tudi visoko število **dnevnih migracij**.

Za Podravje je prav tako značilna velika upravna razdrobljenost (7 upravnih enot in 34 občin). Za razliko od ostalih regij ima dve mestni občini (Maribor, Ptuj), kar je mnogokrat (zaradi prisotnega antagonizma) tudi ovira v razvoju. Večja urbana središča so še Slovenska Bistrica, Lenart, Ormož in Ruše.

Maribor (druga največja mestna občina v državi) je po stopnji regionalne razvitosti nadpovprečno razvit. Je najpomembnejše regijsko pomembno gospodarsko, izobraževalno, zdravstveno in kulturno središče. Zaradi propada klasične industrije se v zadnjih letih preusmerja bolj v storitvene dejavnosti. Zanj je značilna močna stopnja urbaniziranosti.

FZR UE Ptuj in UE Lenart zaznamuje osrednja vloga **Ptuja**, ki je edino pomembnejše zaposlitveno središče in generator razvoja s primarno-terciarno usmerjenostjo in s poudarjeno koncentracijo, urbanizacijo in priseljevanju prebivalstva. Mestna občina Ptuj ima tudi edina na tem območju nadpovprečno stopnjo razvitosti. Vse ostale občine so z izjemo Kidričevega globoko pod slovenskim povprečjem. Zanje je tudi značilna in poudarjena depopulacija. (Vir. Nacionalne smernice za prostorski razvoj regij, Lj, 2002).

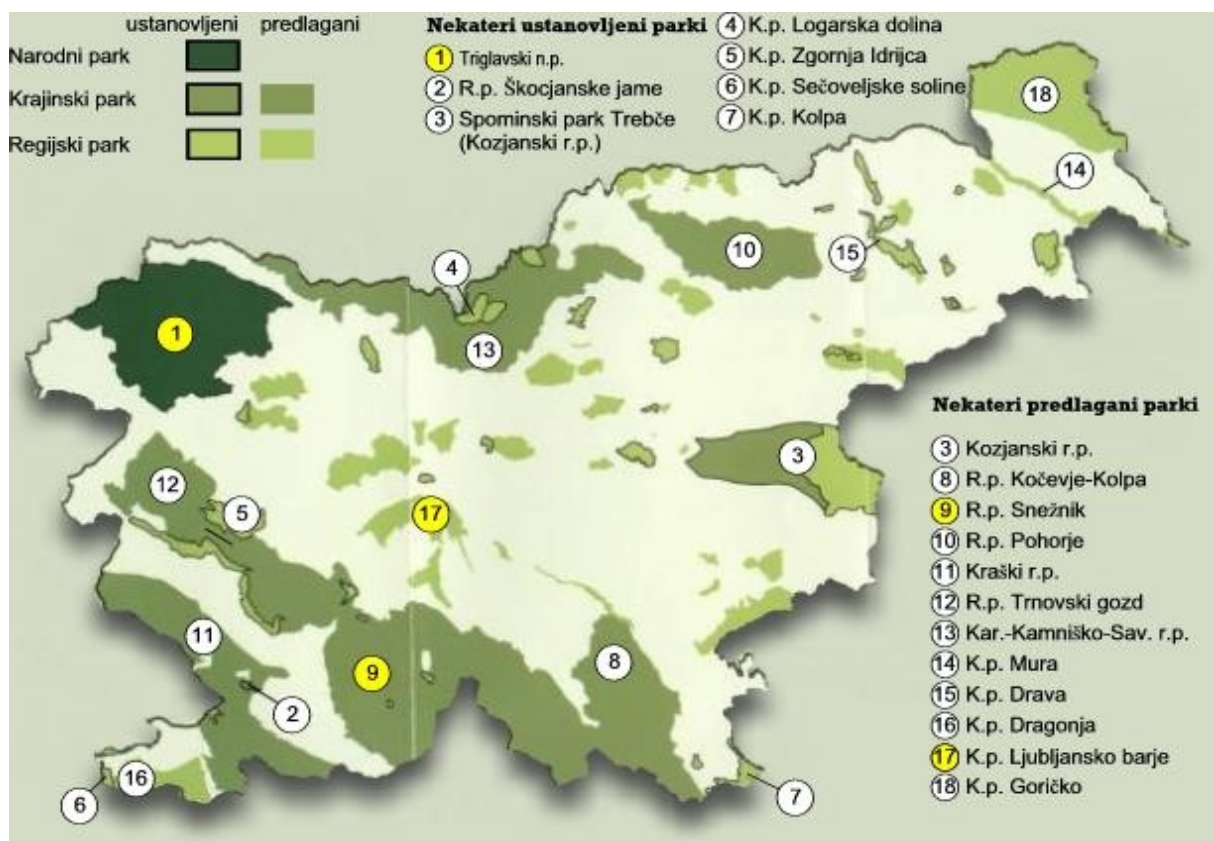

Pričakovane spremembe:

- Nadaljevanje depopulacije nekaterih območij predvsem v obmejnem pasu in v višje ležečih naseljih in zaselkih.
- Zaradi spremenjenih ekonomskih pogojev in večje mobilnosti se spreminjajo smeri prostorske mobilnosti prebivalstva. Umirja se včasih prevladujoča smer preseljevanja iz vasi v mesta. Mesto ni več osrednja in najbolj privlačna točka. Okolica mest postaja bolj privlačna možnost izbire. Če k temu dodamo še ceno zemljišč in naraščajoče probleme v mestih (pomanjkanje zelenih površin, naraščanje prometa in nerešene težave z mirujočim prometom ter hrupom) je trend preseljevanja povsem jasen. Urbanizacija se širi v okolico mest in s tem nastajajo veliki dnevni migracijski premiki.
- Zaradi suburbanizacije in privatnih interesov se bo povečal pritisk na okolje ter spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč.

1.3.2.9. Naravna dediščina

V Podravju je kar nekaj zavarovanih območij, čeprav še vedno pod slovenskim povprečjem.

Tabela 1.3. – 10: Pregled zavarovanih območij v Podravju

Krajinski parki			
	IUCN	Površina (ha)	Leto zavarovanja
Boč - Donačka gora, Plešivec	V	2082	1990, 1992
Drava	V	2337	1992
Jareninski dol	V	1533	1992
Kamenščak-Hrastovec	V	851	1992
Mariborsko jezero	V	204	1992
Rački ribniki-Požeg	V	484	1992
Štatenberg	V	228	1992
Šturmovci	V	125	1979
Žabljek	V	173	1992
Jeruzalemsko - ormoške gorice	V	2123	1992
Skupaj Slovenija		150125	

V Podravju je skupno približno 100 km² varovanih območij narave-naravnih parkov (4,7 % ozemlja), od tega v FZR UE Ptuj in UE Lenart 1,25 km² (0,15% ozemlja).

Tabela 1.3. – 11: Delež zavarovanih območij narave

Delež zavarovanih območij narave	km ²	v %
Podravje	101,4	4,7%
FZR UE Ptuj in UE Lenart	1,25	0,15%
Slovenija	1500	7,4%

Vir. SURS, Statistični letopis 2001, MOP- Uprava Republike Slovenije za varstvo narave

1.3.2.10. Prometna infrastruktura

Ena od strateških prednosti Podravja je zelo ugodna geostrateška lega. Čez ozemlje teče kar nekaj pomembnih evropskih poti. Najbolje je razvita cestna infrastruktura, ki povezuje vsa večja regijska središča. V zadnjih desetih letih je razvoj novih občin prinesel tudi velik napredek pri izgraditvi novih lokalnih prometnih površin. Urejanje cest in javnih poti je ena od glavni programskih točk večine razvojnih programov občin.

Dokaj dobro razvita je tudi železniška infrastruktura, ki pa je zaradi favoriziranja cestnega prometa v dokaj nezavidljivem položaju. Prometno zapostavljen je tudi javni avtobusni potniški promet, kateremu število prepeljanih potnikov se je v zadnje desetletju drastično zmanjšalo. V regiji sta dve letališče – manjše športno letališče v Moškanjih in večje letališče v občini Hoče-Slivnica v neposredni bližini Maribora. Zadnje je včasih imelo mnogo večji pomen za regijo tako zaradi transportnega kot potniškega prometa. Letališče se že nekaj let ukvarja s preživetjem. V lanskem letu je dobilo novega lastnika (Prevent).

Večina prebivalcev se nahaja v času pol-urne dostopnosti do večjega mesta ali regijskega središča. Z velikimi investicijami (v letih po osamosvojitvi) v lokalno prometno infrastrukturo se je dostopnost iz oddaljenih naselij in zaselkov bistveno izboljšala, vendar še ne dosega zadovoljivega stanja. Zaradi poselitvenih sprememb, velikega števila dnevnih migracij in prekomerne uporabe osebnih avtomobilov se je zelo povečal motorni promet, kar se kaže v povečanju onesnaženja zraka in tal.

Še posebej so zaradi velikega prometa obremenjena mestna središča, kar negativno vpliva na kakovost in atraktivnost bivanja v mestih.

Samostojno kolesarsko omrežje v regiji ni razvito, zato večina kolesarjev pri svojih kolesarskih potovanjih uporablja manj obremenjene cestne povezave. V okviru Phare CBC programa je bil izveden projekt »Kolesarjenje med Pohorjem in Muro«, ki je pokazal na velike možnosti razvoja turistično-rekreativnega o kolesarjenja.

V mestih je kolesarjenje slabo razvito, predvsem zaradi pomanjkanja ustrezne varne prometne infrastrukture.

Pričakovane spremembe:

- Izboljšanje cestne infrastrukture,
- Naraščanje uporabe osebnih avtomobilov,
- Povečanje prometnih težav v mestih,
- Zmanjševanje števila prepeljanih potnikov z javnimi prevoznimi sredstvi
- Ukinjanje medmestnih žel. povezav (zmanjšanje števila dnevnih voženj),
- Naraščanje kolesarskega prometa predvsem v turistično-rekreativne namene.

1.3.3. SWOT ANALIZA ZA OKOLJE, PROSTOR IN INFRASTRUKTURO - PODRAVJE

Prednosti (+)	Slabosti (-)
<ul style="list-style-type: none">• Ugodna geostrateška lega regije (prometni koridorji).• Dobro razvito državno in regionalno prometno omrežje (dobra dostopnost skoraj v vse smeri).• Naravni potencial vodnih virov, zlasti območij podzemne in termalne vode.• Sorazmerno dobro ohranjena območja naravne in kulturne krajine.• Močno urbanizirano somestje Maribora in Ptuja z dobro razvitimi centralnimi dejavnostmi.• Relativno dobra in hitra dostopnost do mest in krajev.• Policentrični sistem poselitve.• Strokovna usposobljenost reševanja okoljskih problemov.• Bogati, pestri in razmeroma stabilni gozdovi z bogato gozdarsko tradicijo	<ul style="list-style-type: none">• Celotna regija sodi med območja z razvojnimi problemi.• Rast motorizacije (osebni avtomobil).• Zaradi povečanega prometa po cestah se pojavlja stalna želja po novih prometnih površinah.• Zapostavljanje javnega potniškega prometa.• Prometni kaos v mestnih središčih.• Pomanjkanje regionalnih konceptov razvoj na vseh ravneh varovanja okolja• Onesnaženost glavnih vodnih virov.• Nedorečen koncept ravnanja z odpadki (deponiji Pobrežje se rok izteka – nove lokacije pa še ni).• Za opredeljena območja naravne krajine ni celovitih strategij razvoja in varstva (Pohorje).• Depopulacijski procesi na nekaterih območjih (Kozjak, Haloze,).• Razpršena poselitev, stihijska in nenadzorovana gradnja ter suburbanizacija z velikimi pritiski ob prometnem koridorju (predvsem cestnem).• Pomanjkljiva in draga komunalna opremljenost naselij.• Neobstoj regijske zasnove razvoja prostora.• Pomanjkanje sodelovanja med prostorskimi načrtovalci v posameznih občinah.• Zelo slaba informiranost o stanju in problemih v okolju.

Priložnosti (+)	Nevarnosti (-)
<ul style="list-style-type: none">• Aktivno povezovanje z bližnjimi regionalnimi središči sosednjih držav (Gradec, Varaždin-Čakovec) in regijami.• Izkoristiti ugodno centralno lego Maribora in ekvidistančno lego med Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško (podobne oddaljenosti do Dunaja, Budimpešte, Zagreba,).• Razvoj integriranega poselitveno-prometnega sistema v katerem regionalna in subregionalna središča opravljajo ustrezne poselitvene središčne funkcije.• Mariborsko letališče kot dolgoročno pomembno letališče za regijo in širše.• S podaljšanjem plovne poti po Dravi do Središča ob Dravi se lahko regija vključi v multimodalni transport Podonavje-Jadran.• Zaradi poselitvenega načina vzdolž prometnih koridorjev se kaže dobra možnost za razvoj javnega prometa – tako avtobusnega kot železniškega.• Naravni potenciali za uvajanje sonaravnega kmetovanja.• Razvoj gozdov in dejavnosti za potrebe rekreacije, turizma in izobraževanja.• Ugodne možnosti za razvoj kolesarskega in peš prometa.• Zaradi izgraditve čistilnih naprav se bo povečal rekreacijski potencial površinskih voda.• Ustanovitev regijskega parka Pohorje kot najpomembnejšega strnjenelega območja varovanja narave v regiji.	<ul style="list-style-type: none">• Zaradi prometnega koridorja preti povečanje tovarnega cestnega tranzita.• Poplavna ogroženost območij.• Ogroženost s strani zemeljskih plazov v gričevnatem svetu.• Izguba prepoznavnosti tradicionalne kulturne krajine.• Nadaljevanje stihijske pozidave in pritiskov na nezazidljiva kmetijska zemljišča.• Popuščanje kapitalskim interesom pri prostorskem urejanju posameznih območij.• Razvoj prostora brez jasne strategije.• Nesprejetje odlokov o gozdovih s posebnim namenom.• Zaradi nezmožnosti najti lokacijo za lastno regijsko odlagalništvo lahko pride do odtoka kapitala iz regije (plačilo za odlaganje na drugih lokacijah, izvoz odpadkov, takse...).• Onesnaženje zalog podzemnih vod iz točkovnih in razpršenih virov onesnaženja.• Neurejena oskrba z vodo lahko povzroči resne težave kompleksu prehranske industrije in turizmu.• Zmanjšanje kvalitete življenja v mestnih središčih zaradi nerešenih posledic negativne rasti osebnega motornega prometa.• Povečanje pritiskov na urbanizacijo podeželja.• Povečanje antagonizma med Mariborom in Ptujem ter ostalimi subregionalnimi središči.• Izginjanje manjših območij, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti (močvirja).• Večanje števila ogroženih in izumirajočih predvsem podeželskih in višje ležečih naselij (Kozjak, Haloze, deli Slovenskih goric)• Nadaljevanje negativnega migracijskega trenda.• Premočan vpliv sosednjih regionalnih centrov (Gradec, Zagreb...).

1.3.4. KLJUČNI PROBLEMI

a.) Odpadki

Zapolnjenost obstoječih odlagališč in pomanjkanje novih urejenih lokacij

Kapacitete obstoječega odlagališča ob Rogozniški cesti na Ptuju so bile aprila 2001 zapolnjene, zato je podjetje Čisto mesto pričelo z baliranjem in začasnim skladiščenjem odpadkov. V teku je pridobivanje soglasij za nov center za ravnanje z odpadki v Spuhlji.

Kapacitete odlagališča, ki ga upravlja podjetje Letnik - Saubermacher (Hrastje Mota - Radenci), so skoraj zapolnjene, tako da se predvideva zaprtje konec leta 2002. Po tem bodo organizirali odlaganje odpadkov na drugih odlagališčih in sežigalnicah v tujini.

Obstoječe odlagališče, ki ga upravlja KP Snaga (Pobrežje) je pred zaprtjem (pomladi 2003). Dosedanje aktivnosti pri iskanju nove lokacije za odlaganje nenevarnih ostankov niso obrodile sadov.

Odlagališči Dobrava (Ormož) in Pragersko (Slovenska Bistrica in Oplotnica) imata še prostor za odlaganje odpadkov, vendar sta problematični zaradi poplavnega področja (Pragersko) ter relativno kratkega časa za obratovanje (Dobrava do 2008).

Divja odlagališča odpadkov

V regiji je veliko število divjih odlagališč odpadkov, kar kaže na eni strani na slab odnos dela prebivalstva, na drugi strani pa se zaradi neučinkovitosti nadzora in počasnosti sanacije kaže opravilna nesposobnost občin in države.

Negativen odnos javnosti do lokacij centrov za ravnanje z odpadki

Občine (15) Konzorcija so organizirane v projektu CEGOR katerega glavni namen je bil ustanovitev Centra za gospodarjenje s komunalnimi odpadki. Projekt Cegor je obsegal snovno izrabo odpadkov in odlaganju preostanka po snovni izrabi. Zaradi neuspešnega poizkusa izbora najprimernejše lokacije za izgraditev centra se je Cegor razdelil na tri tehnološke enote (kompostarna, reciklažni center ter odlagališče preostanka).

b.) Površinske vode

- Obremenitve površinskih vodotokov s snovmi organske narave so po izvoru iz neurejene komunalne infrastrukture in predstavljajo v obdobju zadnjih nekaj let prevladujoče obremenitve vodotokov v Podravju;
- Proces zamuljevanja in zaraščanja struge Drave se zaradi zmanjšanih pretokov nadaljuje, kar povzroča povečevanje nevarnosti ob poplavah in zmanjšuje samoočiščevalno sposobnost vodotoka;
- Velik problem so tudi nakopičene težke kovine v sedimentu vodotokov iz preteklosti.

c.) Podzemne vode

- Podzemna voda je obremenjena s fitofarmaceutskimi sredstvi, ki izvirajo iz kmetijske dejavnosti in divjih odlagališč odpadkov, kar poleg neobstoječega kanalizacijskega omrežja (veliko število greznic-ponikalnic) predstavlja tudi glavni vir preobremenjenosti podtalnice z dušikom oziroma nitrati ter kloriranimi ogljikovodiki. Pojavljajo pa se tudi nove snovi, katerih vpliv na človeka oz. njegovo zdravje še ni raziskan.

d.) Oskrba z pitno vodo

- Onesnaženost vodnih virov s fitofarmaceutskimi sredstvi.
- Neprilagojena infrastruktura oskrbe s pitno vodo (zajetja, čistilne naprave) sodobnim konceptom zagotavljanja ustrezne pitne vode (HACCP).
- Zastarelo vodovodno omrežje s cca 35 do 40% izgubami v omrežju ter deli omrežja iz azbestnih cevovodov.
- Motena oskrba z vodo na lokalnih manjših vodovodnih sistemih zaradi suše, slabega zdravstveno-tehničnega standarda vodovodnih objektov ter razpršene gradnje bo zahtevalo povečano zaščito in kontrolo nad lokalnimi viri pitne vode.

e.) Zrak

- Onesnaženje zraka z dušikovimi oksidi zaradi prevelike uporabe motoriziranih prevoznih sredstev, predvsem osebnih avtomobilov je značilna predvsem za urbane dele.
- Povečanje koncentracij ozona.

f.) Hrup

- Največji problem zaradi hrupa je povezan z povečanim prometom v mestnih središčih. Vendar na ravni regije povečan hrup ne povzroča večjih bivalnih problemov.

g.) Gozd

- **Opustitev sečenj oziroma redčenj v mlajših sestojih**
Možni posek je v gozdnogospodarskih načrtih določen na ravni 65 % prirastka. Dejanski posek pa dosega v zadnjih letih le 60 % možnega poseka.
- **Degradacija okolja zaradi krčitev gozdov**
Posegi v gozd in gozdni prostor povzročajo razvrednotenje krajine. Največji problem predstavljajo krčitve gozdov v območju kmetijske in mestne krajine ter vnašanje nemira na površju Pohorja (smučišča, motorna vozila, motorne sani). Poseben problem so veliki infrastrukturni posegi v prostor (avtoceste, energetske koridorji) s svojim neposrednim vplivom (degradacija krajine, sekanje biokoridorjev).
- **Majhna gozdnatost v območju kmetijske krajine**
Pri zagotavljanju ekoloških funkcij gozdov izstopajo problemi pri zagotavljanju biotopske funkcije gozdov v kmetijski krajini Dravskega in Ptujkega polja. V tem ravninskem območju je gozdnatost okoli 10 %. Gozd se je ohranil v obliki manjših gozdičev, skupin drevja, živih meja in omejkev ter posamezno rastočega drevja.
- **Slabo stanje gozdov, ki so namenjeni javnosti**
Pri socialnih funkcijah gozdov ugotavljamo, da zaradi neurejenega statusa gozdov v neposredni bližini mesta Maribor, pa tudi Ptuja in Ormoža gozdovi ne zagotavljajo vloge, ki jo imajo ti gozdovi v prostoru. Najbolj izstopa problem zasebnega lastništva gozdov ter javne rabe gozdov in omejitev pri gospodarjenju z gozdom.

Prostor in infrastruktura

- **Regijsko neuskkljen prostorski razvoj, brez jasne trajnostne usmeritve oz. prostorske zasnove.**
Na nivoju regije ne obstajajo skupni prostorski dokumenti, zasnove rabe prostora in strategije .
- **Prostorsko neenakomeren demografski razvoj, ki se kaže predvsem s stagnacijo podeželja (višinska in obmejna območja).**
V regiji imamo zelo različno demografsko razvita območja. V ravninskem delu je gostota poselitve visoko nad slovenskim povprečje. Tukaj je tudi večina delovnih mest. Velika razlika je tudi v izobrazbeni in starostni strukturi.
- **Razpršena poselitev, stihijska in nenadzorovana gradnja ter suburbanizacija z velikimi pritiski ob prometnem koridorju (predvsem cestnem).**
Želja povprečnega slovenskega državljana je imeti enodružinsko hišo z vrtom ob robu majhne vasi ali mesta ter v bližini majhnega potočka. Te večinske želje se v prostoru izražajo kot razpršena poselitev in razpršena gradnja. V prostoru se pojavljajo procesi kot so suburbanizacija, večanje prostorske razpršenosti ter spreminjanje tipoloških in okoljskih značilnosti naselij. Če k temu dodamo še fenomen črnograditeljstva, ki je zavzel takšne razsežnosti in značilnosti, da resno ogroža razvojne možnosti za trajnostno rabo prostora v prihodnje.
- **Neuravnotežen razvoj prometnega sistema z neenakomerno razvitimi (prednost ima motoriziran cestni promet) in nepovezanimi prometnimi podsistemi.**
Slovenija se je na začetku devetdesetih let lotila izgradnje avtocestnega sistema brez predhodno pripravljene in na državni ravni sprejete prometne politike in strategije. Posledice so vidne na vsakem koraku, še posebej v mestnih središčih, kjer je avto zavzel vse razpoložljive prometne in neprometne površine. Avtocestni križ postaja resen generator obstoječega poselitvenega trenda. Ostale bolj trajnostne oblike prometa (železnica, javni avtobusni potniški prevoz, kolesarjenje) so zelo zapostavljene v svojem razvoju.
- **Pomanjkanje infrastrukturno urejenih zemljišč za razvoj novih gospodarskih dejavnosti.**
Razvoj novih tehnologij in različnih gospodarskih aktivnosti zahteva ustrezno urejena zemljišča. V kolikor želimo v regijo privabiti nov kapital in povečati število delovnih mest moramo ponuditi na primernih lokacijah ustrezno urejena zemljišča. Postopki za urejanje in odkup so zelo zapleteni in morebitne vlagatelje odganjajo na druga območja izven regije.
- **Zaradi pritiska različnih gospodarskih dejavnosti v prostoru in pomanjkanja konkretnih oblik zavarovanja pomembnih območij narave grozi izginjanje teh območij ter rastlinskih in živalskih vrst, ki tam živijo.**
V Podravju je zaščiteneh manj kot 5% vsega ozemlja. Zaradi nerešenih lastniških razmerij, pomanjkljivega nadzora in sankcioniranja kršiteljev ter počasnosti in mnogokrat premajhne pripravljenosti za sodelovanje med občinami in državo pri kreiranju novih zaščiteneh območij, ogrožamo bogato biotsko pestrost regije, ki lahko postane ena izmed razvojnih priložnosti v prihodnje.

1.4. KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA

1.4.1. OCENA STANJA IN RAZVOJNIH TRENDOV

Splošni trendi razvoja kmetijstva v Evropi so usmerjeni k okolju prijaznejšim načinom kmetovanja. Tako bi se naj obseg ekološkega kmetovanja v prihodnje povečal na 20% obdelovalnih zemljišč, integrirana pridelava pa naj bi postala standard oz. minimalna zahteva v kmetijski pridelavi. Za naravi prijaznejše načine pridelave bodo namenjena tudi direktna plačila. Glede na predvideno vključitev Slovenije v Evropsko unijo lahko podobne trende pričakujemo tudi pri nas.

S sproščanjem trga kmetijskih pridelkov se bodo cene le teh nedvomno znižale kar bo pomenilo zmanjševanje dohodka na kmetijskih gospodarstvih in s tem nujnost povečevanja obsega pridelave za vsaj delno ohranjanje življenjske ravni kmečke družine.

Naravi prijaznejše oblike kmetovanja zato predstavljajo gospodarsko alternativo in rešitev iz začaranega kroga nenehnega povečevanja obsega proizvodnje. Pomenijo možnost trajnostnega načina kmetovanja, ki je usmerjeno v prihodnost in zagotavlja človeku prijazno in perspektivno delavno mesto.

S predvideno prilagoditvijo opredelitve na evropske kriterije oz. uskladitev z Uredbo EC/1257/99 bo delež območij, kjer je pridelava zaradi težjih razmer otežena zelo visok. Trenutno spada kar 78% regije med območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo.

Učinkovitost razvojnih programov je odvisna tudi od upoštevanja vseh področij dela v nekem prostoru, biti morajo torej celoviti in kompleksni in ne osredotočeni le na posamezne ukrepe.

Naravne in splošne razmere za kmetijsko pridelavo in gozdarstvo v regiji so raznolike

Podravje spada med naravno in geografsko pestre pokrajinske enote severovzhodne Slovenije. Obravnavana regija obsega pokrajinsko neenotno, vendar zaokroženo celoto Podravja za katerega so značilna naslednja območja:

- hriboviti del, kamor spadata Pohorje in Kozjak;
- ravninski del, kamor spada Dravsko–Ptujsko polje;
- gričevnati del, kamor spadajo Slovenske gorice, Haloze in Dravinjske gorice.

Podravje je v okviru Slovenije kmetijsko nadpovprečno pomembna pokrajina. Zaradi precejšnje naravne raznolikosti so se izoblikovala značilna pridelovalna območja, usmerjena v nižinah predvsem v poljedelstvo in živinorejo, v gričevju v gojenje posebnih kultur (vinogradništvo, sadjarstvo), v hribovju pa v živinorejo in gozdarstvo. Ker je pridelava še vedno prevladujoče tradicionalna, so razumljivi tudi različni pokazatelji, ki izpričujejo visoko stopnjo ruralnosti pokrajine. Podravska regija je prepoznavna tudi po gozdovih. V hribovitem delu regije je gozdnatost nad 70 %, v ravninskem delu je gozdnatost manjša in je med 10 in 25 %.

Posamezna zgoraj navedena območja so medsebojno dokaj različna (klimatske razmere, mikrorelief, razlike med nižinskimi, hribovitimi in gričevnatimi območji...), kar pogojuje tudi različne razmere za kmetijsko pridelavo in gozdarsko proizvodnjo.

Gričevnat svet, hriboviti del in ravnine gradijo zelo različne usedline: pesek, glina, prod, peščenjak, lapor in apnenec. V geomorfoloških procesih so se v teh usedlinah izoblikovale različne reliefne oblike: gorice, slemena, grape, doline, terase. Razlike v reliefnih oblikah, v kamninah in z njimi povezane različne vodne značilnosti so povzročile tudi razlike v poteku pedogeneze in s tem nastanek različnih prsti, ki vplivajo na različno rabo tal.

Tabela 1.4. - 1: Območja in občine regije Podravje

Zap. št.	Šifra občine	OBMOČJE
		Hriboviti del (Pohorje, Kozjak)
1	108	RUŠE
2	113	SLOVENSKA BISTRICA
3	160	HOČE-SLIVNICA
4	167	LOVRENC NA POHORJU
5	171	OPLONICA
		Ravninski del (Dravsko-Ptujsko polje)
6	24	DORNAVA
7	45	KIDRIČEVO
8	96	PTUJ
9	115	STARŠE
10	159	HAJDINA
11	168	MARKOVCI
12	169	MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU
		Gričevnat svet (Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice)
13	18	DESTRNIK
14	26	DUPLEK
15	28	GORIŠNICA
16	42	JURŠINCI
17	55	KUNGOTA
18	58	LENART
19	69	MAJŠPERK
20	70	MARIBOR
21	87	ORMOŽ
22	89	PESNICA
23	98	RAČE-FRAM
24	118	ŠENTILJ
25	135	VIDEM
26	143	ZAVRČ
27	148	BENEDIKT
28	153	CERKVENJAK
29	172	PODLEHNIK
30	178	SELNICA OB DRAVI
31	181	SVETA ANA
32	182	SVETI ANDRAŽ V SLOV. GORICAH
33	185	TRNOVSKA VAS
34	191	ŽETALE

Primeri različne sestave površja nekaterih območij kažejo na raznovrstnost. Celotno regijo lahko, glede na primernost prsti za kmetijsko rabo, razdelimo na tri različna območja:

- ravninski del; tu so najugodnejše talne razmere za intenzivno kmetijsko rabo.
- gričevnat del; talne razmere omogočajo zmerno kmetijsko rabo.
- hriboviti del (Pohorje in Kozjak) ter prsti v Halozah omogočajo slabšo kmetijsko rabo.

1.4.1.1. Opis območij v regiji Podravje

Pohorje, Kozjak

Je hribovje, katerega skoraj dve tretjini površja tvorijo metamorfne kamnine. Kar dve tretjini pokrajine pokriva gozd, travnikov je 11% in njiv 9%. Kmetijstvo Kozjaka in Pohorja je usmerjeno v živinorejo in gozdarstvo. Osnovna sistema kmetijske rabe zemljišč sta izraziti krmni in omiljeni krmni sistem.

Dravsko – Ptujsko polje

Tri četrtine tega območja prekriva silikatni prod Drave in nekaj manj kot četrtino ilovnate naplavine njenih pritokov. Prodna območja so sušna z več njivami, ilovnata pa mokrotna, zato so jih osuševali. Več kot tretjina je njiv (37%), 21% je travnikov in 19% gozda. Poglavitni kmetijski dejavnosti sta živinoreja in poljedelstvo. V kmetijski rabi zemljišč prevladujejo okopavine in žita. Delež kmečkega prebivalstva po popisu leta 1991 je bil 5,7 % in redili so 22.455 glav živine.

Slovenske gorice

So gričevnata pokrajina, ki se raztezajo v subpanonskem delu Slovenije med ravninama ob Dravi in Muri. Lapornato površje (43%) je precej razgibano, velik del pokrajine je peščene, katera zavzema 16 % površja.

Z gozdovi je zaraščenih 27% površin, z njivami pa 25%. Pomembne zemljiške kategorije so še travniki 22%, sadovnjaki 11% in vinogradi 4%. Znotraj obravnavane pokrajine se pojavlja velika raznolikost kmetijske rabe zemljišč; prevladuje kolobar žita – okopavine – krmne rastline. Velik del je zasajen s sadovnjaki in vinogradi. Med gospodarskimi dejavnostmi so najpomembnejše prav kmetijske živinoreja, vinogradništvo in sadjarstvo. Naselja so večinoma razprostranjena na slemenih gričev. Delež kmečkega prebivalstva leta 1991 je bil 19,8%, stalež živine pa je znašal 44.364 glav.

Haloze

So obmejna gričevnata pokrajina v subpanonskem delu Slovenije. Lapor sestavlja 70% površja, 17,5% je gline in melja. Nižji vzhodni del je vinogradniški, višji zahodni del pa izrazito gozdnat. Gričevje razčlenjujejo ozke, na dnu mokrotne doline številnih potokov. Gozd pokriva (47%) površja, 19% je travnikov in 14% pašnikov. Njiv je 8%, vinogradov 5% in 3% sadovnjakov. Prevladujoč način rabe kmetijske zemljišč je pašno-kosni sistem, ki na vzhodu prehaja v njivski okopavinsko-žitni kolobar. Leta 1991 je bilo še 24,1% kmečkega prebivalstva, kar je bil eden največjih deležev v Sloveniji. Poleg vinogradništva je pomembna živinoreja. Ob zadnjem popisu je bilo 4.982 glav živine.

Dravinjske gorice

So velika, prehodna, gričevnata pokrajina v Panonski Sloveniji, ki se po kamninski sestavi razlikuje od drugih obravnavanih pokrajin. Sestavljajo jo namreč večinoma gline in melj (64%), nekaj je tudi laporja. Prevladujoči delež v zemljiški rabi ima gozd s 37%, sledijo mu travniki s 27% in njive z 18%. Sadovnjakov je 5% in vinogradov 2%. Mešani, žitno-okopavinsko-krmni sistem kmetijske rabe zemljišč se prepleta s posebnim, sadjarskim tipom. V kmetijstvu sta glavni dejavnosti živinoreja in sadjarstvo. Delež kmečkega prebivalstva je bil 1991 leta 8,7% in stalež živine je znašal 13.623 GVŽ.

1.4.1.2. Kmetijska zemljišča in družinske kmetije v regiji Podravje

Tabela 1.4. – 2: Zemljišča v uporabi družinskih kmetij (kmetijska in nekmetijska)

Vrsta	Površina zemljišč v uporabi		Število gospodarstev
	Vsota (ha)	Delež (%)	
Vsa zemljišča	74.243	65,25	14.775
Gozd	37.187	32,68	12.435
Nerodovitno	2.354	2,07	14.218
Skupaj	113.784	100	

Vir: SURS, 2000.

V tabeli vidimo, da je skupaj 113.784 ha zemljišč v uporabi družinskih kmetij. Od tega je kmetijskih zemljišč 74.243 ha ali 65 %, gozdov je 37.187 ha ali 32,7%. Gozdove poseduje 12.435 družinskih kmetij ali 84%.

V tabeli 1.4. - 3 vidimo, da je v regiji Podravje 14.775 družinskih kmetij, ki imajo v uporabi 113.784 hektarjev zemljišč. Od tega je kmetijskih zemljišč 74.243 hektarjev ali 65 odstotkov, gozdov je 37.187 ha ali 33 odstotkov. Gozdove poseduje 12.435 družinskih kmetij ali 84 odstotkov. Nerodovitnih zemljišč je 2.354 hektarjev ali 2 odstotka.

Iz tabele 1.4. - 3 je razvidno da na kmetijah živi 54.347 prebivalcev. Na kmetijah dela 42.343 oseb, delo s polno delovno močjo (PDM) pa opravlja 18.628 oseb. Občasno opravlja dela na kmetijah 78% vseh prebivalcev, ki živijo na kmetijah.

V hribovitem delu (Pohorje, Kozjak) je 2.320 kmetij, ki uporabljajo 25.676 hektarjev zemlje. Na kmetijah živi 8.501 oseb, delo na kmetijah opravlja 6.616 oseb, delo s polno delovno močjo (PDM) pa opravlja 3.016 oseb.

Na ravninskem delu (Dravsko-Ptujsko polje) je 2.253 kmetij, ki uporabljajo 14.882 hektarjev zemlje. Na kmetijah živi 7.963 oseb, delo na kmetijah opravlja 6.299 oseb, delo s polno delovno močjo (PDM) pa opravlja 2.567 oseb.

V gričevnatem delu (Slovenske gorice, Haloze in Dravinjske gorice) je 10.202 kmetij, ki obdelujejo 73.226 hektarjev zemlje. Na kmetijah živi 37.883 oseb, delo na kmetijah opravlja 29.428 oseb, delo s polno delovno močjo (PDM) pa opravlja 13.046 oseb.

Tabela 1.4. - 3: Število družinskih kmetij; površina zemljišč v uporabi; število oseb, ki živi na kmetijah; število oseb, ki na kmetijah delajo in število polnih delovnih moči (PDM)

Zap. št.	Območja z občinami	Število gospodarstev	Površina zemljišč v uporabi - ha	Skupni PDM SUM	Število oseb, skupaj	Število oseb, ki delajo
Hriboviti del (Pohorje, Kozjak)						
1.	RUŠE	67	1.084	80	251	204
2.	SLOVENSKA BISTRICA	1.630	16.648	2034	5826	4580
3.	HOČE-SLIVNICA	233	2.538	331	867	674
4.	LOVRENC NA POHORJU	103	2.799	163	388	291
5.	OPLOTNICA	287	2.608	408	1169	867
SKUPAJ		2.320	25.676	3016	8501	6616
Ravninski del (Dravsko-Ptujsko polje)						
6.	DORNAVA	241	1.485	290	872	683
7.	KIDRIČEVO	487	4.331	597	1.663	1334
8.	PTUJ	583	3.131	623	2.128	1625
9.	STARŠE	265	1.943	251	835	674
10.	HAJDINA	227	1.484	224	772	612
11.	MARKOVCI	380	1.952	480	1.484	1186
12.	MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU	70	556	102	209	185
SKUPAJ		2.253	14.882	2.567	7.963	6299
Gričevnat svet (Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice)						
13.	DESTRNIK	317	2.000	402	1.150	890
14.	DUPLEK	383	2.063	475	1.257	1.012
15.	GORIŠNICA	611	3.464	683	2.261	1.758
16.	JURŠINCI	308	2.005	444	1.113	876
17.	KUNGOTA	302	2.290	360	1.043	800
18.	LENART	1.090	7.512	1.537	4.230	3.222
19.	MAJŠPERK	398	3.750	453	1.392	1.109
20.	MARIBOR	666	5.663	767	2.187	1.709
21.	ORMOŽ	1.979	12.728	2.485	7.556	5.966
22.	PESNICA	652	4.327	866	2.461	1.915
23.	RAČE-FRAM	291	3.036	368	1.005	813
24.	ŠENTILJ	547	2.924	696	2.130	1.677
25.	VIDEM	567	3.905	649	1.946	1.530
26.	ZAVRČ	138	727	175	514	383
27.	BENEDIKT	263	1.892	374	1.065	789
28.	CERKVENJAK	302	1.700	391	1.200	858
29.	PODLEHNIK	240	1.757	317	828	596
30.	SELNICA OB DRAVI	217	3.724	294	776	633
31.	SVETA ANA	347	2.698	500	1.418	1.101
32.	SVETI ANDRAŽ V SLOV. GORICAH	170	1.282	281	718	528
33.	TRNOVSKA VAS	174	1.387	267	701	528
34.	ŽETALE	240	2.391	261	932	735
SKUPAJ		10.202	73.226	13.046	37.883	29.428
PODRAVJE SKUPAJ		14.775	113.784	18.628	54.347	42.343

Opomba: PDM = polna delovna moč
Vir: SURS, 2000.

Tabela 1.4. - 4: Število kmetijskih gospodarstev, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev sredstev za prestrukturiranje kmetijstva

Območja z občinami	Število vseh kmetijskih gospodarstev	Število gospodarstev, ki izpolnjujejo EU pogoje	
		število	%
Gozdni del (Pohorje, Kozjak)	2.320	82	3,53
1. RUŠE	67	0	0,00
2. SLOVENSKA BISTRICA	1.630	57	2,46
3. HOČE-SLIVNICA	233	10	0,43
4. LOVRENC NA POHORJU	103	5	0,22
5. OPLOTNICA	287	10	0,43
Ravninski del (Dravsko, Ptujsko polje)	2.253	65	2,89
6. DORNAVA	241	4	0,18
7. KIDRIČEVO	487	25	1,11
8. PTUJ	583	16	0,71
9. STARŠE	265	8	0,36
10. HAJDINA	227	3	0,13
11. MARKOVCI	380	9	0,40
12. MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU	70	0	0,00
Gričevnat svet (Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice)	10.202	206	2,02
13. DESTRNIK	317	9	0,09
14. DUPEK	383	5	0,05
15. GORIŠNICA	611	12	0,12
16. JURŠINCI	308	9	0,09
17. KUNGOTA	302	6	0,06
18. LENART	1.090	17	0,17
19. MAJŠPERK	398	10	0,10
20. MARIBOR	666	6	0,06
21. ORMOŽ	1.979	47	0,46
22. PESNICA	652	19	0,19
23. RAČE-FRAM	291	10	0,10
24. ŠENTILJ	547	7	0,07
25. VIDEM	567	12	0,12
26. ZAVRČ	138	0	0,00
27. BENEDIKT	263	5	0,05
28. CERKVENJAK	302	3	0,03
29. PODLEHNIK	240	4	0,04
30. SELNICA OB DRAVI	217	4	0,04
31. SVETA ANA	347	8	0,08
32. SVETI ANDRAŽ V SLOV. GORICAH	170	3	0,03
33. TRNOVSKA VAS	174	4	0,04
34. ŽETALE	240	6	0,06
SKUPAJ PODRAVJE	14.775	353	2,39

V tabeli 1.4. - 4 je prikazano število kmetij po posameznih območjih Podravske regije, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev sredstev za prestrukturiranje kmetij iz programa SAPARD. Pogoji za pridobitev teh sredstev so najmanj 8 hektarjev primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi, starost gospodarjev teh kmetij manj kot 40 let in imeti morajo najmanj 4 stopnjo kmetijske oziroma druge strokovne izobrazbe glede na namen investicije (kmetijska, živilska in drugo).

Kot vidimo je v Podravju od skupno 14.775 kmetij skupaj 353 kmetijskih gospodarstev, ki izpolnjujejo te pogoje, kar predstavlja 2,4 % vseh kmetijskih gospodarstev.

V hribovitem delu od 2.320 kmetij pogoje izpolnjuje 82 kmetij ali 3,53 odstotka kmetij, v ravninskem delu od 2.253 kmetij pogoje izpolnjuje 65 ali 2,89 odstotka kmetij in v gričevnatem delu od 10.202 kmetij, pogoje izpolnjuje 206 ali 2,02 odstotka kmetij.

Tabela 1.4. - 5: Kmetijska zemljišča; kmetijska zemljišča v uporabi po kategorijah in neobdelana kmetijska zemljišča

Območje/ način rabe	Skupaj		Hriboviti del		Ravninski del		Gričevnat del	
	Površina zemljišč v ha	%	Površina zemljišč v ha	%	Površina zemljišč v ha	%	Površina zemljišč v ha	%
Posevki na njivah	34.350	46,27	3.741	28,13	8.451	74,29	22.158	44,74
Intenzivni sadovnjaki	906	1,22	250	1,88	49	0,43	593	1,20
Kmečki sadovnjaki	1.659	2,23	232	1,74	71	0,62	1.349	2,72
Vinogradi	3.242	4,37	400	3,01	251	2,21	2.578	5,21
Travniki in pašniki	32.388	43,62	8.427	63,37	2.431	21,37	21.530	43,47
Kmetijska zemljišča v zaraščanju – neobdelana	1.370	1,84	192	1,44	104	0,91	1.074	2,17
Druga neobdelana kmetijska zemljišča	328	0,44	56	0,42	19	0,17	242	0,49
Skupaj	74.243	100	13.298	100	11.375	100	49.524	100

Vir: SURS, 2000.

Opomba: V posameznih področjih (hriboviti, ravninski in gričevnati del) zaradi zaupnosti podatkov nekateri podatki niso upoštevani. V skupnem številu pa so ti podatki zajeti in upoštevani.

Od vseh razpoložljivih kmetijskih površin je v regiji 43,6% travnikov. Velik delež travnatega sveta pogojuje na večjem delu živinorejo kot glavno kmetijsko dejavnost. Sočasno pa prav visok delež travnatega sveta kaže na delovanje naravnih dejavnikov, ki onemogočajo intenzivnejšo rabo tal na teh območjih.

46% vseh površin predstavljajo njive in vrtovi, 3,5% sadovnjaki in 4,4% vinogradi. Od vseh kmetijskih zemljišč je 97,8% takih, ki so v uporabi, 1,8% zaraščanih, neobdelanih ter 0,4% drugih neobdelanih kmetijskih zemljišč.

Glede na razdelitev po geografskih značilnostih vidimo razlike v uporabi zemljišč. V hribovitem delu (Pohorje in Kozjak) zavzemajo največji delež travniki in pašniki (63%), njive zavzemajo 28%, vinogradi pa 3%. Na Dravskem in Ptujskem polju zavzemajo največji delež njive (74%), nato travniki in pašniki (21%). V gričevnatem delu (Slovenske gorice, Haloze in Dravinjske gorice) je skoraj enak delež njiv (45%) ter travnikov in pašnikov (43,5%).

Sadovnjakov je po posameznih geografskih enotah hriboviti del (3,5%), ravninski del (1%), gričevnat del (4%). Vinogradi predstavljajo na Pohorju in Kozjaku 3%, na Dravsko-Ptujskem polju 2%, v Slovenskih goricah, Halozah in Dravinjskih goricah pa 5%.

Tabela 1.4. – 6: Družinske kmetije in kmetijska podjetja po rabi kmetijskih zemljišč (intenzivni sadovnjaki, kmečki sadovnjaki in vinogradi)

Območja z občinami	Intenzivni sadovnjaki		Kmečki sadovnjaki		Vinogradi	
	Število gospodarstev	Površina zemljišč v uporabi (ha)	Število gospodarstev	Površina zemljišč v uporabi (ha)	Število gospodarstev	Površina zemljišč v uporabi (ha)
Gozdnati del Pohorje, Kozjak						
1. RUŠE	6	3,99	45	8,88	N	N
2. SLOVENSKA BISTRICA	81	194,51	871	134,68	770	308,42
3. HOČE-SLIVNICA	11	60,37	87	32,70	50	44,77
4. LOVRENC NA POHORJU	N	N	92	25,06	N	N
5. OPLOTNICA	25	39,82	129	30,65	182	69,05
SKUPAJ	123	298,69	1.224	231,97	1.002	422,24
Ravninski del Dravsko, Ptujsko polje						
6. DORNAVA	N	N	78	6,83	110	26,05
7. KIDRIČEVO	11	0,59	74	7,13	28	5,69
8. PTUJ	28	47,10	233	40,61	286	166,41
9. STARŠE	N	N	149	7,52	7	3,49
10. HAJDINA	8	1,04	7	0,49	23	8,14
11. MARKOVCI	N	N	226	6,47	125	44,91
12. MIKLAVŽ NA DRAV. POLJU	N	N	40	7,96	N	N
SKUPAJ	47	48,73	807	77,01	579	254,69
Gričevnat svet Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice						
13. DESTRIK	11	9,73	241	32,70	198	46,84
14. DUPLEK	32	39,68	316	84,29	198	46,64
15. GORIŠNICA	N	N	318	39,60	402	197,78
16. JURŠINCI	17	33,45	195	15,64	248	116,46
17. KUNGOTA	28	39,25	200	83,47	160	207,17
18. LENART	54	254,86	863	175,59	397	153,57
19. MAJŠPERK	6	2,55	217	8,41	214	49,60
20. MARIBOR	74	234,91	385	176,39	328	635,38
21. ORMOŽ	93	281,47	1261	238,57	1304	1103,96
22. PESNICA	31	56,87	460	171,12	296	217,29
23. RAČE-FRAM	15	19,21	209	22,33	56	36,01
24. ŠENTILJ	19	10,31	430	46,81	259	72,32
25. VIDEM	8	2,10	164	6,83	284	125,64
26. ZAVRČ	N	N	96	1,16	113	139,31
27. BENEDIKT	N	N	231	40,73	114	20,60
28. CERKVENJAK	11	29,73	180	43,82	179	38,67
29. PODLEHNIK	N	N	155	16,51	192	111,48
30. SELNICA OB DRAVI	12	67,38	182	24,24	12	3,40
31. SVETA ANA	17	8,16	270	99,25	124	45,36
32. SVETI ANDRAŽ V SLO. GOR.	17	106,67	81	7,88	122	34,99
33. TRNOVSKA VAS	36	2,79	122	11,07	107	19,48
34. ŽETALE	N	N	87	2,61	134	28,32
SKUPAJ	481	1.199,12	6.663	1.349,02	5.441	3.450,27
SKUPAJ PODRAVJE	676	1.569,41	8.694	1.658,00	7.029	4.136,54
SLOVENIJA	4.981	5.248,76	61.132	7.813,16	35.129	16.602,70

Vir: SURS, 2000.

Opomba: V posameznih področjih (hriboviti, ravninski in gričevnati del) zaradi zaupnosti podatkov nekateri podatki niso upoštevani. Če je določen pojav prisoten pri manj kot treh kmetijskih gospodarstvih, je namesto podatka zapisan 'N'. V skupnem številu pa so ti podatki zajeti in upoštevani.

V letu 2000 je bilo v Podravju skupaj 676 družinskih kmetij in kmetijskih podjetij, ki so imeli skoraj 1.200 ha intenzivnih sadovnjakov v uporabi. Kmečkih sadovnjakov je imelo v uporabi 8.694 družinskih kmetij, s skupno površino 1.658 ha. Od tega je bilo 6.663 (76,6%) družinskih kmetij s kmečkimi sadovnjaki v gričevnatem delu, kjer je bilo v uporabi 1.349 ha zemljišč.

Z vinogradništvom se v regiji ukvarja 7.029 družinskih kmetij in kmetijskih podjetij, ki imajo v uporabi 4.137 ha vinogradov. Največ vinogradov je v gričevnatem delu, kjer se ukvarja z vinogradništvom 5.441 družinskih kmetij in kmetijskih podjetij in imajo v uporabi 3.450 ha zemljišč vinogradov. V hribovitem delu se z vinogradništvom ukvarja 1.002 družinskih kmetij in kmetijskih podjetij in upravljajo z 422 ha zemljišč vinogradov. V ravninskem delu je ta delež nekoliko manjši in sicer je skupaj 255 ha zemljišč vinogradov na katerih upravlja 579 družinskih kmetij in kmetijskih podjetij.

Tabela 1.4. - 7: Posevki na njivah, po skupinah

Posevki po skupinah	Posevki na njivah v ha		Število gospodarstev	Povprečna površina poljščine
	Vsota	v %		
Žita	23.675	67	12.473	1,90
Krompir	1.096	3	8.104	0,14
Industrijske rastline	2.546	7	4.345	0,59
Krmne rastline	7.331	21	6.409	1,14
Pridelava semen in sadik, drugo	566	2	976	0,58
Skupaj	35.213	100	14.775	2,38

Vir: SURS, 2000.

V tabeli vidimo, da na njivah prevladujejo posevki žit, ki jih sejejo na 12.473 posestvih (84%). Druga pomembna skupina poljščin so krmne rastline, posejane na 7.331 ha (21%), ki jih seje 6.409 gospodarstev. Industrijske rastline so posejane na 2.546 ha (7%), seje pa jih 4.345 oziroma 29% vseh kmetij. Krompir, semena in ostale poljščine so posejane na 1.662 ha, kar predstavlja 5%.

Povprečna velikost površin, ki jih imajo gospodarstva posejana z žiti je 1,9 ha, krmnimi rastlinami 1,14 ha, semena, sadike in drugo na 0,58 ha, industrijske rastline na 0,59 ha in krompir na 0,14 ha.

V regiji je kmetijska dejavnost dobro razvita, velika omejitev pa je majhna zemljiška posest in razdrobljenost zemljišč.

1.4.1.3. Tipi kmetovanja v regiji Podravje

Tabela 1.4. - 8: Tip kmetovanja

Tip kmetovanja	Skupaj		Hriboviti del		Ravninski del		Gričevnati del	
	število	v %	število	v %	število	v %	število	v %
Poljedelstvo	707	4,79	35	1,52	330	14,71	338	3,32
Vrtnarstvo (cvetje in okrasne rastline)	74	0,50	4	0,17	13	0,58	38	0,37
Gojenje trajnih nasadov	1.659	11,23	220	9,55	127	5,66	1.308	12,85
Reja pašne živine (govedo, konji, drobnica)	2.064	13,97	688	29,87	167	7,44	1.203	11,82
Prašiči in perutnina	788	5,33	94	4,08	215	9,58	474	4,66
Mešana rastlinska pridelava	2.234	15,12	245	10,64	290	12,92	1.690	16,60
Mešana živinoreja	4.773	32,30	693	30,09	551	24,55	3.529	34,66
Mešano rastlinska pridelava - živinoreja	2.472	16,73	324	14,07	549	24,47	1.599	15,71
Nerazvrščena gospodarstva	4	0,03	0	0	2	0,09	2	0,02
Skupaj	14.775	100	2.303	100	2.244	100	10.181	100

Vir: SURS, 2000.

Opomba 1: V posameznih področjih (hriboviti, ravninski in gričevnati del) zaradi zaupnosti podatkov nekateri podatki niso upoštevani. V skupnem številu pa so ti podatki zajeti in upoštevani.

Opomba 2: Pri tipu kmetovanja vrtnarstvo je zajeta vrtnarska pridelava cvetja in okrasnih rastlin, kar predstavlja skupaj 74 kmetij. Po popisu vrtnarstva se v regiji Podravje ukvarja z vrtnarsko pridelavo 589 kmetij, kar je razvidno iz tabele 1.4. - 8. Med te pridelovalce spadajo tudi tisti pridelovalci, ki se ukvarjajo s pridelavo zelenjadnic, zelišč, jagod in gojenih gob. Ti pridelovalci so v tabeli 1.4. - 7 vključeni v tip mešanih kmetij.

Na območju Podravja prevladuje na kmetijah mešana živinoreja saj 32% kmetij redi različne vrste živine. Največji delež zavzema mešana živinoreja v gričevnatem delu 35%, v hribovitem delu je ta delež 30% in na ravninskem delu 25%.

Mešan tip kmetovanja rastlinska pridelava – živinoreja imajo kmetije v regiji ima 17% delež. Največji delež zavzema mešano rastlinska pridelava – živinoreja na Dravsko-Ptujskem polju (25%), v gričevnatem delu je delež 16%, v hribovitem delu pa 14%. Mešana rastlinska pridelava ima v celi regiji delež 15%. Deleži so po posameznih geografsko kmetijskih enotah podobni (hriboviti del 11%, nižinski del 13% in gričevnat del 16%).

Reja pašne živine (govedo, konji, drobnica) zavzema v regiji 14%. Največji delež ima v hribovitem delu 30%, v gričevnatem delu je delež 12% in v nižinskem delu 7%.

Delež kmetij kjer prevladujejo trajni nasadi je v celotni regiji 11%. V hribovitem svetu je delež 9,5%, na Dravsko Ptujskem polju je delež 5,5% in v gričevnatem svetu je delež 13%.

Specializiranih kmetij za rejo prašičev in perutnine je v regiji 5%. V hribovitem delu je takšnih kmetij 4%, v nižinskem delu 10% in v gričevnatem delu 4,5%.

Poljedelske kmetije imajo v regiji delež 5%. Največji delež je v nižinskem delu 15%, v gričevnatem delu je 3%, najmanjši pa je v hribovitem delu 1,5%.

Vrtnarstvo (vrtnarska pridelava cvetja in okrasnih rastlin) je v regiji na 0,5% kmetij. Po posameznih območjih je ta delež podoben.

1.4.1.3.1 Vrtnarska pridelava

Tabela 1.4. – 9: Vrtnarska pridelava v regiji Podravje

	Število pridelovalcev		Osnovna površina	
	Skupaj	V %	V ha	V %
Regija Podravje	589	25	409,2	21
Slovenija	2.318	100	1.940,8	100

Vir: SURS, 2001.

V letu 2000 se je z vrtnarsko pridelavo v Podravju ukvarjalo 589 pridelovalcev, ki so skupno obdelovali 409 hektarjev površin. Na pridelovalca pride v povprečju 0,7 hektarja osnovne površine. Od skupno 589 vrtnarskih pridelovalcev je v Podravju 74 oziroma 12,6% čistih pridelovalcev cvetja in okrasnih rastlin, ostali pridelovalci pa se ukvarjajo s pridelavo zelenjadnic, zelišč, jagod in gojenih gob ali s kombinirano pridelavo obeh.

Tabela 1.4. – 10: Pidelovalci vrtnarske pridelave glede na način pridelovanja

	Pidelovalci skupaj	Pidelovalci glede na način pridelovanja		
		Konvencionalni način	Integrirani način	Certificirano biološki način
Regija Podravje	589	490	89	10
Slovenija	2.318	1.997	275	46

Vir: SURS, 2001.

Glede na način pridelovanja pri večini vrtnarskih pridelovalcev prevladuje konvencionalni način pridelave¹⁵. Na integriran način¹⁶ pa v regiji Podravje prideluje skupaj 89 pridelovalcev vrtnarske pridelave, kar predstavlja 15% vseh pridelovalcev. Z certificirano biološko pridelavo¹⁷ se ukvarja 10 pridelovalcev, kar predstavlja 1,7% vseh vrtnarskih pridelovalcev.

¹⁵ Konvencionalni način pridelovanja pomeni intenzivno pridelovanje rastlin. Cilj takega pridelovanja je pridelati velik in vizualno lep pridelek. Rastline se primerno gnojijo z mineralnimi gnojili in uporabljajo se pripravki za varstvo pred pleveli, boleznimi in škodljivci.

¹⁶ Integrirano pridelovanje je usmerjeno v zmanjšanje uporabe mineralnih gnojil in pripravkov za varstvo rastlin. Tako se zmanjša onesnaževanje okolja in ohranja rodovitnost tal, pridelki pa vsebujejo manj ostankov pripravkov za varstvo rastlin.

¹⁷ Biološko pridelovanje je pridelovanje, pri katerem ne uporabljamo mineralnih gnojil in pripravkov za varstvo rastlin, razen tistih, ki jih dovoljujejo smernice za biološko pridelovanje v Evropski uniji.

Tabela 1.4. - 11: Število pridelovalcev vključenih v integrirano pridelavo zelenjave (IP) v Podravju in površine

Območja z občinami	Število vseh kmetij z IP zelenjave	Površina IP zelenjave v ha
Gozdnati del (Pohorje, Kozjak)		
1. RUŠE	0	0,00
2. SLOVENSKA BISTRICA	2	2,76
3. HOČE-SLIVNICA	0	0,00
4. LOVRENC NA POHORJU	0	0,00
5. OPLOTNICA	0	0,00
SKUPAJ	2	2,76
Ravninski del (Dravsko, Ptujsko polje)		
6. DORNAVA	1	0,99
7. KIDRIČEVO	1	0,05
8. PTUJ	1	0,20
9. STARŠE	1	0,74
10. HAJDINA	0	0,00
11. MARKOVCI	6	12,82
12. MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU	1	1,09
SKUPAJ	11	15,89
Gričevnat svet (Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice)		
13. DESTRIK	0	0,00
14. DUPEK	6	15,14
15. GORIŠNICA	7	36,35
16. JURŠINCI	0	0,00
17. KUNGOTA	0	0,00
18. LENART	0	0,00
19. MAJŠPERK	0	0,00
20. MARIBOR	4	12,39
21. ORMOŽ	21	91,75
22. PESNICA	1	7,70
23. RAČE-FRAM	0	0,00
24. ŠENTILJ	0	0,00
25. VIDEM	1	1,92
26. ZAVRČ	0	0,00
27. BENEDIKT	0	0,00
28. CERKVENJAK	1	0,48
29. PODLEHNIK	0	0,00
30. SELNICA OB DRAVI	0	0,00
31. SVETA ANA	0	0,00
32. SVETI ANDRAŽ V SLOV. GORICAH	0	0,00
33. TRNOVSKA VAS	0	0,00
34. ŽETALE	0	0,00
SKUPAJ	41	165,73
SKUPAJ IP ZELENJAVE V PODRAVJU	54	184,37
SKUPAJ VRTNARSKIH PRIDELOVALCEV V PODRAVJU	589	409

V tabeli 1.4. – 10 je predstavljeno število pridelovalcev, ki so vključeni v integrirano pridelavo zelenjave po posameznih območjih z občinami v regiji Podravje. Skupaj se v regiji ukvarja samo z integrirano pridelavo zelenjave 54 vrtnarskih pridelovalcev, ki skupno obdelujejo 184 hektarjev površin. Od tega sta v gozdnatem delu skupaj 2 kmetiji, ki se ukvarjata z integrirano pridelavo zelenjave, v ravninskem delu je skupaj 11 kmetij in v gričevnatem delu 41 kmetij, ki se ukvarjajo z integrirano pridelavo zelenjave.

1.4.1.4. Stalež živine v regiji Podravje

Kmetijska gospodarstva so v letu 2000 na območju Podravske regije redila 80.490 glav goveje živine, 128.667 prašičev in 2.289.877 raznih vrst perutnine. Prašiče je imelo 11.535 kmetij, perutnino 10.609 kmetij, govedo 8.490 kmetij, ostale vrste živali pa je imelo manjše število kmetij.

Tabela 1.4. - 11: Število živine

Vrsta Živine	Število živine		Število gospodarstev	
	Vsota	v %	Vsota	v %
Govedo	80.146	3,17	8.490	57,46
Prašiči	128.667	5,09	11.535	78,07
Ovce	3.938	0,16	247	1,67
Koze	2.644	0,10	677	4,58
Konji	976	0,04	372	2,52
Perutnina	2.289.877	90,61	10.609	71,80
Kunci	20.739	0,82	1.874	12,68
Noji	75	0,003	16	0,11
Skupaj	2.527.062	100	14.775	100

Vir: SURS, 2000.

Povprečen stalež je bil 9 govedi in 11 prašičev na kmetijo, za tista kmetijska gospodarstva, ki imajo to vrsto proizvodnje.

Reja drobnice, predvsem koz in ovac za meso zavzema manjši delež. Na področju Podravja narašča zanimanje za rejo drobnice. Reja konj je omejena predvsem na konje za šport in rekreacijo, ni pa kmetij, ki bi se ukvarjale z rejo konj za meso.

Kunčereja ni organizirana, kunce imajo na kmetijah le za lastno porabo in ni organizirane reje in trgovanja s to vrsto živali in mesa.

1.4.1.5. Gozdovi v regiji Podravje

Gozdovi so za regijo pomemben obnovljiv surovinski vir. Za Podravje je značilna pokrajinska neenotnost in izredna krajinska pestrost. Vzhodni del regije, v katerem se prepletata ravninski in gričevnat svet, je v subpanonskem fitogeografskem območju. Za ta del regije je značilna majhna zasebna gozdna posest ter razmeroma majhen delež, ki ga predstavljajo dohodki iz gozda (2 do 20%). Zahodna polovica regije, v katerem sta gorska masiva Pohorja in Kozjaka, pripada predalpskemu fitogeografskem območju. Za to območje je značilna razmeroma velika gozdna posest ter velik delež dohodkov iz gozda v strukturi vseh dohodkov kmetije (60 – 65%).

Tabela 1.4. - 13: Površina gozdov v regiji po oblikah lastništva

Lastništvo	Površina (ha)	Delež (%)
Javna lastnina	20.301	24
Zasebna lastnina	64.228	76
Skupaj	84.529	100

Vir: Zavod za gozdove Slovenije

Skupna površina gozdov v regiji je 84.529 ha. Po obliki lastništva s površino 64.228 ha in 76% deležem prevladujejo zasebni gozdovi. Javnih gozdov je 20.301 ha, kar predstavlja 24% vseh gozdov. Gozdovi pohorskega Podravja so dobro ohranjeni, z visokimi lesnimi zalogami in v vseh pogledih močno prekašajo gozdove v Slovenskih goricah, Halozah in Dravskem polju. V višinskem predelu območja je opazna skrb pohorskega in kozjaškega kmeta, ki je v preteklosti, pa tudi danes, vzorno skrbel za svoje gozdove, saj so mu le ti nudili socialno varnost. To mu je omogočala tudi primerna velikost posesti oziroma celka. Ta je trenutno velika 9,58 ha s predvidenim trendom večanja. V nižinskem delu območja je gozdna posest velika le 1,12 ha in se še nadalje zmanjšuje.

Tabela 1.4. - 14: Kategorije gozdov v regiji

Kategorija	Površina (ha)	Delež (%)
Večnamenski gozdovi	79.209	93,7
GPN z načrtovanim posekom	4.698	5,5
GPN brez načrtovanega poseka	622	0,8
Varovalni gozdovi	0	0
Skupaj	84.529	100

Opomba: GPN – gozdovi s posebnim namenom

Vir: Zavod za gozdove Slovenije

V regiji prevladujejo večnamenski gospodarski gozdovi. Za gospodarjenje z gozdovi v regiji so ugodne naravne razmere in relativno primerni tehnološki pogoji. Odprtost gozdov s cestami je primerna, razmeroma ugodni so tudi pogoji za spravilo lesa. V gozdovih je potreben razmeroma majhen obseg gojitvenih in varstvenih del. Delež gozdov na ekstremnih rastiščih je majhen (2,9% vseh gozdov).

3.4.1.6. Starostna in izobrazbena struktura

V regiji se nadaljuje trend koncentracije tako prebivalstva, kot tudi gospodarskih in negospodarskih dejavnosti v večjih mestnih in primestnih središčih.

Za delo in življenje manj atraktivni podeželski prostor kljub vlaganjem še vedno zaostaja v razvoju, v nekaterih območjih, predvsem v hribovitem delu (Pohorje in Kozjak) in gričevnatem delu (Haloze, Dravinjske gorice in deloma Slovenske gorice) je še vedno opazen trend depopulacije predvsem mlajših ljudi z višjo stopnjo izobrazbe. Posledice se na gospodarskem področju kažejo v ekstenziviranju in propadanju posameznih proizvodnih potencialov, na negospodarskem področju pa v nazadovanju in krčenju ekonomske in socialne infrastrukture. V tabeli 1.4. - 14 vidimo starost gospodarjev na obravnavanem področju.

Izpostaviti je potrebno dejstvo, da je 66 % gospodarjev starih nad 50 let. V tem lahko iščemo razlog za nižjo produktivnost na kmetijah. Gospodarjev mlajših od 40 let je le okrog 12 %. Takšna lastniška in starostna struktura vpliva neugodno na nadaljnji razvoj kmetijstva, ki zahteva modernizacijo in prestrukturiranje.

Starostna struktura gospodarjev kmetij kaže na bodoče velike strukturne spremembe v kmetijstvu, saj bo del kmetij prenehal s to dejavnostjo. S tem se pojavljajo možnosti za povečevanje kmetij, združevanje zemlje in nastanek večjih kmečkih gospodarstev z bolj ekonomično in racionalno pridelavo.

Tabela 1.4. - 15: Razdelitev gospodarjev glede na starost

Starost	Skupaj		Hriboviti del		Ravninski del		Gričevnat del	
	število	v %	število	v %	število	v %	število	v %
pod 25	32	0,22	6	0,26	0	0	26	0,26
25 do 29	120	0,81	31	1,34	15	0,67	74	0,73
30 do 34	550	3,72	110	4,77	59	2,65	381	3,76
35 do 39	1.047	7,09	203	8,80	154	6,91	690	6,81
40 do 44	1.405	9,51	223	9,66	181	8,12	1.001	9,89
45 do 49	1.704	11,53	277	12,00	246	11,04	1.181	11,66
50 do 54	1.634	11,06	251	10,88	261	11,71	1.122	11,08
55 do 59	1.757	11,89	280	12,13	287	12,88	1.190	11,75
60 do 64	1.942	13,14	270	11,70	329	14,76	1.343	13,26
65 in več	4.471	30,26	657	28,47	697	31,27	3.117	30,79
ni podatka	113	0,76	N	N	N	N	N	N
Skupaj	14.775	100	2.308	100	2.229	100	10.125	100

N – ni podatka
Vir: SURS, 2000.

Za razvoj kmetijstva in podeželja je pomemben dejavnik izobrazbena struktura kmečkega prebivalstva. Za izobraževanje s področja kmetijstva je v Podravski regiji relativno dobro poskrbljeno. Zanimanim kmetom so na voljo formalne in neformalne oblike izobraževanja in usposabljanja.

V regiji je Fakulteta za kmetijstvo v Mariboru s popolnim programom študija kmetijstva. Srednji kmetijski šoli sta v Mariboru in Ptuju, kjer se izobražujejo dijaki v programih srednjega strokovnega izobraževanja, srednjega poklicnega izobraževanja, poklicno tehniškega izobraževanja in nižjega izobraževanja. Za dopolnilno neformalno izobraževanje in usposabljanje kmetov in zaposlenih na kmetijah skrbi Kmetijsko gozdarska zbornica z oddelki Kmetijsko svetovalno službe, kjer organizirajo različne tečaje in predavanja na aktualne teme kmetijstva. Kmetijsko svetovalna služba opravlja tudi svetovanje na posameznih kmetijah, kjer ima vsak kmet neposredno možnost dobiti strokovni nasvet pri svetovalni službi. Lokalne skupnosti pa zagotavljajo izobraževanje kmetijske populacije v okviru projektov CRPOV. Za neformalno in formalno izobraževanje lastnikov gozdov skrbi Zavod za gozdove Slovenije, sam ali v sodelovanju s srednjo gozdarsko šolo v Postojni.

Tabela 1.4. - 16: Splošna izobrazba gospodarjev

Splošna izobrazba Gospodarjev	Število gospodarjev	v %
brez izobrazbe	151	1,02
Nepopolna OŠ izobrazba	985	6,67
OŠ izobrazba	7.679	51,97
poklicna izobrazba	3.620	24,50
Srednješolska izobrazba	1.841	12,46
višja izobrazba	289	1,96
visoka strokovna izobrazba	98	0,66
Univerzitetna izobrazba	80	0,54
Podiplomska izobrazba	20	0,14
ni podatka	12	0,08
Skupaj	14.775	100

Vir: SURS, 2000.

Iz tabele 1.4. - 17 je razvidno, da kar 7,7 odstotkov gospodarjev kmetij nima dokončane osnovne šole, 52 odstotkov jih gospodari z dokončano osnovno šolo. Poklicno ali srednjo šolo različnih smeri je dokončalo 37 odstotkov gospodarjev, samo 3,3 odstotkov pa je tistih, ki so visoko izobraženi.

Tabela 1.4. - 17: Kmetijska izobrazba gospodarjev

Kmetijska izobrazba gospodarjev	Število gospodarjev	v %
samo praktične izkušnje	12.272	83,06
tečajji iz kmetijstva	1.063	7,19
poklicna (dveletna) izobrazba	310	2,10
poklicna (triletna) izobrazba	258	1,75
srednja izobrazba	397	2,69
višja izobrazba	114	0,77
visoka strokovna izobrazba	22	0,15
Univerzitetna izobrazba	24	0,16
Podiplomska izobrazba	10	0,07
ni podatka	305	2,06
Skupaj	14.775	100

Vir: SURS, 2000

Tabela 1.4. - 16 prikazuje kmetijsko izobrazbo nosilcev kmetijskih gospodarstev. Iz tabele vidimo, da je nivo kmetijske izobrazbe nosilcev kmetijskih gospodarstev izredno nizek, saj kar devetdeset odstotkov gospodarjev v regiji nima kmetijske izobrazbe. Višjo ali univerzitetno kmetijsko izobrazbo pa ima le 1,15 odstotka nosilcev kmetijskih gospodarstev.

1.4.1.7. Velikost kmetij

Povprečna velikost kmetij v Podravski regiji je 5 ha, kar je podobno slovenskemu povprečju, ki znaša 4,8 ha. Povprečna velikost kmetij v EU pa je 17 ha. Trendi velikosti kmetij v EU so povečevanje tistih kmetij, ki imajo velikost nad 50 ha, medtem ko se najbolj zmanjšujejo tiste, ki so v razponu med 10-20 ha (-4%), vse ostale pa za -2%.

Tabela 1.4. - 18: Družinske kmetije po velikostnih razredih KZU

Velikost Kmetije	Površina zemljišč v uporabi - ha		Število gospodarstev	
	vsota	v %	vsota	v %
0 do 2 ha	5.530	7,45	4.450	30,12
2 do 5 ha	17.704	23,85	5.465	36,99
5 do 10 ha	22.178	29,87	3.140	21,25
10 do 20 ha	18.894	25,45	1.420	9,61
20 ha in več	8.240	11,10	295	2,00
ni podatka	1.698	2,29	5	0,03
Skupaj	74.243	100	14.775	100

Vir: SURS, 2000.

Število kmetij (tabela 1.4. - 18) ki uporabljajo do 5 hektarjev zemljišč je 9.915, kar predstavlja 67 odstotkov vseh kmetij. Te kmetije imajo v uporabi 23.234 hektarjev ali 31 odstotkov vseh kmetijskih zemljišč v regiji.

V regiji je 3.140 ali 21 odstotkov kmetij, ki imajo v uporabi 5 – 10 hektarjev zemljišč in uporabljajo 22.178 hektarjev ali 30 odstotkov vseh zemljišč.

Od 10 – 20 hektarjev zemljišč ima v uporabi 1.420 kmetij ali 9,6 odstotka. Te kmetije uporabljajo 18.894 hektarjev zemljišč ali 25,4 odstotka vseh kmetijskih zemljišč.

Nad 20 hektarjev zemljišč v uporabi ima 295 kmetij ali 2 odstotka. Te kmetije uporabljajo 8.240 hektarjev ali 11 odstotkov vseh kmetijskih zemljišč.

Struktura velikosti kmetij kaže, da so premajhne za ekonomično pridelavo. Posebej je to izrazito pri poljedelsko-živinorejskih kmetijah. Kmetije s tako velikostno strukturo se ne morejo specializirati in proizvajati proizvodov po primerljivih cenah.

Dodatno neugodno strukturno značilnost predstavlja velika posestna in zemljiška razdrobljenost. Ta se odraža v velikem številu parcel oziroma obdelovalnih kosov, ki jih obdelujejo posamezna kmetijska gospodarstva. Zaskrbljujoče je, da se trend nadaljnega drobljenja kmetijske zemlje še ni zaustavil oziroma obrnil v smer koncentracije posesti. S tem je povezano dejstvo, da so gospodarstva premajhna, da bi zagotavljala zadosten dohodek zgolj iz kmetijstva, zato na podeželju Podravja prevladujejo mešane kmetije.

Posledice neugodne velikostne strukture kmetij se kažejo tudi v socialni, ekonomski in proizvodni strukturi.

3.4.1.8. Dopolnilne dejavnosti na kmetijah

Dopolnilne dejavnosti na kmetijah, turizem in rekreacija so že elementi gospodarske rasti, a po drugi strani še nezadostno izkoriščene. Zlasti v zadnjih desetih letih je prišlo do razmaha dopolnilnih dejavnosti na podeželju, predvsem turizma na kmetijah, v glavnem izletniškega. Žal je še vedno čutiti veliko pomanjkanje prenočišč in kulinarčne ponudbe, predvsem pa programov, ki bi vključevali širšo, celostno in kakovostno ponudbo (kulinarika,

prenočitvene kapacitete, izvenpenzijske aktivnosti,...). Število dopolnilnih dejavnosti na kmetijah v Podravju je 622, vendar ne predstavlja realne slike, saj te dopolnilne dejavnosti večinoma niso registrirane po, pred kratkim sprejeti zakonodaji o dopolnilnih dejavnostih na kmetijah v Sloveniji. To pomeni, da bodo na teh kmetijah potrebne dodatne investicije, ki jih bodo le redki kmetje lahko pokrili z dohodki iz osnovne kmetijske dejavnosti. Vsekakor je predelava osnovnih kmetijskih surovin na domu in direktno trženje velika priložnost za naše kmetije, predvsem v smislu samostojnosti kmetijskega gospodarstva ter možnosti nastopa na trgu s tipičnimi lokalnimi produkti.

Tabela 1.4. - 19: Dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah

Dopolnilna dejavnost na kmetiji	Število gospodarstev
Predelava mesa	30
Predelava mleka	23
Predelava sadja in zelenjave	49
druge dejavnosti, povezane s predelavo hrane	24
Predelava lesa	50
Opravljanje storitev s kmetijsko mehanizacijo	132
Turizem na kmet. gospodarstvu	111
Domača obrt	10
Ribogojstvo	13
Gozdarske storitve	15
Trgovina z lesom	7
Komunalne storitve	38
Drugo	120
Skupaj	622

Vir: SURS, 2000.

V tabeli vidimo, da je skupaj 622 kmetij, ki se ukvarjajo z različnimi dopolnilnimi dejavnostmi med katerimi prevladujeta opravljanje storitev s kmetijsko mehanizacijo ter turizem na kmetiji.

Kmetije, ki se ukvarjajo s turizmom, bodo morale dajati večji poudarek tudi izvenpenzijskim storitvam in organizaciji dodatnih aktivnosti za goste. Samo svež zrak, možnost sprehodov v neokrnjeni naravi ter domača hrana in pijača, niso več dovolj za zadovoljitev sodobnega turista.

3.4.1.9 Ekološka pridelava v regiji Podravje

Ohranjanje biotske raznovrstnosti, krajinske pestrosti, naravnih ekosistemov v zadnjem času postaja v okviru okoljskih programov vse pomembnejše področje. Na spreminjanje krajine najbolj vplivajo človekovi posegi v naravo, med katerimi je tudi konvencionalno kmetijstvo. Usmerjanje v okolju bolj prijazne načine kmetovanja je zato v prihodnje edina možna alternativa konvencionalnemu načinu. Posebej ob dejstvu, da se potrošniki vse bolj zavedajo pomena zdrave prehrane oziroma hrane, pri kateri je omogočena sledljivost, se pravi preverjanje njene kakovosti praktično od polja do krožnika.

Paket reform Evropske Unije, ki jih vsebuje Agenda 2000, daje veliko večji poudarek razvoju podeželja, ki ga imenuje "drugi steber" Skupne kmetijske politike, v jedru katere je tudi skrb za okolje. Paket reform zavezuje države članice, da sprejmejo primerne oblike zaščite okolja v vseh oblikah kmetovanja.

Ekološko kmetijstvo predstavlja pravo priložnost na več nivojih. Gre za nove zaposlitvene priložnosti v kmetijstvu, predelavi in sorodnih dejavnostih, kar je že vidno v rasti ekološkega sektorja. Prav tako obstajajo tudi okoljske prednosti. Tak kmetijski sistem lahko prinese zelo pomembne koristi tako za gospodarsko kot za socialno povezanost ruralnih področij.

V ekološkem kmetijstvu, ki želi pridobiti zaupanje potrošnikov, so nujni strogi ukrepi na področju proizvodnje in kakovosti ter ukrepi, s katerimi bi preprečili nepravilno označevanje izdelkov in proizvodov z oznako ekološki. Današnji potrošniki vse pogosteje zahtevajo dostop do podatkov, kako je bila njihova hrana proizvedena - od polja do mize.

Tabela 1.4. - 20: Analiza stanja ekološke pridelave v statistični regiji Podravje v letu 2002

Območja z občinami	Št. kmetij	Njive (v ha)	Travinje (v ha)	Ostale kulture (v ha)
Gozdnati del (Pohorje, Kozjak)				
1. RUŠE	4	9,19	63,41	2,93
2. SLOVENSKA BISTRICA	22	29,73	202,28	3,9
3. HOČE-SLIVNICA	15	10,62	156,15	3,38
4. LOVRENC NA POHORJU	9	3,21	84,37	0,23
5. OPLOTNICA	19	5,74	159,14	0,63
SKUPAJ	69	58,49	665,35	11,07
Ravninski del (Dravsko, Ptujsko polje)				
6. DORNAVA	1	0	8,7	0,51
7. KIDRIČEVO	1	4	2,6	0
8. PTUJ	2	12,93	4,26	0,1
9. STARŠE	0	0	0	0
10. HAJDINA	0	0	0	0
11. MARKOVCI	0	0	0	0
12. MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU	0	0	0	0
SKUPAJ	4	16,93	15,56	0,61
Gričevnat svet (Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice)				
13. DESTRIK	0	0	0	0
14. DUPEK	2	1,38	7,17	0,036
15. GORIŠNICA	0	0	0	0
16. JURŠINCI	0	0	0	0
17. KUNGOTA	0	0	0	0
18. LENART	5	2,44	14,52	1,87
19. MAJŠPERK	6	4,63	45,2	0,96
20. MARIBOR	11	9,65	77,73	5,76
21. ORMOŽ	3	6,76	18,5	2,48
22. PESNICA	10	18	88,65	3,54
23. RAČE-FRAM	7	3,92	34,58	1,28
24. ŠENTILJ	2	0,5	1,73	2,2
25. VIDEM	1	0,49	5,73	0,27
26. ZAVRČ	0	0	0	0
27. BENEDIKT	0	0	0	0
28. CERKVENJAK	1	0	0	3,05
29. PODLEHNIK	0	0	0	0
30. SELNICA OB DRAVI	7	1,68	136,34	0,42
31. SVETA ANA	1	1,54	0,54	0,21
32. SVETI ANDRAŽ V SLOV. GORICAH	0	0	0	0
33. TRNOVSKA VAS	0	0	0	0
34. ŽETALE	2	0,89	22,94	0,11
SKUPAJ	58	51,88	453,63	22,186
PODRAVJE SKUPAJ	131	127,3	1.134,54	33,866

V Podravju je bilo v letu 2002 registriranih 131 kmetij z ekološko pridelavo. Največ kmetij je na območjih z slabšimi pridelovalnimi pogoji (gozdnatem in gričevnatem svetu). Skupaj se ekološka pridelava odvija na 1.296 ha površin. Obstajajo še velike možnosti povečanja kmetij z ekološko pridelavo, predvsem na območjih z omejenimi pridelovalnimi pogoji.

1.4.2. OSTALE ZNAČILNOSTI

a.) Raznolikost regije je omogočila obstoj že uveljavljenih, lokalno-tipičnih kmetijskih pridelkov

Predvsem izstopa pridelovanje visokokvalitetnih vin in sadja, predvsem jabolk. V zadnjem času se uveljavlja tudi pridelava zelenjave na naravi prijaznejši integriran način, ki je ekološko neoporečna (pozitivni vplivi na okolje in potrošnike). Osnovni pridelki so pridelki iz njiv, predvsem žit.

Posebnost, ki se uveljavlja v slovenskem prostoru in tudi širšem prostoru je pridelava buč in jedilnega bučnega olja, z blagovno znamko. Največji delež v pridelavi pa je prireja mleka, pitanih govedi in prašičev ter prireja perutninskega mesa.

b.) Splošni trendi razvoja kmetijstva v Evropi so definirani v smeri, kjer imajo prednost okolju prijazni načini kmetovanja

Obseg ekološkega kmetovanja naj bi se v prihodnje povečal na 20% obdelovalnih zemljišč, za katera seveda pričakujejo tudi direktna plačila. Glede na predvideno vključitev Slovenije v Evropsko unijo lahko podobne trende pričakujemo tudi pri nas. V ekološko pridelavo je usmerjeno manjše število kmetij, trženje njihovih pridelkov ni urejeno. V regiji je veliko možnosti za ekološko prijazno pridelovanje hrane.

Naravi prijaznejša, integrirana pridelava bi naj postala standard, oziroma minimalna zahteva v kmetijski pridelavi, ki bo prav tako direktno podprta s plačili. Podobne trende pričakujemo tudi v Sloveniji. Predvsem integrirana pridelava zelenjave je v Sloveniji, v okviru Združenja za integrirano pridelavo zelenjave Slovenije, dobro razvita in v letu 2002 vključuje kar 263 pridelovalcev iz območja celotne Slovenije. Zelenjava iz integrirane pridelave v letu 2002 zavzema v strukturi slovenske tržne pridelave zelenjave 55% delež. Območje Podravja prispeva največji delež članstva (54 članov) v slovenski integrirani pridelavi zelenjave in s tem tudi največji delež pridelave (25% skupnih količin zelenjave iz integrirane pridelave). Trženje v integrirani pridelavi zelenjave prav tako ni urejeno.

c.) Nizka produktivnost kmetijstva

Globalna storilnost kmetijstva je razmeroma nizka, z razvojnega vidika pa se protislovnost med socialno-ekonomsko strukturo kmečkega prebivalstva in zemljiško strukturo celo pogloblja. Vzrok temu je seveda tudi slaba agrarna struktura, ki skupaj z neugodnimi naravno pridelovalnimi razmerami zavirajo hitrejšo prestrukturiranje in zmanjšujejo globalno produktivnost tako na ravni posameznih proizvodnih usmeritev kot tudi na ravni kmetijstva v celoti.

1.4.3. SWOT ANALIZA

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none">• Zaloge pitne vode;• Veliki gospodarski sistemi na katere se je mogoče navezati;• Visok delež kmetijskih zemljišč v nižinskem območju;• Naravna geografska pestrost regije omogoča intenzivno živinorejo in trajne nasade;• Ekološka neobremenjenost velikega dela kmetijskih površin omogoča zdravo pridelavo hrane;• Povečan interes kmetov po specifičnih, poglobljenih znanjih;• Močno povečan interes za ekološko kmetovanje in integrirano kmetovanje;• Obstoj dobrih praks iz različnih področij;• Za formalno in neformalno izobraževanje s področja kmetijstva je v regiji dobro poskrbljeno;• Dobro razvita pospeševalna in svetovalna služba;• Sorazmerna ohranjenost (neonesnaženost) naravnega okolja;• Ugodne naravne možnosti za kmetijsko proizvodnjo;• Obstoj kmetijskih strokovnjakov z vseh področij kmetijstva in institucij, ki si prizadevajo za izboljšanje razmer v kmetijstvu;• Veliko število lokalno značilnih izdelkov – povezave z živilsko predelovalno industrijo in možnosti skupnega nastopa na trgu;• Obstoj vinskih cest in možnosti za razvoj turizma na kmetijah;• Ugodna geografska lega območja;• Gozdovi predstavljajo v regiji pomemben obnovljiv surovinski vir;• Za gospodarjenje z gozdovi v regiji so ugodne naravne razmere in primerni tehnološki pogoji.	<ul style="list-style-type: none">• Onesnaženost podtalnice na Dravskem polju;• Konvencionalno tradicionalno kmetijstvo preveč posega v prostor;• Dopolnilne dejavnosti na kmetijah je težko izvajati zaradi nepovezanosti turističnih subjektov;• Nizka produktivnost kmetij zaradi majhnosti in velike razdrobljenosti kmetijskih posestev;• Neugodna lastniška struktura kmetij;• Neugodna starostna in izobrazbena struktura nosilcev kmetij;• Preobremenjenost kmetij s tehnološko zastarelo in neučinkovito mehanizacijo;• Nizka stopnja finalizacije končnih proizvodov pri pridelovalcih;• Malo uveljavljenih blagovnih znamk za regijske proizvode;• Slabo poznavanje trga in kupčevih navad kar ovira uspešno prodajo;• Trženje izdelkov in predstavitev novih proizvodov (npr. Meso alternativnih vrst živali) širšemu krogu kupcev;• Slabo razvite dopolnilne dejavnosti na kmetijah;• Za dopolnilne dejavnosti nevezpodbudna zakonodaja in subvencijska politika;• Slaba organiziranost proizvodnje, predelave in prodaje;• Zelo slaba struktura kmečkega prebivalstva;• Nizka stopnja dodane vrednosti v regiji;• Dragi kapital;• Pomanjkanje regijske politike;• Nerazpoznavnost in nepovezanost regije;• Visok delež območij z omejenimi dejavniki za kmetijstvo;• Opuščanje rabe in zaraščanje kmetijskih zemljišč;• Neurejena infrastruktura;• Prihodki iz kmetijske proizvodnje so vse manjši;• Pasivnost in nezainteresiranost lokalnega prebivalstva;• Neugodna proizvodna in posestna struktura in s tem šibka konkurenčna sposobnost v EU;• Odseljevanje mladih s podeželja in neugodna demografska struktura prebivalcev na podeželju.

PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none">• Izobraževanje v kmetijstvu;• Raba prostora na vodovarstvenem območju;• Uvedba okolju prijaznega kmetovanja;• Naravni pogoji pomenijo potencial za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (turizem in dopolnilne dejavnosti s področja gozdarstva);• Ekološko kmetovanje in integrirano kmetovanje predstavlja v prihodnosti velik potencial. V ravninskih in gričevnatih področjih obstajajo potenciali aktivnejšega razvoja dopolnilnih dejavnosti, kot sta zelenjadarstvo in cvetličarstvo;• Številni ribniki in umetne zaježitve v regiji predstavljajo ugodno možnost za razvoj ribogojniške dejavnosti;• Predelava kmetijskih proizvodov v manjših proizvodnih obratih na kmetijah, s čimer bi povečali prispevek k dodani vrednosti;• Ugodne naravne danosti za sadjarstvo in vinogradništvo predstavljajo potencial za večji razvoj te kmetijske panoge;• Povezovanje kmetov v strojne krožke bo tudi v prihodnje pomembno predvsem zaradi novih tehnologij kmetovanja in novih znanj;• Okrepitev že obstoječega medregijskega in meddržavnega povezovanja in sodelovanja kmetov s področja razvoja dopolnilnih dejavnosti;• Ugodne naravne možnosti za kmetijsko proizvodnjo predvsem na ravninskih delih Podravja omogočajo intenziviranje proizvodnje, kar daje možnosti za razvoj primerno velikih in dolgoročno konkurenčnih kmetij;• Zaloge vode za namakanje intenzivnih kultur, in možnost pridelave zelenjave• Sorazmerna ohranjenost naravnega okolja zlasti na gričevnatih delih podravja in vodovarstvena območja omogoča razvoj ekološke proizvodnje;• Velik delež kmečkega prebivalstva in velika pripravljenost dela v kmetijstvu daje možnosti za pomembnejši razvoj delovno intenzivne kmetijske proizvodnje na kmetijah;• Možnost razvoja podjetništva z dodelavo oz. Predelavo kmetijskih proizvodov;• Spodbujanje trženja kmetijskih proizvodov;• Bogata kulturna in etnološka dediščina;• Pospeševanje kmetijstva in razvoja podeželja z ustvarjanjem novih delovnih mest;• Tržne stimulacije pospešujejo uvedbo strukturnih sprememb v smislu združevanja proizvodnih enot, povečevanja odhodkov na račun zniževanja odhodkov;• Boljše izkoriščanje gozdnih potencialov;• Oplemenitenje in prodor kakovostnih proizvodov z geografskim poreklom (v povezavi s turizmom);• Izraba biomase;• Lesarstvo in uporaba gozdnih sortimentov.	<ul style="list-style-type: none">• Navezanost na tradicionalno kmetovanje;• Neustrezna raba prostora na vodovarstvenem območju;• Zmanjšanje števila kmetij zaradi ekonomski dejavnikov vstopu Slovenije v Evropsko unijo;• Zaraščanja kmetijskih površin;• Onesnaževanja okolja ob uvajanju intenzivnega kmetijstva;• Propad predelovalne industrije zaradi majhne surovinske baze, nizke konkurenčnosti, nepovezanosti s proizvodnjo in nepripravljenosti na odpiranje trga ob vstopu Slovenije v Evropsko Unijo;• Slabo izkoriščanje sredstev evropske unije zaradi nepripravljenosti kmetov za prilagajanje novonastalim razmeram ob vstopu Slovenije v Evropsko Unijo;• Zmanjšanje tržnega deleža kmetijskih proizvodov v Sloveniji, ki izvirajo iz Podravja zaradi večje konkurence kmetijskih izdelkov iz držav evropske unije ob vstopu Slovenije v Evropsko Unijo;• Zmanjšanje obsega kmetijske zemlje zaradi gradnje infrastrukture;• Globalizacija;• Centralizacija in pomanjkanje usklajenega delovanja na področju regionalnega razvoja;• Nezadostna poklicna in managerska usposobljenost na ravni kmetij ter strokovnih podpornih institucij;• Razlike v gospodarski razvitosti med regijami se povečujejo;• Neusklajena zakonodaja;• Onesnaževanje okolja;• Kljub pomoči države še vedno prisotni neugodni pogoji za vlaganje v kmetijstvo ter razvoj podeželja;• Vključevanje Slovenije v EU v smislu obstoja malih kmetij.

1.4.4. PROBLEMSKA ANALIZA

Zaradi zapletenega součinkovanja različnih dejavnikov je, upoštevaje predvsem neustrezno zemljiško lastniško sestavo, potrebe po denacionalizaciji, pridelovalni specializaciji in tržni usmerjenosti, nedorečeno prostorsko zasnovano vaških naselij, neprestano prestrukturiranje razpoložljive delovne sile in zagotavljanje njene polne zaposlenosti ter omejena finančna sredstva za izboljšave pričakovati vrsto problemov, ki se bodo odražali v mnogoterih konfliktih in v le počasnem, postopnem prilagajanju posameznih segmentov želeni optimalni zasnovi podeželja.

Potrebno je opozoriti na tista neskladja v razvoju podeželja, ki bodo predvidoma predstavljala temeljne ovire pri prilagajanju tržnogospodarskim odnosom, predvsem na področju kmetijstva. Med strukturalnimi problemi izstopajo visok delež mešanih kmečkih gospodarstev, prekomerna zemljiška razdrobljenost, pomanjkanje delovnih mest izven kmetijstva, pomanjkljiva prometna povezanost (predvsem v Halozah) in stihijski razvoj podeželskih naselij. Razvoj podeželja mora potekati celostno.

V nižinskem delu je treba opozoriti na neurejeno komunalno infrastrukturo, gnojenje s kemičnimi sredstvi, ki onesnažujejo podtalnico, problematiko posestne sestave in širjenja naselij, neurejeno širjenje gostinskih obratov na podeželje itd.

V hribovskem območju je prisoten problem depopulacije in stagnacije prebivalstva, opuščanja obdelovanja in slabe infrastrukture.

Podravje bo vključitev Slovenije v Evropsko unijo občutilo tako v nižinskem kot tudi v hribovskem delu, vendar ne v enaki obliki.

V hribovitem in gričevnatem delu so marsikje manj ugodne razmere za kmetijstvo in tudi posestna sestava marsikje ne omogoča ustrezne mehanizacije kmetijstva.

Če upoštevamo tudi nujnost take vrste kmetijstva, ki prispeva k trajnostnemu razvoju in ohranjanju vsaj minimalne gostote poseljenosti, je torej nujno, da obdržimo primerno število kmetijskih obratov tudi na za kmetijstvo manj ugodnih območjih. Ker pa spada kmetijska politika v pristojnost države, se pojavlja vprašanje, ali lahko tudi regija kaj prispeva k rešitvi tega vprašanja.

Ker bi se morali kmetijska politika in politika varstva okolja dopolnjevati, bi bilo treba razvojno politiko tega območja širše zasnovati. Konkretizacija pa se bo pokazala ne nazadnje tudi pri izboru primernih investicij. Gre torej za dilemo, ali zagotoviti veliko sredstev za modernizacijo kmetijstva, melioracije, komasacije in podobno na širših kompleksih ali pa je treba dati prednost programom (in investicijam) za obdelovanje po okolju prijaznejših načelih (ekološka in integrirana pridelava), seveda ob upoštevanju visoke strokovnosti.

Le v primeru, da bodo kmetje ob ustrezni strokovni pomoči sprejeli program ekološkega kmetovanja in integrirane pridelave, lahko pričakujemo, da bo imela taka konceptualna preusmeritev uspeh. To pa bi lahko omogočili z ustreznim izobraževanjem in svetovanjem.

a.) Presežki kmetijske delovne sile

Ob ugotovitvi, da je v Podravju precej presežkov kmetijske delovne sile, obenem pa brezposelnosti v industriji, bi bilo koristno nakazati tudi možnosti različnih oblik pomoči tistim, ki so ostali brez dela. Gre predvsem za vprašanje statusa dopolnilnih dejavnosti v kmetijstvu. Proučiti bi bilo treba možnost dopolnjevanja industrijskih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov z dopolnilnimi dejavnostmi v kmetijstvu.

b) Program okolju prijaznejšega kmetijstva

b1.) Program ekološkega kmetijstva

Program ekološkega kmetijstva se nanaša na celotna posestva, katerih lastniki se vanjo vključijo. V poštev pridejo različne oblike kolobarjenja in gnojenja brez umetnih (kemičnih) sestavin ter vzdrževanje krajinskih značilnosti. To velja praviloma za postopno preobrazbo vseh kmetijskih površin posameznega kmetijskega gospodarstva, katerega lastnik se je odločil za nov način obdelovanja. Kmet sam določa hitrost preobrazbe.

Za kmetijske in sorodne proizvode bi bilo treba vpeljati skupno regionalno znamko in pripraviti enotne kriterije glede kvalitete. S tem pa bi pripravili razmere za uvajanje ekološkega kmetijstva in trženje njegovih proizvodov ter uvajanje različnih dopolnilnih dejavnosti.

V Halozah in Slovenskih goricah je prihodnost kmetijstva marsikje vprašljiva tudi zaradi drobne posestne sestave. Pospeševati bo treba dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu in kombinacijo dela v kmetijstvu z zaposlitvijo zunaj njega. V obeh primerih je treba uvajati okolju prijazen način kmetovanja ob visoki strokovnosti, ki naj bi jo vzpodbujala tudi svetovalna služba. Začetki ekološkega kmetijstva že obstajajo, treba jih je le pospeševati.

Možnosti so tudi v vključevanju gozdarstva in predelave lesa. Pospeševati bo potrebno uporabo biomase iz gozda in kmetijstva.

Na nižinskih območjih, posebej še tam, kjer so možnosti namakanja, je treba ustvarjati organizacijske oblike za pospeševanje intenzivnega kmetijstva in vrtnarstva ter zagotoviti možnost trženja.

b2) Program integrirane pridelave

Program integrirane pridelave obravnava kmetijsko pridelavo kot celoto in je usmerjen k uravnoteženemu kroženju snovi na kmetijah. Cilj integrirane kmetijske pridelave je pridelava zdrave hrane, ob varovanju okolja in varčni uporabi snovi. V integrirani pridelavi se za zatiranje bolezni in škodljivcev prednostno uporabljajo biološki in mehanični ukrepi, gnojenje poteka izključno na osnovi talnih analiz in potreb rastlin. Nadzor in kontrola v integrirani pridelavi zagotavljata potrošniku neoporečnost kmetijskih pridelkov, kar pomeni, da v le-teh ni presežkov fitofarmacevskih sredstev in mineralnih gnojil.

Predvsem integrirana pridelava zelenjave je v Podravju dobro razvita, pridelovalci so povezani na strokovnem nivoju v okviru Združenja za integrirano pridelavo zelenjave Slovenije, pojavlja se pa tudi potreba po skupnem tržnem nastopu (vertikalna organiziranost), kar mora biti v prihodnje prioriteta. Za nadaljnji razvoj slovenske integrirane pridelave zelenjave je potrebno pospeševati investicije na področju pridelave in predelave na zelenjadarskih kmetijah.

c.) Neugodna starostna struktura na kmetijah in problem depopulacije

Za delo in življenje manj atraktivni podeželski prostor kljub vlaganjem še vedno zaostaja v razvoju, v nekaterih območjih, pa je še vedno opazen trend depopulacije. Na kmetijah so večinoma aktivnejši starejši ljudje, ki v pretežni meri nimajo izobrazbe. Kar 7,7% gospodarjev nima dokončane osnovne šole, 52% jih gospodari z dokončano osnovno šolo. Poklicno in srednjo šolo različnih smeri je dokončalo 37% gospodarjev, 3,3% je tistih, ki so visoko izobraženi.

Predvsem nivo kmetijske izobrazbe nosilcev kmečkih gospodarstev je izredno nizek in zaskrbljujoč, saj je kar 90% gospodarjev v regiji brez kmetijske izobrazbe, če ne upoštevamo različnih tečajev iz kmetijstva.

Opazno je, da se mlado izobraženo prebivalstvo še vedno seli v mestna jedra, kar je še posebej prisotno v hribovskih območjih. Kot posledica selitve mladega, izobraženega kadra, se pojavlja izpad zaposlitvenih in samozaposlitvenih možnosti na podeželju.

d.) Nizka stopnja informiranosti in usposobljenosti

Kljub dejstvu, da je delo kmetijsko svetovalne službe in javne gozdarske službe usmerjeno na terensko delo z kmeti, se ugotavlja, da je stopnja informiranosti še nezadostna. Do tega prihaja tudi zaradi velikega števila novih informacij, katere ni tako enostavno posredovati dnevno. Od tod izhaja tudi ideja o dvigu računalniške pismenosti kmetov.

Po drugi strani se ugotavlja tudi, da je usposobljenost kmetov na nekaterih področjih še dokaj nizka (izpostavimo področja, kot so trženje, pospeševanje prodaje, finančno poslovanje ipd).

e.) Pomanjkanje kapitala

Kljub temu, da tako nacionalne, kot lokalne institucije namenjajo sorazmerno velika sredstva za kmetijstvo, se ugotavlja, da so ta sredstva s strani države in občin še prenizka. Prav tako se ugotavlja, da je celoten sistem nadzora porabe še nedorečen in neučinkovit.

Kot največji problem je opredeljen problem pomanjkanja ali prenizkih sredstev za zagon dejavnosti na podeželju. Dejstvo je, da so prav začetne investicije najvišje in v kolikor ni predhodne generacije, ki se bi s kmetijstvom že uspešno ukvarjala, mlad izobražen kmet nima možnosti začeti nekaj novega. Premalo je tudi pomoči posameznikom, ki želijo ohranjati kulturno krajino in se želijo posvetiti uvajanju novih izdelkov ali storitev na podeželju.

f.) Povezovanje kmetov s prehrambeno, živilsko-predelovalno industrijo v regiji

Na obravnavanem področju je izrazit problem premajhnega sodelovanja med kmetijami in živilsko prehrambeno industrijo v regiji, upoštevaje njene možnosti. Povezovanje bi bilo potrebno okrepiti na različnih področjih: od skupne proizvodnje, promocije pa do skupnega trženja na podlagi skupnih interesov.

g.) Trženje kmetijskih pridelkov, izdelkov in storitev

Neorganiziranostjo odkupa in prodaje pridelkov proizvedenih na kmetijah še dodatno povečuje nekonkurenčnost kmetijstva. Kljub temu, da se je v zadnjih letih povečala stopnja finalizacije kmetijskih proizvodov, je stanje še vedno problematično. Območje ima malo prepoznavnih izdelkov ali pridelkov, ki bi imeli skupne tržne temelje na zaščiteneh blagovnih znamkah, čeprav obstajajo za to objektivni pogoji. Izjema je področje vinarstva, kjer se srečujemo z relativno velikim številom blagovnih znamk, ki na tako majhnem območju sigurno ne bodo ostale konkurenčne.

Veliki problemi pri trženju v tuje države se pogosto pojavljajo predvsem zaradi neprepoznavnosti Slovenije kot celote.

Na področju razvoja podeželja je potrebno posvetiti več pozornosti zagotavljanju pogojev za organiziranje trženja tako s strani občin in regije kot tudi posameznikov oz organiziranih skupin proizvajalcev. Pogosto se dogaja, da bi lahko posamezni kmetje dobre pridelke ali izdelke sicer prodali vendar samo v primeru zagotavljanja količin, določenih na pogodbenih ravni. To pa je seveda možno samo v primeru sodelovanja večjega števila manjših proizvajalcev.

h.) Pomanjkanje delovnih mest, zlasti za bolj izobražene

V kolikor upoštevamo vso razpoložljivo delovno silo na posamezni kmetiji, ugotovimo, da običajno pri delu na kmetiji pomagajo skoraj vsi člani družine, med katerimi pa je ponavadi redko kateri zaposlen. V primeru zaposlovanja višje in visoko izobraženih oseb na kmetiji, nastopi problem neustreznega delovnega mesta. Mladi se povečini zanimajo za boljša delovna mesta v bližnjih ali daljnih mestih, le tisti, ki so navezani na domačo zemljo ostajajo.

i.) Neusklajena in toga zakonodaja

Problem je bil predstavljen v smislu zakonodaje, ki je po mnenju velike večine preveč zahtevna na področju pridobivanja lokacijskih, uporabnih ter dovoljenj za poslovanje za posamezne kmetijske dejavnosti. To posledično vodi do previsokih investicij, ki so za večino kmetov neizvedljive, po drugi strani pa v primeru izvedbe investicije, nemalokrat to pomeni premalo izkoriščene zmogljivosti in s tem neučinkovito investicijo.

Ugotavlja se tudi, da je zakonodaja na različnih področjih, ki skupno zadevajo področje razvoja podeželja nepovezana, neusklajena in zavira razvoj novih dejavnosti, novih ponudnikov ter s tem novih delovnih mest na podeželju.

j.) Struktura živilsko predelovalnih obratov z EU

Živilsko-predelovalna industrija predstavlja enega izmed strateško pomembnih dejavnikov razvoja regije. Ima važen gospodarski in socialen pomen v smislu zaposlovanja velikega števila lokalnega prebivalstva, visokih potencialov za odkup doma pridelanih osnovnih kmetijskih surovin in nenazadnje tudi možnosti povezav z manjšimi predelovalci in predvsem proizvajalci že omenjenih osnovnih surovin v obliki skupnih nastopov na trgu.

Zaradi številnih slabosti v primerjavi s konkurenco, s katero se bo srečala po pristopu k EU, mora živilsko-predelovalna industrija v kratkem času izpeljati zahtevne strukturne spremembe. Za učinkovito obvladovanje konkurenčnih pritiskov so nujne obsežne in izrazito ciljno usmerjene naložbe, ki jih v tako kratkem času do pristopa sama ne more opraviti. Zato je prestrukturiranje živilsko-predelovalne industrije potrebno

k.) Infrastruktura na podeželju, kot osnovni pogoj za izboljšanje ekonomskega položaja in kakovosti življenja na podeželju

Za razvoj podeželja je neobhodno potrebna vsaj osnovna infrastruktura, kot so cestne povezave, PTT, danes pa vse bolj pridobiva na pomenu tudi telekomunikacijska infrastruktura, ki omogoča nemoteno poslovanje, tako rekoč od doma v svet. Ta je ponekod še popolnoma nerazvita.

Poleg osnovne infrastrukture pa je za izboljšanje ekonomskega položaja in kakovosti življenja na podeželju potrebno razviti tudi turistično infrastrukturo, ki je predpogoj za trženje turizma (tematske označene poti, namestitvene zmogljivosti..).

l.) Zaraščanje kulturne krajine

Kljub nekaterim ukrepom in spodbudam, je problem zaraščanja kmetijskih površin še vedno prisoten, kot posledica opuščanja živinoreje ter gospodarjenja s kmetijskimi površinami. Problem je prisoten zlasti v hribovskih (Pohorje, Kozjak) in gričevnatih območjih (Haloze, predvsem zahodni del), kjer so naravne danosti za kmetovanje manj primerne. V manjšem obsegu se zaraščajo kmetijske površine še v Slovenskih goricah in Dravinjskih goricah. S tem v zvezi se zmanjšuje vrednost kulturne krajine in s tem izgublja važen predpogoj za razvoj drugih panog npr. turizma, istočasno pa se zmanjšujejo osnove za primerno bivalno okolje in splošno kakovost življenja, tudi za tiste prebivalce, ki se sicer s kmetijstvom direktno ne ukvarjajo.

m.) Premajhno sodelovanje strokovnega kadra

Izpostavljen je problem premajhnega medsebojnega sodelovanja ustreznega strokovnega kadra, ki bi sodeloval pri razvoju področja kmetijstva, podeželja ter zavarovanih območij, torej pri pripravi ter izvajanju razvojnih programov ter projektov, predvsem z vidika zasledovanja koncepta celostnega razvoja regije. Tak koncept nedvomno zahteva večje medsebojno sodelovanje, dobro koordinacijo in vodenje ter skupinsko delo.

Na drugi strani pa se ugotavlja, da je potrebno, zaradi starostne in povečini nizke izobrazbene strukture, s strani strokovnih svetovalnih institucij (npr. razvojnih agencij..) več dela in osebnih kontaktov s prebivalstvom na podeželju. To seveda povzroča večje stroške ter angažiranost večjega števila ljudi

n.) Povezovanje (od spodaj navzgor) ter neučinkovito podporno okolje

Oblikovanje partnerstev, usklajeno delo in sodelovanje pri uresničevanju vseh prihodnjih aktivnosti postaja na področju celostnega razvoja podeželja vsekakor izziv, ki so ga zaznali v mnogih državah.

Še vedno se ugotavlja problem sprejemljivosti razvojnih načrtov in planov, ki ne upoštevajo lokalnih mnenj, iniciativ ter realnih možnosti za dokončno izvedbo. Pogosto se dogaja, da so različne ciljne skupine na podeželju kot končni uporabniki razvojnih programov premalo informirane in vključene ter povečini do novih razvojnih programov že apatične.

o.) Nezadosten posek in slaba realizacija gozdnogojitvenih del

Poročila o stanju gozdov, ki jih letno pripravlja Zavod za gozdove Slovenije, kažejo na ugodno stanje in razvoj gozdov v regiji, saj se povečujejo lesne zaloge in prirastki. Kljub temu pa ni mogoče spregledati slabosti v zasebnih gozdovih, kjer letni obseg sečenj že vrsto let zelo zaostaja za optimalnim, ki je določen v gozdnogospodarskih načrtih. Letni obseg sečenj v regiji znaša le 60% možnega poseka, kar pomeni še slabšo realizacijo poseka kot je v Sloveniji (70%). Tudi izvedba gojitvenih in varstvenih del ne dosega obsega predvidenega v gozdnogospodarskih načrtih. Razlog za nizko realizacijo gozdnogojitvenih del in nezadosten posek v zasebnih gozdovih Podravja je med drugim v razdrobljenosti zasebne gozdne posesti, pomanjkljivi tehnični opremljenosti lastnikov gozdov pa tudi trg z lesom je neurejen in nestimulativen zlasti za sečnjo v mlajših razvojnih fazah (slabo razvita lesnopredelovalna industrija v regiji in državi). Sedanja zakonodaja tudi ne omogoča, da bi lahko država s primernimi finančnimi spodbudami usmerjala razvoj na tem področju v bolj pozitivno smer. Vsak lastnik je sam odgovoren za vlaganja, država pa pri tem pomaga s financiranjem in sofinanciranjem. Za samo izvajanje sistema subvencij je značilno, da so proračunska sredstva nezadostna. Obseg teh sredstev se oblikuje vsakoletno s sprejemanjem proračuna, tako da javna gozdarska služba ne more predvideti koliko sredstev bo na voljo za subvencije.

V skladu s pravnim redom EU je že v obdobju pred polnopravnim članstvom Slovenije v EU, zlasti pa v obdobju polnopravnega članstva, možno finančno spodbujanje tega področja vendar dosedanja zakonodaja ne omogoča izvajanja ukrepov pomoči iz strukturnih skladov EU. Šele s predvideno spremembo zakonodaje bodo možni ukrepi pomoči iz strukturnih skladov EU, na področjih kjer so ugotovljene največje potrebe pri gospodarjenju z gozdovi kot je podpora začetku dejavnosti združenj lastnikov gozdov in sofinanciranje investicij za pridobivanje in trženje gozdnih proizvodov.

1.5. TURIZEM IN KULTURNA DEDIŠČINA

1.5.1. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI

1.5.1.1. Turizem

Statistična regija Podravje je bila v preteklosti poznana kot tradicionalno industrijsko in ruralno območje z zametki turizma na območju vzhodnega Pohorja. V začetku devetdesetih let je doživelo Podravje gospodarski kolaps, ki je prinesel spremembe, predvsem v obliki prestrukturiranja obstoječega gospodarstva iz industrijskih v storitvene dejavnosti. Na to kažejo predvsem pospešena vlaganja v izgradnjo kakovostne turistične infrastrukture in oblikovanje privlačne turistične ponudbe na območju Podravja v preteklih šestih letih.

Podravje je danes na širšem turističnem tržišču poznano po odmevnih mednarodnih prireditvah, termalni, kulturno-zgodovinski in enološko-kulinarični ponudbi, vedno bolj pa je uveljavljeno kot športno-rekreacijsko in sprostitveno središče. Podravje v turističnem smislu odlikuje velika pestrost in raznolikost območja. Svet med Pohorjem, Slovenskimi in Dravinjskimi Goricami, Halozami ter Dravskim in Ptujskim poljem ponuja - skozi svoje naravne danosti, kulturno dediščino, geografsko lego, obstoječo in oblikujočo se kakovostno turistično ponudbo ter gostoljubnost - raznolike možnosti in obenem odlično izhodišče za trajnostni razvoj turizma.

Opravljenе statistične analize nazorno govorijo v prid razvoju turizma v Podravju. Statistična gibanja v turističnem prometu (število turistov in nočitev) in ekonomski obseg turizma kažejo trende pozitivnega razvoja in s tem utemeljeno nakazujejo, da utegne postati turizem glede na svojo kompleksnost in prepletenost z ostalimi dejavnostmi ter glede na njegov ekonomsko-socialni značaj v prihodnosti nosilni razvojni gospodarski sektor v Podravju.

1.5.1.1.1. Strateške usmeritve in razvoj turizma v obdobju 1997-2001

V letu 1997 je oblikovala Mariborska razvojna agencija Regionalno strategijo razvoja turizma v okviru programa Phare in v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije – Območno zbornico Maribor, z obrtnimi zbornicami, z 20 občinami, s predstavniki turističnega gospodarstva in z ostalimi partnerji s širšega Podravja (poleg podravske so sodelovali pri strateškem načrtovanju še partnerji z območij takratnih občin Podvelka-Ribnica, Gornja Radgona, Radenci, Sveti Jurij, in Ljutomer). Strategija je bila oblikovana skladno z izraženimi potrebami in obstoječimi potenciali, ki so predstavljali v trenutku nastajanja strategije možnost prestrukturiranja obstoječega gospodarstva in izboljšanja ekonomsko-socialne situacije, ki je nastala na širšem območju Podravja po osamosvojitvi Slovenije.

Strategija, ki je obravnavala v svoji vsebini širše območje Podravja, je temeljila na viziji, ki je opredeljevala pet pglavitnih področij, po katerih so se profilirale strateške razvojne usmeritve in cilji:

- turistična regija z bogato in raznoliko ponudbo,
- dobra organiziranost in sodelovanje kot ključ do uspeha,
- pestra ponudba, ki zagotavlja raznoliko turistično klientelo,
- z dodelanim marketinškim načrtom do učinkovitega trženja.

Temeljna strateška usmeritev Regionalne strategije razvoja turizma je bila izboljšanje kooperacije in koordinacije na vseh nivojih sodelovanja. Na njo so se navezali sledeči pglavitni strateški cilji:

- usmeritev k skupni turistični politiki,
- ustanovitev učinkovite organizacijske strukture, naravnane k nacionalni turistični politiki,
- učinkovitejši marketing skozi izpeljavo regionalnih marketinških aktivnosti,
- izboljšanje KNOW-HOW-a,
- stopnjevanje ustvarjanja dodane vrednosti turističnega gospodarstva za regijo.

Strateški dokument je vseboval sočasno tudi izvedbeni program, ki je temeljil na aktivnostih, ki so bile izvajane v obdobju med leti 1997 in 2002 v sodelovanju z regijskimi partnerji v okviru programa Phare CBC Slovenija-Avstrija. Temeljile so na interesni turistični regiji Zelena vrata Slovenije in na štirih osnovnih področjih turistične ponudbe, ki so bila opredeljena v strategiji: vino, voda, narava in kultura; v izvedbenem delu so bila razdeljena še na posamezne turistične produkte.

Z Regionalno strategijo razvoja turizma so bile tako začrtane osnovne smernice za zagotovitev koordiniranega razvoja turizma na širšem območju Podravja, skozi udejanjanje razvojnih programov pa postavljeni trdni temelji za trajnostni in sonaravni razvoj turizma v obmejni regiji z avstrijsko Štajersko.

Na območju statistične regije Podravja je primerljivost med zastavljenimi in doseženimi cilji v prejšnji regionalni razvojni strategiji otežena, saj območji nista več identični.

1.5.1.1.2. Turistični promet

1.5.1.1.2.1. Število turistov

V letu 2001 beleži Podravje glede na leto 1996 porast skupnega števila turistov za 28%. Skupno število turistov v letu 2001 znaša 90.788. Primerjalno je v Sloveniji poraslo v enakem obdobju število turistov za 26%. Pri tem znaša delež tujih turistov v Podravju 61% in presega delež tujih turistov v Sloveniji, ki znaša 58%. V primerjavi z letom 1996 se je delež tujih turistov v Podravju povečal za 4%. Delež turistov v Podravju predstavlja nekaj več kot 4,3% od skupnega števila turistov v Sloveniji.

Tabela 1.5. - 1: Število turistov 1996-2001

LETO	PODRAVJE					SLOVENIJA				
	SKUPAJ	Domači	Tuji	INDEX	%	SKUPAJ	Domači	Tuji	INDEX	%
1996	70.983	30.946	40.037	100	4,28	1.657.669	825.774	831.895	100	100
1997	70.036	31.442	38.594	99	3,84	1.823.129	848.779	974.350	110	100
1998	71.968	32.456	39.517	101	3,99	1.803.641	824.270	971.481	109	100
1999	80.909	36.501	44.408	114	4,62	1.749.532	865.484	884.048	106	100
2000	86.472	34.886	51.554	122	4,44	1.949.273	861.129	1.088.144	118	100
2001	90.788	35.587	55.201	128	4,35	2.085.722	867.001	1.218.721	126	100

Vir: SURS, Statistični letopisi 1996-2000; GZS, Analiza turističnega prometa v Sloveniji in Podravju 1996-2001; Podravske občine – podatki iz anket 2002

1.5.1.1.2.2. Število nočitev

V časovnem obdobju od leta 1996 do 2001 beleži Podravje porast števila nočitev za 34% in znatno presega slovensko povprečje (22%). Delež nočitev tujih turistov znaša 53% in je enak slovenskemu. Podravje predstavlja z 214.134 ustvarjenimi nočitvami 3% skupnega števila nočitev v Sloveniji v letu 2001.

Tabela 1.5. - 2: Število nočitev 1996-2001

LETO	PODRAVJE					SLOVENIJA				
	SKUPAJ	Domači	Tuji	INDEX	%	SKUPAJ	Domači	Tuji	INDEX	%
1996	159.319	80.257	79.062	100	2,73	5.832.244	3.281.637	2.550.607	100	100
1997	165.202	85.646	79.556	104	2,59	6.384.062	3.305.662	3.078.400	109	100
1998	164.490	87.069	77.360	103	2,61	6.308.920	3.218.782	3.045.798	108	100
1999	192.553	102.005	90.548	121	3,18	6.056.563	3.315.345	2.741.218	104	100
2000	202.593	95.913	105.498	127	3,01	6.726.040	3.316.125	3.404.890	115	100
2001	214.134	99.752	114.382	134	3,00	7.129.602	3.316.125	3.813.477	122	100

Vir: SURS, Statistični letopisi 1996-2000; GZS, Analiza turističnega prometa v Sloveniji in Podravju 1996-2001; Podravske občine – podatki iz anket 2002

3.5.1.1.2.3. Povprečna doba bivanja

Podravje beleži v obdobju preteklih petih let minimalne spremembe pri povprečni dobi bivanja. Giblje se okrog 2,4 nočitve na turista in precej zaostaja za slovenskim povprečjem, ki znaša cca. 3,4 nočitve na turista.

Tabela 1.5. - 3: Povprečna doba bivanja turistov 1996-2001

LETO	PODRAVJE			SLOVENIJA		
	ŠT. NOČITEV	ŠT. TURISTOV	PDB	ŠT. NOČITEV	ŠT. TURISTOV	PDB
1996	159.319	70.983	2,24	5.832.244	1.657.669	3,52
1997	165.202	70.036	2,36	6.384.062	1.823.129	3,50
1998	164.490	71.968	2,29	6.308.920	1.803.641	3,50
1999	192.553	80.909	2,38	6.056.563	1.749.532	3,46
2000	202.593	86.472	2,34	6.726.040	1.949.273	3,45
2001	214.134	90.788	2,36	7.129.602	2.085.722	3,42

1.5.1.1.2.4. Prenočitvene kapacitete in njihova povprečna zasedenost

Po podatkih Statističnega urada R Slovenije je v Podravju trenutno 56 nastanitvenih obratov, 1288 sob in 2.948 ležišč, kar predstavlja 3,7% vseh prenočitvenih kapacitet v Sloveniji. Primerjalno z letom 1996 ostaja delež Podravja v Sloveniji nespremenjen.

Tabela 1.5. - 4: Nastanitvene zmogljivosti po upravnih enotah v Podravju

OBMOČJE	NASTANITVENE ZMOGLJIVOSTI		
	Nastanitveni obrati	Sobe	Ležišča
UE LENART	4	74	158
UE MARIBOR	18	596	1236
UE ORMOŽ	3	60	94
UE PESNICA	3	46	102
UE PTUJ	11	362	873
UE RUŠE	4	42	117
UE SL. BISTRICA	13	108	368
PODRAVJE	56	1.288	2.948
SLOVENIJA	846	30.242	79.225

Vir: SURS, Statistični letopis 2001

Podravje ima pestro izbiro kakovosti prenočitvenih obratov, tudi takšnih najvišje kakovosti. Stanje prenočitvenih obratov v Podravju, ki so bili kategorizirani skladno z Zakonom o gostinstvu in s Pravilnikom o merilih in načinu kategorizacije nastanitvenih obratov in marin, je prikazano v sledeči tabeli. Primerjalno se podatki, pridobljeni s strani SURS-a, upravnih enot in občin, precej razlikujejo (glej prilogo a. 4/4, 4b in 5).

Tabela 1.5. - 5: Kategorizirani nastanitveni obrati v Podravju

OBMOČJE	Podravje	UE Lenart	UE Maribor	UE Ormož	UE Pesnica	UE Ptuj	UE Ruše	UE Slov. Bistrica
ŠTEVILO	88	3	37	6	5	22	3	12

Vir: Upravne enote v Podravju, Podatki o kategoriziranih nastanitvenih obratih, 2002

Podobno kot pri povprečni dobi bivanja zaostaja Podravje za slovenskim povprečjem tudi pri povprečni zasedenosti prenočitvenih kapacitet. Letna stopnja zasedenosti prenočitvenih kapacitet v Podravju znaša 18,8%, medtem ko je v Sloveniji 23,3%, povprečna doba bivanja pa se iz leta v leto povečuje.

Tabela 1.5. - 6: Povprečna zasedenost prenočitvenih kapacitet 1996-2000

LETO	PODRAVJE					SLOVENIJA				
	Št. ležišč	%	Št. nočitev	%	Povpr. zased. (%)	Št. ležišč	%	Št. nočitev	%	Povpr. zased. (%)
1996	2.846	3,66	159.319	2,73	15,33	77.803	100	5.832.244	100	20,54
1997	2.703	3,38	165.202	2,59	16,74	79.949	100	6.384.062	100	21,88
1998	3.137	3,95	164.490	2,61	14,37	79.504	100	6.308.920	100	21,74
1999	2.863	3,64	192.553	3,18	18,43	78.746	100	6.056.563	100	21,07
2000	2.948	3,72	202.593	3,01	18,83	79.225	100	6.726.040	100	23,26

3.5.1.1.3. Ekonomski obseg turizma

Podravje ustvari cca. 15,2% skupnih prihodkov od turizma v Sloveniji. Ob 12,7% deležu skupnega števila podjetij, ki se v Sloveniji ukvarjajo s turizmom, beleži Podravje 10,9% skupnega števila zaposlenih v slovenskem turizmu. Povprečna mesečna plača v sektorju turizma se giblje v Podravju v obdobju 1996 – 2001 na ravni slovenskega povprečja sektorja.

Tabela 1.5. - 7a: Ekonomski obseg turizma v Podravju 1996-2001

Leto	KATEGORIJA	PODRAVJE					
		1996	1997	1998	1999	2000	2001
ŠT.							
1	Število podjetij	123	134	134	141	159	167
	Velika	1	1	2	1	1	4
	Srednja	3	3	3	3	4	4
	Mala	119	130	129	137	154	159
2	Skupni prihodki (000)	10.162.837	10.885.298	11.427.586	11.986.201	15.165.412	17.228.040
3	Odhodki poslovanja (000)	8.819.040	9.796.723	10.319.540	11.219.378	14.283.359	15.753.333
4	Čisti dobiček (000)	731.723	535.779	534.583	461.306	291.099	681.128
5	Čista izguba (000)	209.708	247.924	244.175	374.102	440.969	370.098
6	Povprečno število zaposl.	1.109	1.157	1.218	1.274	1.363	1.363
7	Povp. mes. plača na zap.	109.633	116.469	122.225	127.064	138.580	151.990

Vir: Agencija za plačilni promet – Podružnica Maribor 2001/2002

Tabela 1.5. - 7b: Ekonomski obseg turizma v Sloveniji 1996-2001

		SLOVENIJA					
Leto		1996	1997	1998	1999	2000	2001
ŠT.	KATEGORIJA						
1	Število podjetij	1045	1108	1169	1236	1295	1313
	Velika	-	-	-	-	-	-
	Srednja	-	-	-	-	-	-
	Mala	-	-	-	-	-	-
2	Skupni prihodki (000)	65.492.459	75.804.108	77.522.391	85.975.309	98.926.059	113.071.747
3	Odhodki poslovanja (000)	61.279.738	69.902.705	75.229.183	82.332.225	94.582.636	103.884.981
4	Čisti dobiček (000)	1.666.678	3.094.229	2.687.557	2.527.524	3.328.615	4.651.044
5	Čista izguba (000)	4.734.892	3.787.645	5.679.359	4.417.100	6.318.167	4.862.479
6	Povprečno število zaposl.	10.709	11.185	10.797	11.507	12.218	12.480
7	Povp. mes. plača na zap.	102.598	109.039	117.287	130.177	139.082	153.697

Vir: Agencija za plačilni promet – Podružnica Maribor 2001/2002

1.5.1.1.3.1. Regionalna bruto dodana vrednost (BDV) v osnovnih cenah

V naslednjih tabelah je podana primerjava med ustvarjeno BDV v Sloveniji in v Podravju. Primerjamo osnovne cene in upoštevamo standardno klasifikacijo dejavnosti v R. Sloveniji.

Gostinstvo je ustvarilo v Podravju v letu 1999 12,9% delež slovenske BDV za dejavnost gostinstva, kar pomeni porast za 0,6% v primerjavi z letom 1998. Glede na leto 1998 se je zaostanek za deležem celotne slovenske BDV razpolovil.

Tabela 1.5. - 8a: Regionalna bruto dodana vrednost v osnovnih cenah 1998-1999

REGIONALNA BDV V OSN. CENAH (a)		1998				1999			
		SLOVENIJA		PODRAVJE		SLOVENIJA		PODRAVJE	
SKD	DEJAVNOST	v mrd SIT	v %	v mrd SIT	v %	v mrd SIT	v %	v mrd SIT	v %
A + B	Kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo	116,7	100	20,5	17,6	116,1	100	19,7	17,0
C + D	Rudarstvo in predelovalne dejavnosti	818,7	100	101	12,3	895,4	100	113,3	12,7
E	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	98,5	100	12,3	12,5	98,1	100	12,6	12,8
F	Gradbeništvo	159,3	100	22,4	14,1	195,9	100	26,8	13,7
G	Trgovina, popravila motornih vozil	326,6	100	38,7	11,9	365,1	100	41,7	11,4
H	Gostinstvo	84,1	100	10,3	12,3	95	100	12,3	12,9
I	Promet, skladiščenje in zveze	233,1	100	30,5	13,1	259,1	100	34,5	13,3
J	Finančno posredništvo	118,0	100	17,4	14,8	134,2	100	18,3	13,6
K	Nepremičnine, najem in posl. storitve	334,2	100	48,3	14,5	380,7	100	56,3	14,8
L	Javna uprava, obvezno soc. zav.	161,7	100	17,3	10,7	178,5	100	19,4	10,9
M	Izobraževanje	157,7	100	25,4	16,1	177,1	100	29	16,4
N	Zdravstvo in socialno varstvo	148,9	100	24	16,1	169,4	100	27,4	16,2
O	Druge javne, skupne in os. storitve	100,4	100	10,9	10,9	115,1	100	13,2	11,5
SKUPAJ		2857,9	100	379	13,3	3179,7	100	424,5	13,4

Vir: SURS-Indok, Regionalna BDV in BDP za obdobje 1998/99, marec 2002 - podatki so prikazani po dejavnostih primerjalno med Podravjem in Slovenijo za leti 1998 in 1999

Dejavnost gostinstva predstavlja v Podravju v letu 1999 2,9% delež celotne BDV v osnovnih cenah in je za 0,2% višji od deleža leto poprej. V primerjavi s slovenskim deležem dejavnosti gostinstva, ki znaša v letu 1999 3% celotne slovenske BDV, zaostaja Podravje za 0,1%, kar pomeni napredek glede na leto 1998, ko je zaostajalo Podravje za slovenskim deležem dejavnosti gostinstva v celotnem BDV za 0,2%.

Tabela 1.5. - 8b: Regionalna bruto dodana vrednost v osnovnih cenah 1998-1999

REGIONALNA BDV V OSN. CENAH (b)		1998				1999			
		SLOVENIJA		PODRAVJE		SLOVENIJA		PODRAVJE	
SKD	DEJAVNOST	v mrd SIT	v %	v mrd SIT	v %	v mrd SIT	v %	v mrd SIT	v %
A + B	Kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo	116,7	4,1	20,5	5,4	116,1	3,7	19,7	4,6
C + D	Rudarstvo in predelovalne dejavnosti	818,7	28,6	101	26,6	895,4	28,2	113,3	26,7
E	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	98,5	3,4	12,3	3,2	98,1	3,1	12,6	3,0
F	Gradbeništvo	159,3	5,6	22,4	5,9	195,9	6,2	26,8	6,3
G	Trgovina, popravila motornih vozil	326,6	11,4	38,7	10,2	365,1	11,5	41,7	9,8
H	Gostinstvo	84,1	2,9	10,3	2,7	95	3,0	12,3	2,9
I	Promet, skladiščenje in zveze	233,1	8,2	30,5	8,0	259,1	8,1	34,5	8,1
J	Finančno posredništvo	118,0	4,1	17,4	4,6	134,2	4,2	18,3	4,3
K	Nepremičnine, najem in posl. storitve	334,2	11,7	48,3	12,7	380,7	12,0	56,3	13,3
L	Javna uprava, obvezno soc. Zav.	161,7	5,7	17,3	4,6	178,5	5,6	19,4	4,6
M	Izobraževanje	157,7	5,6	25,4	6,7	177,1	5,6	29	6,8
N	Zdravstvo in socialno varstvo	148,9	5,2	24	6,3	169,4	5,3	27,4	6,5
O	Druge javne, skupne in os. storitve	100,4	3,5	10,9	2,9	115,1	3,6	13,2	3,1
SKUPAJ		2857,9	100,0	379,0	100,0	3179,7	100,0	424,5	100,0

Vir: SURS-Indok, Regionalna BDV in BDP za 1998/99, marec 2002 - podatki prikazujejo udeležbo posamezne dejavnosti v primerjavi s celotnim ustvarjenim BDV (vse dejavnosti) za Slovenijo in Podravje za leti 1998 in 1999

1.5.1.1.4. Turistična organiziranost

Spremembe v organiziranosti turistične dejavnosti na območju Podravja so nastale po sprejetju Zakona o pospeševanju turizma. Ustanovljene so bile štiri lokalne turistične organizacije (Javni gospodarski zavod za turizem Maribor, Lokalna turistična organizacija Slovenskih Goric, Lokalna turistična organizacija Ptuj in Zavod za pospeševanje turizma občine Ormož). Na območju Podravja še vedno ni formalne regionalne organizacije, ki bi profesionalno izvajala naloge destinacijskega marketinga in managementa. V prihodnosti pričakujemo vnovično preoblikovanje turistične organiziranosti, saj skladno z novo razvojno strategijo slovenskega turizma lokalne turistične organizacije niso več obvezne.

V skladu s priporočili Regionalne strategije razvoja turizma za obdobje 1997-2002 je deloval na širšem območju Podravja (kot neformalno koordinacijsko in posvetovalno telo interesne turistične regije) Regionalni svet za turizem.

Regionalne in območne organizacije, ki pokrivajo v okviru svojega delovanja tudi področje turizma, so Gospodarska zbornica Slovenije – Območna zbornica Maribor, Območna obrtna zbornica Lenart, Območna obrtna zbornica Maribor, Območna obrtna zbornica Ormož, Območna obrtna zbornica Pesnica, Območna obrtna zbornica Ptuj, Območna obrtna zbornica Ruše in Območna obrtna zbornica Slovenska Bistrica, ki zastopajo interese turističnega gospodarstva ter Mariborska turistična zveza kot združenje 41 turističnih društev in lokalnih turističnih zvez.

V nadaljevanju navajamo nekatere poglavitne nosilce gospodarskega razvoja v neposredni in posredni povezavi s turizmom na območju Podravja: Terme Maribor d.d., Terme Ptuj d.o.o., Športni center Pohorje d.o.o., Casino Maribor d.d., Golf Invest d.o.o., Vinag d.d., Jeruzalem Ormož VVS d.d., Jeruzalem TGT d.o.o., Vinarstvo Slovenske gorice Haloze d.o.o. in Š.G. Rast d.o.o. - Klet Bistrica.

1.5.1.2. Kulturna dediščina

V primerjavi z drugimi slovenskim statističnimi regijami je Podravje v širšem slovenskem in evropskem kulturnem prostoru prepoznavno tudi po izjemnem bogastvu premične in nepremične kulturne dediščine. Le-ta je izjemen potencial, ki predstavlja mednarodno primerljivo strateško razvojno priložnost celotnega Podravja, zlasti v oblikah inventivnega in inovativnega povezovanja raznovrstnih tradicij in dediščin s turizmom. Prihodnost kulturne dediščine s turizmom je odvisna od strateškega povezovanja subjektov in potencialov na področju dediščin in turizma z znanostjo, gospodarstvom, umetnostjo in oblikovanjem. Dediščina Podravja lahko postane generator splošnega družbenega in ekonomskega razvoja regije.

1.5.1.2.1. Nepremična kulturna dediščina

1.5.1.2.1.1. Tipologija nepremične kulturne dediščine Podravja

Osnovo za pregled najpomembnejših nepremičnih kulturnih spomenikov v Podravju predstavljajo registri strokovnih podlag za kulturno dediščino Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor. Nepremično kulturno dediščino delimo na naslednje glavne tipe: arheološka dediščina, profana stavbna dediščina, sakralna stavbna dediščina, sakralno-profana dediščina, memorialna dediščina, vrtnoarhitekturna dediščina, naselbinska dediščina, kulturna krajina, zgodovinska krajina, ostalo.

Zaradi večpomenskosti določenih spomenikov nepremične kulturne dediščine, so nekateri med njimi uvrščeni v več kategorij. Spisek evidentiranih spomenikov nepremične kulturne dediščine za Podravje je izjemno obsežen, zato smo za potrebe regionalnega razvojnega programa za Podravje izpostavili samo do sedaj evidentirane, v številnih primerih tudi raziskane, spomenike nepremične kulturne dediščine in to v naslednjih kategorijah:

- **Kulturni spomeniki državnega pomena** (so najvrednejši spomeniki, ki jih država premore in spomeniki, za katere ima država največji interes glede zaščite in vzdrževanja. Razglasi jih država),
- **Pomembnejša nepremična kulturna dediščina v Podravju po upravnih enotah** (so tisti spomeniki, ki so lahko v prihodnosti razglašeni za spomenike državnega pomena),
- **Nepremična kulturna dediščina z lastnostmi kulturnega spomenika** (so tisti spomeniki, ki so razglašeni z občinskim odlokom),
- **Druga nepremična kulturna dediščina** (je registrirana po predpisih o kulturni dediščini in vpisana v Zbirni register dediščine Republike Slovenije),
- **Kulturna krajina** (je spomeniško območje, katerega strukturo, razvoj in funkcijo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnost v prostoru).

Pri navajanju teh podatkov je potrebno opozoriti, da se bo do sedaj razpoložljiva baza podatkov z leti povečevala, s čemer bomo v dosedanjo klasifikacijo nepremične kulturne dediščine v Podravju dodali še številne nove spomenike in lokalitete.

1.5.1.2.1.2. Kulturni spomeniki državnega pomena

V registrih strokovnih podlag za kulturno dediščino Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, je v Podravju uvrščeno med najpomembnejše kulturne spomenike nepremične dediščine državnega pomena 19 spomenikov. Med njimi je: 6 gradov (Ptuj, Turnišče, Borl, Negova, Slovenska Bistrica, Viltuš), 4 dvorci (Dornava, Betnava, Račji dvor, Vetrinjski dvorec (Maribor), 1 cerkev (sv. Bolfenk (Hrastje na Pohorju)), 1 arheološko najdišče (Betnava), 5 parkov (Turnišče, Dornava, Betnava, Slovenska Bistrica, Viltuš), 2 druga spomenika (vinarska šola (Maribor), domačija Vešner (Planica nad Framom)).

Vir: ZVNKD Maribor - strokovne podlage za kulturno dediščino, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, junij 2002.
<http://www.zvkds-slo.si>

1.5.1.2.1.3. Pomembnejša nepremična kulturna dediščina v Podravju po upravnih enotah

V registrih strokovnih podlag za kulturno dediščino Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, je v Podravju uvrščeno med pomembnejše spomenike nepremične kulturne dediščine v Podravju 82 spomenikov: Med njimi je: 6 arheoloških spomenikov, 11 sakralnih spomenikov, 34 profanih spomenikov, 2 sakralno profana spomenika, 7 vrtnoarhitekturnih spomenikov, 9 naselbinskih spomenikov, 1 naselbinsko memorialni spomenik, 11 memorialnih spomenikov 1 memorialno sakralni spomenik.

Vir: ZVNKD Maribor - strokovne podlage za kulturno dediščino, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, junij 2002.

1.5.1.2.1.4. Nepremična kulturna dediščina z lastnostmi kulturnega spomenika

V registrih strokovnih podlag za kulturno dediščino Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, je v Podravju uvrščeno med kulturno dediščino z lastnostmi kulturnega spomenika, ki je razglašen ali valoriziran, 1042 spomenikov, od tega 624 v Zgornjem in 418 v FZR UE Ptuj in UE Lenart.

Vir: ZVNKD Maribor - strokovne podlage za kulturno dediščino, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, junij 2002.

1.5.1.2.1.5. Druga nepremična kulturna dediščina

V registrih strokovnih podlag za kulturno dediščino Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, je v Podravju uvrščeno med t.i. drugo kulturno dediščino 1037 spomenikov, od tega 451 v Zgornjem in 586 v FZR UE Ptuj in UE Lenart.

Vir: ZVNKD Maribor - strokovne podlage za kulturno dediščino, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, junij 2002.

1.5.1.2.2. Pomembna romarska središča

Na območju statistične regije Podravje je 81 župnij, ki spadajo pod Mariborsko škofijo. Od tega jih je 41 v Spodnjem in 40 v Zgornjem Podravju. Župnijske cerkve s številnimi podružnicami predstavljajo pomemben element kulturne dediščine Podravja, saj s svojim poslanstvom in dejavnostmi zaznamujejo ne le način življenja in kulturo prebivalstva, ampak tudi njihov zgodovinski odnos do lepega in nadnaravnega.

Med t.i. romarske, kot pomembne kulturne, turistične, sakralne in religiozne destinacije v Podravju sodijo naslednje lokalitete: Marijina cerkev na Ptujski gori, stolna cerkev sv. Janeza Krstnika – Slomškova cerkev v Mariboru, Cerkev sv. Treh kraljev v Slovenskih goricah, Cerkev sv. Trojica v Slovenskih goricah, Cerkev Marije Vnebovzete na Prihovi, Cerkev sv. Jožefa v Slovenski Bistrici, Cerkev Marijinega imena v Rušah, Cerkev sv. Marije na Gorci, Cerkev Device Marije v Puščavi, Cerkev sv. Ane v Haloze.

Vir: Naslovník slovenskih škofij, 1999/2000, Nadškofija Ljubljana, 1999.

1.5.1.2.3. Tradicionalne prireditve (kulturne, etnološke, zabavne, športne) in praznovanja

Po abecednem vrstnem redu navajamo najpomembnejše prireditve v Podravju:

- Borštnikovo srečanje, srečanje slovenskih gledališč (Maribor),
- Božično-novoletni sejem (Maribor),
- Dan planincev Podravja (Areh),
- Dobrote slovenskih kmetij (Ptuj),
- Fašenk v Markovcih,
- Festival Lent (Maribor),
- Festival letni oder Ruše,
- Festival narečne popevke (Maribor),
- Festival narodno zabavne glasbe (Crkvenjak),
- Festival narodno zabavne glasbe (Vurberk),
- Folkart, mednarodni folklorni festival (Maribor),
- Glasbeni september (Maribor, Ptuj),
- Gospodinjski praznik (Juršinci) idr.
- Grajske poletne prireditve (Slovenska Bistrica),
- Idriart (Borl),
- Jakobov sejem (Ormož),
- Jurjevanje (Jurovski dol),
- Jurjev sejem (Ptuj),
- Karting dirke (Hajdoše),
- Katarinin sejem (Ptuj),
- Kmečki praznik (Destrnik),
- Kmečki praznik (Svečina),
- Kolesarske dirke (Ptuj, Maribor),
- Kurentovanje in karneval (Ptuj),
- Lukarski praznik (Dornava),
- Lutkovni pristan (Maribor),
- Martinovanje (Ptuj, Maribor),
- Martinov teden z Martinovim sejmom (Ormož),
- Miklavževanje (Juršinci),
- Ormoško poletje,
- Ožbaltov sejem (Ptuj),
- Poletna vetrnica (Ptuj),
- Praznik žetve ter razstava kruha in pogač (Polenšak),
- Pohod na Urban (Kamnica),
- Prerez vinskega letnika (Maribor),
- Ptujška poletna noč,
- Pustne in karnevalske prireditve (Maribor, Ptuj, Ormož, Videm, Dornava, Cirkulane, Cirkovce ...)
- Ruška nedelja,
- Silvestrovanje na prostem (Ptuj, Maribor),
- Slovenski festival domače zabavne glasbe (Ptuj),
- Splavarski krst (Maribor),
- Srečanje borcev štajerske (Limbuš),
- Srečanje ljudskih pevcev in godcev (Majšperk),
- Srečanje ljudskih pevcev in godcev (Šmartno),
- Srečanje pevskih zborov severovzhodne Slovenije (Maribor),

- Stara trta v Mariboru (prireditve: rez stare trte, trgategv stare trte, v objemu stare trte),
- Štajerska poje,
- Tradicionalne Maistrove prireditve (Zavrh)
- Turistični spust z rancami po Dravi (Malečnik), Tekmovanje ranc (Dvorjane),
- Zlata lisica, svetovni pokal v smučanju za ženske (Maribor – Pohorje),
- Žegnanje konj (Svečina).

1.5.1.2.3. Glavni nosilci razvoja na področju varovanja, raziskovanja in komuniciranja nepremične in premične kulturne dediščine

Med najpomembnejšimi nosilci moramo izpostaviti pokrajinsko najpomembnejše varstvene, kulturne in znanstvene institucije in sicer Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, Pokrajinski muzej Ptuj, Pokrajinski muzej Maribor, Umetnostna galerija Maribor, Zgodovinski arhiv Ptuj, Pokrajinski arhiv Maribor, Znanstvenoraziskovalno središče Bistra Ptuj, Center za interdisciplinarne in multidisciplinarne raziskave in študije Univerze v Mariboru (CIMRS).

1.5.2. ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI TER PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT) ZA PODROČJE TURIZMA IN KULTURNE DEDIŠČINE

PREDNOSTI (+)	SLABOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none">• geostrateški položaj regije,• bližina evropskih središč,• lahka dostopnost,• ohranjenost narave,• raznolikost naravnih danosti,• razgibanost terena,• prostorske možnosti za razvoj turizma,• izjemna kulturna in arhitekturna dediščina,• tradicionalne prireditve (Zlata lisica - Pohorje, festival Lent, kurentovanje na Ptuju...),• vino/ kulinarika,• bogastvo in raznolikost ter nivo turistične ponudbe – standard turističnih objektov,• človeški viri,• razvita društvena dejavnost.	<ul style="list-style-type: none">• nedorečena zakonodaja (zakon o pospeševanju turizma),• neurejena prometna infrastruktura,• nedefinirane razvojne prioritete,• lokalizem,• preslaba povezanost med ponudniki in drugimi subjekti (gospodarstvo, kultura, znanost, šolstvo...),• neprepoznavnost turistične ponudbe regije kot tudi same regije,• preslaba tržna usmerjenost ponudnikov,• neustrezna izobrazbena struktura,• pomanjkanje strokovnega znanja v turizmu.
PRILOŽNOSTI (+)	NEVARNOSTI (-)
<ul style="list-style-type: none">• pristop k EU,• geografska lega – bližina razvitih trgov,• regionalno čezmejno povezovanje,• skupen nastop regije,• oblikovanje skupnih turističnih proizvodov ter skupni promocijski nastopi in trženje,• razvoj blagovne znamke turistične regije,• ustrezna umestitev turizma in kulturne dediščine v RRP,• vključevanje tradicije v razvoj,• nove možnosti zaposlovanja in izobraževanja,• eko turizem,• hitro razvijajoče se gospodarstvo – privatna iniciativa.	<ul style="list-style-type: none">• nepripravljenost regionalnih subjektov pri vstopu Slovenije v EU,• onesnaževanje okolja,• regionalna neprepoznavnost,• nekontrolirano prenašanje tujih vzorcev konkurenca tujih ponudnikov in večanje števila brezposelnih,• problemi lastninjenja.

1.5.2.1. Ocena profila obstoječe turistične ponudbe

Kriteriji ocenjevanja: ++ pomeni zelo dobro; - - pomeni zelo slabo.

A. OBSTOJEČA TURISTIČNA PONUDBA	++	+	-	--
1) narava brez vpliva človeka (Pohorje, Kozjak, Slovenske gorice...)				
2) vodne površine (Drava, Mura, jezera,...)				
3) energetske točke (Ptujška Gora, Vidov vodnjak...)				
4) vino in sadje				
5) pohodništvo in planinarjenje (koče, domovi...)				
6) turizem na podeželju				
7) lov in ribolov				
8) izletništvo in tranzitni turizem				
9) športni turizem, vezan na infrastrukturo (kolesarjenje, smučanje, golf, tenis, nogomet...)				
10) prireditve (zabavne, kulturne, športne, sejemske,...)				
11) kulturna dediščina (gradovi, cerkve, Meranovo...)				
12) kulturni turizem (gledališče, folklor, pesem...)				
13) romarski in verski turizem				
14) termalni turizem				
15) poslovni, izobraževalni, kongresni turizem (kongresi, poletne šole, strokovna srečanja...)				

1.5.2.2. Ocena profila potencialov za razvoj turizma

Kriteriji ocenjevanja: ++ pomeni zelo dobro; - - pomeni zelo slabo.

B. POTENCIALI ZA RAZVOJ TURIZMA	++	+	-	--
1) pokrajina	●			
2) ekološko stanje okolja		○		
3) urejenost naselij		○		
4) prometne povezave		○		
5) gostinski in turistični ponudniki		○		
6) profilirana ponudba		○		
7) kakovost ponudbe		○		
8) struktura gostov		○		
9) sodelovanje turističnih organizacij		○		
10) odnos domačinov do turizma (turistov)		○		
11) odnos turizma (tur. gospodarstva) do domačinov		○		
12) marketing		○		
13) turistične informacije		○		
14) promocija				

1.5.3. KLJUČNI PROBLEMI

Turizem predstavlja med sektorji gospodarstva v Podravju pozitivno izjemo, saj ne ustvarja izgube in je izrazito izvozno usmerjen. Kljub šibki izobrazbeni strukturi zaposlenih v turističnem gospodarstvu predstavlja prav ta sektor izjemno možnost za izboljšanje celokupne situacije na področju gospodarstva v regiji. Turizem je namreč najbolj delovno intenzivni sektor gospodarstva, v katerega je moč, ob primerni politiki razvoja človeških virov, preusmeriti delovno silo, ki se sprošča v industriji. V Podravju bo klasična industrijska dejavnost tudi v prihodnosti zamirala, propadala. Izjeme bodo podjetja, ki se bodo odločala za moderne tehnološke postopke ter za visoko strokovnost (specializacijo) in za vlaganje v nadpovprečno visoko izobrazbeno strukturo svojih zaposlenih.

Kljub velikemu optimizmu in odličnim možnostim za razvoj turizma v regiji bo možno nadaljevati pozitivne razvojne trende na področju turizma le, če se bodo izboljšali tudi makroekonomski pogoji delovanja. Sem sodijo dostopnost inicialnih kreditov in rizičnega kapitala, podpiranje uvajanja informacijske tehnologije v podjetja na področju turizma in gostinstva, sistematično in intezivno vlaganje v razvoj človeških virov, prijaznejša zakonodaja za podjetja, ki investirajo v infrastrukturo in razvoj (celotna višina investicije se upošteva pri davku). Podporno okolje bi bilo treba ustvariti tudi na področju stimuliranja specializacije po eni strani ter povezovanja stroke po drugi, s čimer so mišljeni tudi skupni razvojni projekti z drugimi (tudi prekomejnimi) regijami in skupna promocija ter trženje ponudbe turističnega Podravja.

a.) Premalo hitro rastočih srednje velikih in velikih podjetij (nizka inventivnost in inovativnost)

Večina podjetij s področja turizma in gostinstva sodi med mikro podjetja – to velja predvsem za področje gostinstva. Podjetja so premajhna, da bi lahko sledila svetovnim razvojnim trendom gospodarstva (uvajanje IKT, vlaganje v kakovost kadrov). Posledica je nizka inventivnost v teh podjetij in visok odstotek propadlih podjetij (hitro menjavanje lastnikov).

b.) Nizka stopnja produktivnosti

Nizka produktivnost je povezana s podpovprečno produktivnostjo turističnega in gostinskega gospodarstva, ki je v Podravju daleč pod svetovnim povprečjem (nizka stopnja avtomatizacije postopkov, povezana z majhnostjo podjetij).

c.) Premalo investicij (pomanjkanje rizičnega kapitala)

V Podravju je premalo investicij na področju turizma – tako v nove objekte kot v obnovo že obstoječih. Terme Ptuj so na primer edino naravno zdravilišče v sklopu Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč, ki nima v svojem kompleksu lastnega hotela (novi lastnik je napovedal takšno investicijo). Ker gre za gospodarski sektor z nizko rendito, bi bila za obnovo objektov in izgradnjo novih podjetij nujna dostopnost do inicialnega in rizičnega kapitala, ki v tem trenutku turističnemu gospodarstvu Podravja ni na voljo.

d.) Prostorska problematika pri investiranju

V turizmu prihaja večkrat do konflikta interesov gospodarstva, ki za širitev potrebuje posege v prostor, in okoljevarstvenih organizacij (ki jih v zadnjem času spremlja tudi nadzor civilne družbe). Turistično ponudbo in načrte nekaterih ponudnikov bi bilo treba prilagoditi temu, kar dovoljuje okoljevarstvena doktrina. Predstavniki gospodarske sfere velikokrat vztrajajo pri svojih investicijskih zahtevah, ki temeljijo na preteklih vzorcih in svojih investicijskih načrtov ne prilagodijo v zadostni meri spremenjenim pogojem in trendom razvoja (v globalnem smislu), kar velja prav posebej za predvidena bodoča varovana območja v Podravju. Konsenz bo moč poiskati z uvajanjem coniranja območja, ki bo določilo po eni strani popolnoma varovane cone, hkrati pa območja, na katerih bo možen razvoj gospodarskih dejavnosti in s tem tudi posegi v prostor. Coniranje naj temelji na »turistični kategorizaciji zemljišča« - analogno kategorizaciji zemljišč za področje kmetijstva.

e.) Nizka izobrazbena struktura zaposlenih

Izobrazbena struktura zaposlenih v turizmu znatno zaostaja za drugimi storitvenimi dejavnostmi, kar je povezano v veliki meri z majhnostjo gostinskih obratov ter zaposlovanjem nižje- ali pa nekvalificirane delovne sile v njih. Na področju turizma in gostinstva je ponujenih premalo (subvencioniranih?) programov dodatnega in dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja, ki bi znanje že zaposlenih v stroki dvignilo na evropsko primerljivo raven.

f.) Slabo sodelovanje med izobraževalnimi institucijami in turističnim gospodarstvom

Za področje izobraževanja in usposabljanja za potrebe turizma skrbi na območju Podravja Srednja šola za turizem in gostinstvo v Mariboru, Višja strokovna šola za turizem in gostinstvo v Mariboru ter Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta z visokošolskim študijem turizma. Po dogovoru s turističnim gospodarstvom ponuja vsaka izmed naštetih institucij tudi dodatno in dopolnilno izobraževanje za potrebe turističnih in gostinskih podjetij, ki pa ostajajo slabo izkoriščeni. Kadar nastajajo novi študijski programi, nastajajo običajno v zaprtih krogih in ne odsevajo v dovolj veliki meri potreb gospodarstva.

g.) Nerazvit informacijsko-rezervacijski sistem

Kakor v celotni Sloveniji, velja tudi za Podravje, da daleč zaostajamo za svetovnim trendom v uporabi IKT. Turistična in gostinska podjetja v Podravju imajo le izjemoma finančno moč, da se priključijo na svetovne rezervacijske mreže, ki so nujne za uspešno trženje in informiranje o turistični ponudbi.

h.) Nepovezanost in pomanjkljivo sodelovanje

Sodelovanje in povezanost ključnih partnerjev, ki bi lahko odločilno pripomogli k hitrejšemu in skladnejšemu razvoju turizma v Podravju, nista zadovoljiva. Neizkoriščeno je področje skupne promocije in trženja turizma. Regionalna povezanost bi morala poleg področja trženja biti tudi osnova za mednarodno, prekomejno sodelovanje, ki lahko prinese v regijo tudi dodatna sredstva iz razvojnih fondov EU. Od leta 1996 do 2002 je temeljilo regionalno in prekomejno povezovanje predvsem na razvojnih projektih, ki so temeljili na financiranju s strani EU. Kljub temu, da se je slednje (temelječe na strateških smernicah za obdobje 1997-2002) pokazalo kot primeren in uspešen način vzpostavitve sodelovanja ključnih partnerjev, pa ni bila vzpostavljena ustrezna organizacijska struktura (DMO), ki bi ciljno in profesionalno ter dolgoročno vodila in usmerjala razvoj turizma v Podravju.

2. METODOLOŠKA POJASNILA (za posamezno področje)

2.1. ČLOVEŠKI VIRI IN SOCIALNO OKOLJE

V Sloveniji je več uradnih virov statističnih podatkov, zato smo pri analizi razvoja človeških virov in socialnega okolja kot dela Regionalnega razvojnega programa, uporabljali različne vire podatkov.

Osnovni viri podatkov:

- Statistični urad RS (v nadaljevanju SURS),
- Zavod RS za zaposlovanje,
- Urad RS za makroekonomske analize in razvoj,
- drugi viri.

Glede na to, da podatki izhajajo iz različnih virov, med seboj niso posebej primerljivi, zato je v posameznih preglednicah in grafih uporabljen le po en vir podatkov.

2.1.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

V letu 1995 je SURS pričel upoštevati spremenjeno definicijo prebivalstva Slovenije. Po sedanji statistični definiciji štejemo med prebivalce Slovenije:

- Državljan RS s prijavljenim stalnim prebivališčem v Sloveniji, brez tistih, ki so odšli v tujino za več kot tri mesece in so svoj odhod prijavili v upravni enoti svojega stalnega prebivališča,
- Tujce z izdanim dovoljenjem za stalno prebivanje v RS, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče,
- Tujce z izdanim dovoljenjem za začasno prebivanje v RS, ki imajo prijavljeno začasno prebivališče,
- Tujce z veljavnim delovnim ali poslovnim vizumom, ki imajo v Sloveniji prijavljeno začasno prebivališče,
- Osebe z začasnim zatočiščem v RS,
- Begunce, ki sta jim bila po zakonu o azilu priznana pravica do azila in status begunca v RS.

Pri komentiranju demografskih podatkov smo uporabljali naslednje kazalce:

- GOSTOTA PREBIVALSTVA – je število prebivalcev na kvadratni meter površine,
- NARAVNI PRIRAST – je razlika med številom živo rojenih otrok in številom umrlih na določenem območju v koledarskem letu,
- INDEKS STARANJA PREBIVALSTVA – je razmerja med starim (stari 65 let in več) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let), pomnoženo s 100,
- SELITVENI PRIRAST – je razlika med številom priseljenih in odseljenih oseb na določenem območju v koledarskem letu.

2.1.2. TRG DELOVNE SILE

Pri analizi podatkov o aktivnem prebivalstvu smo upoštevali metodologijo, ki jo uporablja SURS. Struktura aktivnega prebivalstva zajema podatke o:

- Zaposlenih v družbah, podjetjih in organizacijah in so zbrani z mesečnim raziskovanjem Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v družbah, podjetjih in organizacijah (ZAP-M),
- Samozaposlenih osebah (razen podatkov o kmetih) in o zaposlenih osebah, ki delajo pri samozaposlenih osebah (Statistični register delovno aktivnega prebivalstva),
- Kmetih (Anketa o delovni sili).

Kot zaposlene osebe v družbah, podjetjih in organizacijah smo šteli (v ZAP-M in SRDSP) osebe v družbah, podjetjih, organizacijah ali pri zasebnikih, ki so sklenile pogodbo o zaposlitvi za določen ali nedoločen čas, ne glede na to ali delajo polni delovni čas ali delovni čas, ki je krajši od polnega. Upoštevanji so tudi pripravniki, od 1. januarja 1999 pa se med zaposlene štejejo tudi osebe, ki opravljajo javna dela.

Pri analiz podatkov o brezposelnosti smo upoštevali metodologijo, ki jo uporablja Zavod RS za zaposlovanje.

Pri komentiranju podatkov o trgu delovne sile smo uporabljali naslednje kazalce:

- **AKTIVNO PREBIVALSTVO** - je seštevek delovno aktivnega prebivalstva in brezposelnih oseb,
- **DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO** – je razlika med številom aktivnih prebivalcev in številom brezposelnih,
- **IZOBRAZBENA STRUKTURA PREBIVALSTVA** – število prebivalcev glede na doseženo stopnjo izobrazbe zaposlenih glede na doseženo stopnjo izobrazbe,
- **STOPNJA BREZPOSELNOSTI** – je odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu,
- **ZNAČINE SKUPINE REGISTRIRANO BREZPOSELNIH** – število brezposelnih žensk, iskalcev prve zaposlitve, starih do 26 let, starih na 40 let, invalidov, dolgotrajno brezposelnih, trajnih presežkov in stečajnikov,
- **IZOBRAZBENA STRUKTURA BREZPOSELNIH** - število brezposelnih glede na doseženo stopnjo izobrazbe,
- **POTREBE PO DELAVCIH** – število potreb po delavcih in pripravnikih.

2.1.3. IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE

Pri analizi podatkov o izobraževanju in usposabljanju smo upoštevali dostopne podatke o izobraževanju/usposabljanju otrok in mladine ter podatke o izobraževanju/usposabljanju odraslih.

Pri komentiranju podatkov o izobraževanju in usposabljanju smo uporabljali naslednje kazalce:

- Število vzgojno varstvenih zavodov in število otrok,
- Število osnovnih šol in število otrok,
- Število srednjih šol in dijakov po občini stalnega prebivališča,
- Delež mladine, stare od 15 do 19 let, vključene v srednješolsko izobraževanje,
- Delež dijakov na 1000 prebivalcev,
- Število fakultet in študentov po občini stalnega prebivališča,
- Delež mladine, stare od 19 do 24 let, vključene v visokošolsko izobraževanje,
- Delež študentov na 1000 prebivalcev,
- Število diplomantov po občini stalnega prebivališča
- Število izvajalcev in programov izobraževanja in usposabljanja odraslih.

2.1.4. REGIJE

Delitev Slovenije na regije smo upoštevali glede na podatke Statističnega urada Slovenije (SURS), ki opredeljujejo 12 statističnih regij. Zanje SURS že od leta 1996 objavlja podatke v Statističnem letopisu.

2.1.5. ANALIZA PODATKOV PO UPRAVNIH ENOTAH IN OBČINAH

Pri analizi podatkov s področja razvoja človeških virov in socialnega okolja smo podatke po upravnih enotah in občinah obravnavali ločeno za območje:

- Občin, članic Konzorcija za razvojne naloge Podravja (Maribor, Slovenska Bistrica, Ormož, Lovrenc na Pohorju, Pesnica, Kungota, Duplek, Oplotnica, Miklavž na dravskem polju, Ruše, Starše, Rače-Fram, Selnica ob Dravi, Šentilj, Hoče-Slivnica) in
- Občin FZR UE Ptuj in UE Lenart (Benedikt, Cerkevnik, Destričnik, Dornava, Gorišnica, Hajdina, Juršinci, Kidričevo, Lenart, Majšperk, Markovci, Podlehnik, Ptuj, Sv. Ana, Sv. Andraž, Trnovska vas, Videm, Zavrč, Žetale),
- Ki skupaj pokrivajo območje celotnega Podravja.

Ugotavljali smo odstopanja od regijskega in slovenskega povprečja ter komentirali predvsem tiste podatke, ki so odstopali v večji meri.

2.2. GOSPODARSTVO

Za analizo gospodarstva v okviru priprave strateškega dela Regionalnega razvojnega programa (v nadaljevanju RRP) smo uporabljali podatke iz različnih uradnih virov. Osnovni vir podatkov so: Statistični urad RS (v nadaljevanju SURS), Republiški zavod za zaposlovanje ter Agencija za plačilni promet (v nadaljevanju APP) – podatki iz bilance stanja in bilance uspeha. Povsod smo uporabili **najnovije razpoložljive podatke**. Uporabili smo tudi nekatere podatke iz publikacij Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

Ker podatki izhajajo iz različnih virov, med seboj niso neposredno primerljivi, zato smo v posameznih tabelah in grafih uporabili le po en vir. Analizo gospodarstva funkcionalno zaključene regije »FZR UE Ptuj in UE Lenart« je izdelala ZRS Bistra Ptuj samostojno. Vsi podatki zato niso pripravljene za enaka časovna obdobja in niso povsem enako strukturirani, zato tudi niso med seboj primerljivi.

Podatkov o poslovanju samostojnih podjetnikov posameznikov MRRA ni uspela pridobiti, saj določila 37. člena Zakona o varstvu podatkov opredeljujejo, da se ti podatki štejejo za davčno tajnost in se smejo posredovati le organom, pristojnim za državno statistiko, za izvajanje nacionalnega programa statističnih raziskovanj. Nobena izmed članic MRRA nima tega statusa. Ker so samostojni podjetniki posamezniki pomemben del populacije podravskega podjetij, smo med vire vključili študijo »Podjetništvo v Podravju 1999-2001«, ki jo je julija 2002 izdelal Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij Ekonomsko poslovne fakultete v Mariboru.

2.2.1. DEFINICIJA POJMA »GOSPODARSTVO«

Podatki o poslovanju gospodarskih družb Podravske regije izhajajo iz Statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb v obdobju od 1996 do 2001 Agencije za plačilni promet, podružnica Maribor. Uporabljen termin »gospodarstvo«, razen v poglavju o podjetništvu (predstavitvi malih in srednjih podjetij ter podjetnikov) dejansko ne predstavlja celotnega gospodarstva regije, temveč le gospodarske družbe, ki so obvezne oddati zaključne račune. V posebnem podpoglavju smo zajeli tudi samostojne podjetnike posameznike (podatki so iz že navedene študije IMMP EPF).

2.2.2. RAZVRŠČANJE PODJETIJ PO VELIKOSTNIH RAZREDIH

Za razvrščanje podjetij po velikosti obstaja več meril. Po 52. členu Zakona o gospodarskih družbah¹⁸ se gospodarske družbe razvrščajo na male, srednje in velike na podlagi:

- Poprečnega števila zaposlenih v zadnjem poslovnem letu,
- Čistega prihodka od prodaje v zadnjem poslovnem letu,
- Vrednosti aktive ob koncu poslovnega leta;

pri čemer mora gospodarska družba izpolnjevati vsaj dva od treh navedenih kriterijev, ki jo uvrstita v posamezno velikostno skupino. V vsakem primeru pa se med velike družbe štejejo banke, zavarovalnice in družbe, ki so po 53. členu tega zakona dolžne izdelati konsolidirano letno poročilo. Za samostojne podjetnike posameznike takšno razvrščanje ni predpisano.

Tabela 2.2. - 1: Merila za razvrščanje gospodarskih družb v Sloveniji v velikostne razrede

Merilo	Velikost gospodarske družbe		
	Majhna	Srednja	Velika
Število zaposlenih	< 50	< 250	Več kot 250
Čisti prihodki od prodaje	< 1.000 mio SIT	< 4.000 mio SIT	Več kot 4.000 mio SIT
Vrednost aktive	< 500 mio SIT	< 2.000 mio SIT	Več kot 2.000 mio SIT

¹⁸ Uradni list RS, št. 10/02 (6. februar 2002)

2.2.3. POSLOVANJE GOSPODARSKIH DRUŽB

Za razlago poslovanja gospodarskih družb smo uporabljali tudi naslednje kazalce:

- EKONOMIČNOST: razmerje med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki,
- DONOSNOST POSLOVANJA: razmerje med neto izidom poslovnega leta in skupnimi prihodki,
- PRODUKTIVNOST: neto DV na zaposlenega,
- KAPITALIZACIJA: delež kapitala v obveznostih do virov sredstev,
- IZVOZ: čisti prihodki od prodaje blaga in storitev, ustvarjeni na tujem trgu,
- IZVOZNA USMERJENOST: razmerje med čistimi prihodki od prodaje blaga in storitev, ustvarjenimi na tujem trgu, in skupnimi prihodki.

2.2.4. ANALIZA PODJETNIŠTVA

Analiza stanja podjetništva v Podravju obravnava vsa podjetja. Kot podjetja so opredeljene gospodarske družbe in samostojni podjetniki ter tisti davčni zavezanci ¹⁹, ki se ukvarjajo s podjetniškimi aktivnostmi. Podatki so pridobljeni iz dveh virov: za gospodarske družbe od Agencije za plačilni promet (APP), za samostojne podjetnike in ostale davčne zavezance pa od Davčne uprave Republike Slovenije (DURS). V razred 1 – 9 zaposlenimi so uvrščeni tudi samostojni podjetniki, ki uradno sodijo v razred z nič zaposlenimi, ker so samozaposleni, se preživljajo s svojo dejavnostjo. S tem smo zavestno nekoliko povečali število poslovnih subjektov in zaposlenih, in sicer za tiste davčne zavezance, ki opravljajo dopolnilno dejavnost, oziroma so uradno zaposleni pri drugih delodajalcih.

Ker ta osnovna podatkovna vira nimata usklajenih podatkov, le-teh ni bilo mogoče direktno uporabiti, temveč smo jih morali smiselno združevati in povezovati. Po združitvi podatkov o gospodarskih družbah in davčnih zavezancih smo podjetja nadalje razdelili v različne velikostne razrede, in sicer: z 0 (nič) zaposlenimi, z 1 do 9 zaposlenimi, 10 do 49 zaposlenimi, 50 do 249 zaposlenimi in z 250 in več zaposlenimi delavci. Podjetja z 0 do 9 zaposlenimi imenujemo mikro podjetja. Podjetja z 10 do 49 zaposlenimi imenujemo mala podjetja. Podjetja s 50 do 249 zaposlenimi imenujemo srednje velika podjetja. Podjetja z 250 in več zaposlenimi so velika podjetja. Kadar prikazujemo podatke za mikro ter mala in srednje podjetja skupaj, jih združujemo in označujemo s kratico MSP. Čeravno se pri razvrščanju podjetij v različne velikostne razrede po Zakonu o gospodarskih družbah upošteva tudi višina ustvarjenih prihodkov in velikost premoženja, smo v našem primeru razvrstitev naredili samo na podlagi števila zaposlenih. Ta kriterij je namreč uporabljen tako v raziskavi Slovenski podjetniški observatorij 2000 kot tudi v referenčni evropski raziskavi European Observatory for SMES. Uporabljajo ga zaradi tega, ker je od vseh kriterijev najbolj objektivni, saj se z njegovo uporabo izognemo razlikam zaradi valutnih razmerij kot tudi drugih posebnosti zajemanja in vrednotenja podatkov.

2.2.5. STANDARDNA KLASIFIKACIJA DEJAVNOSTI (SKD)

Zaradi davčnih zavezancev se v Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) pojavlja tudi dejavnost X, kamor so uvrščeni nekateri davčni zavezanci, ki ne sodijo v nobeno SKD. Teh podjetij je v letu 2000 v Podravju le 5 (od celotnega števila 14.453), v letu 2001 je takih podjetij 6 (od celotnega števila 14.546).

¹⁹ Davčni zavezanec je vsaka oseba, ki kjerkoli neodvisno (samostojno) opravlja proizvodnjo, predelovalno, trgovsko ali storitveno dejavnost, vključno s premogovniško, kmetijsko in poklicno dejavnostjo kot tudi izkoriščanje premoženja in premoženjskih pravic, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti. Gre za samostojne podjetnike, druge fizične in pravne osebe, ki opravljajo dejavnost in so vpisane v drugi register oziroma drugo predpisano evidenco na območju Republike Slovenije, za tuje fizične in pravne osebe, ki nimajo sedeža ali druge registrirane oblike v Republiki Sloveniji, če opravljajo dejavnost na njenem območju, za druge zavezance za dohodnino in posamezne podvrste dohodnine in za zavezance za druge davke po davčnih in drugih zakonih.

Dejavnosti SKD:	
A	Kmetijstvo, lov in gozdarstvo
B	Ribištvo
C	Rudarstvo
D	Predelovalne dejavnosti
E	Oskrba z elektriko, plinom in vodo
F	Gradbeništvo
G	Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe
H	Gostinstvo
I	Promet, skladiščenje in zveze
J	Finančno posredništvo
K	Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve
L	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje
M	Izobraževanje
N	Zdravstvo in socialno varstvo
O	Druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti
X	Nerazvrščeni

2.2.6. REGIJA IN OBMOČJA ZNOTRAJ REGIJE (FUNKCIONALNO ZAKLJUČENE REGIJE ZNOTRAJ STATISTIČNIH REGIJ)

Delitev Slovenije na regije smo povzeli po Statističnem uradu Republike Slovenije (SURS), ki funkcionalno-planske regije, sestavljene iz občin, istoveti s statističnimi regijami. Statističnih regij je 12. Zanje že razpolagamo z večino statističnih podatkov (SURS že od leta 1996 objavlja podatke v Statističnem letopisu).

V skladu z zakonom in predpisi imajo zaokrožena območja občin pravico in možnost v okviru RRP posebej prikazati skupne razvojne interese. Posamezni deli regije izkazujejo velike razlike v razvitosti, pogojih za razvoj in razvojnih omejitvah, socialno ekonomskih kategorijah prebivalstva in razvojnih interesih. Znotraj statistične regije Podravje sta se zato za pripravo in izvajanje RRP oblikovali dve območji:

- Območje Konzorcija za razvojne naloge Podravja (vključuje območja UE Maribor, Ormož, Pesnica, Ruše in Slovenska Bistrica, oziroma občine: Mestna občina Maribor, Duplek, Hoče-Slivnica, Kungota, Lovrenc na Pohorju, Miklavž na Dravskem polju, Oplotnica, Ormož, Pesnica, Rače-Fram, Ruše, Selnica ob Dravi, Slovenska Bistrica, Starše in Šentilj),
- Območje funkcionalno zaključene regije "FZR UE Ptuj in UE Lenart" (vključuje UE Lenart in Ptuj, oziroma občine: Mestna občina Ptuj, Benedikt, Cerkevjak, Destnik, Dornava, Gorišnica, Hajdina, Juršinci, Kidričevo, Lenart, Majšperk, Markovci, Podlehnik, Sveta Ana, Sveti Andraž v Slov. Goricah, Trnovska vas, Videm, Zavrč in Žetale).

Ker pa so med posameznimi občinami - članicami Konzorcija za razvojne naloge Podravja velike razlike, smo se odločili, da območje Konzorcija razdelimo še na pet območij, ki do neke mere sovpadajo z območji Upravnih enot, in sicer:

- **Mestna občina Maribor z okolico**, ki vključuje občine: Duplek, Hoče-Slivnica, Maribor, Miklavž na Dravskem polju in Starše,
- **»Južne občine«**: Rače Fram, Slovenska Bistrica in Oplotnica,
- **»Severne občine«**: Kungota, Pesnica in Šentilj,
- **»Zahodne občine«**: Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi,
- **Občino Ormož**.

Delitev občin znotraj Konzorcija je okvirna operativna delitev, ki je bila pripravljena v **analitske namene**. Analiza gospodarskega območja Konzorcija po ožjih območjih (območja UE) **ni usklajena** z občinami in tudi **ne pomeni nikakršne razdelitve** območja Konzorcija, temveč osvetljuje razlike med ožjimi območji znotraj Konzorcija. Povezave med občinami so le funkcionalne povezave.

Podatki za funkcionalno zaključeno regijo »FZR UE Ptuj in UE Lenart« so obravnavani skupaj, le ponekod sta posebej izpostavljeni UE Ptuj in UE Lenart.

2.3. KMETIJSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA

V Sloveniji je več uradnih virov statističnih podatkov. Za analizo kmetijskega dela Regionalnega razvojnega programa (v nadaljevanju RRP) smo kot osnovni vir uporabili podatke Statističnega urada RS (v nadaljevanju SURS), ki je opravil popis kmetijskih gospodarstev v letu 2000.

2.3.1. POSLOVANJE KMETIJSKIH GOSPODARSTEV

Pri komentiranju podatkov o gospodarstvih smo uporabljali kazalce kot so:

- NARAVNE MOŽNOSTI ZA KMETIJSKO PROIZVODNJO – relief, klimatske in talne razmere,
- VELIKOST KMETIJSKIH GOSPODARSTEV - površine in kulture, ki jih kmetijsko gospodarstvo uporablja za proizvodnjo,
- TIP KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA – opredelitev kmetijskega gospodarstva glede na prevladujočo panogo na kmetijskem gospodarstvu,
- STALEŽ ŽIVINE – vrsta in število živali na kmetijskem gospodarstvu,
- ZAPOSLENOST NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU - število ljudi, ki na kmetijskem gospodarstvu dela s polnim delovnim časom, število ljudi, ki občasno dela in število ljudi ki živi na kmetiji,
- PERSPEKTIVA KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA - starost in izobrazbena struktura,
- DOPOLNILNE DEJAVNOSTI – vrsta in obseg dopolnilnih dejavnosti,
- USMERITEV DRŽAVNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA - možnosti za pridobitev sredstev iz državnih programov in programov Evropske unije za prestrukturiranje kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti;

2.3.2. ANALIZA KMETIJSTVA

Analiza stanja kmetijstva v Podravju obravnava vsa kmetijska gospodarstva na osnovi popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2000. Kot kmetijska gospodarstva so opredeljena EPK97 kmetijska gospodarstva, ki so evropsko primerljiva gospodarstva in izpolnjujejo kriterij:

- Najmanj 1 ha kmetijskih zemljišč v uporabi ; če imajo manj kot 1 ha kmetijskih zemljišč v uporabi , pa tudi tista, ki imajo :
- Najmanj 10 a kmetijskih zemljišč in 90 a gozda ali
- Najmanj 30 a vinogradov
- In/ali sadovnjakov ali
- 2 in več glav velike živine ali
- 15 do 30 a vinogradov in 1 do 2 glavi velike živine,
- Nad 50 panjev čebel,
- Ali so tržni pridelovalci vrtnin.

Po analizi smo kmetijska gospodarstva razdelili po velikostnih razredih glede na površine, ki jih obdelujejo na kmetijska gospodarstva. Razdelitev obsega razrede: do 2 ha površine, 2 – 5 ha, 5 – 10 ha, 10 – 20 ha in več kot 20 ha površin.

Opredelili smo tudi število kmetij, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev pomoči iz programov za razvoj in prilagajanje kmetijstva Evropski uniji.

2.3.3. TIP KMETOVANJA

Po popisu kmetijskih gospodarstev so le- ta razdeljena glede na prevladujoči tip proizvodnje in sicer na:

Poljedelstvo, vrtnarstvo, gojenje trajnih nasadov, reja pašne živine (govedo, konji, drobnica), prašiči in perutnina, mešana rastlinska pridelava, mešana živinoreja, mešano rastlinska pridelava – živinoreja, nerazvrščena gospodarstva.

2.3.4. REGIJE

Delitev Slovenije na regije smo upoštevali glede na podatke Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) in delitev Slovenije na 12 statističnih regij. Zanje SURS že od leta 1996 objavlja podatke v Statističnem letopisu.

2.3.5. ANALIZA PODATKOV PO OBČINAH

V analizi smo nekatere podatke po občinah statistične regije Podravje obravnavali ločeno. Podravje smo razdelili glede na klimatske, reliefne in proizvodne značilnosti na tri območja, in sicer:

- Gozdnati del (Pohorje, Kozjak),
- Ravninski del (Dravsko polje, Ptujsko polje),
- Gričevnat svet (Slovenske gorice, Haloze, Dravinjske gorice).

Največji del Podravja leži na gričevnatih območjih Slovenskih goric, Haloz, Dravinjskih goric in Kozjaka, kjer so tipične panoge kmetijstva živinoreja, sadjarstvo, vinogradništvo, poljedelstvo, deloma gozd.

V ravninskem delu, ki leži v dolini reka Drave in njenih pritokov prevladuje živinoreja in poljedelstvo. Hriboviti del leži na obronkih Pohorja, kjer prevladuje živinoreja in gozdarstvo.

2.4. TURIZEM IN KULTURNA DEDIŠČINA

Za nastanek dokumenta je bil na voljo izjemno kratek rok, kar je zahtevalo od odgovornega nosilca izdelave strateškega dela Regionalnega razvojnega programa za Podravje za področje turizma in kulturne dediščine, Mariborske razvojne agencije (MRA), prilagoditev organizacijskih in izvedbenih postopkov časovnim omejitvam.

Za izdelavo analize obstoječega stanja na področju turizma in kulturne dediščine v Podravju smo pridobivali podatke na dveh nivojih:

- Obstoječi javno dostopni in plačljivi statistični podatki (vir: SURS, DURS, Agencija RS za plačilni promet, Zavod RS za zaposlovanje, GZS, obstoječe raziskave in študije, ...),
- Pridobivanje podatkov na osnovi oblikovanih anket.

S strani DURS-a nismo uspeli pridobiti podatkov o poslovanju samostojnih podjetnikov, saj se ti, skladno z Zakonom o varstvu podatkov, štejejo za davčno tajnost, institucije, ki sestavljajo MRRRA za Podravje, pa ne spadajo med organizacije, ki lahko skladno s 37. členom zakona pridobijo navedene podatke.

Občinam in lokalnim turističnim organizacijam na območju Podravja so bili poslani vprašalniki, v katerih so le-te opredelile obseg gostinskega in turističnega gospodarstva ter načrte za njihove investicije v prihodnosti, kar bo predstavljalo temelj numeričnega dela napovedi razvoja turizma v operativnem delu (izvedbeni načrt). Pri zbiranju podatkov na osnovi poslanih vprašalnikov so se pojavljale težave, ki so se reflektirale predvsem skozi dolg odzivni čas, nezadostnost ter kakovostno in vsebinsko neustreznost posredovanih informacij. S tem so bile tudi omejene možnosti za izvedbo natančnejše analize stanja.

Indikatorji oz. podatkovne skupine, po katerih so se podatki pridobivali in so bile uporabljene pri izdelavi analize stanja, so sledeče:

- Turistični promet (št. Turistov in nočitev v Podravju, št. Prenočitvenih kapacitet, kategorizirani nastanitveni obrati, povprečna zasedenost prenočitvenih kapacitet, povprečna doba bivanja),
- Ekonomski obseg turizma (št. Podjetij / pravnih oseb, povprečno št. Zaposlenih v turizmu, skupni prihodki / odhodki od poslovanja v turizmu, čisti dobiček / izguba, povprečna mesečna plača na zaposlenega, regionalna bdv v osnovnih cenah),
- Turistična organiziranost (poslovno-gospodarski subjekti, javni sektor, organizacije civilne družbe, izobraževalne ustanove, ostale organizacije neposredno in posredno povezane s turizmom).

Dodatno smo, za potrebe izdelave celovite analize stanja za področje turizma in kulturne dediščine, zbrali še sledeče informacije oz. podatke:

- Obstoječa in načrtovana turistična ponudba ter
- Načrtovane posredne in neposredne investicije v turizmu.

Za oceno primerljivosti razvoja turizma v nacionalnem merilu so bili uporabljeni statistični podatki o stanju turizma v Sloveniji po zgoraj navedenih kategorijah.

Podatki, ki so sistematično zbrani in obdelani za časovno obdobje od 1996 do 2001 za Podravje (po občinah / upravnih enotah), so predstavljali osnovo za izdelavo analize obstoječega stanja v regiji ter izvedbo SWOT analize in nadaljnjih procesov strateškega načrtovanja.

Da bi lahko ponudili dokončni dokument do sredine avgusta 2002, se je odločila MRA za pripravo dokumenta za področje turizma in kulturne dediščine v okviru ožje projektne skupine, ki jo sestavljajo avtorji dokumenta:

- mag. Sonja Sibila LEBE (Univerza v Mariboru – EPF, zunanja strokovna sodelavka MRA),
- dr. Aleš GAČNIK (Znanstveno raziskovalno središče Bistra, Ptuj),
- Marko KAC (MRA, koordinator priprave RRP za področje turizma in kulturne dediščine)

ter s pomočjo intenzivnega dela v obliki pripravljanih delavnic z ekspertno skupino. Njena sestava je bila določena tako, da je, ob koordinatorju skupine in predstavniku nosilca področja, zajela tri največje gospodarske subjekte regije (zap.štev. 1-3), s turizmom povezane institucije na področju kmetijstva in gozdarstva ter varovanja naravne in kulturne dediščine (4-6), znanost in izobraževanje (7-8) ter lokalna združenja s področja turizma (9-13) na celotnem območju Podravja.

1. Mira RUPNIK, Terme Maribor
2. Andrej KLASINC, Terme Ptuj
3. Bojan GERIČ, Športni center Pohorje
4. mag. Matjaž JEŽ, Zavod RS za varstvo narave - OE Maribor
5. mag. Doroteja OZIMIČ, Kmetijsko gozdarski zavod Maribor
6. Aleš ARIH, Pokrajinski Muzej Ptuj
7. dr. Aleš GAČNIK, ZRS Bistra Ptuj
8. mag. Sonja Sibila LEBE, UM-EPF
9. Branko ŽNIDAR, RIC Slovenska Bistrica
10. Tadej BOJNEC, LTO Ptuj
11. Vesna MURKO, LTO Slovenskih Goric
12. Milan RAZDEVŠEK, Javni gospodarski zavod za turizem Maribor
13. Irena MEŠKO KUKOVEC, Zavod za pospeševanje turizma občine Ormož
14. Marjana KREITNER LOZINA, MRA
15. Marko KAC, MRA (koordinator skupine)

Ekspertna skupina se je sestala na treh delavnicah (27.6.2002, 8.7.2002 in 18.7.2002) ter pripravila osnutek razvojne strategije za področji turizma ter kulturne dediščine tako, da je opravila na prvi delavnici SWOT analizo.

Na drugi delavnici je sledil pregled državne strategije razvoja turizma in razprava o točkah, ki so relevantne za Podravje. Poudarek je bil namenjen iskanju razvojnih možnosti turizma v okviru nove državne strategije. Skupina je opazila bistvena nesoglasja med predlogom strategije in drugimi državnimi razvojnimi dokumenti (DRP, SGRS), zato je naslovila na Odbor za gospodarstvo Državnega zbora dopis s predlogi za spremembe.

Vzporedno s prvima dvema delavnicama so potekali pogovori in intervjuji s predstavniki turističnega gospodarstva regije, kakor tudi s predstavniki institucij, povezanih s turizmom in s kulturno dediščino.

Uvod v tretjo delavnico, na kateri je bila postavljena osnova za skupno razvojno strategijo Podravja, je tvorila predstavitev opravljenega dela po vseh petih skupinah (gospodarstvo, človeški viri, okolje, kmetijstvo, turizem in kulturna dediščina). Predstavitvam so sledile delavnice po že omenjenih sektorjih; ena izmed njih je bila namenjena turizmu in kulturni dediščini. Na razpravo so bili vabljeni predstavniki gospodarstva, občin in institucij celotnega Podravja.

3. VIRI IN LITERATURA

- Agencija RS za okolje, Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti, 2001.
- Agencija za plačilni promet – Podružnica Maribor, Ekonomski obseg turizma v Podravju, 2001/2002.
- AIEST: Tourismus und Kultur; St.Gallen 2000.
- Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leti 2000 in 2001, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS.
- Alpska konvencija v Sloveniji, MOP, Ljubljana, november 1997.
- Analiza in napovedi potreb pa izobraževanju in usposabljanju v Podravju 1999, EIM, Sklad za razvoj in usposabljanje človeških virov.
- Analiza možnosti spodbujanja tehnološkega razvoja v Podravju, GZS OZ Maribor, november 2000.
- Analiza prostorskih razvojnih možnosti Slovenije, Prostorski plan RS – IV.konferenca Urada RS za prostorsko planiranje, Ljubljana, 11.07.2000.
- Analiza razvojnih možnosti prometne infrastrukture v prostoru, Gulič A., Plevnik A.,MP, Ljubljana, marec 2001.
- Analiza stanja in strategija nadaljnjega razvoja turizma na Ptuj, povzetek za javno razpravo, Hosting Ptuj, maj 1999.
- Anketa med občinami FZR UE Ptuj in UE Lenart, 2002.
- Brancelj, Irena Rejec, 2001, Kmetijsko obremenjevanje okolja v Sloveniji, Ljubljana, Inštitut za geografijo
- Dittrich, Ch.: Incentives als Motivationsmittel und Incentivereisen als eigenständiges Produkt in der Touristik, published in E. Seitz/J.Wolf: Tourismusmanagement und -Marketing; Verlag Moderne Industrie AG & Co, Landsberg/Lech 1991.
- Državni razvojni program 2001-2006, MG, Ljubljana, december 2001.
- Espaces: La thématisation; Une nécessité marketin, junij 2001-12-28.
- Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1999, Judita M. Novak, UMAR, št. 2, Ljubljana, 2000.
- Gosar, Lojze. 1996. Razvojni problemi Spodnjega Podravja, v FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo, Urednik: dr. Mirko Pak.
- Gospodarski vestnik, maj 2002, str. 40-4.2
- Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Maribor 2001 - 2010; Vlada RS.
- Günter, W.: Handbuch für Studienreiseleiter, Starnberg 1991.
- GZS, Analiza turističnega prometa v Sloveniji in Podravju 1996-2001.
- http://europa.eu.int/comm/enterprise_policy/analysis/observatory.htm
- <http://evropa.gov.si/>
- <http://sigov.si/surs> (julij 2002)
- <http://www.gov.si/zrs/index.html> (julij 2002 - podatki SURS)
- <http://www.sigov.si> (julij 2002)
- <http://www.sigov.si/zmar/sgrs>
- <http://www.world-tourism.org> (julij 2002)
- <http://www.zvkds-slo.si> (julij 2002)
- Indikatorji o okolju in razvoju, Bojan Radej, Anita Pirc Velkavrh, Lidija Globevnik, UMAR, november 1999.
- Individualni razgovori in intervjuji z gospodarstveniki v času od junija do julija 2002.
- Industrijska politika v RS (D) – predelovalne dejavnosti, Gorazd Kovačič, UMAR, št. 5, Ljubljana, 2001.
- Istanbul, Slovensko nacionalno poročilo o izvajanju Agende Habitat, RS MOP, Urad RS za prostorsko planiranje, marec 2001.
- Izdelava komunalnega programa razvoja občine Ruše s posebnim poudarkom na turizmu (DAAD in Univerza v Mariboru), 1995.
- Kakovost površinskih voda 2001; Agencija Republike Slovenije za okolje, Ljubljana.

- Kladnik, Drago, 1996, Problematika preobrazbe podeželja z vidika prilagajanja kmetijske pridelave normativom v Evropski zvezi. V FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo. Urednik: dr. Mirko Pak.
- Kotler, Ph.; Bowen, J.; Makens, J.: Marketing for Hospitality and Tourism, Prentice Hall Inc. 1999, 2nd edition.
- Kotler, Ph.; Haider, D.H.; Rein, I.: Marketing Places. The Free Press New York 1993.
- Lassberg, D. von: Schritte zu einer umweltverträglichen Tourismusentwicklung, Würzburger geographische Manuskripte, Heft 28: Regionale Aspekte von Fremdenverkehr und Freizeitverhalten; Würzburg 1992.
- Lebe, S.S.: Tourism Education and Training Programmes Regarding Specific Needs of the SME Sector in Slovenia v „Rethinking of Education and Training for Tourism”, Zagreb 2002.
- Letno poročilo 1996, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor.
- Letno poročilo 1997, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor.
- Letno poročilo 1998, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor.
- Letno poročilo 1999, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor.
- Letno poročilo 2000, Zavod RS za zaposlovanje, Območna služba Maribor.
- Lokalni program varstva okolja MO Ptuj, Oikos, 2002.
- Lovrenčak, Franc. 1996. Pedogeografska regionalizacija FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo. V FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo. Urednik: dr. Mirko Pak.
- Memorandum o nadaljnjem razvoju poklicnega in strokovnega izobraževanja, Ljubljana 2000, projekt Phare MOCCA.
- Memorandum o vseživljenjskem učenju, Lizbona 2000, prevod Andragoški center Slovenije.
- Monitoring onesnaženosti tal in vegetacije v Sloveniji, Biotehniška fakulteta - Agronomija, Katedra za pedologijo, prehrano rastlin in ekologijo, Ljubljana, 1992.
- Motivi in strategije tujih investitorjev v Sloveniji, Matija Rojec, Miroslav Stanojević, UMAR, št. 1/letnik X/2001, Ljubljana, 2001.
- Nacionalne smernice za prostorski razvoj regij, dodatek: Analiza izbranih dokumentov in strokovnih podlag, dr. Andrej Pogačnik, Ljubljana, marec 2002.
- Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006, Ur.l. RS, št. 92, 22.11. 2001.
- Nacionalni program športa v RS 2000, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
- Nacionalni program varstva okolja, RS MOP Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana, december 1998.
- Nacionalni program zdravstvenega varstva RS-zdravje do leta 2004, Ur.l. RS št.49/00.
- Narava Slovenije – stanje in perspektive, Društvo ekologov Slovenije, Ljubljana, 1996.
- Naslovnik slovenskih škofij, 1999/2000, Nadškofija Ljubljana, 1999.
- National Development Plan of Ireland 2000-2006.
- Območna delavnica »Kmetijstvo in razvoj podeželja«, Ptuj, 14. junij 2002.
- Območni delavnici »Podravsko gospodarstvo med danes in jutri«, Maribor, 21. junij 2002 in Ptuj, 16. junij 2002.
- Območni delavnici »Programska in projektna izhodišča v RRP za kmetijstvo«, Ptuj, 8. julij 2002, Maribor, 17. julij 2002.
- Območni delavnici »Razvoj človeških virov za hitrejši gospodarski in socialni razvoj Podravja, Maribor, 27. junij 2002, Ptuj, 28. junij 2002.
- Ocena stanja in teženj v prostoru, MOP, URSP, Ljubljana 2001.
- Ocenjevanje in projekcija izobrazbenih tokov in izobrazbene sestave prebivalstva, 2001, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
- Odlok o operativnem programu odvodnje in čiščenja komunalnih odpadnih voda s programom projektov vodooskrbe; (Uradni list RS, št. 94/99).
- Okolje v Sloveniji 1996, RS MOP Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana, 1998.
- Podatki Agencije za plačilni promet podružnica Maribor, 2002.
- Podatki DURS za leto 1999, 2000 in 2001.
- Podatki o ravnanju z odpadki; Čisto mesto d.o.o., april 2002.
- Podatki o ravnanju z odpadki; Letnik Saubermacher d.o.o., julij 2002.

- Podatki o vodovodnem omrežju; Komunalno podjetje Ptuj, april 2002.
- Podjetništvo v Podravju 1999-2001, prof. dr. Miroslav Rebernik, dr. Dijana Močnik, Tadej Krošlin, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, EPF, Univerza v Mariboru, Julij, 2002.
- Podravske občine – podatki iz anket 2002.
- Poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji 1998, Nacionalni observatorij za poklicno izobraževanje in usposabljanje.
- Poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji 1999, Nacionalni observatorij za poklicno izobraževanje in usposabljanje.
- Poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji 2000, Nacionalni observatorij za poklicno izobraževanje in usposabljanje.
- Poročilo o zdravstveni ustreznosti pitne vode v letu 2000; Mariborski vododvod d.d.
- Poselitvena območja ter usmeritve in merila za razvoj in urejanje naselij, dr. Vladimir Drozg s sodelavci, Maribor, september, 2001.
- Poslovanje gospodarskih družb v letu 2000, Judita M. Novak, UMAR, št. 4/letnik IX/2001, Ljubljana, 2001.
- Poslovni vodnik po evropskem pravu; ur. Peter Ješovnik, Gospodarska zbornica Slovenije, 2001.
- Pravilnik o merilih in načinu kategorizacije nastanitvenih obratov in marin (Ur.l. RS, št.29/97 in 51/98).
- Predlog nacionalnega kulturnega programa, Ministrstvo za kulturo.
- Predlog strateških ciljev razvoja trga dela do leta 2006, politike zaposlovanja in programov za njeno uresničevanje, Poročevalec DZ RS, št.21, 19. marec 2001.
- Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji; MOP-ARSO; Ljubljana 2001.
- Prihodnost slovenskega podeželja, Ana Bučar, Novo mesto, oktober 1991.
- Program razvoja turizma v občini Slovenska Bistrica, Občinski sekretariat zagospodarski razvoj, Slovenska Bistrica 1994.
- Program ukrepov pospeševanja podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2002 – 2006, MG, 2002.
- Program ukrepov za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2002-2006, Ministrstvo za gospodarstvo RS, 2002.
- Prostor in gospodarski razvoj, dr. Marjan Ravbar, Ljubljana, junij, 2000.
- Ptuj včeraj-danes-jutri, Zbornik ob 100-letnici Muzejskega-zgodovinskega društva, Skupščina občine Ptuj, izvršni svet, Ptuj 2002.
- Radovanovič, Sašo, Varl, Valentina, Žiberna, Igor: Podravje, Maribor – Ptuj, A – Ž, Priručnik za popotnika in poslovnega človeka, Murska Sobota, 1996.
- Razvoj informacijske družbe v Evropi in v Sloveniji, mag. Rotija Kmet, UMAR, št. 9/letnik X/2001, Ljubljana, 2001.
- Razvojne analize in diagnoze nacionalne konkurenčne sposobnosti Slovenije, UMAR, št. 10/letnik X/2001, Ljubljana, 2001.
- Regionalna politika, Mojca Aljančič, Sara D. Bogdanovič, UMAR, št. 12/letnik VIII/1999, Ljubljana, 2000.
- Regionalna razvojna delavnica za področje zdravstva in socialnega varstva, Maribor, 12. julij 2002.
- Regionalna razvojna delavnica za pripravo RRP, Maribor, 18. julij 2002.
- Regionalna razvojna delavnica za pripravo RRP, »Oblikujmo skupaj prihodnost naše regije«, Maribor, 18. julij 2002.
- Regionalna strategija razvoja turizma, MRA, Maribor 1997.
- Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
- Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2000), Janja Pečar, UMAR, št. 6/letnik X/2000, Ljubljana.
- Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999, Janja Pečar, mag. Metka Farič, UMAR, št. 8/letnik IX/2000, Ljubljana, 2001.
- Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1998, Janja Pečar, UMAR, št. 8/letnik VIII/1999, Ljubljana, 2000.
- Resolucija o prihodnosti evropskega turizma, Svet Evropske skupnosti, 2002.

- Ross, G. F.: The Psychology of Tourism, Australian Studies in Tourism No 1, James Cook University of North Queensland; Hospitality Press, Melbourne 1994.
- Schiemann, S.: Model turističnega marketinga kulturnih dobrin v Sloveniji, magistrsko delo, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor 1998.
- Sektorska analiza poslovanja gospodarskih družb v obdobju 1995 – 2000, mag. Rotija Kmet s sodelavci, UMAR, št. 2/letnik X/2001, Ljubljana, 2001.
- Slovenija v Evropi regij (regionalne strukture razširjene evropske zveze), mag. Igor Strmšnik, UMAR, št. 11/letnik VI/1997, Ljubljana, 1998.
- Slovenija v Evropski uniji – strategija gospodarskega razvoja Slovenije, UMAR, Ljubljana, julij 2001.
- Slovenski podjetniški observatorij 2002 – 1. del, Miroslav Rebernik, Dijana Močnik, Matej Rus, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, EPF, Univerza v Mariboru, Junij 2002.
- Smernice za razvoj športa v mestni občini Maribor in Ptuj za obdobje 2002-2006.
- Sodobne tendence v odnosih med storitveno in industrijsko proizvodnjo v svetu in v Sloveniji, dr. Metka Stare, UMAR, št. 11/letnik VII/1999, Ljubljana, april 2000.
- FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo: ur. Mirko Pak, 17. zborovanje slovenskih geografov, ZGDS, 1996.
- Statistični letopis 1997, Statistični urad RS.
- Statistični letopis 1998, Statistični urad RS.
- Statistični letopis 1999, Statistični urad RS.
- Statistični letopis 2000, Statistični urad RS.
- Statistični letopis 2001, Statistični urad RS.
- Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS), 2001.
- Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, ZMAR.
- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, RS MOP, 2002.
- Strategija razvoja državnega kolesarskega omrežja, DRSC, Andrejčič Mušič P., Ljubljana, 2000.
- Strategija razvoja malih in srednjih podjetij in podjetništva v Sloveniji za obdobje 2001 -2005 (delovno gradivo), mag. Maja Tomanič Vidovič s sodelavci, MGMT, Maribor, oktober 2000.
- Strategija razvoja turizma na Ptuj, Studio Marketing, Ljubljana 1992.
- Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS), 2001.
- Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, Ministrstvo za gospodarstvo, Agencija RS za regionalni razvoj.
- Strategija slovenskega turizma 2002-2006, Ministrstvo za gospodarstvo RS, 2002.
- Strateške usmeritve RS za ravnanje z odpadki DZ 1996/ št. EPA 1595.
- SURS - Indok, Regionalna BDV in BDP za obdobje 1998/99, marec 2002.
- The Observatory of European SMEs 2002- Report 2002/No. 1: Highlights from the 2001 Survey; Report 2002/no. 2: SMEs in Europe, including a first glance at EU candidate countries.
- Trendi na področju usposabljanja v prednostnih razvojnih panogah v Podravju 2000, eim, Sklad za razvoj in usposabljanje človeških virov.
- UNESCO: Tourism Management in Heritage Cities; Unesco Venice Office 2000.
- Upravne enote v Podravju, Podatki o kategoriziranih nastanitvenih obratih 2002.
- Uradni list RS, št. 10/02 (6. februar 2002).
- Uradni list RS, št. 107 – 5211 / 2001, Uredba o ukrepih kmetijske strukturne politike programa razvoja podeželja 2000 – 2006 (SAPARD).
- Uradni list RS, št. 30 - 1299 / 93, Zakon o gozdovih.
- Uradni list RS, št. 34 - 2024 / 2001, Uredba o slovenskem okoljskem programu in uvedbi neposrednih plačil za ukrepe v letu 2001 (EKO 2, EKO 3).
- Uradni list RS, št. 34 – 2023 / 2001, Uredba o uvedbi izravnalnih plačil za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (EKO 1).
- Uradni list RS, št. 54 - 2497 / 2000, Zakon o kmetijstvu.
- Uradni list RS, št. 59 - 3454 / 96, Zakon o kmetijskih zemljiščih.
- Urejanje prostora in varstvo okolja, dr. Andrej Pogačnik, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 1992.

- Usmeritve aktivne politike zaposlovanja za leti 2002 in 2003 in Programi aktivne politike zaposlovanja za leto 2002, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS, 2002.
- Vellas, F and Bécherel, L.: International Tourism: An Economic Perspective, Macmillan Press Ltd, Houndsmills, Basingstoke, Hampshire and London 1995.
- Vovk, Ana. 1996. Pedološka podlaga kot osnova za kmetijsko rabo tal. V FZR UE Ptuj in UE Lenart s Prlekijo, Urednik: dr. Mirko Pak.
- Vprašalniki in projektni listi za področje človeških virov in zaposlovanja, kulture, zdravstva, športa.
- Vprašalniki in projektni listi za področje gospodarstva, v času od maja do julija 2002.
- Vprašalniki in projektni listi za področje kmetijstvo in razvoj podeželja.
- WTO – podatki, pridobljeni za potrebe strategije za Podravje.
- WTO – press reslease junij 2002.
- WTO: Compendium of Tourism Statistics 2002 Edition.
- WTO: Tendances des marchés touristiques; Edition 2001; Madrid 2001.
- WTO: The Euro and Tourism, Madrid 1998.
- WTO: Tourism 2020 Vision; Europe, Vol. 4; Madrid 2001.
- WTO: Tourism Vision 2020: Volume 4, Europe. Madrid 2000.
- Zakon o pospeševanju turizma (Ur.l. RS, št. 57/98).
- Zakonom o gostinstvu (Ur.l. RS, št. 1/95 in 40/99).
- Zasnova modela, zbiranja, analiziranja in vključevanja podatkov o slovenskem malem gospodarstvu v The European Observatory fo SMEs, prof. dr. Miroslav Rebernik s sodelavci, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, EPF, Univerza v Mariboru, December 1999.
- Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Maribor: Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Maribor, 2001-2010, osnutek.
- ZVNKD Maribor - strokovne podlage za kulturno dediščino, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor, junij 2002.